

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

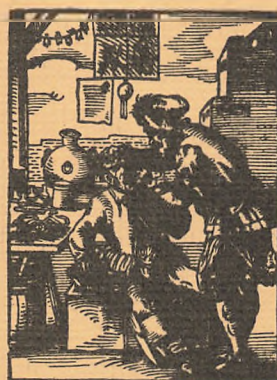
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>



Allan Tønnesen

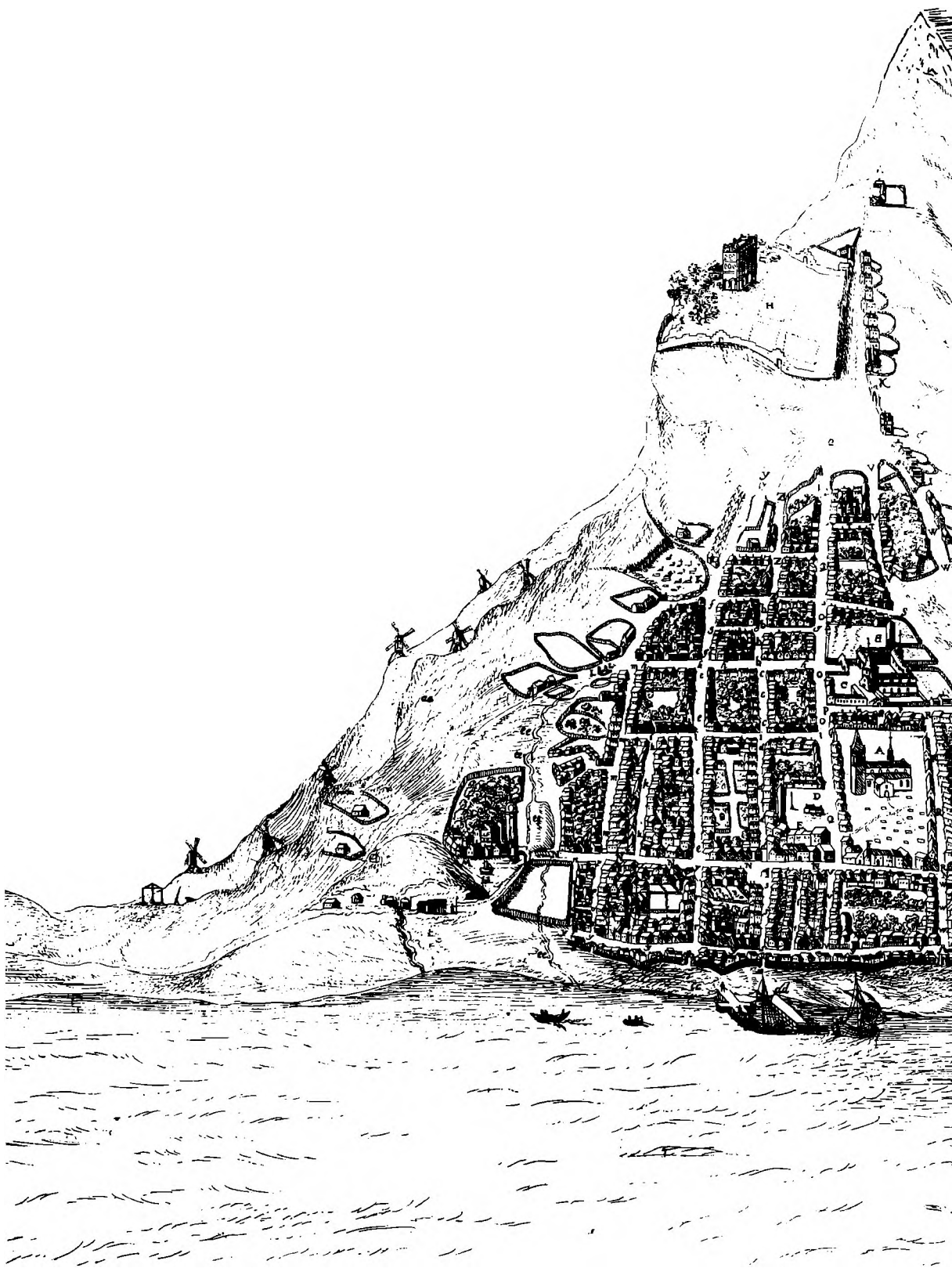
Helsingørs

udenlandske borgere og indbyggere

ca. 1550-1600

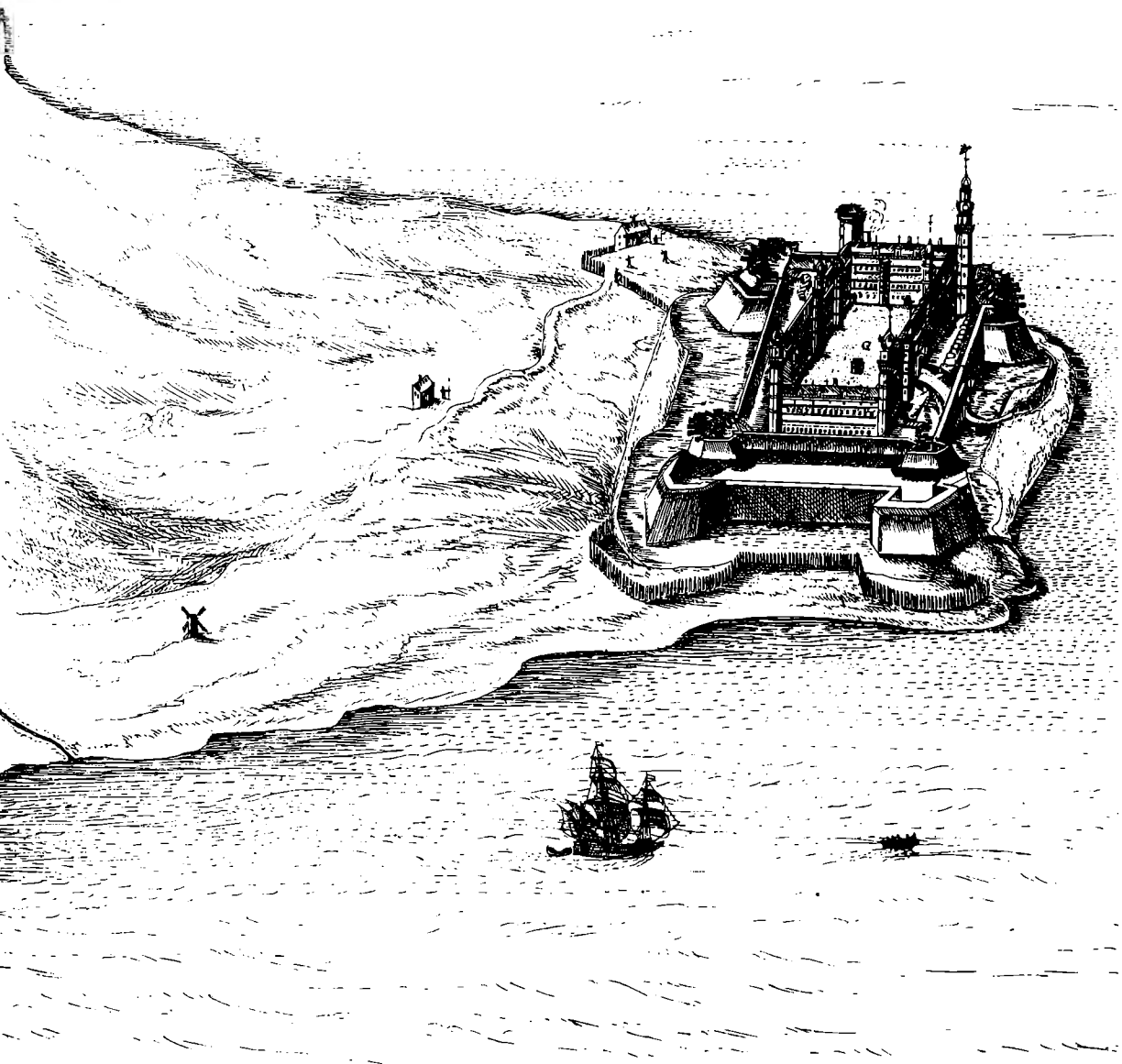


**Helsingørs
udenlandske borgere og indbyggere
ca. 1550-1600**



Allan Tønnesen

Helsingørs udenlandske borgere og indbyggere ca. 1550-1600



Allan Tønnesen: Helsingørs udenlandske borgere og indbyggere ca. 1550-1600.

© Forlaget Misteltenen I/S
Odensevej 9, 5750 Ringe . Tlf. 09 - 62 22 77.

Omslaget: Træsnit af Jost Amman.

Titelsideillustration: Fugleperspektiv af Helsingør i
P. H. Resens Danske Atlas 1660.

Tryk: Midtfyns Bogtryk ApS, 5750 Ringe.

Bogen er sat med Times og trykt på Duo Matt 100 gr.
Til omslag er anvendt Florentina Duet 250.

ISBN 87-88885-00-3

Dansk Komité for Byhistorie: Byhistoriske Skrifter, Bind 3.
1985.

Indhold

Forord	7
Indledning	9
Generelt	15
Skotterne og englænderne	20
Skotske emigranter på det europæiske fastland	20
Skotter i Danmark	22
Skotterne i Helsingør	25
Skotske kirkelige og sociale institutioner	28
Skotternes sammenhold	31
Rige og fattige skotter	34
Skotske krigsfolk	36
Kriminalitet	37
Nederlænderne	38
Generelt	38
Religiøse forhold	39
Handel	44
Nederlændernes sammenhold	49
Kunstnere og håndværkere	52
Kriminalitet	54
Tyskerne	59
Generelt	59
Gæster og liggere	60
Soldater	63
Kunstnere og håndværkere	64
Den tyske kirke	65
Kriminalitet	67
Skattemandtallene	68
Konklusion	81
Noter og henvisninger	83
Litteratur og kilder	92
Arkivalier	96
Bilag: Register over de i Helsingørs skattemandtallene nævnte udlændinge	97
Skotter og englændere	97
Nederlændere	108
Tyskere	127
Andre	141
Personregister	143

Forord

I 1967 indleverede jeg mit speciale i historie til Københavns Universitet. Dets titel var »Helsingørs udenlandske borgere og indbyggere i sidste halvdel af det 16. århundrede med særligt henblik på deres sociale stilling«. Jeg kendte fra mit arbejde som assistent ved »Danmarks Kirker« det righoldige arkivmateriale fra Helsingør og havde yderligere en tilskyndelse til at tage fat på emnet, idet jeg netop i den periode var beskæftiget med heftet om reformert kirke i København, hvis menighed bestod af tyskere, nederlændere og franskmænd, fordrevet eller hidlokket af de muligheder, de så for handel og anden erhvervsvirksomhed i Danmark – ganske som i Helsingør i 1500-tallet.

Nye opgaver gjorde, at jeg måtte lægge interessen for emnet tilside. Men andre har siden da i bøger og tidsskriftartikler taget forskellige indvandrergrupperes forhold op og undersøgt indvandringen på enkelte lokaliteter. Helsingør, der vel var landets mest kosmopolitiske by mens sundtolden eksisterede, er imidlertid et så centralt kapitel i indvandringens historie, at en undersøgelse af denne bys forhold til sine udlændinge i en vigtig periode ikke bør savnes. Derfor udgives nu denne bog.

Jeg takker Dansk komité for Byhistorie, der ved museumsinspektør Henrik M. Jansen har påtaget sig at forestå udgivelsen, samt Alfred Goods personalhistoriske Fond, Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse og Statens humanistiske Forskningsråd for økonomisk støtte, der har gjort udgivelsen mulig.

Frederiksberg, marts 1985
Allan Tønnesen

Indledning

Helsingørs status som den by, hvor sundtolden opkrævedes, har bevirket, at en mængde sø- og handelsfolk har færdedes og slået sig ned i byen, hvis navn i det 16. og 17. århundrede sikkert var lige så kendt i udlandet som landets hovedstads, måske endda mere. Det er ikke tilfældigt, at Shakespeare valgte Helsingør som skueplads for »Hamlet«. Man skulle derfor tro, at udlændinges forhold i byen forlængst var gjort til genstand for en grundig undersøgelse. Det er dog langt fra tilfældet; omtale af de udlændinge, der bosatte sig i byen, finder man kun sporadisk i den historiske litteratur.

Den første, som er opmærksom på Helsingørs mange udlændinge i denne periode, er P. V. Jacobsen, foregangsmanden inden for udforskningen af byens rige kilde-materiale. Hans omtale er dog ganske kort; i en note til offentliggørelsen af kærnerregnskabet for 1577 skriver han; »Jeg vil neppe behøve at gjøre opmærksom paa de mange Navne i Fortegnelsen, som tyde paa udenlandsk Herkomst. En Mængde Fremmede vare nedsatte i Helsingør, især Hollændere og Tydske, samt Skotter og Englændere . . .«¹.

M. Mackeprang, der i sin disputats i vidt omfang bygger på helsingørsk materiale, berører et enkelt forhold, der har interesse i denne forbindelse: »Selv i en By med saa talrig en Fremmedbefolkning som Helsingør er langt den største Del af Borgmestre og Raadmænd i det 16. og 17. Aarhundrede danske«².

Mere udførlig er Hugo Matthiessens omtale: »Med Sundtolden og de Muligheder, Havnelivet aabnede for driftige Folk, strømmede fremmede Kræmmere til i stigende Tal og tog Borgerskab i Byen. De kom saa at sige fra alle Egne af Nordeuropa, mest naturligvis fra de tyske Hansestæder, men ogsaa mere og mere fra Nederlandene - ja, i det 16. og 17. Aarhundrede var Indvandringen så stærk, at man i Holland omtalte Helsingør som »Lille Amsterdam« - og i hvert Fald fra Begyndelsen af det 16. Aarhundrede udgjorde Skotterne en hel lille Koloni. Rundt om i Danmarks Købstæder følger man Sporene af disse flittige Folk, hvis Driftighed som Haandværkere og Smaahandlende vakte Misundelse hos Landets egne Børn . . . Uden Tvivl var de allerfleste af den skotske Koloni Smaakaarsfolk, men i Rigdom og Byrd hævede enkelte sig dog over Mængden, fremfor alle Medlemmerne af den ansete Slægt Lejel . . .«³.

Endelig Gunnar Olsens summariske behandling: »Helsingør indtog en Særstilling blandt Danmarks Købstæder; den havde næsten intet Opland og intet Fiskeri, men den havde Sundtolden. Hvert eneste af de Titusinder Skibe, som aarlig passerede Øresund, maatte lægge bi og betale Tolden. Det bragte Handel, Liv og Røre. Mange Udlændinge slog sig ned i Byen for at udnytte de Chancer, den bød. Den blev Danmarks mest internationale By og fik internationalt Ry . . . De fremmede bragte Penge til Byen, og dens Købmænd tog selv en driftig Handelsvirksomhed op«⁴.



Heligøer i slutningen af det 16. århundrede. Fugleperspektiv i Braunius' Theatrum Urbium. Den brede gade op mod Kronborg er Stengade.

I den nyeste litteratur er englænderne og hollænderne i Helsingør nævnt af Bent Østergaard, der forklarer deres uheldige omdømme med »uskikkeligt og utugtigt liv« som et udslag af danskernes mistro mod alt fremmedartet og udenlandsk. Endelig har Thomas Riis stillet sig tvivlende over for den almindelige opfattelse af skotterne som omvandrende bissekræmmere⁴².

Som det vil fremgå af disse citater, er det ret begrænsede problemer, der skal tages stilling til: Tilstedeværelsen af de af Jacobsen nævnte nationaliteter; magistratens nationale sammensætning; skotternes status som overvejende småkårsfolk; samt endelig de fremmedes betydning for byens økonomiske liv.

Det skal indrømmes, at disse spørgsmål ikke har forekommet at have en sådan betydning, at de har været i forgrunden under arbejdet med materialet. Sigtet har i hovedsagen været generelt at uddybe kendskabet til disse udenlandske befolkningsgrupper, et arbejde, der ikke har voldt egentlige tolkningsmæssige problemer, men har været mere præget af indsamling og bearbejdelse af stoffet.

Det er både godt og ondt, når der er bevaret så meget arkivalisk materiale, som tilfældet er for Helsingørs vedkommende. Det er naturligvis udmærket, at man herved får mulighed for en indgående belysning af emnet, men samtidig skaber det meget stof et begrænsnings- og udvælgelsesproblem, der kan være vanskeligt at afgøre, når så overordentlig meget forekommer at være af vigtighed. Jeg har fundet det nødvendigt at gennemgå samtlige kildegrupper fra perioden bortset fra Sundtoldregnskaberne på Rigsarkivet, der er skønnet at være for periferiske, selv om der i de mange kolossale bind kunne have været et og andet at hente; arbejdet hermed ville dog ikke have stået i forhold til denne opgaves karakter.

Den centrale kilde er kærnerregnskaberne, der dækker årene 1556-58, 1560-93 og 1596-99 (rækken fortsætter), specielt disses skattemandtal, der simpelthen er grundlaget for de her foretagne beregninger og tabeller. De øvrige kildegrupper tingbøger, skifteprotokoller, kirke- og hospitalsregnskaber samt dokumenter er dernæst blevet gennemgået, i første række til yderligere belysning af de enkelte skatteborgere nationalitet. Mens det hurtigt kan overses, hvad kirke- og hospitalsregnskaberne har ydet, viste rækken af tingbøger sig at være dels et glimrende supplement til skattemandtallene i henseende til oplysninger om de enkelte, dels indeholdt den overordentlig meget værdifuldt materiale af mere generel karakter. Med hensyn til det første punkt drejer det sig især om indførsler af borgerskaber, der tager et mægtigt opsving i midten af 1560'erne; øvrigheden har dog øjensynligt snart fundet det praktisk at indrette en særlig borgerskabsprotokol³, som desværre ikke er bevaret, og i de følgende år melder tingbøgerne kun undtagelsesvis om tildeling af borgerskaber indtil en ny skrifters tiltræden i 1590'erne; herefter opføres atter alle nye borgere med samt deres forlovere i tingbogen. At det er ikke så helt få oplysninger, der er gået tabt med borgerskabsprotokollen, viser følgende bemærkning fra 1583: ' . . . samme dag svor 116 personer deres borgerskab på rådhuset, hvis navne findes i borgerskabsbogen indtegnet'⁶. Til andre tider nævnes 'en hel hob'.

Det er forekomsten af disse kilder, der har afgrænset periodens begyndelse (århundredskiftet er den mere vilkårlige afgrænsning til den anden side). En mere udførlig vurdering af kærnerregnskaberne følger i et senere afsnit (s. 68-80), men det skal

allerede nu fastslås, at det ikke blot er de velhavende, der betaler skat; det gør alle bofaste, rige som fattige, og det proletariat, som skattemandtallene ikke medtager, må antages i hovedsagen at have bestået af løsgængere uden varig tilknytning til byen.

Af trykte kilder har især Kancelliets Brevbøger leveret mange værdifulde oplysninger både af personalhistorisk og generel art.

Den måde, jeg har inddelt de nationale grupper på, er vel ikke ideel, men den har forekommet mig den eneste mulige. For det første er skotter og englændere slået sammen i een gruppe, dels fordi englænderne tilsyneladende kun udgør et ganske lille antal, dels - og især - fordi det i de tilfælde, hvor bestemmelsen er sket udelukkende på grund af navnet, er umuligt at skelne mellem de to nationaliteter. På samme måde er gruppen »nederlændere eller tyskere« opstået som en konsekvens af det usikre navnestof, der i mange tilfælde ikke giver basis for en nærmere bestemmelse af nationaliteten⁷; denne gruppe er desværre temmelig stor. Der kunne måske have været grund til at skelne mellem de nordlige og de sydlige Nederlande, men dette ville i de fleste tilfælde ikke have været muligt, selvom man vel i hovedsagen kan regne med, at de to grupper er nogenlunde ligeligt repræsenteret blandt indvandrerne. Betegnelsen »nederländer« er her valgt, fordi den bedre dækker disse to kategorier end »hollænder«.

Endelig har Norge, hertugdømmerne og Ditmarsken udgjort et problem. Med hensyn til hertugdømmerne burde vel slesvigere regnes til danskerne og holstenere til tyskerne. De personer, hvorom interessen samler sig i denne forbindelse, bærer for en stor del navnet Holst, der efter navnet at dømme burde stamme fra Holsten; de eneste to tilfælde, der giver mulighed for at sige noget om, hvorfra personer af navnet Holst stammer, er imidlertid Jørgen Holst, der er født i Flensborg⁸, og Mauritz Holst skolemester, der synes at komme fra Haderslev⁹. Et tilsvarende eksempel er apotekerens Poul Thissen der ifølge indskriften på hans gravsten i S. Marie kirke skulle stamme fra »Alscho avs Holstein«¹⁰, en tilsyneladende ikke-eksisterende lokalitet; antagelig skulle der have stået »Alsøe« (dvs. Als)¹¹. Disse eksempler viser, at der her er tale om folk fra Slesvig, idet dette hertugdømme undertiden benævnes »Dansk Holsten«¹², og konsekvensen må blive, at det ikke er muligt at foretage nogen skelnen på dette punkt. Desuden viser det sig, når det tilfældigt oplyses, at en mand er fra Slesvig, Holsten eller Ditmarsken, at han da hedder Broder Jensen, Hans Jensen, Harring Hansen og Frederik Bosen, navne, der ikke umiddelbart vækker mistanke om fremmed herkomst, og må rejse alvorlig tvivl om, hvorvidt alle nu også er kommet med. Jeg har derfor valgt at henregne indvandrerne fra disse egne til danskerne og har i konsekvens heraf ladet nordmændene, der kun er repræsenteret ved en eller to hvert år, indgå i samme gruppe. Dette kan vel anses for forsvarligt, da de nævnte landsdele jo faktisk hører under den danske konge på den ene eller anden måde i dette tidsrum.

Når der ikke foreligger direkte oplysninger om, hvorfra en indvandrer stammer, må nationalitetsbestemmelsen som oftest baseres på navnestoffet. Dette kan indeles i to grupper; for det første den type navne, hvori indgår en lokalitet, f.eks. Willum v. Mastrich eller Berent Bremer. I overensstemmelse med Hans H. Fussing er jeg her gået ud fra, »at manden var fra det pågældende sted, selv om det kan være erhvervet ved arv, og her viser det dog, at der engang er indflyttet en mand fra det som tilnavn brugte sted,

og derved belyses indvandringen«¹³. Også Aksel E. Christensen tilslutter sig i praksis dette princip¹⁴. Den anden og mere tvivlsomme navnegruppe omfatter de fornavne, patronymer og slægtsnavne, der af forskellige grunde kan anses for karakteristiske for de enkelte nationaliteter. Jan Simensen er således sandsynligvis nederländer og Michel Lucht tysker. Adskillige tyske og nederlandske personnavne undergår dog ændringer ved omplantning til dansk jord: Wulff-Oluf, Jan - Johan, Tønnes - Thomas, Jochum - Jacob. I hovedsagen kan man sige, at patronymer forekommer blandt danskere, ditmarskere og nederlændere, men også nordtyskere optræder med patronymer på -sen¹⁵. Et slægtsnavn som Hoppenou eller Kroll synes også filologisk at kunne tilhøre både en tysker og en nederländer, og sådanne navne er da anbragt i den tysk-nederlandske gruppe, forsåvidt andre forhold ikke er oplyst. Endelig kan navne som Kock eller Brun tilhøre en tysker, en nederländer, en skotte (englænder) eller en dansker; i disse tilfælde er navnekriteriet uanvendeligt, og andre forhold, hvis sådanne foreligger, må blive afgørende for, om personen skal tages med som udlænding.

Hvad slægtsnavne angår, er det noget lettere at udskille de skotske fra de andre udenlandske; men der behøves undertiden nogen fantasi for at gennemskue det oftest slemmishandlede navn (Augstenlech = Auchinleck, Bafoer = Balfour, Carneyge = Carnegie, Dassou = Dawson (?), Esken = Erskine, Forbus = Forbes, Hustenn = Huston, Kirckilld = Kirkaldy, Leyell = Lyall, Machum = Malcolm, Ramsse = Ramsay etc.)¹⁶. Det har under arbejdet med at identificere disse skotske slægtsnavne været en stor hjælp at have det udgvine borgerskabsregister fra Aberdeen ved hånden¹⁷. De skotske patronymer er sjældent af nogen værdi undtagen i forbindelse med et særpræget fornavn (eller når de er dannet af sådanne) samt ved tilføjelsen »skotte«; Thomsen, Andersen og Hansen ser jo såre danske ud. Dette hænger sammen med, at også de skotske fornavne oversættes: James til Jacob, John til Hans, William til Willum og Andrew til Anders (Andris)¹⁸. Et par fornavne må imidlertid betragtes som udpræget skotske, og er principielt taget som kriterium for skotsk afstamning; det gælder Sander og David. Alexander var overordentlig almindeligt i Skotland i middelalderen på grund af de tre skotske konger af dette navn¹⁹, og tilsvarende har kongerne David I og David II ansvaret for dette navns store udbredelse i Skotland²⁰. Andre fornavne som Willum, Thomas, Richardus og Walter kan vel også tyde på skotsk herkomst, men er jo også f.eks. tyske navne.

Det skal dog erkendes, at disse navne udgør et i nogen grad usikkert grundlag for nationalitetsbestemmelser, og beregningerne i det følgende må derfor tages med noget forbehold. Tabellerne s. 73-78 gør kun krav på at være omtrentlige.

»Der er . . . mange usikkerhedsmomenter ved dette stof. Det minder om et bleget fotografi med stærkt udviskede træk, der kun giver et vist helhedsindtryk. Men naar man har valget mellem et saadant afbleget billede eller ingenting, kan afgørelsen ikke være vanskelig. Det forekommer mig trods alle forbehold at være umagen værd at aflokke navnene, hvad de kan fortælle os . . .« (Troels Fink)²¹.

Endvidere er der problemet om 2. evt. 3. generation i byen; ud fra den betragtning at der kun i begrænset omfang er mulighed for at konstatere, om en person med tilnavnet »skotte« eller »hollænder« er 2. generation på stedet, samt fordi der i så høj

grad er tale om kolonier af udlændinge (jfr. nedenfor), har jeg valgt at tage alle med, også selvom jeg havde kendskab til en eventuel fader som borger i Helsingør.

Jeg har følt mig tilskyndet til at gøre noget særligt ved skotterne, da der er så relativt lidt kendt om deres forhold her i landet; nederlænderne har muligvis også fået en noget udførligere omtale end tyskerne, om hvem der i forvejen foreligger en del litteratur i kraft af den interesse, Hanseforbundet har berettiget.

Endelig må jeg bemærke, at jeg ikke har gennemgået litteratur om andre købstæder systematisk for at finde oplysende paralleller, og henvisninger til sådanne kan derfor muligvis forekomme noget tilfældige.

Generelt

Selv om Helsingør nævnes som købstad allerede i Kong Valdemars jordebog²² og rimeligvis har spillet en vis rolle ved sildefisket i Øresund i den tidlige middelalder er det dog først opførelsen af Krogen slot og indførelsen af Sundtolden samt Erik af Pommerns privilegier, der for alvor gav byen vind i sejlene. Sundtolden betød jo nemlig at alle fremmede skibe, der ville passere Sundet, måtte ankre op i Helsingør, hvilket måtte medføre en betydelig handel med forskellige skibsfornødenheder, og vel har givet stødet til adskillige købmænd og skipperes bosættelse i byen. Kong Eriks hensigter med Helsingør fremgår af hans privilegier af 2. juni 1426. Han ønsker at borgerne i Ørekrog skal flytte lidt længere ud, til Krogen »oc ther en ny køpstædh bygge« og anbefaler borgmestre og råd samt »wor foghed oc embitzman vpa Kroken« at virke for tilvanding af »alle hande embitts oc gerningxfolk«, desuden at sørge for provianterings- og staldmuligheder. Endelig gives der bestemmelser for gæsters og fremmede købmænds handel²³. Disse privilegier blev stadfæstet og på forskellig måde udvidet af hans efterfølgere.

Det ses, at forholdet til de fremmede fra begyndelsen har spillet en væsentlig rolle, og de følgende kongers tilføjelser drejer sig da også hovedsagelig om dette punkt. Christoffer af Bayern bestemte 13. marts 1441, at gods efter tyske og andre udlændinge, der døde i byen, skulle belægges med en afgift på 10 procent, det halve til kongen og det halve til byen²⁴. Kong Hans forbød 8. april 1494 de fremmede skibsfolk at tage værge med sig til byen²⁵.

Et bevis på den vægt, man lagde på et godt forhold til de passerende skibe, er anlæggelsen 1516 af et hospital ved Vor Frue kloster med ti eller otte senge at »jndtag hæ fattigæ wdlendiskæ skibmenn eller skibffolck, somm thii jnd ffor byenn aff skibbene komme«²⁶. I samme retning peger vel oprettelsen to år tidligere af S. Gertrudsgildet, der skulle lade begrave ilanddrevne lig²⁷.

Det er klart at Helsingør, der var næsten uden opland og - efterhånden som silden svigtede Sundet - uden fiskeri, måtte reagere på forlydender om, at Frederik I ville flytte opkrævningen af tolden til et andet sted, hvilket helt ville have elimineret byens eksistensberettigelse. Kongen måtte da 1532 berolige borgerne med, at det ikke kunne ske, da Hansestædernes privilegier lød på, at tolden skulle blive i Helsingør²⁸.

Helsingørs borgere og indvånere var nok interesserede i at se fremmede søfolk i deres by, men de ville selv handle med dem og drage fordelene deraf. De så skævt til de udenlandske handelsfolk, der slog sig ned i byen og drog al handelen til sig; skulle sådanne fremmede tolereres, måtte de bosætte sig fast i byen og helst tage borgerskab, så man dog kunne få gavn af dem som skatteydere. Vidnesbyrdene om denne indstilling er utallige; gennem hele rækken af tingbøger indskræpes det gang på gang, at nytilkomne

fremmede skal melde sig til byfogden og gøre rede for deres ærlige herkomst og vandel samt aflægge deres borgered²⁹. Lige så ofte opfordres herbergerne til at angive deres gæster, og det forbydes dem at huse fremmede uden øvrighedens samtykke³⁰.

Disse i det uendelige gentagne trusler, kommer dog ikke alene fra den lokale myndighed. Kongen var lige så interesseret i at få oplyst de folks forhold, som opholdt sig i hans riger, men regeringsmagtens interesse i sagen skyldtes mindre økonomiske end teologiske og sikkerhedsmæssige hensyn³¹.

Det er tydeligt, at det af magistraten udøvede pres for at få folk til at tage borgerskab først for alvor sætter ind i midten af 1560'erne, åbenbart det tidspunkt, hvor indvandringen virkelig er blevet mærkbar. Det ses endvidere, at man hidindtil ikke har håndhævet borgerskabspligten for de fast bosiddende særlig effektivt, for der er i disse år en mængde mangeårige skatteydere, der først nu bliver virkelige borgere³². Indtil da havde de tilhørt den kategori, der i det 18. århundrede kaldes »den mådelige borgerstand«³³.

Som det er fremstillet nedenfor, mangler det ikke på klager fra de fastboende over gæsternes og andres handelsmæssige konkurrence. Stort set har disse besværinger da også fundet støtte på allerhøjeste sted, og det er derfor interessant at se, at statsmagten i enkelte tilfælde ikke uden videre har godkendt magistratens foranstaltninger til imødekommelse af borgernes krav. I 1595 forbød bymyndigheden (?) båds mændene på fremmede skibe at sælge varer, som de selv havde tilhandlet sig for »speceri og andre slags ringe varer«, i Helsingør, hvilket hidtil havde været brugeligt, og hvorved man undertiden kunne få billigere køb end hos borgerne i byen og endda bedre og friskere varer. Kongen pålagde derfor lensmanden Ditlev Holck at undersøge sagen og gøre den forordning, at båds mændene uhindret må drive denne handel, som ikke kunne betage borgerne deres næring, men endog komme andre undersætter til gavn³⁴.

Selv om Frederik II's grundindstilling til udlændinge var mistillid, indså han dog, hvilken fordel det ville være for landet at få dygtige håndværkere og driftige handelsfolk til at bosætte sig. Dette kommer stærkt til udtryk i hans udvidede privilegier for Helsingør i en situation, der i høj grad minder om Erik af Pommerns. Kongen var midt i opførelsen af Krogens afløser, det moderne og imponerende Kronborg, og han ønskede nu en blomstrende købstad, der kunne være slottet værdig. Den 13. jan. 1577 stadfæstede han da byens gamle privilegier og gav endvidere indbyggerne frihed for kongelig skat og tyng i 20 år³⁵. Til gengæld skal de herberge hoffets folk og forbedre byen med »guod kiøbstedtz bygninge«. Hvis undersætter andensteds fra eller udenlandske købmænd vil hidflytte og vil købe gårde, leje sig ind, eller selv bygge huse og gårde, skal der ikke formenes dem borgerskab, såfremt de ellers har et godt vidnesbyrd fra det sted, hvorfra de kommer, og ikke fører kættersk lærdom med sig; de skal dog love at bosætte sig for deres livstid³⁶.

Borgerne har åbenbart fundet disse løfter lidt for liberale, og foranlediget af magistratens klage udgik der den 31. marts samme år en nærmere forklaring på de nye privilegier, hvorefter nu ingen ind- eller udlænding må nedsætte sig uden kongens eller borgmestres, råds og byfogeds tilladelse. Ligeledes skal ingen, der bruger borgerlig næring, være fri for borgerlig tyng, ej heller kongens egne tjener³⁷. den sidste del af de nye bestemmelser tog især sigte på soldaterne på Kronborg, der ofte havde et borgerligt bierhverv.

Jens Christen Bergmanns her og nuværende Landt, med alle
 Gædder og Byer, som er indlyst og betalt af Kongen
 om deff gædder ved Cantzleren, for grund
 Privilegie og frihed, som Maer: Gædder
 N: som det og gædder selvsindig Byer og
 - Jænder og Byer, L. indlyst paa 17 aar om 1000
 Quinte og sig for Byer og alle anden kongelig
 Udmynde til dem samme privilegie ved
 indlyst, vedgætt sig for sig ind

17^{te} Junii 1766

Jens Christen Bergmanns her og nuværende Landt, med alle
 Gædder og Byer, som er indlyst og betalt af Kongen
 om deff gædder ved Cantzleren, for grund
 Privilegie og frihed, som Maer: Gædder
 N: som det og gædder selvsindig Byer og
 - Jænder og Byer, L. indlyst paa 17 aar om 1000
 Quinte og sig for Byer og alle anden kongelig
 Udmynde til dem samme privilegie ved
 indlyst, vedgætt sig for sig ind

17^{te} Junii 1766

Jens Christen Bergmanns her og nuværende Landt, med alle
 Gædder og Byer, som er indlyst og betalt af Kongen
 om deff gædder ved Cantzleren, for grund
 Privilegie og frihed, som Maer: Gædder
 N: som det og gædder selvsindig Byer og
 - Jænder og Byer, L. indlyst paa 17 aar om 1000
 Quinte og sig for Byer og alle anden kongelig
 Udmynde til dem samme privilegie ved
 indlyst, vedgætt sig for sig ind

17^{te} Junii 1766

Den
 8^{de}
 1766

Summa Summarum
 Gædder 1766 17^{te} Junii 1766

Side af Helsingørs kærnerregnskab 1576, hvor kærneren har opført udgifterne i forbindelse med udstedelsen af byens privilegier, lydende på 20 års frihed for kongeskat samt bestemmelser om »fremmede Nations folk«. Blandt udgifterne er 24 gl. daler til Kongelig Majestæts sekretær Arild Huitfeldt og kancelliskriveren Jacob Vind.

Borgernes ihærdige klager over konkurrencen fra tilflytterne manifesterer sig i en af de seks artikler, som 16 borgere afgav betænkning om i 1581: » . . for det 6. og sidste gav for^{nc} borgere denne mening for, at eftersom mange fremmede hid indrykker og her sig nedersætter, og en part gør nogen besked for dem, en part ingen, da at må haves indseende med sådanne fremmede, hvad folk de er, hvad næring og handel de bruger, og hvad de holder i skat og tyng, på det at sådanne ikke skal tilvende sig al næring, og fattige borgere, som længe har skattet og skyldet, ikke skal derved fortrænges«³⁸.

Mere speciel adresse har den kommission på otte nederlandske borgere i Helsingør, der i 1592 skulle »granske og overveje, om de fremmede styrmænd, som hidkommer af adskillige nationer og indlægger dem her i store herberger og fortæring, på det at når der kommer nogen god hyre på hånden, da er de den næst, og borgerne her i byen, som er søfarende mænd og sidder for kongens og byens skat og tyng, derover mister tit en god rejse«³⁹.

Også fra de forskellige håndværkslav lyder der klager over udlændingenes indtrængen og manglende overholdelse af lavsvedtægter. I 1571 klager slagterne over nogle hidkomne, fremmede slagtere, som bruger slagteri om sommeren, når kvæg kan bekommes af græsset, men er borte om vinteren⁴⁰. Samme år forbydes det borgerne at indtage fremmede håndværkere af enhver art i deres hus, enten slagtere, skindere, skrædere og andre⁴¹. I 1572 klager skræderne over nogle fremmede skrædere, kaldet »Buskere«, som hidkommer, underholder sig her og skærer og syr, gammelt og nyt, hvorover de fattige mænd, som er af samme embede, sker forkort⁴². I 1573 anklager skomagerne Holger skomager skotte for ikke at have gjort fyldest for sin indgang i deres lav, men de må selv modtage en advarsel om ikke at beskatte nogen med »Inndgangs Kaast« og anden stor besværing⁴³. De har åbenbart søgt at holde den fremmede håndværker ude af lavet. Skomagerne søgte i det hele at gardere sig mod fremmedes konkurrence. I deres skrå fra 1586 hedder det i § 4, at dersom nogen fremmed udenbys mand hidkommer og vil vinde skomagerlavet, skal han have sit ærlige, nøjagtige vidnesbyrd og skudsmål om hans herkomst, forrige levned og omgængelse, og hvor han har lært. I § 41 forbydes det skomagere af andre købstæder og andre inden- og udenlandske købmænd eller håndværkssvende at føre sko eller støvler hid i Helsingør at sælge, uden alene på rette, fri, almindelige årsmarked. Fordrister sig nogen på andre tider herimod at gøre og holder sko fal, da skal han derfor tiltales af kongens foged . . . § 47 forbyder fremmede skomagere og andre folk at købe blodige huder her på torvet i Helsingør, skomagerne til skade og afbræk . . .⁴⁴.

En af borgmestre og råds betæneligheder i forbindelse med de udvidede privilegier af 1577 var, at de skulle hidlokke »en heell hob løst folck . . . och jcke nogen effnende folck aff formue«, og de fremmede fattige ses da også at have udgjort et problem for byen. I 1552 blev det tilkendegivet, at hvo der husede fremmede, som går efter almisse, længere end tre nætter, skal straffes af byfogden⁴⁵. Disse fremmede tiggere slås tilsyneladende i hartkorn med løsagtige personer, »skørske folk« og skøger; de, der herberger sådanne, advares 1573⁴⁶. Det siges direkte i den barbariske forordning mod skøger (jfr. s. 67), at de søger til Helsingør mere end noget andet sted for det fremmede folks skyld, som kommer i Sundet. I 1578 ansattes Pouill skomager som »Staader fogitt«, han skulle have god opsigst med, at ingen fremmede »trøglere« bliver i byen mere end

een nat. Den, der overtræder dette forbud, skal han følge af by, og hvem der ikke vil lyde, anklages for byfogden og straffes. Hvis Poul skulle tage gunst af nogen »trøglere« eller se gennem fingre, da straffes han som utro⁴⁷.

Alle disse forholdsregler har dog åbenbart ikke båret megen frugt. I 1582 klager borgmestre og råd over den ulydighed, som findes blandt mange af menigheden, som ikke agter den ofte gentagne advarsel til den bosiddende mand om ikke at huse eller hjemme noget fremmed folk. Ligeledes indtager man så mange »trøglere och toggefelles att ingenn mode er paa«. Derfor bestemmes det nu at lade alle rodemestrene gå i hver fjerding og antegne alle sådanne fremmede og forfare deres vilkår. Ulovlige »trøglere« skal forvises, og de, der huser dem, straffes som ved bør, uden al nåde⁴⁸. Magistratens indstilling svarer helt til kongemagtens, der heller ikke ønskede et udenlandsk »pjalteproletariat« i landet⁴⁹. Denne noget hårdhændede behandling kom dog kun de professionelle tiggere til del; de i byen hjemmehørende »arme« blev der sørget for efter tidens forhold, men med det stærkt øgede befolkningstal måtte det 1541 oprettede hospitals kapacitet blive utilstrækkelig, og i 1577 måtte man for at skaffe eng til dets kvæg nedbryde en hospitalet tilhørende gård og bruge jorden til eng, »da der nu er mange flere fattige i hospitalet end tidligere«⁵⁰.

Nu var det langt fra alle fremmede indvandrere, der var fattige eller tiggere; som der er gjort rede for længere fremme, sad især nederlænderne i stor velstand, der i høj grad vakte danskernes misundelse. Det forekommer ikke utænkeligt, at det er disse velhavende kredse, der har indført de extravagante vaner, som øvrigheden påtaler 1570. Udfor tegningen af et rømerglas, anføres borgmesterens Jeronimus-tale; han er kommet i forfaring, hvorledes der i Helsingør er begyndt at opkomme, anfanges og blive brugeligt ny sædvane med uvanlig bekostning og besværing ved bryllupper, barsler og anden sådan »werscaff«, at man begynder at skænke »varmer« vin med sukker og anden drik om morgenen, når folk i slig samling kommer til hobe, og før man udgår til kirken, hvilket ikke har været nogen tid brugeligt, ligeså gæstebud med beværtning, når jord skal måles⁵¹. To år senere må der udarbejdes en forordning om »Brøllups Kaast« og »Baersell Kaast«⁵².

Randtegning i Helsingørs tingbog.

Om nye sædvane
og yvrigelige
følelser 17



Skotterne og englænderne

Skotske emigranter på det europæiske fastland

Det er en fastslået kendsgerning, at skotter i stort tal udvandrede til andre europæiske lande gennem middelalder og nyere tid, og denne emigration har da også i ikke ringe grad tildraget sig historikeres interesse. Beklageligt er det imidlertid, at disse kun flygtigt har berørt de dybereliggende årsager til denne emigration. Hvorfor er det skotter, og ikke f.eks. englændere, der i hobetal invaderer det europæiske fastland i denne periode?

Den populære forklaring er en henvisning til den skotterne iboende eventyrlyst⁵³; »l'humeur errante des Ecosais« var et mundheld i middelalderen⁵⁴; »the wanderings of its (the Scots gentry's) younger sons are proverbial«⁵⁵. Andre motiver synes også at have spillet ind: »Somehow for poverty or love of adventure, one reason or another, the Scottish nation were forced to go abroad as traders from an early period«⁵⁶, en teori, der fandt udtryk allerede i 1598, da Fynes Morrison skrev, at skotterne levede i Polen i store mængder »rather for the poverty of their own kingdom, than for any great trafficke they exercised there . . .«⁵⁷. Det er utvivlsomt berettiget at tillægge de kaotiske politiske og økonomiske forhold i middelalderens Skotland en væsentlig betydning i denne forbindelse⁵⁸. I samtidige rejsebeskrivelser hedder det, at ingen i Skotland ejer noget, og alt må indføres⁵⁹. Skylden for denne tilstand lægges dels på krigen mod englænderne⁶⁰, dels på mangelen på råstoffer⁶¹. Landskabets karakter og jordens beskaffenhed kan næppe heller have gjort landbrug særlig rentabelt.

Til hvilke lande udvandrede skotterne nu, og hvorledes så værtslandets befolkning på dem? Det foretrukne område synes at have været Østtyskland og Polen. Englændere og skotter fik 1437 samme privilegier i Preussen som hansekøbmændene, men byernes befolkning synes at have været meget utilfreds med deres tilstedeværelse, og de blev i Stralsund og Danzig behandlet værre end andre nationer⁶². Hvor stor indvandringen til Danzig var, ses af, at to af byens forstæder hedder Alt- og Neu-Schottland (Alt-Schottland fik navn efter en koloni af skotske vævere, der slog sig ned her o. 1380⁶³). Indvandringens mønster i Danzig synes dog at have adskilt sig fra det fra Østtyskland og Polen kendte. 135 skotter tog borgerskab i Danzig mellem 1536 og 1709, af dem kom 38 fra Aberdeen, 14 fra Dundee, 14 fra Fife og 11 fra Edinburgh; i alt var 98 af de 135 fra byerne. 48% lod sig indskrive som købmænd (herunder vel også kræmmere), 36% som håndværkere og 16% som »Arbeitsmänner«. Medens den sidste gruppe kun kendes fra det 17. århundrede, fandt den største indvandring af købmænd sted i anden halvdel af det 16. århundrede og af håndværkere i det 17. århundredes første halvdel⁶⁴. I Elbing, hvor der findes en »Schottenstrasse«, var der et engelsk-skotsk handels-

kompagni fra 1578, og 1590 stiftede skotske handlende i Greifswald et broderskab⁶⁵. Langt de fleste til Polen indvandrede skotter var kræmmere; de solgte tinvarer og skotsk klæde. I byerne havde de små boder, og på landet drog de om med deres varer på ryggen⁶⁶, men der var desuden mange håndværkere imellem. De skotske vævere i Danzig er nævnt, og i det hele taget synes de især at have været aktive inden for uld- og klædeindustrien som vævere, farvere, skrædere og possementmagere; en anden stor gruppe var læderarbejdere: skomagere, bælte- og harniskmagere og garvere, mens andre håndværk er repræsenterede ved færre eksempler⁶⁷. Nogle nåede op til bysamfundets top og blev f.eks. rådmænd, men et betydeligt antal kunne ikke klare sig⁶⁸. I 1569 blev antallet af skotske kræmmere i Preussen anslået til 30.000, hvilket rimeligvis er kraftigt overdrevet i betragtning af, at en liste fra 1615 over samtlige skotske kræmmere i Brandenburg og Preussen kun indeholder 410 navne⁶⁹. Det er klart, at landets egne indbyggere må have mærket skotternes tilstedeværelse som en betydelig konkurrence, og i mange byer og landskaber har borgerne da også beklaget sig over dem og udstedt love til begrænsning af den skotske indvandring, som det skete i Breslau 1533, i Brandenburg 1558 og i Preussen 1569⁷⁰. Königsbergs kræmmere anfører i deres klage på den preussiske landdag 1566, at skotterne, der kender alle veje og pas, kan skade landet meget i krigstid⁷¹. I de første århundreder af deres udlændighed holdt skotterne sammen, vel ikke mindst på grund af den modvilje, de mødte hos den indfødte befolkning; de giftede sig med skotter, var værger for skotske enker og var hinandens vidner og forlovere i retssager⁷². Senere, mod år 1700, synes 2. og 3. generation i nogen grad assimileret med den øvrige befolkning, men skotske navne forekommer helt op gennem det 19. århundrede.

Indvandringen af skotter til Polen var ikke mindre end til Tyskland. William Lithgow, der besøgte Polen 1616, fortæller, at der her levede 30.000 skotske familier, desuden fandt han »abundance of gallant, rich merchants, my country-men«⁷³. De rige skotter må dog have udgjort et mindretal, hovedparten har som i Tyskland været kræmmere og småhandlende, hvilket da også ses af Fynes Morrisons bemærkning 1598: »... dealing rather for small fardels, then for great quantities of rich wares«⁷⁴; men uanset deres oftest ringe økonomiske status tilhørte udvandrerne for det meste den skotske lavadel⁷⁵. Skotterne søgte især til Polen, fordi handelen dér varetoges af fremmede, mest jøder, og den foretagsomme skotte havde her sin chance⁷⁶, men som i Tyskland var de her ilde lidt; byen Krakau klagede over konkurrencen fra skotterne⁷⁷, og Sigismund III udstedte 1594 på byen Kcynas krav en forordning mod »jøder, skotter og andre vagabonder«⁷⁸. I sidste halvdel af det 16. århundrede blandes skotterne dog mere og mere med polakkerne⁷⁹, og en lang række rige skotske købmænd blev magistratsmedlemmer og dommere⁸⁰.

Nederlandene var meget besøgt af skotter i middelalderen; i Brügge var der fra det 13. århundrede en bydel »Schottendyk«, hvor skotske rejsende og købmænd holdt til. I 1291 nævnes i Brügge en gade »Schotland« og i 1367 et hus af samme navn⁸¹. Skotterne fik udstrakte privilegier, men klager 1359 over den dårlige behandling i Brügge fra den lokale befolknings side⁸². I 1407 fik de nye privilegier af hertug Johan den Uforfærdede af Burgund⁸³, og i 1425 fik skotske købmænd lov at komme til Zeeland, især til Middelburg, senere til Veere⁸⁴, hvor det skotske tyngdepunkt efterhånden kom til at

ligge, især fra 1578, idet de reformerte skotter foretrak det protestantiske Veere for det katolske Flandern⁸⁵. Privilegierne for den skotske stapel i Veere ophævedes først 1799 af Den Bataviske Republik⁸⁶. I det 17. århundrede fandt desuden en stor indvandring sted til Rotterdam, der efter 1660 blev hovedsædet for skotsk handel, og andre byer i Generalstaterne, hovedsagelig på grund af »the tyrannical and persecuting government of the Stuarts«⁸⁷.

Også i Frankrig har de rejselystne skotter efterladt sig spor. I Paris finder man i »Le Livre de la Taille« for 1292 næsten 60 personer med tilnavnet »skotte«⁸⁸. Især var der mange skotske studenter; de synes at have boet i »Rue d'Écosse«, der nævnes efter 1313 i paroisse Saint-Hilaire. At der i Dieppe var en gade af samme navn, afspejler det forhold, at der her var en egentlig skotsk koloni med eget kapel i St. Jacques, der betjentes af en skotsk præst. I Orléans henføres »La Rue de l'Épée d'Écosse« af den lokale tradition til skotske tropper i fransk tjeneste⁸⁹. Mange skotter gjorde karriere i den franske kirke eller udmærkede sig inden for bygningshåndværk, musik, maleri og skulptur⁹⁰.

Den store skotske bosættelse i Sverige synes først begyndt efter skotske lejetroppers anvendelse på svensk side i den Nordiske Syvårskrig. I 1572 udsteder Johan III en forordning, hvorefter udenlandske kavallerister, tyskere, skotter og andre, som er begyndt at rejse rundt i landet og sælge købmandsvarer, får tilbudt særlige fordele, hvis de vil bosætte sig i byerne og blive borgere; mange skotter har øjensynlig fulgt opfordringen. Også skotter fra Danzig og Elbing indvandrede og kom til at spille en betydelig rolle i det svenske handelsliv. Som den mest fremtrædende skotske købmand i denne periode nævnes Blasius Dundee i Stockholm⁹¹. Stockholm var i øvrigt hjemstedet for en mængde skotter⁹², og byen fik flere borgmestre med skotske navne⁹³. Medlemmer af familien Leyell (Lyall) der er så fremtrædende i Helsingør, optræder i Sverige som jernværksejere⁹⁴.

I Norge nævnes 1341 Jon Skot som indvandrer i Bergen, hvor der også var en del englændere⁹⁵. Et ret stort antal såkaldte skotter indvandrede til Norge fra Orkney- og Shetlandsøerne efter disses pantsættelse til Skotland⁹⁶.

Skotter i Danmark

»Jøder, skotter og røtter i alle lande flytter« lyder et dansk ordsprog; med dette og udtrykket »at skære på skotsk« (=bedrage)⁹⁷ er det samme motiv anslået, som man møder i det øvrige Europa: den omvandrende skotske kræmmer⁹⁸, hvis handelsmetoder måske ikke altid er de fineste. Sådan må man regne med, at han undertiden er blevet opfattet, hvor han dukkede op i Danmark.

Helsingør havde formentlig den største af de tre kendteste skottekolonier; de to andre var dem i København og i Malmø. Begge de sjællandske havde i landets katolske tid et særligt alter i henholdsvis S. Olai og Vor Frue kirker, og de københavnske skotter havde desuden et S. Ninians gilde⁹⁹. I 1539 blev de penge med renter, som var givet til foundationen af S. Ninians alter i Vor Frue overført til Helliggejsthus i København, mod at der i dette hospital holdtes opredt to senge til skotter¹⁰⁰. Som det i Tyskland og vel

også i andre europæiske lande i særlig grad var klædeindustrien, der beskæftigede skotterne (jfr. s. 20), et forhold, der også iagttages i Helsingør, ses det, at en stor del af skotterne i København må have været vævere; i de københavnske væveres skrå af 1550 hedder det nemlig, at »lavet formeredes af danske og synderlig skotske Folk»¹⁰¹. Et særligt kapitel er de skotske lærere ved universitetet. Den kendteste er Johannes Machabæus (John Mac Alpin), der kom til København 1542 som teologisk læsemester og senere blev universitetets rektor¹⁰². Af andre skotske professorer nævnes dr. Peder Skotte 1498 samt dr. Alexander Kinghorn og mag. Thomas Allan Skotte på Christian II's tid¹⁰³. Skotske studenter opholdt sig også ofte ved universitetet¹⁰⁴. Både Johannes Machabæus og hans søn Christian dukker op i Helsingørs tingbøger; faderen optræder som vidne i en retssag 1550¹⁰⁵, og mag. Christian Machabæus, kannik i Lund kræver i 1570 straf over høvedsmanden for en fennike skotske krigsknægte, kaptajn Riichardt Schougall, der i Helsingør har dræbt en anden skotsk krigsmand Willum Stretum, Machabæi slægt og blodsforvandt, født i Merenns på en gård kaldet Laurentz thun i Skotland¹⁰⁶.

Det fremgår, at der også har været en betydelig bosættelse af skotter i Malmø. Råd-stueprotokollen vrimler med skotske navne: Peitther Skotte, Jon Skotte, Daud Vass Skotte, Vyllem Farom, Hans Vynton, Sander Wentthwn, Villom Stracke Skotte, Villom Raffnn, Thomes Daudsen, Karine Mwrs, Villom Lindz og Gilebert Aberdor m. fl.¹⁰⁷. Som i Helsingør og andre europæiske byer, ses det, at de i vidt omfang har holdt sammen; de kautionerer for hinanden, gifter sig med hinandens enker etc. Det må være berettiget at tale om en koloni. Der kan også gøres opmærksom på den Villim Schotte i Malmø, der nævnes 1522-30¹⁰⁸. Den tysk-engelske historiker Th. A. Fischer har også fundet skotter, bl.a. en ved navn »Maxfell«, nævnt i byens regnskaber 1518-19¹⁰⁹.

Det er et karakteristisk træk ved skotternes færden i Polen og Tyskland, at de har vakt uvilje hos de indfødte ved deres foretagsomhed. I Danmark finder man få vidnesbyrd om noget sådant; de er til gengæld meget oplysende. I 1539 sendte Malmø's magistrat en svarskrivelse til kongen, hvori de forklarer grunden til at de har nægtet to skotter borgerskab. Årsagen er den samme, som har foranlediget andre købstæder, Ystad, Engelholm, Roskilde m.fl. til at udvise sådanne udenlandske mænd for deres uskikkelige handel i købmandsskab; efter høstmarkedet drager de med deres varer, klæde, lærred og kram til landsbyerne, fra herred til herred og fra købstad til købstad, så at ingen bonde behøver at føre sine varer til købstæderne, som derved forarmes. Straks på foråret drager de ud blandt menige almue, præster og bønder og opkøber alle de købmandsvarer, som de kan overkomme: smør, huder, talg og skind, hvilket er forbudt. De forblinder kongens fogder med deres skænk og gaver, og hvor sådanne købmænd og skotter kommer, foregiver de at have hjemme i Malmø, hvilket er usandt. Når kongen har behov for krigsfolk her fra byen, kan man hverken ved magt eller gode ord få en skotte ud; de pakker da deres kram og købmandsskab og begiver sig til Halland, Blekinge, Sverige og Norge. Ej heller kan man få dem til at tage mod indkvartering af kongens krigsfolk, »end dog at the haffue well gotz oc peninge«, men vil hellere drage af byen, hvilket beviseligt er sket og endnu sker hver dag. En skotte kan ved at love jorddroten dobbelt eller tredobbelt landgilde få sat en fattig borger, dansk eller tysk, ud af hans bolig. Der er også skotter, som ejer gårde og huse i byen, hvilke de udlejer

til købmænd til høsten, så de ikke kan lejes af fattige borgere, som skal holde kongelig tyng¹¹⁰.

I 1534 besluttede menige almue og magistraten i Ystad, at de herefter ikke vil give skotter borgerskab, da disse har påført den menige mand stor skade og evig fordærv ved at tiltage sig alt købmandsskab og udløbe »paa bøgden« med armene fulde af kram, landet over, hvilket er imod de kongelige friheder. Ligeledes må ingen skotter, som i forvejen er borgere og længe har skattet og skyldet, indtage skotske svende (dreng) som medhjælp i deres købmandsskab, men kun danske og tyske svende¹¹¹. Et udateret brev, øjensynlig fra nogenlunde samme periode, fra Ystads borgere uddyber klagerne; skotske kræmmere opfører boder med »vantsnider« og desligeste med gryder og kedeler, humle og salt, hør og hamp, tjære og skindværk foran deres boder på torvet. De holder i deres boder to eller tre svende som medhjælp i deres handel og fører desuden kronens mønt ud af landet¹¹². - Bortset fra de vigtige konkrete oplysninger om skotternes virksomhed, er det interessant at se, at danskere og tyskere åbenbart er solidariske i disse klager, hvad der forklares af, at de og deres medhjælpere selv drev samme type handel.

Også i Helsingborg har der boet skotter. I 1553 blev Thomas Burg af Stirling i Skotland forligt med Willum Orchollt af Helsingborg om arv efter salig Sander Mickellssen¹¹³. I Helsingborg nåede for øvrigt adskillige skotter højt op på den sociale rangstige. Skotte er således helt givet rådmanden Willum Forbus og antagelig også borgmester Hans Thommissen og rådmændene Labritt Lauritzen, Jørgen Jacopsen samt byfogden Anthonis Thommesen, der alle 1560 bevidner referatet af Regnolt Hansens gavebrev på en gård i Helsingborg til S. Ninians alter i S. Olai kirke i Helsingør¹¹⁴. Rådmændene Albrit Albritsen og Hans Valltersen, der nævnes 1564, er antagelig også skotter¹¹⁵. En fremtrædende plads i byen synes endvidere Thomas Rathre (Rattray) og hans sønner Hans Thomesen og Willom Rathre, der nævnes 1565, at have indtaget¹¹⁶. En jævnere mand har antagelig den Esbern Skotte af Helsingborg været, der omtales i 1597¹¹⁷.

Som eksempler på skotter hjemmehørende i andre skånske byer skal nævnes Daud Sypsen af Varberg, 1539¹¹⁸, Kaerll Fodderingenn (Fotheringham), der 1569 nævnes som tidligere bosiddende sammesteds¹¹⁹, og Jørgen Maer, der 1565 flyttede fra Simrishavn til Helsingør¹²⁰. Desuden fremgår det af Malmø-borgernes klage 1539, at der i Engelholm er blevet udvist skotter. I Falsterbo fik Villom Skottes arvinger i 1537 ejendomsbrev på et bosted, hvoraf de skal give vinduespenge som andre købmænd og »vandt kremer«¹²¹.

Malmø-klagen refererer til Roskilde som en by, hvor man har udvist skotter, men også andre kilder omtaler skotters tilstedeværelse her. Det drejer sig om medlemmer af byens S. Luciigilde; som sådanne nævnes Veliom Skotte 1510 og 1524, Robert Boen Scotus 1513, Thomes Skotte 1517, Sophia Thomes Skottes 1519 og Mattis Skotthe 1527 og 1532¹²². Endog byens rektor o. 1517 var en skotte, Valter Mortimer¹²³.

Andre steder på Sjælland nævnes Veliom Skotthe og hans hustru Lucia som medlemmer af præstegildet i Køge 1485¹²⁴ samt Willum (Oluf) Skotte af Søborg, der fik lov at bosætte sig i Helsingør 1563¹²⁵. Samme tilladelse fik Hans Skotte skinder af Slangerup 1562 og Anndris Thommisen kræmmer af samme by 1571¹²⁶. Holbæks største køb-

mand i 1570'erne var borgmester Jakob Willumsen Skotte, og fra Kalundborg kender vi Sander og David Skot (1554-55¹²⁷).

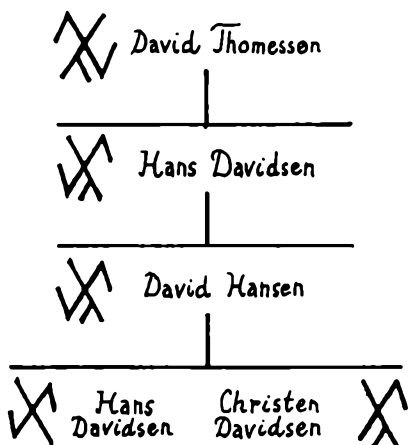
Stednavne minder om skottes tilstedeværelse også i Jylland, således Skottergården ved Skottergyden i Ålborg og gaden Skottenborg i Viborg, opkaldt efter et herberg af samme navn uden for S. Hans port¹²⁸. På torvet i Randers handlede skotter med kedeler og klæde 1571¹²⁹, og skotter optræder jævnligt o. 1600 i Ålborgs kærnerregnskaber som skippere og markedshandlende.

Skotterne i Helsingør

Der er een bestemt grund til, at skotterne i denne by altid får en kort omtale i værker, hvor udlændinges ophold i Danmark naturligt berøres, nemlig eksistensen af den endnu bevarede S. Ninians altertavle¹³⁰, der i et følgende afsnit vil blive udførligere omtalt. Og der er al mulig grund til at vente at finde dem netop her. Gennem Sundtolden var Helsingør blevet Danmarks mest internationalt kendte by, den by, hvor udlændinge færdedes hjemmевant året rundt, og hvor de små skotske handelsskibe, der passerede flittigt gennem Sundet, ankrede op¹³¹. Så livlig har forbindelsen mellem Helsingør og Skotland været, at man i dette land finder folk, hvis navn synes at bære mindelser om sundbyen; i 1574 fik Alexander Elzenour og 1595 Johne Alschenor borgerskab i Aberdeen¹³². Danmarks diplomatiske forbindelser med Skotland og England havde ofte Helsingør som mellemed¹³³ og har vel bidraget til at holde forbindelsen levende. Det samme må gælde de skotske lejetropper, som Syvårskrigen førte til byen. De indvandrede skotter kom dog ikke altid direkte fra Skotland. I 1563 måtte Willom Schotte af Stralsund yde skat til byen¹³⁴, og 1573 gaves opholdstilladelse til Wuitger Gottkis, der kom fra »Schottland, som ligger wdenn for Dantzke«¹³⁵ (jfr. s. 20).

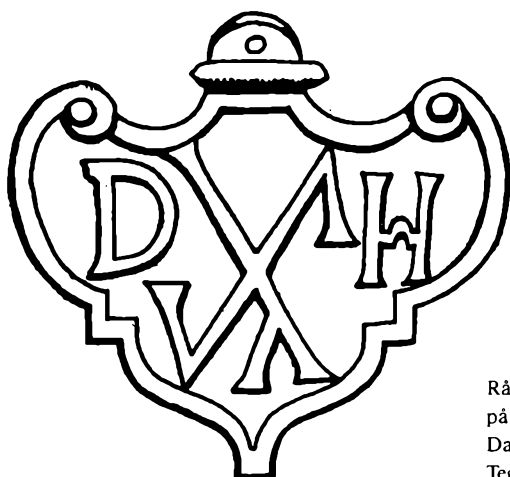
S. Ninians-alteret i sognekirken S. Olai må nødvendigvis betyde tilstedeværelsen af en betydelig mængde skotter i byen på den tid, da det blev oprettet, i begyndelsen af 1500-tallet, men der er ingen mulighed for at danne sig et indtryk af, hvor mange det egentlig drejer sig om, før kærnerregnskabernes skattemandtal begynder i 1556. Indtil da levner kilderne os kun kendskab til enkelte navne tilhørende de mere fremtrædende personer. Den centrale skikkelse i begyndelsen af århundredet er således den senere borgmester David Thomesen, stamfader til en lang række rådmænd og borgmestre¹³⁶. Mens David Thomesens navn kun nævnes få gange, forholder det sig anderledes med hans svigersøn Sander Leyell. Han er en af århundredets mest aktive personligheder som borgmester fra 1536 til sin død 1560 og samtidig tolder, i hvilken sidste egenskab han tillægges betydelig politisk indflydelse¹³⁷. Udover sine officielle embeder udfoldede han en meget stor privat handel på udlandet, blandt andet på Skotland, og ejede flere skibe¹³⁸; han har utvivlsomt været en af samtidens rigeste købmænd. Også Sander Leyells efterkommere møder vi som borgmestre og rådmænd.

Disse to familier, der er placeret i byens sociale top, er de mest iøjnefaldende i århundredets første halvdel. Af byens øvrige skotske indbyggere er der i denne periode kun få, der gør sig bemærkede, og om næsten dem alle gælder det, at kilden er tingbøgerne,



Bomærkestamtavle for David Thomesen og hans efterslægt. Mærket for rådmand Hans Davidsen findes på segl 3/2 1541 (L.A. Helsingør bys breve på papir). Mærkerne for rådmand Hans Davidsen d.y. og for borgmester Christen Davidsen findes på segl, henholdsvis 15/12 1595 og 14/3 1608, begge R. A. Købstæders arkiv).

hvis første bind begynder 1549, få år før skattelisterne. I 1545 gav Henrik Smed skotte og hans hustru 2 dlr. til de arme i Helliggeisthus til sjælegave¹³⁹. I 1549 fik Ninianus Blacki sit »passboertt«, hvilket han drog af landet med, oplysende at han var byens indvåner og havde hjemme her¹⁴⁰. I 1550 skiftede Hans Hoffmandh med Bethssy eller Bethszeta Fyndlay, alias Boquanan, der var søster til Hans Hoffmandhs salig hustru Margrett Ellekyns¹⁴¹. Samme år fik Ryngan Blacky borgerskab mod at forpligte sig til at holde kongens og byens tyngte i tre år, hans forlovere er Willum Sommer, Willum hattemager og Bertill Prentt. Samme dag enes han og Hans Davidsen (rådmænd, David Thomesens søn) om al handel, som dem imellem har været, så at Ringhn skal stå sit eventyr om det gods hos Thomes Long Kasteell i England, og Hans Davidsen skal stå sit eventyr med de 30 dlr. gods indskibet med en Bremer skipper¹⁴². Atter 1550 fik Robertt Clewes hustru Zophija byens segl under et skøde på en gård, som hun havde arvet i Dundij, og som hendes husbond havde solgt til Jacob Watzssen borger der



Rådmand og tolder David Hansens bomærkeskjold på epitafiet over ham i Sankt Olai kirke ca. 1599. David Hansen var sønnesøn af David Thomesen. Tegnet af S. T. Achen.



Stolestadedør i Sankt Olai kirke med bomærke og initialer for skotten David Carneyge (Carnegie). Foto Nationalmuseet.

sammesteds. Roberts signet var i hans fraværelse betroet Willum Sommer og David Corneye¹⁴³.

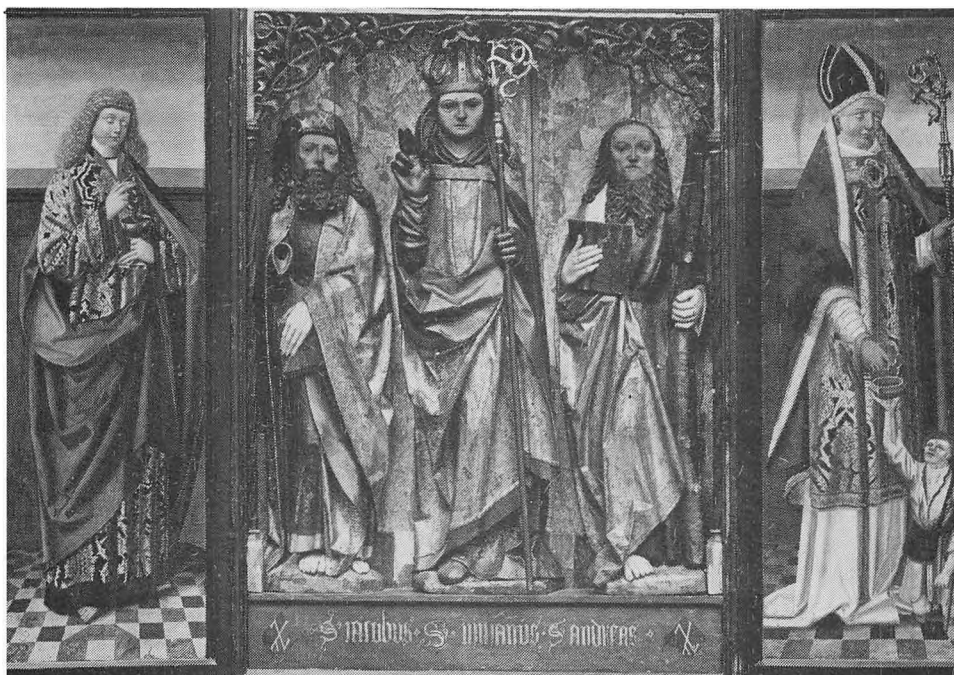
Som andensteds i landet gav skotternes tilstedeværelse navn til flere lokaliteter; nord for grøften (i byens vestlige udkant, ved svingelen) lå således Skottebakken¹⁴⁴, og på Resens kort er afsat et Skottestræde¹⁴⁵, der dog ikke findes omtalt i 1500-tallets sidste halvdel og vel vidner om, at skotterne også gennem hele 1600-tallet fortsat fandt behag i Helsingør. Blandt de velstillede borgere, der 1652-53 skænkede messingbalustre til S. Olai kirkes korgitter, finder man således navne som Allexander Waddell og Hellena Cudbert, David Melwin og Sara Mutum, Jacob Strachon og Ellse Adamsdatter, Johannes Mattheas Scotus og Hellena Arratt Scota samt sognepræsten David Christensøn (tipoldesøn af David Thomesen)¹⁴⁶. Fra o. 1700 begynder de driftige engelske handelsfolks store tid i Helsingør, og de satte deres stærke præg på byen hele resten af sundtoldtiden¹⁴⁷.

Skotske kirkelige og sociale institutioner

Der er i det foregående gentagne gange henvist til S. Ninian-alteret, oprindeligt i S. Olai kirke, nu i Nationalmuseet¹⁴⁸; det er af væsentlig betydning i denne sammenhæng.

S. Ninian var skotternes nationale helgen. Han var udsendt fra Rom og byggede Skotlands første kirke¹⁴⁹. S. Ninian er praktisk talt ukendt som helgen blandt andre folkeslag, men når skotterne slog sig ned i udlandet før reformationen, førte de dyrkelsen af deres specielle helgen med sig. Ikke således at forstå, at de udbredte dyrkelsen af ham, han forblev stadig et skotsk fænomen, men skotterne oprettede altere og kapeller til hans ære. 1548 nævnes et sådant kapel i Roscoff i Bretagne; et S. Ninians alter findes i Brügge 1437-38¹⁵⁰. Et tilsvarende alter var der i Schwarzmonchenkirche i Preussen¹⁵¹, og i 1514 oprettede to skotter et S. Ninians alter i klostret i Erfurt¹⁵². Også i Københavns Vor Frue kirke havde skotterne et alter for deres helgen¹⁵³. Udover disse eksempler har der utvivlsomt eksisteret flere, men af alle tavler fra S. Ninian-alteret oprettet af skotter i udlændighed, er den fra Helsingør den eneste bevarede¹⁵⁴.

Den firefløjede altertavle, hvis midtskab har tre udskårne figurer i nordtysk, sen-gotisk stil, forestillende Jacob, Ninian og Andreas (der er Skotlands skytshelgen), sættes som regel i forbindelse med Sander Leyell, idet det 1558 hedder, at hans og hans hu-



Sankt Ninian-altertavlen fra Sankt Olai kirke i Helsingør, nu i Nationalmuseet. På midtskabets fodstykke ses foruden helgennavnene S. Jacobus - S. Ninianus - S. Andreas to ens bomærker, der efter normal praksis står for giveren. På baggrund af dokumenter fra 1511 og 1513, hvor borgmester David Thomesen optræder på alterets vegne og ved sammenligning med hans efterkommeres bomærkeføring kan det med stor sikkerhed fastslås, at altertavlen er skænket af David Thomesen. Foto Nationalmuseet.



Portrætfeltet af epitaf i Sankt Olai kirke over borgmester og tolder Frederik Leyell (1536-1601), hans hustru-er Pernille Olesdatter, Kirstine Jensdatter og Sophie Hansdatter samt børnene Alexander, Frederik og Ingeborg. Frederik Leyell var søn af borgmester og tolder Sander Leyell og Elline, datter af borgmester David Thomesen. Foto Nationalmuseet.

strus forældre og andre, som er født i Skotland, har stiftet noget gods til et alter i sognekirken¹⁵⁵. Ingen kilder nævner imidlertid nogen af navnet Leyell før Sander selv; derimod er hans hustru Ellines far kendt, det er den før omtalte David Thomesen, og det er netop i forbindelse med hans person, at alteret første gang optræder i kilderne. I 1513 skøder Per Staffensen borger i Helsingør sin gård i byen til David Thomesen på sanctorum Andree Ninianj alters vegne; David Thomesen og hans »efftherkommere verge« til dette alter skal nyde og bruge gården til alterets bedste¹⁵⁶. I 1511 skænker Regnolltt Hansen borger i København sin gård i Helsingborg til sanctorum Andree og Ninianj alter i S. Olai kirke i Helsingør. David Thomesen modtager skødet på alterets vegne¹⁵⁷. Regnolltt Hansen er antagelig identisk med den Reygnolt Skotte i Køben-

havn, der nævnes 1515¹⁵⁸, og det er da næppe for dristigt at regne med, at det drejer sig om samme mand og samme jord, når Reynolt Skotte 1505 køber en gård i Helsingborg af Michel Perssen præst og canonicus i Dalby¹⁵⁹. Til hvert alter i den katolske kirke var der knyttet en præst, som nød indtægterne af det jordegods, der var tillagt det. Præsten ved Ninian-alteret nævnes en enkelt gang; i 1548 betales der jordskyld af den have, som præstebolig var på, og »her Joen Schotte Prest« boede; haven hører til S. Ninians alter¹⁶⁰. Denne hr. Joens virksomhed må nødvendigvis være ophørt med reformationen, men muligvis har han fået lov til fortsat at oppebære indtægterne af alterjorden som andre af kirkens katolske præster¹⁶¹. I 1541 blev karmeliterklostret omdannet til almindeligt hospital og fik skænket de alterjorder, der hørte til ledige altre i sognekirken (S. Olai) ligesom de bortforleuede alterjorder efter indehaverens død¹⁶², og dette



Portrætfeltet af epita*f* i Sankt Olai kirke over rådmand og tolder David Hansen, død 1597, hans hustruer Karine Hansdatter og Bente Andersdatter samt børnene Hans, Christen, Jacob, Bente og Karen. David Hansen var sønnesøn af David Thomesen. Foto Nationalmuseet.

er forklaringen på, at hr. Joen dukker op i hospitalsregnskaberne. Samme år, 1548 betaler Willum Forbus' børn i Helsingborg 10 mark jordskyld af deres gård til hospitalet, der tilhørte S. Ninians alter, og det er da nærliggende at formode, at der er tale om den gård, Regnollt Hansen skænkede alteret i 1511. Frederik Leyell skænkede i 1560 efter sin far, Sander Leyells død to kalke og diske, hvoraf det ene sæt havde hørt til det skotske alter, til hospitalet¹⁶³; måske har Sander Leyell eller hans forældre oprindeligt skænket det til alteret, og senere, efter reformationen, fået det tilbage. Ikke alt jordegods tilhørende S. Ninian-alteret er dog blevet overført betingelsesløst til hospitalet. I 1558 bestemmes det, at der altid skal holdes en sygeseng i Hospitalet i Helsingør til en trængende skotsk person, hvis en sådan findes, da Sander Leyell tolder her sammesteds har berettet, at hans og hans hustrus forældre og andre, som er født i Skotland, har stiftet noget gods til et alter der i sognekirken, men at tjenesten til samme alter nu er nedlagt til hospitalet, som Sander Leyell desuden vil forbedre med nogen årlig rente¹⁶⁴.

Den skotske menighed må naturligt have samlet sig i kirken omkring dette alter, en ordening, der synes at have bestået også efter reformationen; i 1566 nævnes »thenn stoell ij Kirckenn ssom S: Anders Wass hagde stae wdj och hanns foreldre, nest hoss Schotte stolenne paa then Synndre siide«¹⁶⁵.

Der er flere vidnesbyrd om eksistensen af specielle sociale institutioner for skotter udover Sander Leyells seng i hospitalet. En af dem er »the Fattige Schotters bøsse«, som den 1606 afdøde Hans Davidsen (Low) gik her omkring med i nogle år. Denne bøsse ydede 20 dlr. til hans begravelse¹⁶⁶. I 1603 tilfaldt der den skotske bøsse 40 dlr. efter Margrete Klehels¹⁶⁷. Denne særlige skotske fattigforsorg er blevet fortsat i det 17. århundrede; Laurits Pedersen nævner nogle jorder ved Skottebakken, som tilhørte de fattige, og som formodes at være identisk med »de skotske fattiges jord«¹⁶⁸, ligesom »skottehuset« (»de skotske fattiges våning«)¹⁶⁹, der lå på den plads, hvor nu den sydlige halvdel af Stjernegade 29 ligger, synes at have været beregnet for fattige skotter¹⁷⁰. Skottehuset skal have været beboet af den skotske hattemagerslægt Fenton, som Laurits Pedersen også finder omtalt i Helsingborg¹⁷¹. Dette navn forekommer dog ikke i Helsingør i det 16. århundrede.

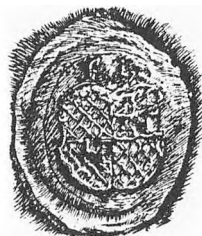
Om den skotske skolemester Johan Augstenlech, der nævnes gennem det sidste tiår af århundredet¹⁷², specielt har undervist de skotske børn, er vel tvivlsomt; rimeligvis er han simpelthen almindelig skolelærer, blot af skotsk oprindelse, på samme måde som der en overgang findes en engelsk bartskær i byen.

Skotternes sammenhold

Det er et karakteristisk træk ved skotterne i de europæiske byer, at der hersker et stærkt sammenhold mellem dem; der er i egentligste forstand tale om kolonier. Dette er også tilfældet i Helsingør, og det er ikke blot de jævne skotter, der har holdt sammen, også byens matador, Sander Leyell viser sig solidarisk med sine fattigere landsmænd i 1558, da han sørger for sengen i hospitalet for trængende skotter.

Den kildegruppe, der især er oplysende i henseende til sammenholdet, er byens ting-

Sander Leyells segl og underskrift.
Efter Helsingør i Sundtoldtiden.



bøger. Her får man kendskab til familieforhold, her ses det, hvem der er forlovere for borgerskabssøgende tilflyttere, og hvem der kautionerer for hvem i retssager. Hvad angår de to sidste forhold, er det et gennemgående træk, at man som forlovere for en skotte altid finder andre skotter. Da Hans Robertsen slagter lå på sin sotteseng, lod han kalde Willum Nacht, Hans Nochulsen og Christopher slagter, overfor hvem han anklagede en heks som ansvarlig for hans sygdom¹⁷³. Tilsvarende tilkaldte Eline Richardus Szillis enke Thomas Stensen (Thymesen) og Thomas skinder, da hendes mand Valter Rubertsen lå på sit yderste, for at de kunne bevidne hans sidste udsagn¹⁷⁴; lutter skotsklingende navne.

Efter Andris Loussen kræmmers død giftede enken Margrete sig med Hans Simssen, og hendes datter med den første mand blev senere gift med Thomas Stensen (Thymesen). Efter Hans Persen skotte og hans hustru Kirstines død, tog Kirstines bror Sander Niibing (Nywing) i København deres søn Hans til sig. Samme Sander var far til Margrete, hvis mand Hans Jacobsen var bror til Peter Mackums hustru Kirstine. Kirstine Peter Mackums giftede sig som enke med Sander Baxter. Sander Bafuers gård blev overtaget af Willum (Oluf) Skotte af Søborg, hvis hustru Gertrud senere ægtede Hans Thomesen engelskmand; Sander Bafuers enke Margrete blev gift med David Klehell og



Den skotske adelsslægt Lyle's våbenskjold. Sander Leyells våben er tilsyneladende en spejlvendt gengivelse heraf. Man må derfor gå ud fra at han tilhører denne slægt. Efter Alexander Nisbet: A System of Heraldry (1722).



Stengade 76 og 74. Nr. 74 og det dermed sammenbyggede langhus nr. 72 samt det nu ombyggede nr. 70 tilhørte i første halvdel af 1500-tallet Sander Leyell, der som en af landets rigeste købmænd kunne tillade sig at eje ikke mindre end tre grundmurede huse på rad. Gavlhuset med de spidsbuede blændinger har han dog ikke selv opført, idet det må dateres til ca. 1500. Det gik i arv til sønnen Frederik Leyell og senere til dennes svigersøn, borgmester Johan Willumsen.

Nr. 76 blev opført af Frederik Leyells fætter, rådmand og tolder David Hansen 1578-79. Som naboen er det et gavlhus og af næsten identiske proportioner, men holdt i renæssancens formsprog med bl.a. trekantfronter over vinduerne. Det er Kronborg-håndværkerne, David Hansen har entreret med om opførelsen af dette landets ældste renæssance-borgerhus.

efter hans død med Peter Ramsse. Disse eksempler (henvisninger under de enkelte i registret), der ganske vist er udsøgte, giver et godt billede af, i hvilken grad der er tale om indavl i skottekolonien.

Det har vist sig, at en lang række skotter er bosat i Kampergaden (ejendommeligt nok i øvrigt, eftersom det almindeligvis antages, at navnet har med den nederlandske by Kampen at gøre¹⁷⁵; denne omstændighed synes at vise - hvad der ikke kan overraske - at skotterne også har bosat sig i nærheden af hinanden, netop som de gjorde det i Danzigs Alt- og Neu-Schottland. Dette indtryk støttes af skattemandtallene; her nævnes ganske vist ingen gadenavne, men det er åbenbart, at skotterne med forkærlighed klumper sig sammen forskellige steder i listerne, særlig optræder der perioden igennem en gruppe skotter i slutningen af 3. og 4. fjerding. Denne klumpen sig sammen skyldes ikke fælles erhverv¹⁷⁶, her bor hattemageren, slagteren, væveren og skinderen dør om dør.

Rige og fattige skotter

Som nævnt i indledningen er det Hugo Matthiessens opfattelse, at de allerfleste af den skotske koloni var småkårsfolk, men at enkelte, især familien Leyell hævdede sig over mængden i henseende til rigdom og byrd. Denne opfattelse bekræftes fuldt ud af nærværende undersøgelse særlig af skattemandtallene. De fleste er kræmmere, vævere, skrædere, hattemagere, skindere, slagtere og dragere, og den gennemsnitlige skat ligger lavt sammenlignet med de øvrige udlændinges i byen, især mod slutningen af perioden (se tabeller og diagrammer s. 73-79).

Blandt de rige skotter må udover Leyell'erne og David Thomesens efterkommere især nævnes Jørgen Maer, der indvandrede fra Simrishavn i 1565. Allerede 1567 rykkede han op i rådmandskredsen, en nærmest fantastisk hurtig karriere, der må indebære, at han allerede i Skåne var købmand i det store format.

Et ganske særligt fænomen er kongens engelske admiral Raff Kletenns enke Gertrud, der fra 1579 slog sig ned i Helsingør med skattefrihed; hendes bo, der vurderes i 1600, hører til de virkelig imponerende.

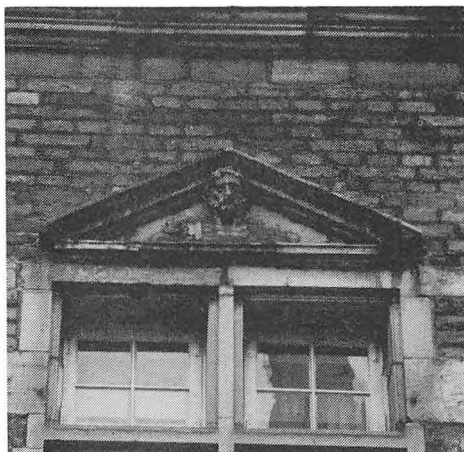
En af de skotter, der knytter sig størst interesse til, er storkøbmanden Richardus Wedderburn, da han er den af de indvandrede skotter, om hvem der vides mest. Hans herkomst og familie i Dundee er kendt¹⁷⁷, hans imponerende handelsmæssige aktivitet (hofleverandør) kan følges i vidt omfang, ligesom hans begyndende likviditetsvanskeligheder og senere fallit, endende med det yderst ringe bo efter enken 1610 (se registret).

En del skotter opholder sig fra tid til anden i længere eller kortere perioder i byen uden at være egentlig bosiddende, endsige borgere. Sådanne skotske og engelske gæster eller liggere er noget mindre talrige end de tilsvarende tyske og nederlandske, men de dukker dog op ind imellem i kilderne, som oftest når de afgår ved døden under deres ophold i Helsingør.

I 1565 mødte således Willhelm Mennghes fra Aberdeen med fuldmagt fra mester Hanns Khennedj sammesteds til at annamme gods og penge efter en skotsk mand



Leyell'ernes gård set fra bagsiden med sidehusene, der strakte sig ned mod havnen. I baggrunden Sankt Olai kirkes spir.



Detaljer fra vinduesfrontoner på David Hansens gård.

Jørgen Khenndj, som døde til Hans Kockis her i Helsingør forgangen år¹⁷⁸. Samme år berettes om en skotsk købmand Jørgen Spenns, der nogen tid havde ligget i herberg hos Elline kleinsmeds; også det følgende år træffer vi ham som en, der i lang tid har haft sit tilhold i byen (i begge tilfælde anklages han for vold)¹⁷⁹. I 1572 lod David Klehell begrave en skotsk mand Pattrich Muur af Norffock, og i 1584 begravedes en skotsk mand, som døde til Margrete Klehells¹⁸⁰.

I 1579 klagede seks borgere, alle bosatte udlændinge (skotter, nederlændere, tyskere og englændere), på egne vegne og på andres der »bruger med kram«, over, at her tit og ofte kommer mange bissekræmmere, som løber med kramvarer fra hus til hus og hemmeligt og åbenbart sælger deres varer, item at mange fremmede står ude med deres kram længer, end tilbørlig tid er, og en part står også ude om lørdagen. Især anklagede de en engelsk købmand Hans Klebro, som nu lå i herberg til Claus Niensens (byfogden), for at have solgt klæde i alental, item peber, sukker, rosiner, korender, blommer og andre krydderier og »spidzerii«, en part i loddetal og mindre end halve pund, imod privilegien. Englænderen undskyldte sig med, at han ikke vidste, at det var ulovligt, men her blev han tilbagevist af Mester Wale, der havde advaret ham »en gang eller 6«. Dommen blev en bøde på ti gamle daler og det klæde, han ulovlig havde solgt. Senere anklagedes han for at have bagtalt borgmester og råd i denne anledning, men måtte atter indrømme sin uret¹⁸¹.

I sagen mod Hans Klebro dukker bl.a. navnet på en engelsk købmand, Thomes Tinnicker op, som vidne. Han nævnes 1571 som agent (»tjener«) for købmanden Johan Foxall i London¹⁸², og er således noget af et særtilfælde. I 1575 nævnes som samme Johan Foxalls »diener« i Helsingør en Hans Floer, der modtager betaling for skyts, som kongen har bestilt i England¹⁸³. Det kan ikke for andre liggeres vedkommende afgøres, om de er agenter, men hovedparten har antagelig været selvstændige købmænd, som Thomas Thennecker øjensynlig senere bliver det, selvom han fortsat er ligger i byen. Han er dog efterhånden groet fast i Helsingør, hvor han nævnes jævnligt fra 1567 til sin død 1595, og hvor han er blevet gift med datteren af en af de rigeste borgere. Det må betegnes som meget påfaldende, at han ikke på noget tidspunkt betaler blot præste-
penge.

Mens Thomas Thennecker, som det ses af hans skifte, var en meget rig mand, må hovedparten af de skotter og englændere, der opholdt sig midlertidigt i Helsingør have været af ret beskeden økonomisk status. Et par skifter er meget oplysende¹⁸⁴.

Skotske krigsfolk

Mens Christian II's skotske lejetropper ikke synes at have efterladt sig noget minde i Helsingør, er vidnesbyrdene mange om Frederik II's skotske troppers ophold her mod slutningen af Syvårskrigen.

I 1567 får kæmneren Rasmus Hansen betalt hvad han to gange har udlagt til de engelske og skotske krigsfolk, bøsseskytter og andre, der var kommet til byen og ville have underholdning; han trakteredede dem med øl og brød for 13 m 4 s¹⁸⁵. I 1568 er der

atter udgifter i anledning af skotske krigsfolk, og 1570 får Hans Krop 3 m, som han har udlagt, den tid skotske knægte blev betalt her i byen om Michaelis¹⁸⁶.

I 1569 blev der sørget for proviant til de skotske soldater i Helsingør¹⁸⁷, og samme år begravedes »tho Schotte knechter«, som døde i hospitalet¹⁸⁸. 1570 betalte en skotsk krigsmand Robertt Markley 60 mark danske til hospitalet, da han var kommet for skade at gøre et »dødslag«, hvorfor han skånedes for at give faldsmål til kongen eller byen¹⁸⁹.

Disse skotter fik for øvrigt en umild skæbne. I 1571 indberetter den franske legat Dancay, at af de ca. 1500 skotske »Harquebuziers«, den danske konge havde indkaldt, er halvdelen døde i krigen eller af sygdom. Resten lå i garnison i Jylland; de fik deres sold undtagen officererne som kongen kun ville betale i København, men samtidig forbød han, at nogen skotte kom til Sjælland uden pas. Derfor drog ca. 300 til Tyskland, mens resten, som håbede i Helsingør at finde skibe til Skotland, vandrede fire mil over isen, hvorunder flere gik under. De øvrige har nu lidt meget, hedder det; skønt de i høj grad har gjort deres pligt under krigen, er kongen dem mærkværdig fjendtlig stemt. Dancay har ansøgt om, at de få, der er tilbage, må blive sendt hjem til Skotland, for at de ikke skal blive ynkelig dræbt eller - som det daglig sker - dø af sult, hvilket kongen da har lovet¹⁹⁰.

Frederik II har åbenbart ikke nærret synderlig tillid til skotske soldater, thi skønt han 1580 havde påtænkt at holde skotsk besætning på Kronborg, afskedigede han dem dog, da det kom til stykket, da han mente, at faren var for stor ved at have denne vigtige fæstning belagt med fremmed mandskab¹⁹¹. Det skal dog hertil bemærkes, at hovedparten af soldaterne på Kronborg synes at have været tyske (jfr. s. 63).

Kriminalitet

Selvom skotterne i middelalderen havde et slemt ry på sig som sørøvere¹⁹², synes de dog ikke i deres udlændighed at have vist sig mere kriminelle end folk af andre nationer, der var bosat i Helsingør, snarere tværtimod.

I 1565 blev Jørgen Spens anklaget for at have slået Elline kleinsmeds, til hvem han havde ligget i herberg, og folkene i hendes hus samt gjort hende overlast¹⁹³, og året efter anklages han for at have løbet om på gaden med sit væрге og overfaldet vægtene¹⁹⁴.

I 1572 afviste man den engelske bartskær Hans Wales bøn om borgerskab, da hans hustru altid har ført et ondt hus med utilbørlig drik og anden løsagtig omgængelse. Hr. Hans (Christensen Sthen) kapellan bevidnede, at den stund bartskæreren boede hos ham, holdt hans hustru svar drik med spil og leg og anden ulempe nat og dag, hellig og søgn, så der var al uro¹⁹⁵.

I 1577 forvistes en skotsk dreng, Wollter Strang født i Viiff i Skotland, der var grebet i at opbryde Chatrine kallunskvindes kiste og havde stjålet hendes penge¹⁹⁶.

Disse forhold er de alvorligste, hvori skotter har været indblandet, og det kan vist egentlig ikke siges at være galt. At derimod et stort antal skotter bestandig hjem søges af gældnere, kan ikke nægtes, men dette falder ikke ind under virkelig kriminalitet.

Nederlænderne

Generelt

Nederlændernes forhold til udlandet har fulgt et andet mønster end skotternes. Mens disse forlod deres hjemland for at virke i det fremmede til stadighed eller dog for en årrække, har nederlændernes bosættelse i udlandet været af en mere flygtig karakter. Når man i den ældre middelalder træffer på dem i danske købstæder, synes det overvejende at være som liggere eller gæster¹⁹⁷, dvs. de betragtede sig som nederlændere i udlændighed, og har fomentlig bestandig haft planer om at vende hjem, når deres virksomhed i det fremmede havde indbragt dem tilstrækkeligt. Det nederlandske islæt i de danske købstæders befolkning kan dog middelalderen igennem langt fra måle sig med den tyske fremmedbefolkning; end ikke Erik af Pommerns initiativ i retning af at skabe konkurrence til hansestæderne ved oprettelsen af købstaden Landskrone 1413, der netop tog sigte på engelske og nederlandske købmænd, fik noget større resultat¹⁹⁸.

Først Christian II's og Sigbrit Willumsdatters indsats for at fremme indvandringen til landet af nederlændere fik virkelig varige følger, dels i kolonierne på Amager og på Bøtø ved Falster, dels i adskillige nederlandske købmænds enkeltvise nedsættelse i danske købstæder¹⁹⁹.

Den livlige økonomiske og kulturelle trafik under den nederlandsk orienterede Christian II blev i nogen grad standset og i hvert fald væsentlig hæmmet under hans udpræget tyskvenlige efterfølgere. Men de nederlandske handelsfolk behøvede ikke et kongeligt initiativ for at interessere sig for Danmark som marked. Udfaldet af Grevens Fejde betød det afgørende nederlag for hansestædernes, specielt Lübecks forsøg på at bevare den økonomiske dominans, og de kommende årtier så nederlænderne erstatte lübeckerne på dette område som hovedaftagere af Danmarks landbrugsprodukter²⁰⁰. »Deres Handelsvælde var ikke saa knugende som Hanseaternes. De slog sig kun undtagelsesvis ned i Købstæderne, og i så fald tog de Borgerskab og blev gode Borgere. Da de ikke forsøgte at bemægtige sig Detailhandelen, kunne den danske Købmand nu faa den Mellemlandlerstilling, han hidtil forgæves gennem Lovgivningen havde søgt at vinde Monopol paa« (Gunnar Olsen)²⁰¹. Albert Olsen synes at betragte liggeren som et udpræget tysk (hanseatisk) fænomen, der blev slået ud af »de hollandske Opkøbere og Regeringen i Fællesskab«²⁰². At middelalderens liggere langt overvejende var tyske, holder givetvis stik, men det synes at fremgå af det helsingørske materiale, at nederlænderne i hvert fald i nogen grad overtog deres plads.

Den virkelig store indvandring af nederlændere til Danmark satte imidlertid først ind i tiden omkring hertugen af Albas straffeekspedition til de oprørske Nederlande 1567. Hele landet, men især Helsingør, nød godt af denne befolkningsstilvækst²⁰³, der

førte megen købmanskapital og håndværksmæssig dygtighed til landet. Op gennem det 17. århundrede forblev det nederlandske islæt i købstæderne betydeligt.

Ser man på de enkelte byer, konstateres, at Ribe øjensynlig er den by, der har de ældste forbindelser med Nederlandene, et åbenbart gensidigt forhold, der manifesterede sig i tilstedeværelsen af et ikke ringe antal nederlandske borgere i Ribe i tiden o. 1300, samt et købmanskompagni »Riper Hense« i Groningen og et Riber-gilde i Deventer²⁰⁴; i Maastricht fandtes desuden et 1391 stiftet Skånefarerkompagni, og i Kampen og Deventer Dragørgilder²⁰⁵. Fra en senere tid nævnes nederlændere i Ålborg, Århus, Horsens, på Sprogø, Salten og Egholm samt på Christianshavn²⁰⁶. København havde naturligvis også et betydeligt antal nederlændere²⁰⁷; i Malmø var der forhen et Kamperleje, og i Dragør omtales 1437 et Hollænderstræde²⁰⁸. I Ålborg Guds Legemslav nævnes 1466 og 1476 en Claus Skwrsak, som kaldes hollænder²⁰⁹, og i Malmø forekommer der i senmiddelalderen en mængde nederlandske navne: Albretth van Warenth, Dyrich Saasth 1505, Hans Brabander skinder, Dyrick Aritzsen og Niclaws Lickzenner 1524 m.fl., og særlig op mod 1550 gør de nederlandske navne sig stærkt gældende²¹⁰.

Også i Helsingør forekommer nederlandske navne fra o. 1500; i de højere lag træffer vi 1483 rådmanden Kort Daniell van Nuland (by nær Hertogenbosch)²¹¹, der havde giftet sig ind i den adlede tolder- og borgmesterfamilie Lilliefeld²¹². Den berømte søhane Hans Pothorst, der er afbildet i et ikke mindre berømt kalkmaleri i S. Marie kirke, kan have været af nederlandsk oprindelse²¹³. I 1548 nævnes den jord, som Wendele Strobens²¹⁴ gav til S. Gertruds alter²¹⁵.

I det 16. og 17. århundrede kaldtes Helsingør i Nederlandene for »Lille Amsterdam«, og endnu et vidnesbyrd af stednavnemæssig art om det meget store antal nederlændere, der i denne periode levede i Sundbyen, er værtshusnavnene »Amsterdam«, »Oranienbaum«²¹⁶ og »Mönckedam«²¹⁷; de i skiftet efter Tønnes Tønnesen nævnte to kobbertavler »som Harlingen er paa Mahlet, en till Stengaden, Thend anden emodt Stranden Vdhenger«, synes også at pege på eksistensen af et værtshus af navnet »Harlingen«²¹⁸. Andre nederlandske værtshuse hed »Pelikan«, »Gylden Ancker«, »Bunte Koo« og »Emaus«.

Gennem hele 1600-tallet gør nederlænderne sig stærkt bemærket i Helsingør; de mest fremtrædende familier i denne periode er van Deurs, der indvandrede 1640²¹⁹, og Farenhusen²²⁰.

Religiøse forhold

Den danske statskirke, der mod århundredets slutning fandt sin faste forankring i en ortodox efterlevelse af den Augsburgske konfession, fulgte i den forudgående periode en lidt mildere kurs, der tillod mindre kryptocalvinistiske sidespring, som f.eks. den teologiske professor Niels Hemmingsens lidt tvetydige holdning. Kongemagten var dog allerede, inden den store nederlandske indvandring satte ind, opmærksom på faren for den rette lære og udgav 1553 en forordning, der indskærpede gejstlige og verdslige



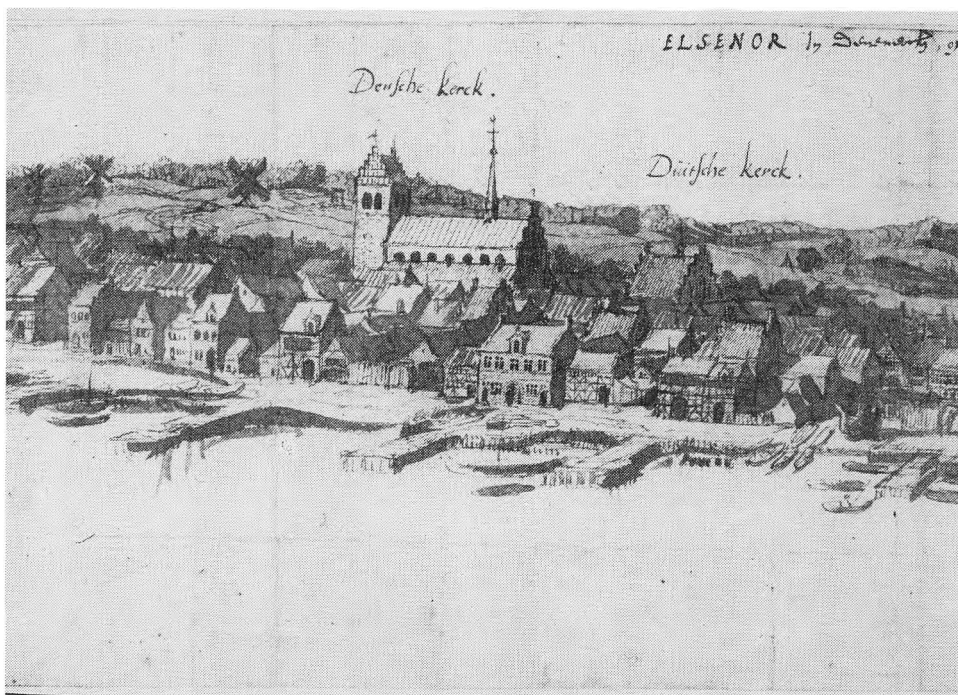
Kalkmaleri i Sankt Marie kirke forestillende sønanen Hans Pothorst.

myndigheder at være på vagt over for de mange »vederdøbere, sacramenterere og andre sværmere, hovedsagelig håndværkere og andet løst folk, som drager fra land til land, at de ikke med deres falske handel skal gøre oprør og omvende mange enfoldige mennesker . . .«²²¹. Forordningen oplæstes på tinge i Helsingør, og det blev foreholdt borgerne, at dersom nogen fra denne dag huser sådanne personer, »skall dy haffue forkast Liiff godtz heder oc ere oc alt det di haffue«²²².

Så kom den nationale og religiøse opstand i de spanske Nederlande; i 1566 brød billedstormen løs, og året efter blev hertugen af Alba sendt på sin blodige straffekspedition, der drev et stort antal protestantiske nederlændere i landflygtighed. Et af målene for deres udvandring var Danmark, og Frederik II var til at begynde med særdeles positivt indstillet over for denne velkomne tilgang af dygtige håndværkere og købmænd; han lovede dem ti års skattefrihed²²³.

Imidlertid blev det klart, at størstedelen af indvandrerne var af calvinsk observans

og ikke søgte landets kirker, men afholdt deres egne gudelige forsamlinger »på gen-
døberes vis«²²⁴. En så alvorlig fravigelse af den Augsburgske konfession kunne hverken
kongen eller den øverste gejstlighed tolerere, og det blev da i 1569 overdraget professor
i teologi Niels Hemmingsen at udarbejde en række artikler, som de indvandrede måtte
tilslutte sig for at kunne blive i landet. Artiklerne blev den 20. sept. tilsendt alle
Danmarks og Norges superintendenter, der da skulle lade examinere og overhøre alle
fremmede, som gennem de sidste to år var kommet og herefter måtte komme ind i
rigerne; »hvem der ikke vil annamme artiklerne rub og stub, tilstedes ikke adgang til
rigerne, men må forse sig efter senest tre dage med hustru, børn og gods. De, der kun
på skrømt antager og sværger på artiklerne, men handler anderledes, vil uden nåde
blive straffet på liv og gods«. Indholdet af disse 25 artikler synes i første række vendt
mod katolikker (den papistiske messe m.m.), anabaptister og vederdøbere samt »Arij
ketterij, huilcken Seruetus oc nogle andre i disse Aar vil paa ny indføre«. Calvinisterne
nævnes ikke direkte i teksten, men et par af artiklerne har tydeligt sigte på dem; det
gælder § 16 om nadveren (Herrens legeme og blod er tilstede i nadverens saccramente)
og § 20 og 21 om øvrighed og undersætter (den verdslige øvrighed skal overvåge den
sande tros efterlevelse). Ikke alle samtidens teologer var dog udelt begejstrede for
Hemmingsens formulering af nadverartiklen, der da også i visse henseender må siges
at være temmelig vag: » . . . Item, om de ville met oss gaa til det Høyuerdige Sacrament,
oc anamme det i den Christelig forsamling, som wi gjøre«²²⁵.



Prospekt af Helsingør tegnet 1580 af den nederlandske kunstner Hans Knieper der blev indkaldt for at fore-
stå vævningen af kongetæperne på Kronborg.

Fremmedartiklerne blev opslået på kirkedøre og rådhus i købstæderne²²⁶, og den 2. jan. 1570 blev kongens brev oplæst på Helsingørs byting²²⁷; derpå blev fremkaldt »all the hollanndske folch, som her nu er bosiddendes, bode Mennd och quinder, thesligeste andre wdlenndiske follch, och for^m artickle bleff themnom forlest alle-sammen, Och ther epter huer offuerhordtt ther wdj, Och inngenn befanndis ssom Sagde ther nogitt emodt, men gaff thennom machtt, och gjorde theris edt ther paa«²²⁸. Den eneste undtagelse var Hans van der Maess alias Hans Fleming væver, der også var tilstede ved denne examen publicum; han befandtes i falsk tro og uret mening om det hellige alterens sacramente, at han ikke troede Christi legeme og blod sandeligen at være i »sakramentiden« under brød og vin, hvorfor han efter K. M. brev lydelse blev forvist inden tre dage at forse sig herfra²²⁸. Denne Hans Fleming hørte egentlig ikke til de for deres tro efter 1567 fordrevne nederlændere; han var borger i Helsingør allerede fra 1562, men opsagde sit borgerskab 1568 og fik herefter status som »gæst eller frem-med«. Da han i 1581 atter viste sig i byen, var han ikke glemmt; den gamle forvisning gjaldt stadig, han blev arresteret og måtte atter fortrække.

I det hele bekræfter de helsingørske kilder ikke Troels-Lund, når han siger: »Flygtede som de fleste var for deres Tros Skyld, var det kun lidet sandsynligt, at de skulde ville underkaste sig ny Trostvang. De bedste blandt dem søgte andensteds hen«²²⁹. Bortset fra Hans Fleming forekommer der i Helsingør kun eet eksempel på en nederlænder, der ikke vil annamme trosartiklerne; i 1569 begærede skipper Piter Nannicksen fra Harlingen tilladelse til at bosætte sig i byen, »da han efter den landsens lejlighed, der sig nu begiver, nødtes til at undvige derfra«; da man ytrede tvivl om hans alvorlige hensigt, fremdeles at blive her også efter at der måtte være kommet fredelige forhold i hans eget land, svarede han, at det var hans agt at blive her alle sine dage og benægtede at være forjaget for nogen »sechte eller parti«. Han fik da tilladelsen mod at love at forblive i byen i tre år. Allerede efter mindre end et år ønskede han imidlertid at løses fra sit løfte med den begrundelse, at hans hustru ikke var »tilneigitt att giffue machtt the artickle allesammen Som Konng: Matt: haffuer ladit wdga paa Religions wegnne . . .«²³⁰.

Allerede inden udfærdigelsen af de 25 artikler, havde man dog i Helsingør - åbenbart efterlevende forordningen af 1553 - undersøgt de tilflyttende nederlænderes trosforhold. I 1568 skulle barts-kær Jacob Willumsen fra Antwerpen skaffe brev på, at han ikke var kommet fra sit fødested for »wedderdoperij eller annden sechtt« eller for nogen anden skalkhed²³¹, og samme år måtte Adam Jacobsen fra Amsterdam ligeledes skaffe bevis på, at han ikke var partisk, »af sechte« eller i andre måder²³².

Efter 1570 måtte alle de udenlandske tilflyttere lade sig examinere af sognepræsten. En af disse var Thønnius Janssen hollænder, der begærede at måtte bosidde i 1570; som oldermand for skræderne i Amsterdam var han med fire af sine embedsbrødre gået ind i en kirke i Amsterdam og havde udtaget en kalk fra det alter, som skræderlavet holdt ved lige. Han havde samme kalk i sit hus, og der blev drukket af den hos ham. Desuden havde de afbrudt den tavle, som stod på samme alter efter borgmester og råds befaling; men da de også afbrød den fod (må være: selve alteret), som tavlen stod på, faldt de i ugunst. Herefter måtte han rømme og havde en tid opholdt sig i Vlieland. Alt dette var sket under »den perlemente« i Holland på religionens vegne²³³. Som venteligt har det

dog undertiden knebet med at få tilflytterne til frivilligt at melde sig hos sognepræsten, der da må advare dem på tinge²³⁴.

I 1570'erne bliver tonen i kongens forordninger om udlændinge skarpere. 1574 skriver han til Helsingørs magistrat, at han har erfaret, at mange fremmede, både nederlændere, der er fordrevet for deres religions skyld, og andre sjælden eller ugerne søger kirke med andre folk, men under gudstjenesten mest holder sig hjemme og gør gæstebud eller gilde eller spadserer op og ned på gaderne, »hvorfore mand for en ringe ting kand achte eller sette, hvad religion de ere tilgifven«. Disse folk skal foreholdes at søge kirke med andre folk eller forvises²³⁵. Det er sikkert også disse udlændinge, der tænkes på, når byfogden 1573 advarer dem af menige almue, der bruger arbejde om søndagen og andre helligdage, både formiddag, når tjeneste holdes i kirken, og eftermiddag, med at udskibe eller opskibe, opage eller nedage eller andet sådant, hvilket er utilbørligt og imod recessen²³⁶.

I 1575 blev bestemmelserne vedrørende udlændinges bosættelse her i riget væsentligt skærpet. Kongen havde bragt i erfaring, at mange fra Nederlandene og England og andre steder bosætter sig og foregiver at være fordrevne for religionens skyld, skønt de undertiden er rømt formedelst deres misgerninger, og da en del af disse har i sinde at nedsette sig i Helsingør, hvor i forvejen flere fremmede holder »it uskickeligt, løsachtigt och utuchtigt lefnit udi deris huse«, forbydes det herefter at lade fremmede bosætte sig i Helsingør og bruge borgerlig næring uden kongelig tilladelse²³⁷.

De gentagne advarsler til nederlænderne om at søge kirke, har øjensynlig ikke båret synderlig frugt, for i 1586 udgik der atter en kongelig forordning herom, det gjaldt dog nu både København og Helsingør. Kongen har bragt i erfaring, at nogle af nederlænderne i disse byer hele år igennem ikke kommer i kirke for at høre Guds ord og forrette deres bøn sammen med andre kristne, endsige bruge det hellige alterens sacramente, men lever i deres ugudelige, hemmelige meninger, andre kristne til forargelse og Gud til fortørnelse. De gejstlige og magistraten skal derfor opspørge, hvilke der lever i sådant forargeligt levned og religion, og de, der ikke vil lade sig undervise, skal forvises²³⁸. Tingbogen beretter dog ikke om nogen forvisning i denne anledning.

Det har utvivlsomt hjulpet en del på indvandrerens lyst til at søge kirke, at S. Petri kirke i København 1575 blev åbnet for tysk gudstjeneste, og at i Helsingør karmeliternes klosterkirke, S. Marie, der ikke havde været benyttet siden reformationen, i 1576 blev overladt den tysk-hollandske del af menigheden²³⁹ og i 1578 kunne tages i brug²⁴⁰. Alligevel, det var jo den lutherske lære, der her blev forkyndt, og at de hårdnakkede reformerte ikke har ladet sig lokke, kan blandt andet ses af det ovenfor citerede brev fra 1586. Kongen ville fremdeles kun tillade bekendere af den rette Augsburgske konfession at leve i riget, men ikke papister, zwingliane, gendøbere eller sådanne sekter²⁴¹.

Hvordan indrettede nu de nederlændere sig, som nægtede at dyrke den statskirkelige retning? Det ligger i sagens natur, at deres tro har betydet ganske overordentlig meget for dem, og det forekommer ikke rimeligt at antage, at de blot har holdt gilder i hjemmene, som forordningen af 13. juli 1574 siger. At byens øvrighed har haft fært af, hvorledes det hang sammen, viser borgmester Henrik Mogensens advarsel på tinge

1574 til de fremmede »aff westerlandene« om at lade sig examinere af præsten: »schulle were nogenn bland samme fremmede, Som Sig foretage att holde serdelis predickenn wdj husse, huor the kunde søgis Huilckid om thet schulle tillstedis, kunde ther aff stor vlempe begiiffue, Ther for nu tiluarid oc forbudett, att aldelis ingen schall sig fordriste, att holde saadan serdelis oc hemmelig Contiorrer (!?) oc predickener paa nogen dage wdj vgenn, wdj saadan ennlige oc hemmelig serdelis forsamling, wnder straf att liide paa liiff oc guodttz«²⁴².

De reformerte nederlændere har altså holdt andagter i hjemmene. Denne oplysning er allerede værdifuld, men den synes at kunne udbydes yderligere ved en bemærkning i skiftet 1599 efter styrmand Willum Hendrichsen og hans hustru Ryken Dirichs; boet viser, at der er tale om en velhavende familie, og under opregningen af bohavet nævnes »en grøn prædikestol og en hollandsk postille«²⁴³. Denne oplysning taler sit tydelige sprog; der er næppe grund til at tro, at folk, der søgte en af bykirkerne, skulle have brug for en sådan indretning i deres hus på denne tid²⁴⁴. Dette forhold vidner vel ikke om større idealisme (nederlænderne måtte jo sværge på religionsartiklerne), men vel nok om en vis sej vilje til at holde fast ved deres religiøse opfattelse, måtte det end ske i smug.

Handel

Med udviklingen i Nederlandene in mente skulle man tro, at året 1567 ville sætte et tydeligt skel i henseende til antallet af nederlændere i Helsingør. Det er dog ikke tilfældet; stigningen i kurven (s. 79) er ganske svag o. midten af 1560'erne, og de absolutte tal viser en ganske jævn stigning fra 10 i 1556 til 114 i 1599 (det største antal, 115, nås dog allerede 1593) med små tilbageslag ind imellem. Det er dog en kendsgerning, at den nederlandske befolkningsgruppe er betydelig, i 1599 udgør den således 1/8 af det samlede antal skatteborgere, mod kun 1/30 i 1556. Skatteprocenten ligger bestandig ca. 20% over antallet af nederlændere, regnet i procent af samtlige skatteydere, og det er uomtvisteligt, at nederlænderne er den gruppe, der bærer den største del af skatten i forhold til deres antal. I skarp modsætning hertil står skotterne, hvis antal ganske vist fordobles gennem perioden, men hvis faktiske samlede skattebeløb, der aldrig var stort, falder.

Det er altså på et ganske andet socialt plan, man skal finde nederlænderne, end blandt de småhandlende og håndværkere, hvor skotterne findes. Allerede i 1550'erne angives det, i hvilken ende af samfundet, nederlændernes sociale tyngdepunkt ligger; de er overvejende købmænd og kræmmere²⁴⁵ og - særlig gennem de sidste 20 år af perioden - søfolk: skippere, styrmænd og bådsmand; skipperen har dog rimeligvis også selv i nogen udstrækning drevet handel.

Deres købmandsskab og kramhandel har været af et betydeligt større omfang end skotternes, for mens man i Helsingør aldrig møder klager mod disse fra den indfødte befolkning, er klagerne over nederlændernes handelsmæssige konkurrence særdeles talrige. Den første af disse, fra 1554, er rettet mod »tisse fremmede wthlændzske folck

hidt till Byen ssom sidde i the beleyligste waninger« og tager næringen fra borger-
skabet; især anklages Effuertt Marttsen, der beskyldes for at have taget gæster fra dem
»ther som the plege att taghe øll aff oc andhen fittalige«, og det gøres beviseligt, »att
schipper hagde først tingett øll aff thennem, oc the forlockedes fra thennem aff samme
Effuertt«. Byfogden forbyder ham da efter denne dag at drive købmandsskab, hverken



for indtægten der er taget for mig af i A



for indtægten der er taget for mig af
at der er taget for mig af



Simen Prydzts der er taget for mig af mig af
i fast indtægt der er taget, der er taget for mig af
der er taget for mig af



All: der er taget for mig af mig af
at der er taget for mig af mig af
der er taget for mig af mig af



David Carneyes der er taget for mig af mig af
at der er taget for mig af mig af
der er taget for mig af mig af



David Carneyes der er taget for mig af mig af
at der er taget for mig af mig af
der er taget for mig af mig af

Side af en liste over bordservice udlånt af Helsingørs borgere til en fest på Københavns slot 1557. Genstandene blev mærket med ejerens bomærke. Nr. 2 er borgmester Sander Leyell, nr. 3 Simen Prydtz, nr. 4 mester Jacob Bartskeer og nr. 5 David Carneye.

med øl i tøndetal, ej heller kød, flæsk, smør, fisk, ved eller kul under hans halses fortabelse, og han skal »tillspiile« porten ned mod stranden; det forundes ham dog at sælge i pottetal i nogen tid²⁴⁶. At den nationale modsætning i dette tilfælde træder noget i baggrunden, ses af den omstændighed, at en af anklagerne, Jost Grønning, selv er nederlænder. Klagen gentages 1555²⁴⁷, og få dage efter forvises han, Anders Gellermannh og Peter hollænder af byen for u lydighed mod byfogden, men kan dog blive mod at betale 100 dlr., hvilket sidste Effuertt og Peter synes at have valgt²⁴⁸.

I de få meddelelser om borgerskab, der forekommer inden 1567, bemærkes det, at man prøver at gardere sig mod nederlændernes konkurrence; Arnntt van Dhoteikum måtte i 1566 love ikke at bruge »tappen eller snappen«, men underholde sig af sit »krammerij« og købmandsskab²⁴⁹.

I 1566 klager borgerne over, hvorledes nogle fremmede købmænd nu i foråret opskibede 85 læster salt hos to mænd her i byen, den ene en borger, Hans Fleming væver, den anden en indvåner, Carnelius Jahanssen hollænder, som daglig har solgt deraf til fremmede, borgerne til skade og ufordel. Det oplyses, at saltet tilhører Maximilian v. Bhinn af Medelborig i Zeland. De tilgives alle, da de hævder, at de ikke vidste, at gæst ikke må købe af gæst²⁵⁰.

I 1568 klages over, at det hollandske folk, som holder herberg og tapperi, ikke vil tage andet end en styver for potten af tyskøl og anden drik, hvem der gribes heri, vare sig for straf. Desuden gør en part af samme hollandske folk »wnduisning« hos de fremmede søfarende folk, som kommer til byen om de varer, som de hidfører, hvad de her kunne dyrest gælde, og dermed gør den menige mand skade, hvilket nu blev strengelig forbudt²⁵¹.

Den alvorligste klage mod udlændinge fremfører borgerskabet 1570. Den er rettet mod »fremmede kiøbmend, tystøllsfører och liggere, Som her ligge thett enne aær effter thet anddet oc bruge theris hanndell att indkiøbe och wdsselge alle honnde ware«, hvorved byens privilegier overtrædes, og »thennd menige mandtz bierging, nytte och fordell, Som her sidde for Schatt och anden stoer daglige tønng«, skades. Klagerne formuleres i tre artikler: 1) det er almindelig vitterligt, at fremmede har solgt tyskøl og andet tøndegods i tøndetal samt hamp i stenetal. 2) De fremmede købslår med andre fremmede »aff Schuder och Schib« og andensteds, borgerne til forprang og skade; de køber nyflåede huder og skind, »och wdfaa hemelig theris penninge att lade kiøbe for«. 3) En del af samme fremmede »wdfare paa bygdenn« til præster og andre, sælger dem deres tyskøl og andet og køber af dem igen. Som skyldige i disse overtrædelser navnes Ruluff Pauellssen, Lourentz Owerdigh, Henrich Sommer og Hennrich v. Brunssuig samt Christen Sørensen, af hvilke de to første må være nederlændere, de følgende to tyskere og den sidste dansker. Købmændene forsvarer sig som sædvanlig med, at de ikke kender byens privilegier, og de bliver tilgivet for denne gang²⁵².

I 1574 klages der atter over, at fremmede »aff westerlandene«, som ikke længe har bosiddet her, »Sig alt megitt fordriste, att bruge oc Nyde Byes priuilegier, baade mett kiøb wdj Hellsingborig att bruge ocsaa wdj anddre mode, Som dog icke haffue nogitt bekostid eller wdlagdt til samme priuelegier, Oc kunde formiddelst saadann dierffhed snartt forkaste samme Friiheder«. Især anklages Willum Mastrich kræmmer, som nylig i Helsingborg havde købslået både fredag og lørdag²⁵³.

Den kongelige forordning om skærpede bestemmelser vedrørende udlændinges bosættelse her i landet af 3. sept. 1575 (se s. 43) kom ret så betids. En måneds tid senere, den 10. okt., fremkom på Helsingørs byting nogle fremmede nations folk af Holland og England med begæring om at måtte nedsætte sig og bruge deres handel. Ingen af dem var dog i besiddelse af det i forordningen krævede kongelige brev med bosættelsestilladelse, og borgerne adspurgtes da, hvad de ville give disse fremmede til svar. Efter at have udtrykt taknemmelighed over kongens omsorg for borgerstanden, der i mange år og under fejden har siddet for stor tyngde og besværing, mens næsten al bjergning og den bedste næring er dem »affhonnde tagen« ved sådanne fremmede nationer, »som sig indlegger oc foruilliger mett thennd fremmede Søfarende mand, (som) hiidkommer, oc saa wennder till Sig ald profitt« - bad de om, at de nytilkomne måtte blive behandlet i streng overensstemmelse med forordningen, og ansøgerne fik da deres afsked. Borgerne havde dog endnu ikke fået luft for deres misfornøjelse, men bad om, at der måtte blive holdt opsyn med »enn partt (af) the fremmede, Som tilfornn ere her beuillgede att bosidde, Oc haffue her weritt j (= ½) aær, Somme meer, oc en partt mindr, Oc en dell icke ere borgere, Oc alting saa hefftelige wnder thennom beriiffue, att icke er mode hos«²⁵⁴. Samme dag sendte byens magistrat rigens hofmester et brev, hvori de fremstiller sagen med stærk understregning af de fattige borgeres hårde kår og med en noget indpakket bøn om ikke at udstede bosættelsestilladelser til disse fremmede, der nu kan forventes at henvende sig til ham (» . . att y will giør well oc Sey (= sige?) vdi disse fatige borgeres sager til dette Beste . . .«)²⁵⁵.

Borgernes klager gentages atter og atter, næste gang i november samme år i forbindelse med Allert Jacobsen, Isack Kurvemager og Willum Mastrich, der har købt salt fra et skib, som lå i Sundet. Andre borgere ville for den store trang her var for salt bekomme noget af dem, og efter lang parlamenteren lovedes dem fire læster. Alligevel udskibede de tre nederlændere alt saltet til Norge²⁵⁶.

Da en af de implicerede i denne saltaffære, Allert Jacobsen, det følgende år opsagde sit borgerskab for at vende hjem til Holland og begærede sit skudsmål, vægrede borgerne sig ved at give ham godt vidnesbyrd, idet de sagde, at »han har nu nogle år bo-siddet og haft og brugt stor næring, og nu han har posen fuld, er han borte«²⁵⁷.

Der er adskillige andre eksempler på nederlændere, der i disse år drager bort igen efter at have boet i byen en kort årrække, et forhold, der naturligvis måtte være en torn i øjet på bystyret. I 1582 fik man da foranlediget udstedelsen af en forordning, hvorefter det forbydes uden for riget fødte borgere i Helsingør, som har drevet næring i byen og derved erhvervet sig rigdom, at flytte fra riget med deres erhvervede gods og formue, før de har betalt trediedelen af dette, den ene halvdel til kongen, den anden til byen²⁵⁸. I den form, brevet nåede til Helsingør, skulle de bortdragende kun betale »thennd thiende penning aff allt theris eye«²⁵⁹.

Allerede inden forordningens udstedelse praktiserede man dog en lignende fremgangsmåde i byen. I 1572 måtte en ung skipper, Jacop Pytherssen Diicke, som havde borgerskab, give 14 enkelte daler for den frihed, han havde nydt, da han ville rejse vestpå²⁶⁰. I 1575 måtte skipper Marthenn Jacobssenn hollænder give 10 gamle daler, og året efter betalte Peither Jacobssenn tolk 16 gamle daler, da han rejste til Holland²⁶¹. Har disse bortflyttere drevet handel med skibsfart gennem Sundet, må de desuden

Samm. Dag med paa
 Kandsfitt, for H. H. or B.
 Dr for vindinge mand the
 vindinge, fundet ind
 Hise Deyre

2 ting Myster givtt Skumfingere, op det sine
 gader det for Fynging, ved med tolvboden

2 ting Fynging fundet op det, Afstremes bolig
 ind spidit

3 ting Albert Zeyensson, der Brevte Fynging,
 Lottens skidymull, i ff skinge bopidit

4 ting Jfuerd Fyngingere, der Albert Zeyensson
 at funde fuffere, for ll or skidymull offine
 Hise luff ind or vindinge, men for det for
 i bopidit, 2. Dr ingene off Fynging vilke puer
 Hise till, 2. Dr for vindinge ind til ind or for
 till puer et id andit, Bopidit vindinge paa
 fuffere fitt, an men for Albert for bopidit
 fuffere fundet for vinding or bopidit fundet
 Dag ind till fundet, or vindinge andit fuffere
 vinding paa for i vindinge vindinge bopidit
 vinding for paa or vindinge, ind paa or fuffere
 paa funde vinding vinding, 2. Dr ind for Albert
 fuffere paa fundet, or det vinding an vindinge
 i vinding or vindinge vinding, Kund for for
 dem or vinding andit funde vinding paa fuffere
 vinding indit, or lige paa vinding et 2. Dr for
 vindinge, ind alle vinding, an vinding vinding
 fund andit skidymull paa vinding ind or
 bopidit ind for vinding

Allert Jacobs
 hustru skidymull
 maatte.

En side i Helsingørs tingbog under 18. juni 1576 med omtale af borgernes vægning ved at give Allert Jacobsen og hans hustru godt skudsmål.

erlægge til kongen den sundtold, de som danske borgere har været forskånet for²⁶². Efter forordningens ikrafttræden forekommer kun eet eksempel på en nederländer, der rejser herfra; i 1591 må Hennrich Willumssenn bager, som flytter tilbage til Nederlandene, betale »thenn 10 Pennding«, 25 dlr.²⁶³. Måske kan man heri se et tegn på, at bestræbelserne for at få nederlænderne til at blive i byen er lykkedes.

Den sidste klage fra borgerskabet i århundredet fremkommer 1592. Tyve danne-mænd anklager Willum Backer, som bor uden for byen, for at bruge handel og købmandsskab mod Helsingør bys privilegier. Han kan dog fremlægge K. M.s brev med tilladelse for ham til at bo på den omtalte jord og dog drive handel. Men yderligere klager de over, at han holder samkøb med dem, som kommer sejlene med skuder og både ad Isefjord, hvilket er menigheden og borgerne til forfang, fordi han som den første får tilbudt, hvad disse skuder og både medfører, inden de kommer til byen²⁶⁴.

Et af de tilbagevendende punkter i betingelserne for at opnå borgerskab er forbudet mod »madschapii«²⁶⁵. Jann Petersen styrmand måtte således love ikke at lade sig finde med nogen listig »finnantzie« hos den fremmede mand om salg og køb, borgerne til forkort²⁶⁶. Da Diidrich Giertssenn van Dewenther i 1575 begærede borgerskab efter at have boet nogle år i Malmø, blev han spurgt, om han var forvist fra denne by, for medelst at han (som nogen er befundet med) havde optaget fremmedes penge at købslå med, borgerne til skade, hvilket han benægtede²⁶⁷.

Det er helt givet, at de indfødte har haft grund til at klage sig over konkurrencen fra nederlænderne. Som gruppe overgår de langt alle andre nationaliteter som skatteydere, og taget enkeltvis, er der adskillige af dem, som beskattes med helt fantastiske beløb. Blandt dem kan nævnes Arntt thenn Rade, Isack Petersen Kurvemager, dennes svoger Jesper Johansen, Willum kræmmer (v. Mastrich, v. d. Heide), Johan Bubberty, Hyge Lutiens og hans svigersøn Willum Hybens. Det er i øvrigt værd at bemærke, hvor få nederlændere, der får plads i rådet. Mens der i den undersøgte periode er syv af skotsk afstamning og fire tyskere, leverer nederlænderne kun to rådmænd; disse tal er nærmest omvendt proportionale med de respektive nationaliteters repræsentation i borgerskabet, og med disses gennemsnitlige skatteevne.

Nederlændernes sammenhold

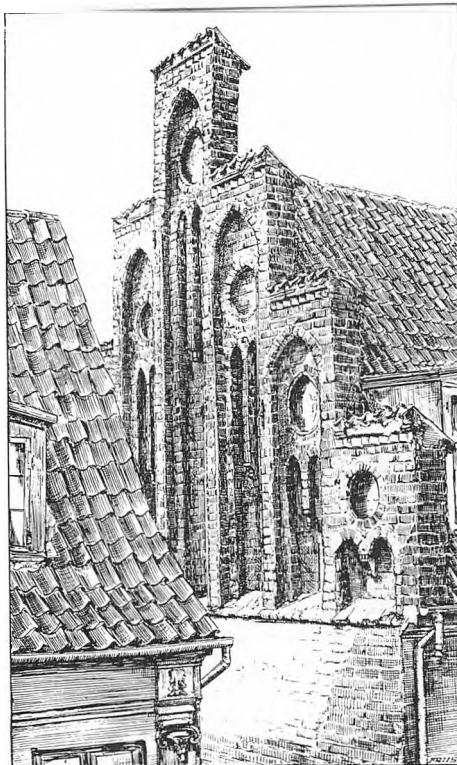
Det er flere gange under afsnittet om skotterne fremhævet, at de udviser et stærkt indbyrdes sammenhold; det samme gør sig gældende for nederlænderne, blot bevirker disses meget større antal, at man ikke i samme grad får det indtryk af koloni og »ghetto«, som når det drejer sig om skotterne. Det helt iøjnefaldende udtryk for nederlændernes sammenhold har man i skattemandtallene, hvis opstilling er indrettet efter skatteyderens bopæl, kvarter for kvarter. Fra midt i 1570'erne er nederlændernes højborg begyndelsen af 4. fjerding, dvs. i byudvidelsen mod Kronborg. Her står det ene nederlandske navn opført efter det andet, iblandet nogle få tyske og danske samt en enkelt skotte hist og her. Samtidig er det i dette område, at alle de mest velhavende bor.

Som for skotternes vedkommende - dog måske ikke så udpræget - er der også hos



Epitaf 1634 i Sankt Marie kirke over Hyge Lutiens, død 1589, 54 år gammel, hans hustru Trine Jakobsdatter, død 1597, 59 år gammel, og de tre døtre Frouken, Dvyfken og Afken. Indskriften nævner ikke de to afbildede drengebørn, af hvilke dog den ene må være den 1583 nævnte Luteke Høigenn (se registret), men derimod 12 som små i 1592 døde piger. Herunder portrætfelt visende den ene af døtrene, Dvyken Hygensdatter, død 1641, hendes mand Willum Hybens, død 1628, 94 år gammel og deres tre sønner og tre døtre, af hvilke sidste den ene, Kathrine, var gift med Hans Steenwinckel d.y., der antagelig har spillet en rolle ved epitafiets udførelse. Foto Lennart Larsen 1964.

Gavlen af Stengade 66, hjørnet af Færgestræde, kaldet Oxernes gård. Dette rigt udsmykkede gotiske stenhus er formentlig opført af lensmand Johan Oxe på en grund, som Christian I skænkede ham 1454. Dette hus ejedes på reformationstiden af en borger Hans Hofmand, men siden 1540'rne førtes en langvarig retstrætte om gården, idet Saxoudgiveren, mag. Christiern Pedersen, senere hans svigersøn Bastian Hülsebroch i Malmø og fru Gjørvel Gyldenstjerne gjorde krav gældende. Dette forhold gav kongen ret til at disponere over gården. I 1565 indlogerede han her sin bygmester Hans van Paeschen, som under Syvårskrigen skulle sætte Krogen (Kronborg) i en sådan stand, at man kunne gennemføre en spærring af Sundet. Planen blev dog opgivet, men forinden havde mester Hans nået at overfalde en tjenestepige hos Hans Isserlow, en indvandret nederländer, der også havde sin bolig i huset. I 1572 vendte Hans van Paeschen tilbage til byen for en uges tid og blev atter indkvarteret i gården, der nu beboedes af Cornelius hollænder. Omsider fik Bastian Hülsebroch tilkendt gården, og i 1574 kunne han skøde den til kongen, der i 1578 lod den ombygge til toldgård.



nederlænderne tale om en høj grad af indgifte og svogerskab. Peter hollænders hustru Reignicke var som enke først gift med Hans Isserlow og senere med Hans v. Wallsum; hendes døtre var gift med Hans Middentue og Hans Rockensticker, mens Peter hollænders døtre af første ægteskab var gift med Tønnes Hermansen skræder i Helsingør og med Tønnes Pithersen i Broke i Holland.

At der også er et stærkt sammenhold mellem de i Helsingør bosatte nederlændere og dem af deres landsmænd, der passerede Sundet, viser bl.a. saltkøbsaffæren 1575 (jfr. s. 47). Her anfører de indfødte borgere, at hvis de vil købe noget af den fremmede søfarende mand, særlig hollændere, må de først købslå med de hollændere, som bor her, og har de noget at sælge, som den fremmede hollænder kan være fornøden, da må de også handle gennem de bosiddende, således at profitten tilfalder hollænderne, »og disse andre må se til«²⁶⁸.

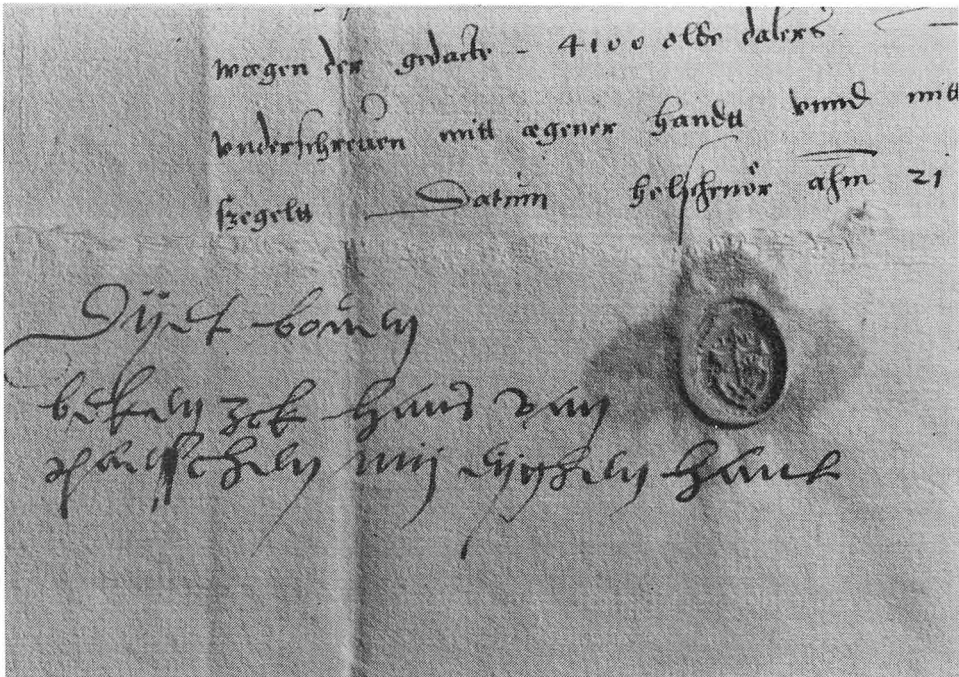
En af dem, der anklagedes i denne anledning, var Isack Petersen Kurvemager, den herværende hollandske agent, og byens største skatteyder. Senere blev han den danske konges faktor i Amsterdam, men er vel i dag mest kendt som far til maleren Pieter Isaacsz og historiografen Johan Isaksen Pontanus. Denne mand synes at have udgjort det nationale samlingspunkt for nederlænderne i den tid, han opholdt sig her, 1569-82. Han er forlover for en mængde nederlændere, der begærer borgerskab, og er i det hele en person, man ofte møder i tingbøgerne.

Kunstnere og håndværkere

Når Frederik II til at begynde med i 1567 var så velvillig stemt over for de nederlandske flygtninge, skyldtes det især, at han her så muligheden for at tilføre landets kunstner- og håndværkerstand en virkelig værdifuld forøgelse²⁶⁹. Nederlandene - især de sydlige Nederlande med Antwerpen som centrum - var jo stedet, hvorfra renæssancearkitekturen formidledes ud over Nordeuropa, omend indtil da kun i ringe omfang i Danmark. Da kongen samtidig var begyndt at tænke alvorligt på at opføre en ny fæstning på det gamle Krogen, et slot, der gerne skulle imponere de gennem Sundet passe-



Gravsten i Sankt Marie kirke over bygmester Hans von Antwerpen (Andorp) og hustru Marine Peters von Alckmor. Foto Nationalmuseet.



Hans van Paeschens bomærkesegl og egenhændige kvittering for betaling for arbejde på Krogen slot, 21. oktober 1575: »Dijet bouen beken Ick Hans van Paeschen mij eijghen Hant« (RA. Øresunds toldregnskab 1575, bilag).

rende skibe, kunne urolighederne i Nederlandene simpelthen ikke være kommet mere belejligt.

Selv om der ikke var bevaret regnskaber med håndværkernavne, behøvede man ikke at være i tvivl om, at nederlandske mestre måtte have en væsentlig andel i slottets udformning. Kronborg er helt igennem præget af den tidlige nederlandske renæssance, som den udformedes af især Cornelis Floris i Antwerpen. Imidlertid er bygningsregnskaberne bevaret så udførligt, som man med rimelighed kan forlange - i sundtoldregnskaberne, idet det var Øresundstolden, der måtte finansiere byggeriet. Disse regnskaber bringer en mængde håndværkernavne, næsten alle nederlandske; først og fremmest er der arkitekterne Hans van Paeschen og Antonis van Opbergen, dernæst sten- og billedhuggerne Gert van Groningen, Herman Gertsen, Thomas Frandsen, Tønnes v. Brøssel, Peter v. Brøssel og Robert Jacobsen. Af andre mere kunstfærdige håndværkere bør nævnes malerne Caneliss Gretter og Hubert Leynnes samt snedkeren Jasper Matthiessen²⁷⁰.

Mange af disse håndværkere bosatte sig virkelig i Helsingør for bestandig og virkede her til deres død, det gælder således Gert van Groningen, Herman Gertsen, Thomas Frandsen og Jasper Matthiessen. Det er klart, at disse fremragende folk også i nogen grad må have præget byens borgerlige arkitektur, men af sådanne huse er kun ret få bevaret. Kendtest er David Hansens gård fra 1579, Stengade nr. 76, der da også er byens

fornemste renæssancehus. Noget mindre er Strandgade nr. 55 fra 1592, i hvilket Chr. Axel Jensen finder mindelser om Maison des Arquebusiers i Antwerpen. Man behøver dog ikke at ty til sagnet om, at stenhuggerne fra Kronborg har udført skulpturstenene hertil på deres fyraftener efter arbejdet i kongens tjeneste²⁷¹, disse håndværkere var simpelthen i vid udstrækning borgere i byen og betalte skat for udøvelsen af borgerlig næring.

Udover kongen står rigsadmiralen Herluf Trolle som den betydeligste formidler af nederlandsk kunst i Danmark. Hans tilbygning fra o. 1550 til det gamle karmeliterhospital i Helsingør, på hjørnet af S. Annagade og Hestemøllestræde er - ganske vist stærkt gotisk præget - opført med visse brabantiske træk, antagelig af bygmesteren Mattheus Rubensaat²⁷². Desuden har S. Olai kirke to små alabast altertavler i tidlig nederlandsk renæssance skænket af ham²⁷³, samt en marmortavle, 1568, antagelig fra Cornelis Floris' værksted til minde om Herluf Trolles og Birgitte Giøes legatstiftelse til byens skole²⁷⁴.

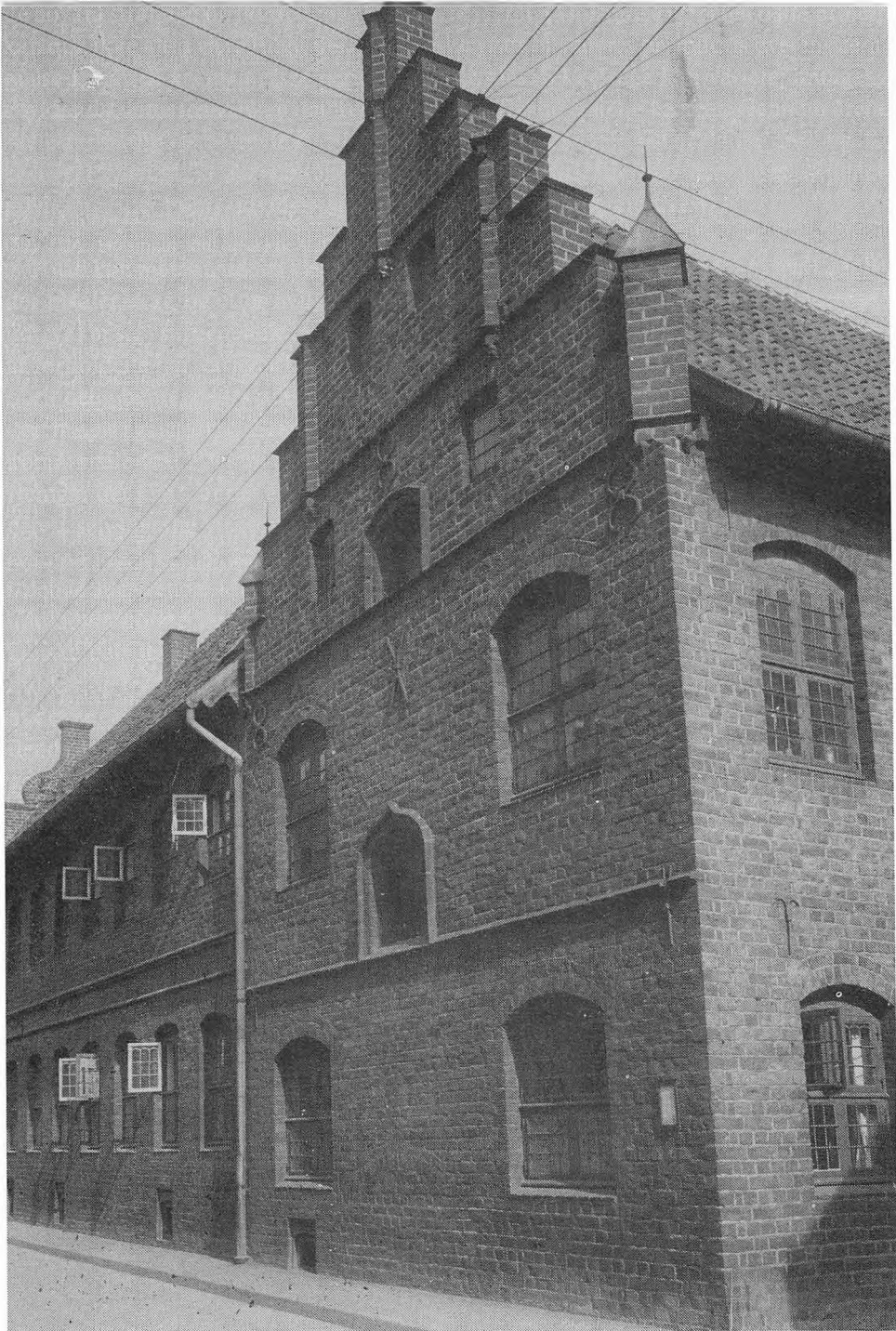
For at blive ved kirkeinventaret er der grund til at nævne epitafiet over familierne Lutiens og Hybens, rimeligvis udført ved den med disse familier beslægtede Hans v. Steenwinckel d. y.²⁷⁵ Trods epitafiets barokke udformning hørte Hyge Lutiens og hans jævnaldrende svigersøn Willum Hybens til det 16. århundredes fremtrædende købmænd.

Kriminalitet

Sammenlignet med de andre nationaliteter i Helsingør kommer nederlænderne påfaldende ofte i konflikt med loven og i opposition til byens øvrighed og indfødte borgere. Deres handelsmæssige forsyndelser, som er omtalt i et tidligere afsnit, kan vel ikke kaldes egentlig kriminalitet, men er dog overtrædelser af byens privilegier.

Det ser ud til, at nederlænderne, både de sig midlertidigt opholdende og de fastboende, har haft let ved at geråde i klammeri med hinanden, og sådanne slagsmål er ofte endt med drab. I 1550 indgår Frerick Tønnessen af Amsterdam forpligtelse til på enhver tid at lade sig bruge af den danske konge eller hans embedsmænd på hans vegne, til lands eller vands, indenrigs eller udenrigs og uden betaling, mod at blive benådet for »(tess wær) aff wraadt och ond forsynn« at være kommen for skade at ihjelslå en styrmænd, Gipken Vybrandzssen af Dockum i Westfriesland forgangen sommer her i Helsingør²⁷⁶.

I 1563 anklager skipper Herman Hummers af Husum to karle, Henrick Claussen v. Kundher højbådsmand og Høgke Lydkiss for at have stukket ham med en kniv hos mester Lydkis. Et vidne, Jan Claussen v. Kundher sværger da, at de to anklagede ikke gjorde Herman nogen skade »wdj samme rumor«, men derimod Jacob v. Kundher, Arenth Jehanssens bror, som havde en kniv i hånden og en i sin hose. Jacob havde sagt til Eckbardt Claussen »Kand thu icke komme vd til hannom, saa sprinck vdt af vinduit, och Ecbard suarede, Huad skall ieg vde, ieg haffer inthid att sla fra mig met«. Så fik Eckbardt Jacobs ene kniv, og Jacob sprang ud ad vinduet i gården til Herman Husum.



Karmeliterhuset med det usædvanlige æselryglørmøde vindue, der tyder på, at arkitekturen er nederlandsk inspireret.



Strandgade 55 er ligesom Stengade 76 opført af håndværkere, der var fortrolige med Kronborg-stilen. Her er det mest iøjnefaldende træk de to rækker sandstenspilastre, der i underetagen er smykket med beslagværksornamenter og på 1. sal er udformet som hermer. Huset er opført 1592 af mester Jacob Willumsen bartskær, der kom til Helsingør fra Antwerpen 1568. Han døde 1597. Tegning af Kr. Kongstad.

En anden karl Claus Dydrickssen bevidner, at Henrick og Høgke ikke gjorde skipper Herman nogen skade i dette »perlementhe«. Han havde set Jacob v. Kundher slå ham om i mester Lydkes gård og ligge på ham, dog vidste han ikke, om han stak ham²⁷⁷.

I 1567 kom Claus hollænder af Gurre for skade, desværre! at stikke en hollandsk bådsmand i livet med en kniv i sit eget hus her i Helsingør, og bådsmanden er siden død²⁷⁸.

Meddelelserne om mindre alvorlige slagsmål, der ikke har dødelig udgang, kan ofte være ganske pudsige. I 1567 modtog kærneren 5½ mark rund mønt i sagefald fra Jahanne Hennricks, hollænderkvinde, som boede i Peder Jensens gård, »for hun slo nessen Sønnder paa en bodtzmand«²⁷⁹. I 1574 kunne kærneren notere: »Opboritt aff Jann Claussen her ibidem for hand slo Cornelius Hollennder her ibidem paa panden meth en thinpott, 2 m. Samme Cornelius slo for^m Jan Claussen igenn wdj hoffudit meth en pot, gaff ther for til byen 2 m«²⁸⁰.

Særlig hidsig synes Jacob Willumsen bartskær at have været; i 1569 måtte han betale kærneren tre mark i sagefald for at have slået en tinpote sønder hos Jacob hollænder. 1570 betalte han seks mark for at have stukket en hollænder med en kniv, og endelig 1576 fem gamle daler »for hand stack Emmanuele guldsmed udj Liiffuit mett enn Kniiff«²⁸¹.

Århundredet igennem meldes om slagsmål og voldsomheder i forbindelse med nederlændere. I 1588 var der mange, der klagede over Jost murmester, formedelst at bøddelsvendene og en netop domfældet forbryder har haft deres tilhold hos ham med drik og slagsmål. I øvrigt holder han et slemt hus med drik og løse folk og utugt, hvorfor han blev byen forvist, straks at pakke sig herfra og ikke mere hid igen at komme²⁸². Endelig dømmes stenhugger Frantz Jelliss af Bryssel 1596 til døden for at have dræbt sin hustru Marine Svendsdatter, kaldet Killeby. Vidner beretter, at hun råbte, da han havde stukket hende: »Och min leue Man, Steck nicht«, hvortil han svarede: »Ja datt iss nu tho late«²⁸³.

En del nederlandske håndværkere kommer i konflikt med deres lav for at bryde lavsreglerne. I 1568 blev Hans Bruille bartskær, der tidligere havde boet i byen, og nu atter begærede borgerskab efter nogle år i Landskrone, af lavsbrødrene beskyldt for at have begået ting, der foranledigede, at hans stang (skilt) blev taget fra hans dør og hængt på kagen i Landskrone, af hvad årsag måtte han selv vide. Han svarede, at det var ikke sket for uærlighed i nogen måde, men fik besked på at skaffe bevis fra Landskrone for sin vandel²⁸⁴.

I 1580 fik skomagerlavet påbud om at holde indseende med den lange hollænder skomager, »som gør skarns sko og ondt arbejde og tager halvtredie mark for et par sko og mere og handler ubilligen«. Skomagerne klagede selv over lange Thønius, »at han agter intet om deres lav og vil sælge sit arbejde som ham lyster«²⁸⁵.

I 1592 klagede snedkerne over Hans thor Brügge, som tjener K. M. for en bøsse-skytte og har været i deres lav, men ikke holder sig efter deres skrå og holder flere svende, end skråen formelder, dem til stor skade. Han indrømmer, at han ikke har givet skat, siden Gert Rantzau var slotsherre, og vil fremdeles heller ikke holde snedkerskrå. Derpå fratog magistraten ham hans borgerskab og snedkerembedet, og det befaledes

ham at tage vare på sin bestilling herefter, »thi han han havde ikke opsagt sit borgerskab på rettens vegne«²⁸⁶.

Mere specielle forbrydelser forekommer. I 1554 »war Jehan Geritzssen Falckefenger aff Konge Mtt Byffogitt tilltallett, som han gjorde segh till een hemelig Schriffuer for fremede wdtlenske folck att giøre Ameraellschap oc andnitt saadant: huorfore for^{ne} Hans sette borgen with hundride dalere, hans borgen Arilld reebslagere Oc Anders Gellerman«²⁸⁷.

Grotesk er retssagen mod Thønnius Jacobssen, hollandsk tømmermand af Amssworth. Han var kommet ud fra Ricken hollænders og ned på stranden, hvor han gik ud med en båd, »smøgede sine bukser ned og sad sit behov«, og sagde da, så alle hørte det: »Dat wil Ick de denne hir jm Helsenner schenckenn tho ein etzssen«. Borgmestre og råd lod da, for at det ikke skulle kunne siges, at han var blevet domfældet på grundlag af nationale synspunkter, udtage 12 bosiddende nederlændere, der dømte ham til at »forsværg« Helsingør og drage »skandtzstene« af byen og aldrig komme her mere efter denne dag²⁸⁸.

Da stemningen mod de nederlandske indvandrere begyndte at blive mere negativ, også på højeste sted (jfr. s. 43), fremførtes bl.a. det argument, at mange var flygtede ikke så meget for deres religions skyld, men for begåede misgerninger i deres hjemland. Til denne kategori må henregnes Cornelius Gelltssack hollænder, som 1575 begærede borgerskab. Det blev da vitterligt, at han nu i forgangne åringer havde været en fribytter i »feigdenn wdj westerlandene«, hvilket han da heller ikke nægtede. Desuden havde han her begyndt et »heelt tapperij«, så menige nabo og genbo gav ham et ondt vidnesbyrd for ond husholdning. Derfor svarede menigmand, »att her er alt nok aff saadant folch«, og han fik besked på at forse sig andensteds²⁸⁹.

Tyskerne

Generelt

Tyskeres ophold i Danmark er middelalderen igennem uløseligt knyttet til eksistensen af Hanseforbundet. Denne organisations forhold til Danmark gennem tiderne har været genstand for megen interesse fra historikers side, og her skal derfor kun kort refereres de sidste faser af forbundets forbindelser med Danmark. Efter adskillige århundreders uindskrænket - omend ikke uanfægtet - monopol på Danmarks udenrigshandel mødte hanseaterne fra o. 1450 større modstand fra kongemagtens side, kulminerende 1475 med ophævelsen af de tyske kompagnier i de nordiske stæder, hvorved tyskerne mistede retten til at overvintre, medmindre de tog borgerskab i den pågældende by. Med sejren over Lübeck og de andre vendiske stæder 1512 sikrede kong Hans sig retten over de danske strømme, hvilket betød adgang for nederlænderne til Østersøen og dermed tilstedeværelsen af en handelsmæssig konkurrence, som hanseaterne - og specielt Lübeck - tilsidst skulle komme til at bukke under for. Det endelige punktum for Lübecks storhedstid sattes 1536 med fredsslutningen med Christian III.

Denne sidste del af udviklingen skulle for så vidt være af mindre betydning i denne sammenhæng, de fremmedes bosættelse i landet, for hvilket forhold ophævelsen af de tyske kompagnier i 1475 burde få væsentlige konsekvenser. Disse sammenslutninger af tyskere i den danske købstad, fast bosatte, liggere og gæster, handelssvende og selvstændige, var klubber til selskabelig omgang, fælles gudstjeneste og gensidig hjælp, men samtidig vigtige organer for hanseatisk politik og handelsinteresser²⁹⁰. Man skulle tro, at ophævelsen af dem måtte have ændret hele grundlaget for hanseaternes tilstedeværelse i Danmark, men dette synes ikke at være tilfældet. Tyske kompagnier nævnes jævnthen som eksisterende i danske byer efter denne tid, således i Køge 1476, 1504 og 1516, i København 1487 og 1526, i Ystad 1492 og i Rønne 1499²⁹¹. Også Helsingørs stadsret fra begyndelsen af det 16. århundrede nævner tilstedeværelsen af et tysk kompagni²⁹². Siden forordningen af 1475 udtrykkeligt forbyder de tyske kompagnier, kan dette forhold ikke tolkes derhen, at alene overvintringsretten blev ramt, mens kompagnierne - således mere eller mindre uskadeliggjorte - fik lov at bestå; det kan kun betyde, at lovgivningen ikke er blevet efterlevet. Således blev det først Hanseforbundets almindelige svækkelse gennem første halvdel af det 16. århundrede, der forårsagede de tyske købmænds mindre talrige optræden i købstæderne op mod 1550. Men de kom stadig, selv om det kan være svært at fastlægge eventuelle indvandrbølger, og omfanget af disse²⁹³. I højere grad end for de andre indvandrede nationaliteter er den tyske indvandring en jævn, næsten umærkelig proces²⁹⁴.

Ikke alle tyskerne var dog købmænd; med disse fulgte et stort antal håndværkere,

der slog sig ned i byerne²⁹⁵. I de norske byer Bergen og Oslo synes tyskere helt at have monopoliseret skomager- og skræderhåndværket²⁹⁶. Ofte er tyskerne blevet borgere og har da hurtigt assimileret sig med den oprindelige befolkning, modsat skotterne, der havde en større tilbøjelighed til at danne kolonier, og åbenbart i højere grad betragtedes som et fremmedelement. Herom vidner de danske og tyske Malmø- og Ystadborgeres solidaritet i klagerne over disse byers skotter (jfr. s. 23-24).

Det turde være overflødigt at gøre opmærksom på, at tyske personnavne optræder særdeles hyppigt i kilderne fra de danske byer i senmiddelalderen²⁹⁷, og at deres tilstedeværelse har sat sig spor i en lang række navne på lokaliteter²⁹⁸.

Som venteligt går der ikke mange år efter Øresundsbyen Helsingørs grundlæggelse 1426, før der haves vidnesbyrd om tyske købmænds ophold i byen. Christoffer af Bayerns privilegier for Helsingør af 13. marts 1441 har en paragraf så lydende: »Item naar nogen tydsch eller wdlendisch i forⁿ wor kiøbsted døer, tha schall giiffuis aff hans goudtz huer thiende pendingh, halff konngen, halff byenn, och haffuer thend som døer ingen arffuing, da gaa om hans goudtz, som gammell rett och seduane er . . . «²⁹⁹. Helsingørs stadsret fra begyndelsen af det 16. århundrede har udførlige bestemmelser om brødrene i det tyske kompagni og om udlændinges forhold i byen i øvrigt. Bl.a. hedder det (§ LXII): »Item hoo som sidder i staden sex vgger oc ey worder burger, bøde konningen tre mark oc staden tree mark, vden han thet haffuer meth fogends oc burgemesteres villyæ«¹⁰⁰. Det tør formodes, at denne bestemmelse i vid udstrækning er blevet omgået.

Enkelte tyske navne dukker da også undertiden op i dokumenterne, 1455 nævnes Hinrich Sirenbergh, 1457 Katrine Wardenberg og 1485 Alitze, Røetker Hoff's efterleverske¹⁰¹.

Udover den periode, der i det følgende skal behandles udførligere, forekommer der tyskere i ret betydeligt antal i byen op gennem det 17. århundrede¹⁰², sikkert ikke mindst koncentreret omkring besætningen på Kronborg.

Gæster og liggere

Det kan undertiden være vanskeligt at afgøre, hvilken nationalitet, der i de enkelte tilfælde særlig tænkes på, når Helsingør-borgerne klager til magistraten over fremmede købmænds overgreb. Undertiden nævnes det dog direkte, og det viser sig da som oftest, at det især er nederlænderne, der har vakt de indfødtes mishag. Men i et par tilfælde har man dog også følt sig gået for nær af tyskerne.

Den 3. febr. 1567 giver en part borgere klageligen tilkende, at her ofte kommer fremmede købmænd af Rostock og andensteds, som lang tid tilsammen bliver liggende her i byen og udsælger deres varer, som de hidfører, »ved stene« (vægtenhed for hamp og uld) og i andre måder, borgere og indbyggere til skade. En part sælger til bønder og andre fremmede, som ikke har hjemme her i byen. Derfor bliver det nu bestemt, at når der kommer fremmede købmænd med tyskøl, mel, brød, hør, hamp, humle og andet sådant, den stund krigen er her i riget, må de sælge til krigsfolket og på de steder, hvor

de er liggende, både øl, mel, brød »og andet som ædendes varer er«, såvel som til borgere, indtil anden bestemmelse tages, men ikke til bønder eller andre udenbys fremmede, til hvem de kun må sælge hør, hamp og lignende og kun i hele og halve lispund. Ved denne lejlighed er to fremmede købmænd af Rostock tilstede: Truels, født i Norge og Morten Kroenns tjener. Denne bestemmelse gentages den 17. maj samme år³⁰³.

Et halvt års tid senere er det de mere eller mindre fastboende købmænds skattefrihed, der er faldet de under Syvårskrigen hårdt beskattede borgere for brystet. Den 30. okt. » . . . wor ther neruerindes thisse effter^m wnge karlle kiøbsuenne, Som allmindelige kalldis liggere, huilcke giøre theris reigsser till Tydsklannd och annden stedtz, och haffue theris tillsøgning hiid, och paaskud att the her haffue hiemme dog giøre the engen thønngge till Konngen eller byenn. Och paa thett att the nogit maa komme byen till hielp, och saa at the her epter mue haffue theris skudtzmoll hiid thiss thrøgeligere oc ther ssom the behøffue, end ochssa bekomme breff och beuiss aff B: och R: om saadan theris leilighedtt, loffuede the till byenn strax att bethalle, Som epter føllger«: Sannder Anderssen, som har søgt hid mere end to år, 10 dlr.; Lucas Smitt af Swerynn 10 dlr.; Lowrenntz Bernidttz af Rostock 12 dlr.; Jep Olssen 4 dlr.; Jenns Schawboo 6 dlr.; Claus Liindemann, når han kommer af Rostock, 4 dlr.; Marthenn Kroenn af Rostock 16 dlr.³⁰⁴.

Det ses, at denne foranstaltning i første række har ramt tyskere; kun Sannder Anderssen må være skotte og Jep Olssen og Jenns Schawboo danskere. Desuden er der her anledning til at se nærmere på ligger-begrebet; ifølge Gunnar Olsens definition er liggere fremmede købmænd, som opholdt sig i byen året rundt, i modsætning til gæsterne, købmænd, der af Hansaen fik overladt varepartier at handle med hele sommeren, indtil de, når vinteren nærmede sig, rejste tilbage til deres hjemby³⁰⁵. Således i slutningen af middelalderen; men med Helsingørs stadsret burde jo liggeren være udryddet og kun gæsten eksisterende (jfr. s. 60). Imidlertid ser man, at de her nævnte syv personer kaldes liggere, og at det til overflod hedder om den ene, at han har holdt til i byen gennem to år. Stadsretten er altså ikke - så lidt som den kongelige handelslovgivning af 1475 - blevet efterlevet. Næste år ses de ovenfor nævnte beløb opkrævet i kærnerregnskabet under overskriften: »Item Ennd haffuer Jeg opboritt aff nogenn fremmede Kiøbmennd Som pleie att haffue theris hannell her y byenn och bruge theris neringh, huilckid mand haffuer hulldt thennom fore, att giiffue theris gesteskudt³⁰⁶ epter priwelegienn . . .«. Umiddelbart før findes en kolonne med skat opbåret af »Unge Karle«, men alligevel synes der at være en vis forbindelse mellem denne gruppe og de omtalte liggere, som netop i notitsen i tingbogen kaldes unge karle (jfr. ovenfor). Mens en særlig rubrik for fremmede købmænd kun ses dette år, 1568, beskattes de unge karle næsten hvert år fra 1562, og det er netop i høj grad tyskere, man finder her, folk, som ofte senere slår sig ned i byen med egen husholdning som selvstændige købmænd. Den ovenfor nævnte Lowrenntz Bernidttz giftede sig således 1569 med en enke i byen og blev borger. På samme måde blev Henrich Sommer, der 1569 nævnes som Luckas Smitt af Stettins tjener, borger 1572; da han således havde været købsvend for en udlænding, måtte man dog nære nogen mistillid til ham, og han adspurgtes, om han havde nogen »madschappie« med nogen fremmed, eller havde nogen fremmede penge eller gods at bruge, som er forbudt, hvilket han benægtede. Dog bekendte han, at det



Den udskårne tavle over indgangen til Stengade 40, opført af tyskeren Jochim Lange og med hans bomærke i midten.

gods, han har mellem hænder, har han af sine venner, en del som han borger og låner af og skal fuldt igen udbetale, og hvad vinding eller »taffning« deraf kommer, er hans egen, og ingen anden har deri anpart¹⁰⁷.

Tilstedeværelsen af de mange udenlandske bygningshåndværkere medførte også, at mere specialiserede handelsfolk slog sig ned her. I 1582 kom Johan Szelle »iserkramer« hid med sit isenkram på kongens befaling at skulle holde en åben bod dermed. Kongen havde selv købt en hob jern og »Suarre tøy« (suarre = dreje) af ham til sit eget behov, og han beretter, at K. M.s arbejdere: snedkere og stenhuggere ikke hos andre kan bekomme sådanne jern til arbejdet, som han har fal. Man spurgte ham, hvorfor han sælger uld, skjorter og andet sådant, og han svarede, at det hører allevegne til isenkram både i Tyskland og andensteds. Han fik da besked på at leje sig ind hos en borger i byen¹⁰⁸, og ses herefter at betale Unge Karles skat, indtil han 1585 blev borger, og det følgende år optræder i 1. fjerding.

Flere tyske købmænd blev rådmænd, således Mikkell Seidel og Jørgen Rywold samt Mikkell Snøchell, der efter i mange år at have været beskattet som »ung karl«, rykker op i borgernes rækker og 1596 bliver byfoged. Efter deres hidtidige skat at dømme hører de dog ingenlunde til byens allerrigeste indbyggere, der især findes blandt nederlænderne, og som med vilje synes at have holdt sig borte fra magistratsvirksomhed. I henseende til antal og skatteydelse udgør tyskerne i øvrigt den udenlandske gruppe, hvortil de færreste problemer er knyttet. De stiger jævnt i antal fra 7 i 1556 til 81 i 1599, og de to procenttal for henholdsvis antal og skat følges jævnt ad med skatten gennemgående et par procenter over antallet (se s. 79).

Soldater

En anden stor gruppe tyskere, hvorfra det helsingørske borgerskab rekrutteres, er de soldater, der til enhver tid befandt sig i byen. Disse var særlig talrige efter Kronborgs opførelse i 1570'erne, men også Krogen slot havde en stor besætning. Desuden har der til forskellige tider været en del landsknægte i selve Helsingør, muligvis ansat af magistraten til byens forsvar. Fra 1559 findes således i tingbogen indført et »Regiister paa the landzknechte her y Helssingjør«; 1. fjerding: Hermin Høyer, Hans van der Heyde, Henrick Høyer. 2. fjerding: Hans Holm, Hans Prytz, Jørgen Frijs. 3. fjerding: Hans van Skouenborrig, Jørgen før Wppewegh, Klein van Stodill. 4. fjerding: Klein van Oldenborg, Mattis Holst; næsten alle tyskklingende navne³⁰⁹.

De tyske tropper, der kom til byen under Syvårskrigen, har muligvis medført nogen tysk bosættelse efter krigen, men i første omgang blev mødet mellem soldaterne og borgerne ikke videre hjerteligt. I 1568 foretoges afhøring af personer »Som hoss wore wdj thennd perlemente ther Schede nu forgangen daghe mellom thet tydske kriegsfolch, Som wor komid aff Norge, och nogitt aff Byfolkid, Som wore komne y Slagsmoll . . .«³¹⁰. Det er måske nogle af disse soldater, der hentydes til, når borgmester Henrik Mogensen 1576 giver til kende, at de landsknægte, som nogen tid har tjent K. M. og riget til bedste, og som bønderne i riget har holdt og besoldet, nu er aldeles aftakkede og skilt fra samme tjeneste, så hver mand skal vide, at hvor nogen af samme knægte findes at besidde gårde eller boliger her i Helsingør, da skulle de holde kongelig og byens tyngede deraf naboligt i alle måder³¹¹.

Der bestod den regel, at folk i kongens tjeneste var fri for skat i den by, hvor de var bosat³¹². Denne bestemmelse kunne nok sætte ondt blod i de mange tilfælde, hvor de kongelige tjenere ikke alene levede af deres tjeneste, men desuden drev handel eller håndværk. Dette problem dukker også op i forbindelse med soldaterne i Helsingør. I 1578 var de bøsseskytter for retten, som underholder sig her i byen og er i K. M.s tjeneste, men har andensteds deres »borgerleie«. Mange iblandt dem er befundet at holde borgerlig næring; nogle tapper »Thystøll oc Dannstøll« og vil ingen sise betale deraf, endsiges holde skat og tyngede, med den motivering, at de er i K. M.s tjeneste. Da blev byens privilegier oplæst, ifølge hvilke enhver, som nedsætter sig i Helsingør, enten han er i kongens tjeneste eller ej og bruger borgerlig handel og næring, skal være borgmester, råd og byfoged hørige og lydige, holde vagt, »offuerror« og anden tyngede. Foreløbig fik de dog frist til næste påske³¹³.

I 1587 udstedtes bestallinger for 28 tyske landsknægte, der altid skulle være tilstede i Helsingør, og være rede til at møde med gode våben og værger, når kongen måtte befale det og lade sig bruge til lands og til vands. De fritages for skat, hold og al kongelig og borgerlig tyngede, så længe de er i kongens tjeneste, men skal ellers ingen løn nyde, førend de bliver brugt³¹⁴. Denne uvisse besoldning har øjensynlig ikke været en tilstrækkelig indtægtskilde for dem, thi 1593 klager byens magistrat til kongen over, at de bruger købmandsskab og anden borgerlig næring. Det pålægges da lensmanden på Kronborg, Sten Maltesen at foreholde de fri knægte, at de af dem, der vil bruge borgerlig handel, næring og købmandsskab, uden al undskyldning skal gøre kongelig og borgerlig tyngede sammen med de andre borgere og være aftakkede af deres bestilling,

mens de, der vil holde sig herfra, fremdeles må være fri for skat³¹⁵. En af disse friknægte, Hans Reeberg, har åbenbart tiltrådt tjenesten som en slags bierhverv, for han optræder i skattemandtallet som skræder allerede fra 1579. Pether Wulf må have givet tjenesten fra sig 1590, det år, han første gang beskattes, og endelig betaler Herman v. Gifhorn, Jørgen von der Kuritz (skolapper) og Amas von Ripen skat i årene efter 1593.

Herudover nævnes en del, som dels må have drevet borgerlig næring og samtidig gjort tjeneste som soldater, således Hans tysk, der også kaldes hattemager og drabant, Wolff v. Brunssuig plattenslager og bøsseskytte, Hendrich drabant, snider, Hans Busche bøsseskytte og skomager, Hans slagter, friknægt samt Andris Dancker, maler og bøsseskytte.

Kunstnere og håndværkere

Det er klart, at kongen også forsøgte at indkalde dygtige tyske håndværkere til opførelsen af Kronborg, men det ser dog ud til, at de egentlige bygningshåndværkere i overvejende grad var nederlandske. Murere og især stenhuggere bærer så at sige alle nederlandske navne, men en del tømrere indkaldtes fra Brunsvig³¹⁶. Billedsnideren eller dønnikeren Bonaventurus Streckfinger har vel også været tysker, ligesom hans kollega Hans Wintrauch³¹⁷. Tysk var antagelig kobbertækkeren Arent von Mønster, og det samme må gælde Hans Metsche vandmester³¹⁸ og Valentin von Spangenberg, der havde med anlægget af voldgraven at gøre³¹⁹. Den eneste stenhugger af tysk oprindelse, der nævnes, er Dirich v. Bentten, og det først 1593 (som skatteyder), uden at det vides, om han hører til de indkaldte fra 1570'erne.

Et område, hvor tyskerne derimod var næsten enerådende, er smedehåndværket, særlig dettes mere kunstfærdige grene, kleinsmedens og sværdfejerens. Som kleinsmede omtales Gallus Meyer, Henrich Dreyer, Fredrich Helcke og Hans Wulff, og som sværdfejere Jochim Niefindt, Herman v. Køllenn og Ambrosius v. Brunsuig; i samme forbindelse er det nærliggende at nævne Hans Meier lademager og Ambrosius bøssemager. Af finere metalarbejdere kan nævnes guldsmedene Jørgen og Hans Plancke (d.æ. og d.y.), Hans Gerwindtzer, Hans v. Wörden, Matthias Strösser v. Augsburg og Jørgen Reppe af Pommern og endvidere sejmageren (dvs. urmageren) Ferdinandus v. Weymahr (alias F. v. Augsburg).

Jacob Gottsloff synes at have været maler; i hvert fald nævnes mellem hans gods, der inddrages som betaling for hans hustru og barns underhold i tre år, et så stort antal malede stykker, at det må forekomme urimeligt, med mindre han selv har malet dem eller drevet handel med malerier³²⁰.

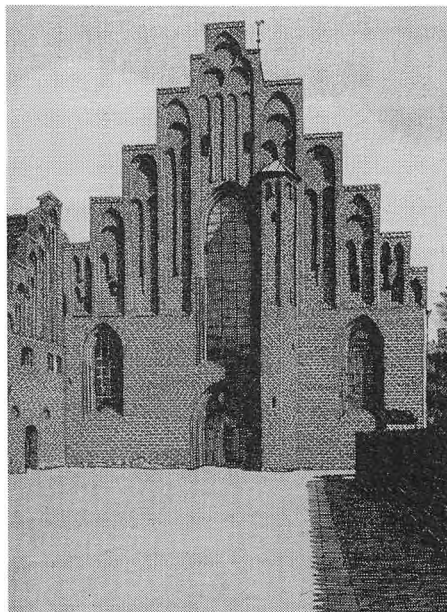
Som et eksempel på et meget specielt håndværk skal anføres Herman v. Munster »posteiden bagger« (postejbager), »som kan gøre Ahmdam, kallis Stiffuelse«, og som repræsentanter for beskæftigelser, der rangerer dels noget over, dels dybt under håndværkerne optræder mester Hans v. Göttingen skolemester, Peiter skriver, der 1580 blev antaget som tysk skriver og notarius, men få år efter rømte på grund af gæld, Peter Schroder v. Rostock organist i S. Olai kirke, apotekeren Peter Pester, Hans v. Cölln spillemand og - i samfundets bund - Hans Kock fra Worffs i Brunsvig, mestermand³²¹.

Den tyske kirke

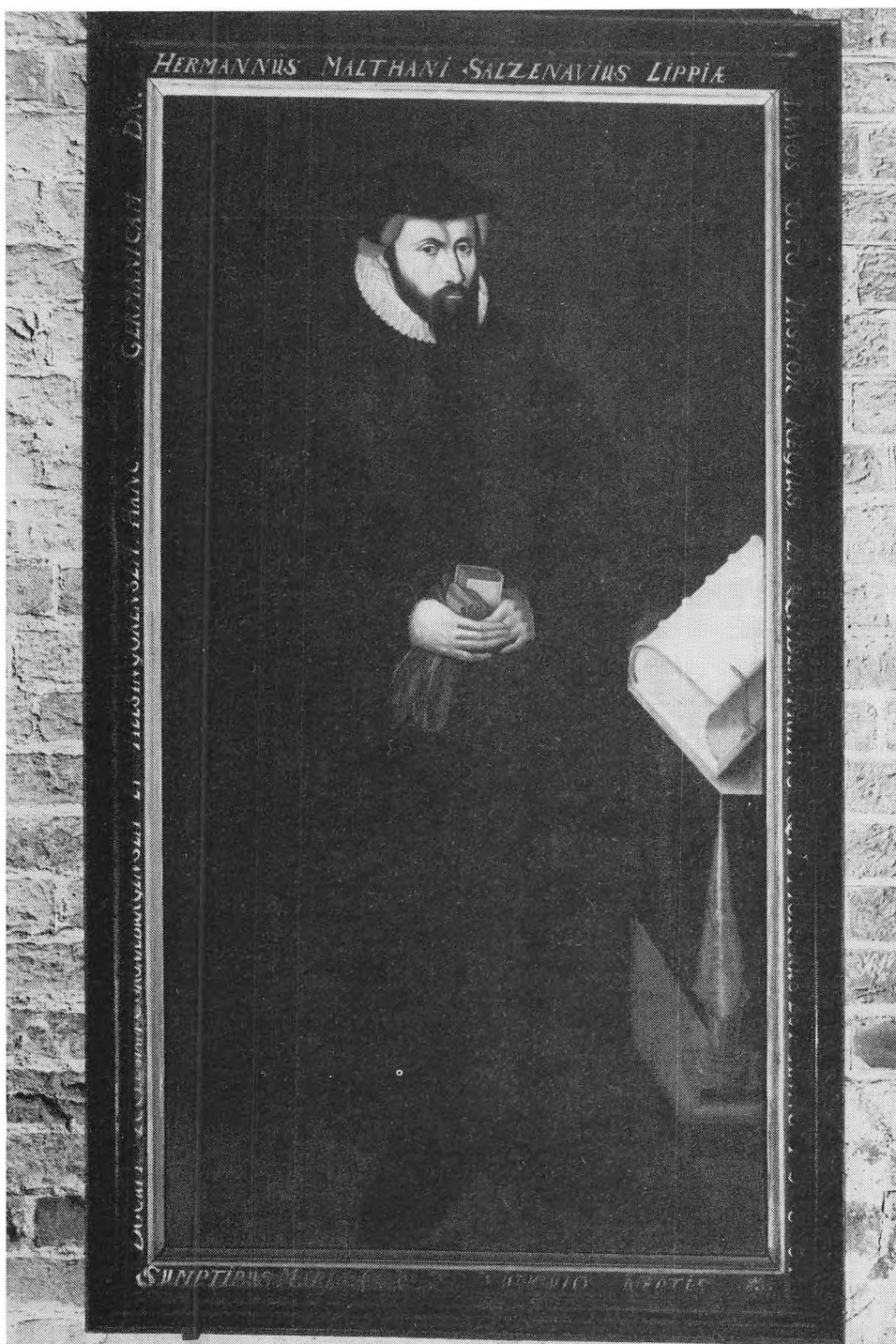
Efter at karmeliterklostrets kirke, S. Marie, i mange år efter reformationen havde helliget ubenyttet i kirkelig henseende, men tjent som bl.a. kornmagasin, besluttede Frederik II i 1576 at lade den indrette til kirke for byens tysksprogede indbyggere. 1578 kunne den tages i brug, og det blev bekendtgjort, at der på helligdage og en anden dag i ugen skulle holdes messe og gudstjeneste, »Att thend fremid wdlendisk mand som hiid Søger, maa oc faa trøst oc sin Salighedtz wnderuiissning wdj gudtz ord, Som icke kannnd forstae wort dannske Sprock«. De borgere, som vil søge den tyske prædiken og gudstjeneste, skal have ret til at nyde plads i den tyske kirke, såvel som i sognekirken³²².

Den 10. april 1592 bekendtgjordes en »Forordning Huorledis der Holdis skall med Kirche thennesten vdj thend thiøsche Kircke y Helssingjøer Paa Kongl: Maytts gode behauff«³²³, men allerede et par måneder senere måtte der udstedes et kongeligt åbent brev, foranlediget af, at »der skal tildrage sig nogen urigtighed mellem den danske og den tyske prædikant«, og det fastslås, at da den tyske kirke ikke er nogen forordnet sognekirke, men alene af Frederik II bevilget den tyske nation, skal den tyske prædikant holde prædiken i kirken og uddele nadverens sacrament om søndagen og på andre helligdage og ikke til andre tider. De, som er bosiddende i byen og dens privilegier undergivne, af hvad nation og landskab de end er, må han ikke vie eller trolove, ej heller døbe deres børn eller lede deres kvinder i kirke, uden sognepræsten selv begærer det for synderlige årsagers skyld. Han må heller ikke besøge syge eller begrave døde uden alene af krigsfolket eller af håndværksfolk, som ikke er bosiddende i byen, om det begæres af ham. Men slottets daglige tjenere skal søge og have deres kirketjeneste og kristelige sæde hos byens (danske) prædikant, som hidtil sket er³²⁴.

Der blev prædikeret på tysk i S. Marie kirke til 1851³²⁵.



Sankt Marie kirkes Vestgavl. Tegnet af Kr. Kongstad.



Maleri i Sankt Marie kirke over kirkens første tyske præst Hermann Maltzan fra Lippe, død 1583. Foto Nationalmuseet.

Kriminalitet

Tyskere kommer i Helsingør gennemgående ikke så ofte i konflikt med loven som nederlænderne. Denne befolkningsgruppes oftest forekommende forseelse, slagsmål, ses overhovedet ingen tysker at have gjort sig skyldig i. Derimod kan det ikke nægtes, at Jochim Niefindt sværdfejer i 1572 anklages for et drab begået i Parkim flere år tidligere, en beskyldning, han endda har held til at afvise³²⁶. Det er straks værre med Laurentz Bartholomeus Klochow, der blev hængt 1598; hans forseelse nævnes ikke, men den har antagelig også været drab³²⁷.

Kun een gang hører vi om tyveri; i 1582 anklages en tysk karl, Thomis Wiinter, født i Stettin for i lang tid at have stjålet fra skuder i havnen³²⁸. Oftere omtales usædelige forhold. I 1570 blev Arntt van Leiens hustru forvist, »da hun befandtes at ligge med sin husbond i hor uden al tilbørlig ægteskabssamkvem; desligeste at have flere mænd liggende, som hun i lige måde har tilforn ligget med. Item at hendes rette husbonde, som endnu lever, har forladt hende (uden tvivl for hendes ondskab)«³²⁹.

Den berygtede kvinde »Staaddereskenn« alias Karine Mikkel Luchts, senere Karine Hans bødkers bliver flere gange forvist fra byen, sidste gang 1591 for det slemme hus, hun holder med drik og utugtige kvindfolk, hvis handel hun bruger³³⁰.

I 1577 anklagede byfogden Christoffer Lutring drabants kvinde, Kirstine, for at holde ond husholdning, hvilket hun benægtede. Dog bekendte hun, at der ligger en kongens vogndriver i hendes stue om natten på bænken, men hun ligger selv ene i sengen (hendes mand var uden riget). Hun trues med kagen, hvis andet befindes hos hende, end ærligt er³³¹. En måned senere blev hun grebet i hor og oprådt ganske fuld i retten, hvorpå hun forvistes³³².

I 1574 udstedtes en kongelig forordning, da der i Helsingør skal føres et »møgit utuchtigt oc skendeligt lefnit af løsactige kvindfolk, som søge did til byen mere end anden steds for det fremede folkis skyld, som kommer der udi Sundit . . .«. Sådanne kvindfolk skal, første gang de gribes i sådant, stryges til kagen, anden gang have skåret begge øren af og tredje gang druknes i en sæk³³³.

De af de løsagtige kvinder, som ikke er danske, er oftest tyske eller holstenske. I 1588 forvises Wibbeke Hennrichsdatter, født i Hamborg, for løsagtighed³³⁴, 1590 forvises Eltze Bertilsdatter, født i Lübeck, og Anne Clausdatter, født i Rostock³³⁵; 1591 blev Karen Carstensdatter og Aploni Lauritzdatter, begge født i Flensborg, slået til kagen og forvist³³⁶, og endelig 1597 forvises Agneta, Herman Mønters datter, som bor i Lübeck³³⁷.

Som det er tilfældet hos nederlænderne, er der også en tysker, der kommer i modsætning til sit lav. I 1584 anklagede skomagerne tyske Jacob skomager for ikke at ville søge lav og forsamling med dem og holde sig efter deres skrå, skønt han tidligere har været forfulgt af oldermændene herfor. Denne gang forpligter han sig til at rømme byen og ikke være ærlig, hvis han arbejder efter denne dag, forudsat at han ikke forliger sig med sine lavsbrødre³³⁸. Året efter anklagede han selv Peyther von Femern for at have frarådet ham og sagt: »giff thu dig icke wdj Laug met the danske Skomager, the thiuffue och skelmer the giøre tig Intet gott«³³⁹. I 1593 blev Jacob tysk skomager dømt til at rømme byen for ikke at have holdt sin forpligt³⁴⁰.

Skattemandtallene

Den kildegruppe, der har leveret det væsentligste materiale til, hvad der kan kaldes det sociale element i denne bog, er kærnerregnskaberne (Helsingør bys regnskaber) på Landsarkivet og de deri værende skattemandtallene, der findes næsten ubrudt fra 1555/56. Denne kilde er tidligst, og meget grundigt blevet bearbejdet af P. V. Jacobsen i forskellige afhandlinger. Mest instruktiv er i denne forbindelse hans offentliggørelse af væsentlige dele af »Helsingørs Kærner-Regnskab for Aaret 1577« med de dertil knyttede kommentarer³⁴¹.

Regnskabsåret går fra S. Thomas dag, 21. december, til samme dag det følgende år, dvs. at kun godt en uge af det år, i hvilket regnskabet begynder, indbefattes af dette, og jeg har derfor (i overensstemmelse med Jacobsen, Laurits Pedersen og M. Mackeprang) fundet det praktisk at kalde regnskabet 1555/56 for 1556 og så fremdeles. De manglende årgange er herefter: 1559, 1594 og 1595, hvilket må erindres under det følgende, da ellers flere forhold kunne forekomme uforståelige.

Skattemandtallene er ikke ført ganske ensartet, idet principperne for regnskabsføringen har ændret sig i årenes løb, og de heraf afhængige tabeller, der bringes i det følgende, må nødvendigvis rette sig herefter. Det er for det første ikke uden betydning, at det 16. århundredes anden halvdel er overordentlig forvirret i henseende til pengeværdi og møntsystemer. Således regnes der i årene 1556-58 med daleren som højeste møntenhed, mens det i resten af perioden er marken. De to år 1565-66 er ret umedgørlige, da der her opereres med runde penge og klippinge; 1565 er det endda ikke så galt, da kærneren her i alle tilfælde har omregnet værdien til rund mønt, hvilket imidlertid ikke er tilfældet med det følgende år; her oplyses det dog, at tre mark klippinge regnes for en mark rund mønt. De følgende år er den eneste anvendte møntfod danske penninge, og endelig fra 1573 er »myntenn beregnid . . . som mynten nu er ahnslagenn effter Konng^e Matts breff oc befallning«, dvs. mønten som nu går, en devaluering til det halve af den hidtidige pålydende værdi³⁴².

Endvidere undergår opkrævningsformen flere ændringer undervejs. De tre første år, 1556-58, har hver tre mandtallene, et for skat, et for præstepenge og et for haveleje, og under hvert af disse er et samlet beløb anført efter hver fjerding (se nedenfor). I årene 1560-88, er de tre afgifter opført side om side i tre kolonner ud for skatteyderens navn og figurerer som eet samlet beløb under hver fjerdingsopgørelse. 1589-90 er havelejen specificeret ud, mens skat og præstepenge fortsat udgør en sluttelig helhed. Endelig er de tre kolonner 1591-99 smeltet sammen til een, der benævnes skat. Jeg har i beregningerne rettet mig efter disse vekslende principper af hensyn til den betydelige lettelse, det er at kunne benytte regnskabsførerens fjerdingsopgørelser, samt ud fra den betragt-

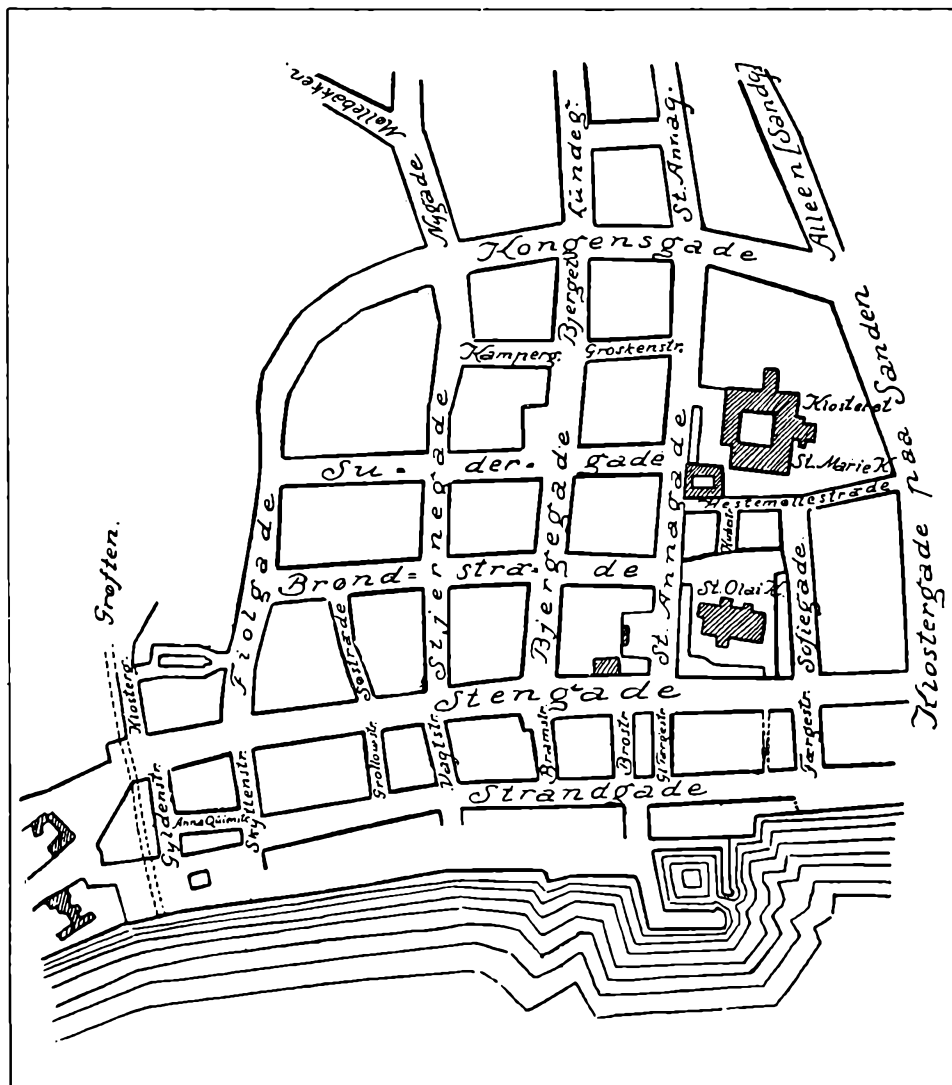
Første Fierding

	Schatt	Beste penge	Gælden
Mester Gert van Groningen stenhugger		i t	
M. Jansens Bygmester			
Masimus præsens	i t	vij B	
Bosman Jansens Bygmester	vij t	i t	
Masius stenhugger	i t	vij B	
Stigge tudeke	vij t	i t	
Hjige Luthis	xv t	i t	
Gert van Dierke	vij t	vij B	
Jensens Bygmester	vij t	i t	
Jesp Mathiesens	x t	vij B	vij B
Peters Mathiesens	vij B	vij B	vij B
Jensens godsmænd		vij B	
Lisbeths Niels præsens	ii t	vij B	
Linnis Bygmester	ii t	vij B	
Stigges Bygmester	vij t	i t	
Gert van Dierke	vij t	i t	
Jesp præsens	x t	i t	
Villum Backer	xv t	i t	
Jensens vintugger	vij t	i t	
Jensens Skole	vij t	i t	
Summa Læris			
i ^{iv} xv t iii B			

Første side af Helsingørs kærnerregnskab 1576 med skatteudskrivningen for byens I. fjerding. Her boede bl.a. Mester Gert (van Groningen) stenhugger, Mester Hans (van Paeschen) bygmester, Gosen Hermansen, Hyge Lutiens, Jesper (Mathiesen) snedker, Isak Petersen (Kurve-mager) og Villum Backer. Bortset fra de to førstnævnte hører denne gruppe nederlændere til byens højst beskattede indbyggere.

ning, at det i denne forbindelse ikke er de absolutte, men derimod de forholdsmæssige tal, der er af egentlig interesse.

Ovenfor er nævnt fjerding og fjerdingsopgørelser, et fænomen, der behøver nærmere omfale. Et meget iøjnefaldende træk ved de helsingørske skattemandtal er deres opdeling på fire fjerding (dvs. kvarterer) hele perioden igennem³⁴³. Helsingør var i skatteadministrativ henseende delt i fire dele på langs i nord-sydgående retning; 1. fjerding var øst for S. Annagade, 2. fjerding mellem denne og Bjerggade, 3. fjerding nåede hen til Stjernegade, og 4. fjerding omfattede alt vest for Stjernegade. Laurits Pedersen mener at kunne konstatere, at beboerne altid nævnes i den rækkefølge, hvori



Kortskitse over Helsingørs gadenet. Efter Helsingør i Sundtoldtiden.

de bor fra stranden og nordpå, og i hver karré ret om (»solsinds«)³⁴⁴, men dette princip kan dog ikke altid være fulgt; der kan ganske vist konstateres periodevis overensstemmelse fra år til år, men disse perioders indbyrdes rækkefølge kan variere; antagelig skyldes da dette forhold en ændret rækkefølge for de enkelte karréer. Gennem årene skete der stadig større udvidelser i byarealet i takt med stigningen af skatteydere, og det er meget tydeligt, at det næsten kun er 1. og 4. fjerding, der har nydt godt af denne udvikling, idet byens udvidelsesmuligheder lå mod øst og mod vest.

Hvad kan man nu ud fra kærnerregnskaberne og andre kilder sige om, hvilke folk, der betaler skat, og efter hvilke retningslinier denne pålignes? Poul Johs. Jørgensen udtrykker sig i sin generelle behandling af dette emne ret vagt, hvad der måske skyldes, at forholdene har varieret fra by til by: Skatten blev udredet af borgerskabet, hvortil oprindeligt henregnedes alle grundbesiddere eller bofaste mænd, dvs. alle, der havde eget hus og egen toft . . . Senere lagdes også vægt på udøvelsen af borgerlig næring. Den kommunale skat . . . kan vist bedst kaldes en formues- og næringskat³⁴⁵. I Helsingør fremgår det klart, at det er alle familieoverhoveder, uanset om de ejer hus og jord og driver selvstændig virksomhed eller ej. Utallige er således de eksempler, hvor N. N.s gårdmand eller N. N. i N. N.s hus betaler skat. Regnskabet 1587 er særlig illustrerende i denne henseende, idet dette års kærnerne tilsyneladende ikke i noget tilfælde har undladt at notere, hvornår en skatteyder bor til leje hos en anden; det drejer sig om et ganske betydeligt antal. Samtidig viser den særlige rubrik »Unge Karles Skat«, der dukker op fra 1562, først med mellemrum, senere hvert år, uden for de fire fjerdinge, at det er egenskaben familiefader, der først og fremmest tæller. De ret få årligt optrædende »unge karle« må da antagelig være særlig velstillede enlige mænd, antagelig ligegere, hvis bidrag man ikke har ment at kunne give afkald på. Ejendom og bopæl synes kun at spille en rolle for placeringen i mandtallet (jfr. ovenfor). Det ses i øvrigt, at det i begyndelsen af perioden er uden betydning, om indbyggerne har borgerskab eller ej. Adskillige har boet i byen en menneskealder uden at have borgerskab og dog svaret skat, som f.eks. Anbjørn Svendsen, der af frygt for følgerne af sin medvirken ved Varbergs overgivelse under Grevens Fejde ventede helt til 1568 med at tage borgerskab, og da kun fordi magistraten på denne tid havde indledt en skarpere kurs overfor byens indvånere for at få dem til at blive borgere³⁴⁶. I 1590'erne er der en meget klar forbindelse mellem borgerskab og skatteydelse, idet det sidste altid følger året efter førstnævntes erhvervelse³⁴⁷.

Med hensyn til ligningen er det mest bemærkelsesværdige, at magistraten kun betaler præstepenge, men går helt fri for skat, bortset fra de tre første år (Magistratens skat og præstepenge er dog altid holdt uden for de almindelige fjerdingsinddelinger i en særlig række, hvorfor det har været muligt at se bort fra dens bidrag, således at f.eks. Sander Leyells helt enormt store skat i disse tre første år ikke har medført en ellers meget betydelig skævhed i tabellerne nedenfor). Hvorfor borgmestre og rådmænd betaler skat i disse år og ellers ikke, er noget af en gåde. Det havde været mere rimeligt, om de var skattefri i hele perioden, for i 1476 fritog Christian I magistraten for byskat i fremtiden³⁴⁸. I årene efter 1558 bidrager borgmestre og råd på lige fod med menige borgere i særlige ekstraskatter 1568, 1570 (krigsskat) og 1597 (frøkenskat), der ikke er

behandlet her. Ellers synes deres fritagelse at være en undtagelse fra regelen i andre købstæder³⁴⁹.

En lang række personer udover magistraten er skattefri; det er således bysvenden (se i registret under skotten David Low), kirkernes og skolens tjenere samt langt den vigtigste gruppe: kongens og slottets folk. Kancelliets Brevbøger giver en mængde eksempler på folk i kongens tjeneste, der er fritaget for skat, så længe de ikke driver borgerlig næring. Kun når dette er tilfældet, dukker de op i Helsingørs skattemandtal (jfr. s. 63-64).

Poul Johs. Jørgensen kalder skatten en formues- og næringskat, men i denne formulering er der mulighed for en misforståelse; når det gentagne gange siges, at borgerne skal yde skat efter deres formue³⁵⁰, er det »formue« i ordets gamle betydning »evne« der menes. Det vil altså sige, at det beløb, den enkelte borger sættes i skat for, hviler på kæmnernes, og fra 1584 desuden på taksereborgernes skøn over hver enkelt evne, og disse beløb kan altså benyttes som målestok for skatteyderens velstand, uden at det dog tør anslås, hvor meget de forskellige satser repræsenterer i formue eller omsætning. De fremkomne beløb afspejler muligvis ikke virkeligheden helt præcist - i denne henseende adskiller datidens skatteansættelser sig ikke fra senere tiders - men de er i hvert fald udtryk for skattemyndighedernes vurdering. Det turde med dette forbehold være forsvarligt at anvende disse tal statistisk, som det er gjort i tabellerne nedenfor.

Fra Helsingør haves et ganske illustrerende eksempel på, hvorledes ligningen meddeltes borgerne, og på hvorledes disse kunne reagere. I 1580 forklarede rådmand Hans Nielsen, »at han nu i forgangne dage efter begge borgmestres befaling havde siddet på rådhuset hos Rasmus bager og Broder Jensen (dette og det følgende års kæmnere) at indfordre byens skat. Da kom iblandt andre Michill Snøchil frem og begærede at vide, hvad han skulle give. Hans svarede, at han var takseret for 8 mark og viste ham byens skattebog . . . Da svarede Michill igen, at før han skulle give den skat, ville han heller flytte af Helsingør . . . (og) spurgte, om det var ærligt, at man på et års tid skulle rejse skatten så højt, hvortil Hans svarede, at det ikke var deres (dvs. hans og kæmnernes) bestilling, men var bevilget af menige borgere til tinge, at skatten skulle dette år forhøjes, på det byen kunne komme af gæld, hvad den var til agters bleven . . . Da svarede Michell og sagde, at det var sat som »gott bethert«, der stod vel tyve iblandt ikke højere takseret end han, skønt de vel havde og formåede en daler, for skilling, han havde. Da sagde Hans til ham, at han skulle vide, det var borgmestre og råd med anpart af borgerne, der havde sat skatten; havde de gjort anderledes, end ret var, da måtte de svare dertil. Men dersom han talte anderledes på dem, end ret var, skulle han vide at blive en løgner derfor . . .«³⁵¹. Michell Snøchill blev for øvrigt senere selv byfoged³⁵².

Af ovenstående referat fremgår bl.a., at udskrivningsprocenten for 1580 er blevet væsentligt hævet, og det er i øvrigt påfaldende, så store spring, der er i skatteprovenuet i slutningen af 1580'erne, hvilket dog muligvis hænger sammen med, at 1589 var et pestår³⁵³.

Det må vække undren, så lidt der tales om forholdet mellem konge- og byskat³⁵⁴. Kun een gang (endda uden for den egentlige periode) berøres emnet, idet kægneren 1600 skriver: »forsendt til K. M. renteri i København den årlige byskat, som gives af

Helsingør by, beløber sig årligen 37 ½ mark«. Det synes - i fuld overensstemmelse med Poul Johs. Jørgensens opfattelse³⁵⁵ - at dreje sig om et fikseret årligt beløb, men de foregående års regnskaber nævner den som sagt ikke.

Endelig bør det bemærkes, at når skatteborgernes antal er noget lavere i de følgende tabeller, end de er hos Laurits Pedersen³⁵⁶, skyldes det, at borgmestre og rådmænd her er holdt udenfor af hensyn til kontinuiteten (jfr. ovenfor). De endnu lavere tal hos P. V. Jacobsen skyldes dennes opereren med »Egentlige Skatteydere«, dvs. dem, der betaler skat og ikke kun præstepenge³⁵⁷.

De følgende tabeller viser de enkelte nationaliteters antal og deres andel i skatteudskrivningen samt disse størrelses procentvise forhold til det samlede antal skatteydere og det totale skatteprovenu, heri altså medregnet danskerne. Der skal atter mindes om, at tallene må tages med nogen forbehold, al den stund grundlaget for nationalitetsbestemmelsen i adskillige tilfælde er mindre sikker (jfr. indledning).

(SE = skotter og englændere, N = nederlændere, T = tyskere, NT = nederlændere eller tyskere, A = andre; d = daler, m = mark, s = skilling).

	1556				1557				1558			
	antal	skat			antal	skat			antal	skat		
SE	31	79 d	1 m	4 s	31	98 d	2 m	38	69½ d	2 m	4 s	
N	10	40 d			10	57 d	1 m	10	38 d			
T	7	10 d			6	15 d	2 m	10	15 d			
NT	3	9 d			3	9½ d		3	7 d			
A	1		4 s		0	0		0	0			
ialt	337	449 d	1 m	2 s	292	520 d	2 m	287	369 d		6 s	

	1560				1561				1562			
	antal	skat			antal	skat			antal	skat		
SE	42	87 m	10 s		40	90 m	14 s	40	142 m	3 s		
N	19	58 m	1 s		18	64 m	3 s	18	104 m	3 s		
T	9	23 m	5 s		10	21 m	13 s	12	34 m	2 s		
NT	5	9 m	2 s		5	7 m	11 s	3	4 m			
A	0	0			0	0		0	0			
ialt	352	600 m	8 s		353	631 m	5 s	362	868 m	6 s		

	1563				1564				1565			
	antal	skat			antal	skat			antal	skat		
SE	41	153 m	5 s		42	188 m	11 s	32	153 m	6 s		
N	18	94 m	10 s		19	111½ m		21	160 m	8 s		
T	13	32 m	6 s		9	20 m	5 s	7	17 m	2 s		
NT	8	17 m	5 s		6	20 m	15 s	6	20 m	12 s		
A	0	0			1	1 m	4 s	0	0			
ialt	390	887 m	12 s		394	1115 m	1 s	307	997 m	10 s		

	1566			1567			1568		
	antal	skat		antal	skat		antal	skat	
SE	30	96 m	3 s	31	111 m	3 s	33	136 m	6 s
N	24	108 m	6 s	27	135 m	14 s	32	185 m	12 s
T	8	16 m	3 s	11	29 m	8 s	15	54 m	15 s
NT	5	13 m	3 s	3	13 m	14 s	5	24 m	
A	0	0		1		12 s	1		12 s
ialt	315	753 m	12 s	304	863 m	4 s	333	1087 m	10 s

	1569			1570			1571		
	antal	skat		antal	skat		antal	skat	
SE	36	154½ m	7 s	37	201 m	11 s	44	205 m	1 s
N	32	198 m	14 s	32	262½ m	4 s	37	279 m	9 s
T	11	33½ m	6 s	16	78 m	2 s	16	113½ m	1 s
NT	4	22½ m	2 s	5	31½ m	6 s	6	41 m	2 s
A	1	1 m		1	5 m		0	0	
ialt	311	1029 m	1 s	328	1364 m	5 s	351	1420 m	14 s

	1572			1573			1574		
	antal	skat		antal	skat		antal	skat	
SE	49	208½ m		45	109 m	6 s	46	109 m	13 s
N	36	272½ m		40	146 m	4 s	43	191 m	10 s
T	19	98 m	13 s	17	44 m	7 s	16	40 m	2 s
NT	5	10 m		6	15 m		5	17 m	6 s
A	1	0		1	0		0	0	
ialt	377	1358 m	2 s	344	678 m	12 s	370	763 m	5 s

	1575			1576			1577		
	antal	skat		antal	skat		antal	skat	
SE	52	113 m	3 s	35	96 m	5 s	43	98½ m	7 s
N	54	247½ m		58	248 m	9 s	53	263½ m	5 s
T	20	48 m	14 s	21	62 m	2 s	27	69½ m	6 s
NT	5	15 m	4 s	6	19 m	6 s	8	27 m	2 s
A	1	2 m		1	2 m		2	2 m	4 s
ialt	400	857 m		412	856½ m	7 s	454	894 m	5 s

	1578			1579			1580		
	antal	skat		antal	skat		antal	skat	
SE	43	84 m	1 s	44	79 m	4 s	48	111 m	6 s
N	53	226 m	6 s	50	209 m	9 s	55	242 m	6 s
T	37	95 m	1 s	40	79 m	6 s	41	112 m	15 s
NT	9	28 m		9	19 m	7 s	12	35 m	6 s
A	2	5 m	8 s	3	5 m	4 s	2	4 m	12 s
ialt	457	901 m		516	893 m	1 s	480	1031 m	7 s

	1581			1582			1583		
	antal	skat		antal	skat		antal	skat	
SE	50	146 m	6 s	37	141 m	5 s	41	146½ m	7 s
N	57	318 m	2 s	52	336 m	8 s	62	369 m	4 s
T	50	165 m	11 s	46	195 m	2 s	45	178 m	2 s
NT	13	44 m	12 s	16	116 m	15 s	17	66 m	12 s
A	2	5 m	12 s	2	5 m	12 s	3	6 m	
ialt	592	1376 m	11 s	472	1458 m		527	1472 m	11 s

	1584			1585			1586		
	antal	skat		antal	skat		antal	skat	
SE	37	117 m	2 s	43	126½ m	7 s	40	96½ m	6 s
N	67	452 m	9 s	62	467 m	5 s	61	444 m	
T	49	242 m	10 s	43	223 m	4 s	42	195½ m	7 s
NT	12	43 m	15 s	12	40½ m		11	38½ m	5 s
A	1		4 s	1		4 s	0	0	
ialt	568	1736 m	2½ s	554	1658½ m	5 s	544	1567 m	3 s

	1587			1588			1589		
	antal	skat		antal	skat		antal	skat	
SE	50	171½ m	2 s	50	170 m	3½ s	53	137 m	
N	72	585 m	4 s	68	581½ m	5 s	90	591½ m	
T	55	216 m	10 s	61	238 m	4 s	67	209 m	
NT	13	43 m	4 s	13	33½ m	4 s	14	44 m	4 s
A	1		4 s	1		4 s	0	0	
ialt	714	2100 m	4 s	675	2101 m	1½ s	701	1834½ m	4 s

	1590			1591			1592		
	antal	skat		antal	skat		antal	skat	
SE	45	125½ m	2 s	52	111½ m		58	106 m	2 s
N	90	583½ m		97	525 m	4 s	105	471½ m	4 s
T	68	230 m		75	216 m		74	202 m	4 s
NT	16	53 m		15	39 m		21	53 m	4 s
A	1	½ m		2	1 m	4 s	0	0	
ialt	665	1801 m	6 s	776	1718 m		808	1619½ m	

	1593			1596			1597		
	antal	skat		antal	skat		antal	skat	
SE	57	85½ m		59	71 m	7 s	61	69 m	4 s
N	115	432 m	4 s	107	344 m	3 s	107	265 m	4 s
T	94	186 m	4 s	104	200 m	12 s	102	181 m	12 s
NT	26	44 m		18	28½ m	4 s	19	25½ m	
A	1	2 m		0	0		1	½ m	
ialt	903	1556 m	4 s	923	1294½ m	4 s	953	1170½ m	6 s

	1598		1599			
	antal	skat	antal	skat		
SE	54	70 m	58	78 m	11 s	
N	112	283 m	4 s	114	268½ m	6 s
T	98	192 m	12 s	81	170½ m	4 s
NT	23	32½ m		22	32 m	5 s
A	1		12 s	1		12 s
ialt	· 904	1193 m	6 s	889	1190 m	4 s

De samme tal i procent (hvert års samlede antal og skat = 100%)

	1556		1557		1558	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	9,20	17,67	10,62	18,95	13,24	19,03
N	2,67	8,90	3,42	11,01	3,48	10,29
T	2,08	2,23	2,05	3,01	3,48	4,06
NT	0,90	2,00	1,03	1,82	1,05	1,90
A	0,30	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00

	1560		1561		1562	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	11,93	14,59	11,33	14,39	11,05	16,37
N	5,39	9,67	5,10	10,17	4,97	12,00
T	2,56	3,88	2,83	3,46	3,31	3,93
NT	1,42	1,52	1,42	1,22	0,83	0,46
A	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

	1563		1564		1565	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	10,51	17,27	10,66	16,92	10,42	15,38
N	4,62	10,66	4,82	10,00	6,84	16,09
T	3,33	3,65	2,28	1,82	2,28	1,72
NT	2,05	1,95	1,52	1,88	1,95	2,08
A	0,00	0,00	0,25	0,11	0,00	0,00

	1566		1567		1568	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	9,52	12,76	10,20	12,88	9,91	12,53
N	7,62	14,38	8,88	15,74	9,61	17,08
T	2,54	2,15	3,62	3,42	4,50	5,05
NT	1,59	1,75	0,98	1,61	1,50	2,21
A	0,00	0,00	0,33	0,08	0,30	0,07

	1569		1570		1571	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	11,58	15,06	11,28	14,78	12,54	14,43
N	10,29	19,33	9,76	19,26	10,54	19,68
T	3,54	3,29	4,88	5,73	4,56	7,99
NT	1,29	2,20	1,52	2,34	1,71	2,89
A	0,32	0,10	0,30	0,37	0,00	0,00

	1572		1573		1574	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	13,00	15,35	13,08	16,11	12,43	14,39
N	9,55	20,06	11,63	21,55	11,62	25,10
T	5,04	7,28	4,94	6,55	4,32	5,29
NT	1,33	1,36	1,74	2,21	1,35	2,28
A	0,27	0,00	0,29	0,29	0,00	0,00

	1575		1576		1577	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	13,00	13,21	8,50	11,22	9,47	11,06
N	13,50	28,88	14,08	29,01	11,67	29,50
T	5,00	5,70	5,10	7,25	5,95	7,81
NT	1,25	1,78	1,46	2,26	1,76	3,03
A	0,25	0,23	0,24	0,23	0,44	0,25

	1578		1579		1580	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	9,41	9,33	8,53	8,87	10,00	10,80
N	11,60	25,12	9,69	23,47	11,46	23,46
T	8,10	10,55	7,75	8,89	8,54	10,95
NT	1,97	3,11	1,74	2,18	2,50	3,43
A	0,44	0,61	0,58	0,59	0,43	0,46

	1581		1582		1583	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	8,45	10,73	7,84	9,69	7,78	5,73
N	9,63	23,31	11,02	23,08	11,76	25,07
T	8,45	12,15	9,75	13,38	8,54	12,10
NT	2,20	3,28	3,39	8,02	3,23	4,53
A	0,34	0,42	0,42	0,39	0,57	0,41

	1584		1585		1586	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	6,51	6,75	7,76	7,65	7,35	6,18
N	11,80	25,71	11,19	28,18	11,21	28,33
T	8,63	13,98	7,76	13,46	7,72	12,50
NT	2,11	2,53	2,17	2,44	2,02	2,47
A	0,18	0,01	0,18	0,02	0,00	0,00

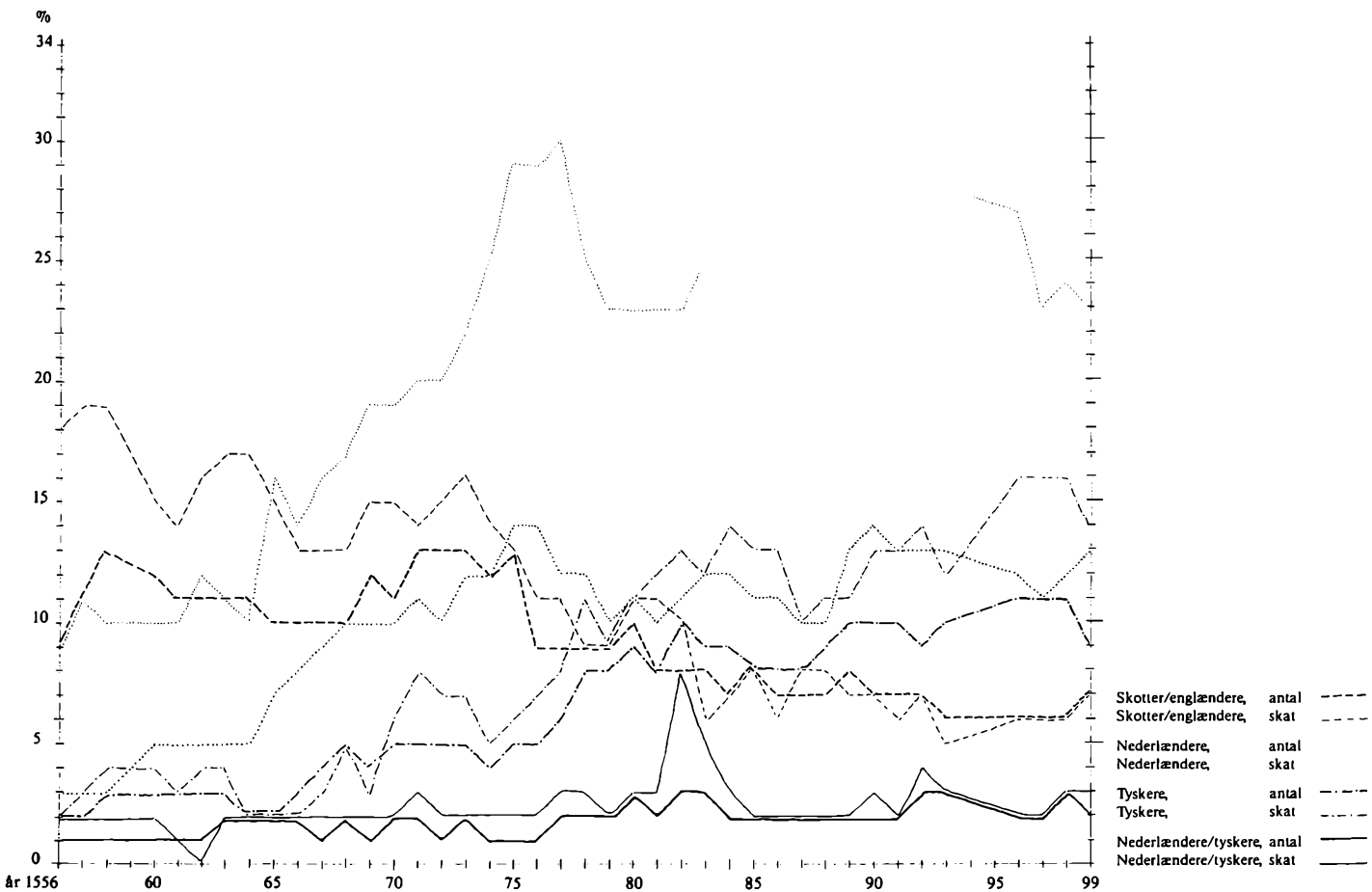
	1587		1588		1589	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	7,00	8,17	7,41	8,11	7,56	7,47
N	10,08	27,87	10,07	27,69	12,84	32,24
T	7,70	10,31	9,04	11,34	9,56	11,39
NT	1,82	2,06	1,93	1,61	2,00	2,41
A	0,14	0,01	0,15	0,01	0,00	0,00

	1590		1591		1592	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	6,77	7,07	6,70	6,49	7,18	7,41
N	13,53	32,85	12,50	30,57	13,00	32,94
T	10,23	12,98	9,66	12,57	9,16	14,12
NT	2,41	2,98	1,93	2,38	2,60	3,72
A	0,15	0,03	0,26	0,07	0,00	0,00

	1593		1596		1597	
	antal	skat	antal	skat	antal	skat
SE	6,31	5,49	6,39	5,52	6,40	5,91
N	12,74	27,78	11,59	26,58	11,23	22,65
T	9,75	11,95	11,27	15,50	10,70	15,52
NT	2,88	2,83	1,95	2,22	1,99	2,18
A	0,11	0,12	0,00	0,00	0,10	0,04

	1598		1599	
	antal	skat	antal	skat
SE	5,97	5,87	6,52	6,61
N	12,39	23,74	12,82	22,59
T	10,84	16,15	9,11	14,35
NT	2,54	2,72	2,47	2,71
A	0,11	0,06	0,11	0,06

Diagram visende de forskellige udenlandske befolkningsgruppers procentvise andel af byens samlede befolkning (100%) og af den samlede skatteudskrivning (100%).



Disse tal viser for det første, hvorledes skotterne ganske vist fordobles i antal, men forholdsmæssigt går tilbage som følge af byens kraftigt voksende indbyggertal, dernæst at deres skatteevne mindskes væsentligt gennem perioden, for mod dennes slutning procentvis at falde sammen med deres antal.

Nederlændernes tal tegner en nøjagtig modsat udvikling, både antallet og skatteevnen viser en iøjnefaldende stigning, særlig efter 1564, og skatteprocenten hæver sig efterhånden længere og længere over antallet, kulminerende i årene omkring 1590, hvorefter en noget faldende tendens indtræder.

De tilsvarende tal for tyskerne udviser ingen bemærkelsesværdige udsving. Der er tale om en jævn stigning perioden igennem.

Ser man på procenterne for udlændingenes samlede antal og andel i skatten, fremkommer følgende tal:

	antal	skat		antal	skat
1556	15,15	30,82	1578	31,52	48,72
1557	17,12	34,79	1579	28,29	44,00
1558	21,25	35,28	1580	32,93	49,10
1560	21,30	29,66	1581	29,07	49,89
1561	20,68	29,24	1582	32,22	54,56
1562	20,16	32,76	1583	31,88	47,84
1563	20,51	33,53	1584	29,23	48,98
1564	19,52	30,73	1585	29,06	51,75
1565	21,49	35,27	1586	28,30	49,48
1566	21,27	31,04	1587	26,74	48,42
1567	24,01	33,73	1588	28,60	48,76
1568	25,82	36,94	1589	31,96	53,51
1569	27,02	39,98	1590	33,09	55,91
1570	27,76	42,48	1591	31,05	52,08
1571	29,35	44,99	1592	31,94	58,19
1572	29,19	42,74	1593	31,79	48,17
1573	31,68	46,71	1596	31,20	49,82
1574	29,72	47,06	1597	30,42	46,30
1575	33,00	49,80	1598	31,85	48,48
1576	29,38	49,97	1599	31,03	46,32
1577	29,29	51,65			

Konklusion

Efter endt gennemgang af materialet er der nu anledning til at nærme sig de spørgsmål, der blev rejst i indledningen. Det helt elementære, om der i det 16. århundredes Helsingør fandtes et betydeligt antal nederlændere, tyskere, skotter og englændere, kan uden videre besvares bekræftende.

Påstanden om, at den største del af borgmestre og rådmænd i det 16. århundrede var danske, må også anerkendes som værende korrekt, dog med den tilføjelse, at et ikke ubetydeligt antal magistratsmedlemmer i den undersøgte periode, 1556-1600, er af udenlandsk herkomst; det gælder 13 ud af 38 forekommende navne, et forhold, der på det smukkeste afspejler sammensætningen af det menige borgerskab, når man betragter udlændingene som en samlet gruppe, men som - nøjere betragtet - udviser en overrepræsentation af skotter med syv personer mod tyskernes fire og nederlændernes to.

Hugo Matthiessens karakteristisk af skotterne som overvejende bestående af småkårsfolk: håndværkere og småhandlende, med enkelte fremragende undtagelser må tiltrædes uden noget forbehold.

Derimod synes der at måtte rejses tvivl om Gunnar Olsens udtalelse, ifølge hvilken de fremmede bragte penge til byen, og dennes købmænd selv tog en driftig handelsvirksomhed op. Der må i denne forbindelse især tænkes på nederlænderne, som - det må indrømmes - bragte penge til byen og måtte betale meget høje skatter, men som øjensynlig meget vel har forstået at beholde så meget selv, at danskerne - så langt fra at betragte nederlændernes tilstedeværelse som en fordel - i utallige klager gav udtryk for det synspunkt, at de fremmede fratog dem handel og næring og uden videre flyttede tilbage til deres hjemland, »når de havde posen fuld«. Skattemandtallene i den undersøgte periode viser, at det til enhver tid er meget få danskere, der beskattes så højt som nederlænderne, hvilket synes at være et tydeligt tegn på, at de fremmedes tilstedeværelse i byen ikke har betydet nogen opblomstring af de indfødte købmænds virksomhed.

Når disse af andre arbejder fremkaldte spørgsmål er besvaret, er der grund til at resumere de resultater, som undersøgelsen af især skattemandtallene har bragt.

De nationale hovedgrupper udover danskerne, der er repræsenteret i Helsingør i sidste halvdel af det 16. århundrede, er skotter (og englændere), nederlændere og tyskere. Af disse udgør skotter og englændere den største og mest velhavende gruppe frem til ca. 1565, hvorefter der er tale om en stadig tilbagegang med hensyn til deres velstand, og ved periodens slutning udgør de den mindste og lavest beskattede gruppe. Skotterne samler sig om nogle ganske bestemte håndværk, idet de fleste er skrædere, vævere og skindere; andre er kræmmere og nogle ganske få storkøbmænd.

Som skotterne består nederlænderne for en stor del af håndværkere og kræmmere,

men den mest bemærkelsesværdige gruppe er skippere og købmænd, oftest i det store format. Perioden igennem betaler nederlænderne en meget høj skat, gennemsnitlig mere pr. skatteyder end nogen af de andre nationale grupper i byen, men på grund af deres i begyndelsen ret ringe antal, er deres andel dog ikke af større betydning før o. 1565, da de politiske og religiøse uroligheder i deres hjemland tilskyndede mange nederlændere til at slå sig ned andensteds. Det største antal nederlændere i Helsingør forekommer o. 1575 og 1590. Samtidig med at deres antal stiger, vokser også gennemsnitsskatten pr. nederländer proportionalt hermed, og særlig fra o. 1575 er nederlændernes samlede skat imponerende.

Tyskerne stiger gennem årene jævnt i antal, og procentkurven for deres skat følger bestandig et par procent over antalskurven. De er overvejende håndværkere. En stor gruppe har dog været soldater og tjenere på Kronborg, men denne kategori giver sig kun undtagelsesvis tilkende i skattemandtallene, da den er skattefri.

De udenlandske elementer i befolkningen synes stort set at være blevet accepteret af byens oprindelige indbyggere. I det foregående er der flere gange henvist til situationer, hvor borgere af udenlandsk oprindelse optræder på lige fod med de indfødte som domsmænd og lignende, og listerne over de fra 1584 hvert år nyvalgte taksereborgere udviser et tilsvarende forhold. Den tendens til kolonidannelse, som spores hos især skotter og nederlændere, manifesterer sig således ikke i en fuldstændig afsondring, tværtimod er der tale om en vis assimilation.

Trods alle nationalt betingede og andre modsætninger må det erkendes, at livet i Helsingør i høj grad fik sin særlige karakter i kraft af de udlændinge, der havde deres virke her som fastboende eller sig midlertidigt opholdende købmænd og søfolk gennem hele det firehundredårige tidsrum, hvor sundtolden var byens hele eksistensberettigelse.

Spørger man om, hvilke konsekvenser denne undersøgelses resultater kan have for andre købstæder, må svaret vist nok blive det lidet positive, at der kun i meget ringe omfang kan være tale om nogen jævnføring. Helsingørs stilling som øresundstoldens opkrævningssted er enestående, og selv om der optræder udlændinge i landets andre byer, kan disse i antal slet ikke måle sig med Helsingørs, måske med undtagelse af København. Byen er et særtilfælde, men et særtilfælde, der er placeret centralt i Danmarks historie.

Noter og henvisninger

- 1) Danske Magazin, 3. rk. II, 179.
- 2) M. Mackeprang: Dansk Købstadsstyrelse, 55.
- 3) Helsingør i Sundtoldstiden II, 32f.
- 4) Gunnar Olsen: De danske Købstæder gennem Tiderne, 75. Eksistensen af udlændinge i byen nævnes flygtigt andre steder, uden at der fremkommer noget i denne forbindelse relevant synspunkt.
- 4a) Bent Østergaard: Indvandrernes historie, 66. Thomas Riis: Should auld acquaintance be forgot . . . 42.
- 5) Tingbog VI, 67b; X, 3a.
- 6) Tingbog X, 3a.
- 7) Jfr. Erich Hoffmann: Die Herkunft des Bürgertums in den Städten des Herzogtums Schleswig, 9.
- 8) Tingbog I, 64a.
- 9) Tingbog IX, 63b-64a.
- 10) Danmarks Kirker. Frederiksborg amt, 476.
- 11) Jfr. Johan Monrads Selvbiografi, 40.
- 12) Johan Monrads Selvbiografi, 13n.
- 13) Hans H. Fussing: Bybefolkningen 1600-1660, 5; jfr. Erich Hoffmann: Die Herkunft des Bürgertums in den Städten des Herzogtums Schleswig, 10.
- 14) Aksel E. Christensen: Danmarks Befolkning og Bebyggelse i Middelalderen, 52.
- 15) Erich Hoffmann: Die Herkunft des Bürgertums in den Städten des Herzogtums Schleswig, 16.
- 16) Andre eksempler på tilsvarende forvanskninger i Francisque-Michel: Les Écossais en France II, 502; Th. A. Fischer: The Scots in Eastern and Western Prussia, 113.
- 17) Register of Burgesses of Burgh of Aberdeen 1399-1631, ved A. M. Munro og James Moir. The Miscellany of the New Spalding Club I. Aberdeen 1890, 1-162.
- 18) Th. A. Fischer: The Scots in Eastern and Western Prussia, 113.
- 19) Whitycombe, 6.
- 20) Smst. 36.
- 21) Troels Fink: Flensborgs Borgerskab i det 15. aarhundrede. Festskrift til Knud Fabricius, 14. Til bestemmelse af nationaliteten efter navnet er udover de allerede nævnte værker benyttet: Gunnar Knudsen, Marius Kristensen og Rikard Hornby: Danmarks gamle Personnavne I-II, København 1936-64; Frederik Nielsen, Axel Olrik og Johannes C. H. R. Steenstrup: Dansk Navneskik. Betænkning afgiven af den af Justitsministeriet den 4. maj 1898 nedsatte Kommission. København 1899; O. Nielsen: Gamle danske Navne. Blandinger udg. af Universitetsjubilæets danske Samfund I. København 1881-87, 122-131; Marius Kristensen: Fremmede Personnavne i Dansk indtil omtrent 1650. Blandinger etc. II. København 1897, 65-83; Rikard Hornby: Fornavne i Danmark i Middelalderen. Nordisk Kultur VII. Stockholm 1947, 187-234; Rikard Hornby: Træk af Navngivningens historie. København 1951; Elizabeth Gidley Withycombe: The Oxford Dictionary of English Christian Names. Oxford 1948; G. F. Black: The Surnames of Scotland. New York 1932; Johan Winkler: De Nederlandse Geslachtsnamen I-II, Haarlem 1885; Max Gottschald: Die Deutschen Personennamen. Berlin 1940; Ernst Schwarz: Deutsche Namenforschung I. Göttingen 1949. - Andre værker er konsulteret, men har ikke bragt væsentlige oplysninger.
- 22) Helsingør i Sundtoldstiden I, 18.
- 23) Aarsberetninger fra Geheimearkivet III, tillæg 5-6.

- 24) Danmarks gamle Købstadslovgivning III, 125-127; Aarsberetninger fra Geheimearkivet III, tillæg, 7-8.
- 25) Danmarks gamle købstadslovgivning III, 131f.
- 26) Aarsberetninger fra Geheimearkivet III, tillæg, 25.
- 27) Smst. 22f.
- 28) Smst. 30.
- 29) Tingbog I, 18a, 150a; V, 168b; VI, 63a, 67b-68a, 69a, 121a, 122b, 126b, 269b, 321a-b; VII, 90a, 143b, 146b; VIII, 180b, 218b; IX, 4a, 31b; X, 39a, 147b; XI, 265b.
- 30) Tingbog V, 168b; VI, 22a, 127a, 237b; Kanc. Brevb. 1571-75, 28-29; Tingbog VII, 17a, 315a; XI, 289a, 304b, 316b; XIII, 125a; XIV, 32b.
- 31) Kanc. Brevb. 1551-55, 271; 1556-60, 64, 187; 1584-88, 290f, 337f; 1596-1602, 502; Sechers Forordninger II, 389f, 398-400; jfr. Tingbog X, 90b; XI, 40a-41a.
- 32) Tingbog V, 184a.
- 33) Helsingør i Sundtoldstiden II, 145.
- 34) Kanc. Brevb. 1593-96, 489-490.
- 35) Da den franske diplomat Josias Mercer 1588 besøgte Helsingør, fik han at vide, at det var på grund af denne 20 års skattefrihed, at man nu fandt et ret stort antal hollandske, engelske og skotske kolonier i byen, der 20 år tidligere kun havde meget få huse (En Dagbog fra en Rejse i Danmark i Aaret 1588. Museum V, 302f). Fynes Morrison, der kom hertil få år senere, var ikke imponeret, men kaldte Helsingør en tarvelig landsby (Et engelsk Rejseindtryk af Danmark 1593. Smst. 49).
- 36) Kanc. Brevb. 1576-79, 130-131; Sechers Forordninger II, 46f; Aarsberetninger fra Geheimearkivet III, tillæg, 58f.
- 37) Kanc. Brevb. 1576-79, 159f; Sechers Forordninger II, 52f; Aarsberetninger fra Geheimearkivet III, Tillæg, 60f.
- 38) Tingbog IX, 25a.
- 39) Tingbog XII, 11a.
- 40) Tingbog VII, 22a.
- 41) Tingbog VII, 28b.
- 42) Tingbog VII, 60a-b; jfr. Laurits Pedersen: Helsingørske Haandværkerlav, 45.
- 43) Tingbog VII, 174b; jfr. Laurits Pedersen: Helsingørske Haandværkerlav, 20.
- 44) Laurits Pedersen: Helsingørske Haandværkerlav, 25, 35-36.
- 45) Tingbog I, 120; jfr. P. V. Jacobsen i HT I. rk. V, 54.
- 46) Tingbog VII, 207b.
- 47) Tingbog VIII, 154b-155a.
- 48) Tingbog IX, 68b-69a.
- 49) Albert Olsen i Holland Danmark, 174; samme: Bybefolkningen i Danmark paa Merkantilismens Tid, 7.
- 50) Kanc. Brevb. 1576-79, 215.
- 51) Tingbog VI, 337a.
- 52) Tingbog VII, 104b-105a.
- 53) Troels-Lund: Dagligt Liv i Norden i det 16de Aarhundrede. København 1903-1904, I, 70.
- 54) Francisque-Michel: Les Écossais en France, 4.
- 55) I. F. Grant: The Social and Economic Development of Scotland before 1603, 286.
- 56) Papers relating to the Scots in Poland 1576-1793. Udg. A. Francis Steuart, xi.
- 57) Smst. xiii.
- 58) I. F. Grant: The Social and Economic Development of Scotland before 1603, 187, 193, 195, 203.
- 59) John Hill Burton: The Scot abroad, 85.
- 60) Smst. 83.
- 61) I. F. Grant: The social and economic Development of Scotland, 552.
- 62) Th. A. Fischer: The Scots in Germany, 14.
- 63) Smst. 18n, 53.
- 64) Hedwig Penners-Ellwart: Die Danziger Bürgerschaft nach Herkunft und Beruf 1536-1709, 156-159 og 419-421.

- 65) Th. A. Fischer: The Scots in Germany, 18n.
- 66) Smst. 34.
- 67) Th. A. Fischer: The Scots in Eastern and Western Prussia, 110.
- 68) Th. A. Fischer: The Scots in Germany, 33.
- 69) Smst. 37, 41.
- 70) Smst. 36.
- 71) Th. A. Fischer: The Scots in Eastern and Western Prussia, 23.
- 72) Smst. 66-67.
- 73) Papers Relating to the Scots in Poland, ix-x
- 74) Smst. xiii; Th. A. Fischer. The Scots in Germany, 34.
- 75) Papers Relating to the Scots in Poland, xii, xxix.
- 76) Th. A. Fischer: The Scots in Germany, 32.
- 77) Smst. 35-36.
- 78) Papers Relating to the Scots in Poland, xiv; Th. A. Fischer: The Scots in Eastern and Western Prussia, 33 og bilag II.
- 79) Papers Relating to the Scots in Poland, xxxiv.
- 80) Th. A. Fischer: The Scots in Eastern and Western Prussia, 40.
- 81) Smst. 3; Matthijs P. Rooseboom: The Scottish Staple in the Netherlands, 6.
- 82) Matthijs P. Rooseboom: The Scottish Staple in the Netherlands, 9.
- 83) Smst. 11.
- 84) Smst. 19.
- 85) Smst. 86.
- 86) Smst. 236-237.
- 87) Rev^d. William Steven M. A.: The History of the Scottish Church, Rotterdam, 24; T. C. Smout: Scottish Trade on the Eve of the Union 1660-1707, 185-187.
- 88) Francisque-Michel: Les Écossais en France, 11.
- 89) Smst. 10; Michel Mollat: Le commerce maritime normand à la fin du moyen âge, 171.
- 90) Francisque-Michel, 7-8.
- 91) Jonas Berg og Bo Lagercrantz: Scots in Sweden, 23-24.
- 92) Th. A. Fischer: The Scots in Sweden, 21.
- 93) Smst. 29-30.
- 94) Smst. 208.
- 95) Oscar Albert Johnsen: Norges folk i middelalderen. Nordisk Kultur 11, 82.
- 96) Smst. 84.
- 97) Hugo Matthiessen: Gamle Gader, 106-107.
- 98) Definition i Poul Enemark: Kramhandel. Kulturhistorisk Leksikon for nordisk middelalder IX, sp. 240f.
- 99) Ellen Jørgensen: Helgendyrkelse i Danmark, 41.
- 100) Hofmans Fundationer X, 155-156; Københavns Diplomatarium II, 255; O. Nielsen: Københavns Historie I, 224; Kanc. Brevb. 1535-50, 105-106; H. Ramsing: Historiske Meddelelser om København, 3. rk. I, 42, 46, 83.
- 101) C. Nyrop: Haandværksskik i Danmark, 185.
- 102) H. Fr. Rørdam: Kjøbenhavns Universitets Historie I, 150, 587-597; Harald Ilsøe: Christian og Johannes Machabæus. Kirkehistoriske Samlinger 7. rk. V, 454-471; Danmarks Kirker. København By I, 58.
- 103) H. Fr. Rørdam: Kjøbenhavns Universitets Historie I, 13, 15, 19; om Peder Skotte, se også Thorkild Lyby Christensen: Scots in Denmark in the sixteenth century, 129-131.
- 104) H. Fr. Rørdam: Kjøbenhavns Universitets Historie I, 346; III, 450-451.
- 105) Tingbog I, 31a.
- 106) Tingbog VI, 329a-331a.
- 107) Malmø Rådstueprotokol 1503-1548, 11, 31, 34, 47, 82, 101, 112, 208. Se også de skotske navne i begravelsesbøgerne for S. Petri kirke i James Dow: *Skotter* in Sixteenth Century Scania, 43-44.
- 108) Emilie Andersen: Malmøkøbmanden Ditlev Enbeck og hans regnskabsbog, 152, 165, 212, 226.
- 109) Th. A. Fischer: The Scots in Sweden, 7.

- 110) Malmø rådstueprotokol 1503-1548, 154-156.
- 111) RA. Pergamentbreve. C. 3 Domme 44a; jfr. N. C. Psilander: *Ystads Historia*, 253; The. A. Fischer: *The Scots in Sweden*, 5; Dow: *Skotter in Sixteenth Century Scania*, 45-46.
- 112) Dow, 49-51; Abraham Cronholm: *Skånes politiska Historia I*, 537; jfr. N. C. Psilander: *Ystads Historia*, 256f.
- 113) Tingbog I, 143b.
- 114) LA. Helsingør rådstuearkiv. Pergamentbreve.
- 115) Smst.
- 116) Tingbog V, 227b.
- 117) LA. Helsingør rådstuearkiv. Kæmnerregnskaber.
- 118) Malmø rådstueprotokol 1503-1548, 163.
- 119) Tingbog VI, 202a-b.
- 120) Tingbog V, 273b.
- 121) Kanc. Brevb. 1535-50, 52.
- 122) C. Nyrop (udg.): *Danmarks Gilde- og Lavsskråer fra Middelalderen I*, 383, 395, 408, 392, 422, 426, 428.
- 123) H. Fr. Rørdam: *Kjøbenhavns Universitets Historie I*, 32.
- 124) *Danmarks Gilde- og Lavsskråer fra Middelalderen I*, 464.
- 125) Tingbog V, 97a.
- 126) Tingbog V, 42b; VII, 7a.
- 127) Emilie Andersen: *En lille rest af et købmandsarkiv 1567-1585*. Festskrift til Axel Linvald, 50; *Kalundborgs Historie I*, 29-30.
- 128) Hugo Matthiessen: *Gamle Gader*, 107.
- 129) Smst.
- 130) Se f.eks. Aksel E. Christensen: *Danmarks Befolkning og Bebyggelse i Middelalderen*. *Nordisk Kultur II*, 52.
- 131) Poul Colding: *Studier i Danmarks politiske Historie i Slutningen af Christian III's og Begyndelsen af Frederik II's Tid*, 324.
- 132) *Register of Burgesses of Burgh of Aberdeen 1399-1631*. *The Miscellany of the New Spalding Club I*, 71, 88.
- 133) *Helsingør i Sundtoldstiden I*, 446; *The Compt Buik of David Wedderburne Merchant of Dundee*, 19n; Kanc. Brevb. 1580-83, 545f; 1593-96, 733; Harald Ilseø: *Gesandtskaber som kulturformidlende faktor*. HT II. rk. VI, 574-600.
- 134) Kæmnerregnskaber.
- 135) Tingbog VII, 200b.
- 136) Hostrup-Schultz: *Helsingørs Embeds- og Bestillingsmænd*, 2; Mogens Seidelin ed.: *Den Seidelinske Slægtsbog I*, tavle I-II; Allan Tønnesen: *Bomærket på den skotske altertavle fra Helsingør*. *Heraldisk Tidsskrift II*, 188f.
- 137) Poul Colding: *Studier i Danmarks politiske Historie*, 508.
- 138) Astrid Friis: *Sander Leiel*. *Dansk Biografisk Leksikon*.
- 139) *Helsingør hospitals regnskaber*.
- 140) Tingbog I, 8; jfr. *Helsingør I Sundtoldstiden II*, 85.
- 141) Tingbog I, 31a.
- 142) Smst. 41a-b.
- 143) Smst. 45b.
- 144) *Helsingør i Sundtoldstiden I*, 93.
- 145) *Helsingør i Sundtoldstiden II*, 33; Hugo Matthiessen: *Gamle Gader*, 107.
- 146) *Danmarks Kirker*. *Frederiksborg amt*, 158-161.
- 147) *Jfr. Helsingør i Sundtoldstiden II*, 356; J. W. G. Norrie: *Briterne i Helsingør omkring 1801*; samme: *De britiske Menigheder i Helsingør*.
- 148) *Danmarks Kirker*. *Frederiksborg amt*, 131-140.
- 149) *Helsingør i Sundtoldstiden I*, 223-224.
- 150) George Hay: *A. Scottish Altarpiece in Copenhagen*. *The Innes Review VII*, no. 1.

- 151) Th. A. Fischer: The Scots in Eastern and Western Prussia, 11.
- 152) Th. A. Fischer: The Scots in Germany, 154.
- 153) Ellen Jørgensen: Helgendyrkelse i Danmark, 41.
- 154) George Hay: A. Scottish Altarpiece in Copenhagen.
- 155) Kanc. Brevb. 1556-60, 185.
- 156) LA. Helsingør rådstuearkiv. Pergamentbreve; jfr. Aarsberetninger fra Geheimearkivet IV, Tillæg, 8.
- 157) LA. Helsingør rådstuearkiv. Pergamentbreve; jfr. Aarsberetninger fra Geheimearkivet IV. Tillæg, 7-8.
- 158) Malmø rådstueprotokol 1503-1548, 36.
- 159) LA. Helsingør rådstuearkiv. Pergamentbreve.
- 160) LA. Helsingør hospitals regnskaber; jfr. Johs. S. Dalsager: Helsingør almindelige Hospitals Historie, 42.
- 161) Johs. S. Dalsager: Helsingør almindelige hospitals Historie, 39, 41, 43, 45.
- 162) Kronens Skøder I, 12.
- 163) LA. Helsingør hospitals regnskaber.
- 164) Kanc. Brevb. 1556-60, 185.
- 165) Tingbog VI, 30b.
- 166) LA. Helsingør Byfogedarkiv. Skifteprotokol V, 223b-224a.
- 167) Skifteprotokol IV, 505a-514b.
- 168) Tingbog 26/4 1658; jfr. Hugo Matthiessen: Gamle Gader, 107 n. 33.
- 169) Tingbog 6/7 1696; jfr. Hugo Matthiessen: Gamle Gader, 107 n. 33.
- 170) Helsingør i Sundtoldstiden I, 103.
- 171) Smst. 148.
- 172) Tingbog XIII, 115b; XV, 28b; XVII, 117b; S. Marie kirkes regnskab 1589.
- 173) Helsingør i Sundtoldstiden II, 173.
- 174) Tingbog XI, 195a.
- 175) Helsingør i Sundtoldstiden I, 150; Hugo Matthiessen: Gamle Gader, 106. Måske kunne dog navnet på den Andris Kamper, der nævnes 1552 (Tingbog I, 105a), og efter hvem gaden antages at være opkaldt, være en forvansket form for Andrew Campbell; ændringen er ikke større end for mange andre skotske navne omplantet på dansk jord.
- 176) Jfr. Hugo Matthiessen: Det middelalderlige Købstadsvæsen i Danmark. Nordisk Kultur XVIII, 60.
- 177) Richardus Wedderburn er den eneste indvandrede skotte, hvis oprindelse ligger helt klart oplyst; om andre vides, hvilken by i Skotland, de kommer fra, men også det hører til undtagelserne. I skotske byarkiver findes dog muligvis oplysninger af denne art, Fischer siger nemlig i forbindelse med en liste over fødselsbeviser udstedt af Dundees byråd 1606-38: »There are several other names of Scotch merchants in Denmark (Elsinore, etc.), Norway and Sweden given, which I have omitted here (Th. A. Fischer: The Scots in Germany, 249). De nævnte beviser er indført i Dundee Council Books III-IV i Dundee City Archives. Tilsvarende beviser findes i Edinburghs Council Records (i Edinburgh City Archives), men er udeladt af den trykte udgave Extracts from the Records of the Burgh of Edinburgh for perioden efter 1557. Siden 1589 indførte bystyret i Aberdeen denne type beviser i en række såkaldte »Propinquity Books«; den ældste af disse er udgivet af Louise B. Taylor: Testimonial Book of Aberdeen: »Testimonialis Grantit be ye Bailies sen ye last day of Merche 1589« (Miscellany of the Third Spalding Club II, Aberdeen 1940, 1-86), som omfatter årene 1589-1603. Bindet 1637-1705 er delvis udgivet af John Stuart i Miscellany of the (First) Spalding Club V, Aberdeen 1852, 323-368. Af interesse for Helsingør før 1600 i de trykte kilder er kun en attest for Alexander Colt i Helsingør, der havde rejst i 8 år; hans afdøde forældre var rette ægtefolk David Colt og Marjorie Irving i Fingask i Daviot sogn (Aberdeenshire), se Louise B. Taylor: Testimonial Book of Aberdeen, 31 no. 90. (1595 25/7) samt en for afdøde John »Scherar«, borger i Helsingør (?), hvis nærmeste arvinger (forudsat han ikke selv havde børn) var broderen Andrew S., der var baillie i Aberdeen. Andrew, John og søsteren Marjorie var børn af afdøde rette ægtefolk, borger i Aberdeen Thomas Scherar og Agnes Mathewson (smst., 39 no. 121, 1597 7/7).
- 178) Tingbog V, 235b.
- 179) Tingbog V, 258a; Tingbog VI, 37b-38b.

- 180) S. Olai kirkes regnskab.
- 181) Tingbog VIII, 249a-250a.
- 182) Kanc. Brevb. 1571-75, 30-31.
- 183) RA. Øresunds Toldregnskab 1575. Ekstrakt og Bilag.
- 184) Jørgen Olrik: Borgerlige Hjem i Helsingør for 300 Aar siden, 96, 149, 155f.
- 185) Helsingørs kærnerregnskaber.
- 186) Smst.
- 187) Kanc. Brevb. 1566-70, 512-513.
- 188) Helsingør hospitals regnskaber.
- 189) Smst.
- 190) Indberetninger fra Charles de Dancay til det franske Hof, 122.
- 191) Troels-Lund: Dagligt Liv i Norden i det 16de Aarhundrede I, 70; jfr. Sjællandske Tegnelser maj 1580.
- 192) Th. A. Fischer: The Scots in Germany, 5; Matthijs P. Rooseboom: The Scottish Staple in the Netherlands, 67; Repertorium diplomaticum regni danici mediævalis VII, 169, 218.
- 193) Tingbog V, 258a.
- 194) Tingbog VI, 37b-38b.
- 195) Tingbog VII, 64a.
- 196) Tingbog VIII, 126a.
- 197) Aksel E. Christensen: Danmarks Befolkning og Bebyggelse i Middelalderen. Nordisk Kultur II, 29.
- 198) Aksel E. Christensen: Det nordiske syn på forbindelsen mellem hansestæderne og norden, 92.
- 199) Holland Danmark I, 34f, II 367f.
- 200) Gunnar Olsen: De danske købstæder gennem tiderne, 78.
- 201) Smst. 78-79.
- 202) Albert Olsen: Bybefolkningen i Danmark paa Merkantilismens Tid, 4.
- 203) Holland Danmark I, 59.
- 204) Smst, 140, 146.
- 205) Smst. 146.
- 206) Holland Danmark II, 360 f.
- 207) Aksel E. Christensen: Danmarks Befolkning og Bebyggelse i Middelalderen, 52.
- 208) Hugo Matthiessen: Gamle Gader, 106.
- 209) Danmarks Gilde- og Lavsskråer fra Middelalderen I, 661.
- 210) Malmø rådstueprotokol 1503-1548, 15, 55, 219ff.
- 211) Aarsberetninger fra Geheimearkivet III. Tillæg, 17; V. Hostrup Schultz: Helsingørs Embeds- og Bestillingsmænd, 35.
- 212) Danmarks Adels Årbog 1955, II, 21.
- 213) Johan Winkler: De nederlandsche Geslachtsnamen, 422: Potharst, Pothast, Potthast (= flæskeskød), nederlandsk slægtsnavn.
- 214) Johan Winkler: De nederlandsche Geslachtsnamen, 369: Strobant, Stroybant, Stroybants, nederlandsk slægtsnavn.
- 215) Helsingør hospitals regnskaber.
- 216) Helsingør i Sundtoldstiden II, 248.
- 217) Helsingørs kærnerregnskaber.
- 218) Skifteprotokol IV, 12a-29b.
- 219) Helsingør i Sundtoldstiden I, 360.
- 220) Se i øvrigt Helsingør i Sundtoldstiden I, 375 ff.
- 221) Danske Magazin V, 223-224: Kanc. Brevb. 1551-55, 271, 399 f.
- 222) Tingbog III, 22 b.
- 223) Kanc. Brevb. 1566-70, 420, 440.
- 224) Holland Danmark, 59.
- 225) Fuldstændig aftrykt i Ny Kirkehistoriske Samlinger IV, 233-243; Indledningsbrevet i Sechers Forordninger I, 420-421; Kanc. Brevb. 1566-70, 505.
- 226) Kanc. Brevb. 1566-70, 533; Ny Kirkehistoriske Samlinger IV, 242.
- 227) Tingbog VI, 251a.

- 228) Smst. 251b.
- 229) Troels-Lund: Dagligt Liv i Norden i det 16de Aarhundrede I, 69.
- 230) Tingbog VI, 207b-208a, 286a.
- 231) Tingbog VI, 141a-b.
- 232) Smst. 162a.
- 233) Smst. 271a-b.
- 234) Tingbog VII, 68b, 225b.
- 235) Sechers Forordninger I, 589; Kanc. Brevb. 1571-75, 481; Aarsberetninger fra Geheimearkivet, III. Tillæg, 57.
- 236) Tingbog VII, 188b.
- 237) Sechers Forordninger I, 643; Kanc. Brevb. 1571-75, 668; jfr. Tingbog VII, 319a.
- 238) Københavns Diplomatarium IV, 677; Aarsberetninger fra Geheimearkivet, III. Tillæg, 73f; Sechers Forordninger II, 456f; Kanc. Brevb. 1584-88, 604.
- 239) Helsingør i Sundtoldstiden I, 215.
- 240) Tingbog VIII, 161b-162a.
- 241) Kanc. Brevb. 1584-88, 254-255.
- 242) Tingbog VII, 225b.
- 243) Skifteprotokol IV, 62a-69b.
- 244) Mindre entydigt er skiftet efter Steffan Henning af Groningen, der 1574 måtte forlade Nederlandene for sin religions skyld og fik lov at bosætte sig i København eller Helsingør mod at love ikke at ville indføre nogen ny lærdom, som stred mod den augsburgske kession og den her i riget fastsatte kirkeordning (Kanc. Brevb. 1571-75, 399f; 1576-79, 15). Da han døde 1596, efterlod han sig blandt andet et crucifix, et maleri af Kristi fødsel samt flere religiøse bøger (Skifteprotokol III, 520a f).
- 245) Poul Enemark: Kramhandel. Kulturhistorisk leksikon for nordisk Middelalder IX, sp. 240f; samme: Köpman. Kulturhistorisk leksikon X, sp. 115f.
- 246) Tingbog II, 15b.
- 247) Smst. 29a.
- 248) Smst. 29a, 37b; III, 3b.
- 249) Tingbog VI, 15b.
- 250) Smst. 39a-42a.
- 251) Smst. 138a-b.
- 252) Tingbog VI, 282b, 287a-289b.
- 253) Tingbog VII, 226a.
- 254) Smst. 324a.
- 255) LA. Helsingør rådstuearkiv. Magistratens kopibog 1571-75, 163b-164b.
- 256) Tingbog VII, 332a-b.
- 257) Tingbog VIII, 40b.
- 258) Kanc. Brevb. 1580-83, 487; Sechers Forordninger II, 260f; Aarsberetninger fra Geheimearkivet III. Tillæg, 68f. (således efter Sjællandske Registre nr. 12, fol. 238; i missivet (Sjællandske Tegnelser nr. XV, fol. 58) står: »thend thiende partt«, jfr. Aarsberetninger fra Geheimearkivet III. Tillæg, 69).
- 259) Tingbog IX, 84b; jfr. X, 2b.
- 260) Helsingørs kærnerregnskaber.
- 261) Smst.
- 262) Tingbog VI, 279a; VII, 318b.
- 263) Helsingørs kærnerregnskaber.
- 264) Tingbog XIII, 54b-55a.
- 265) Jfr. Albert Olsen: Bybefolkningen i Danmark paa Merkantilismens Tid, 13f.
- 266) Tingbog VII, 146b.
- 267) Tingbog VII, 288b.
- 268) Smst. 332a-b.
- 269) Jfr. Albert Olsen: Bybefolkningen i Danmark paa Merkantilismens Tid, 6.
- 270) Der skal her under eet henvises til den almindelige litteratur om Kronborg: F. R. Friis: Samlinger til dansk Bygnings- og Kunsthistorie. København 1872-78, s. 277-366, Efterretninger om Kronborg Slot;

- Frederik Weilbach i Helsingør i Sundtoldstiden I, 268 ff; Samme: Det gamle Krogen Slot. Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie. København 1926; Wilhelm Wanscher: Kronborgs Historie. København 1939; Charles Christensen: Kronborg, Frederik II's renæssanceslot og dets senere skæbne. København 1950; Otto Norn: Kronborg. København 1954.
- 271) Chr. Axel Jensen og Vilh. Lorenzen: Helsingørs borgerlige Bygningskunst til ca. 1850, 33.
- 272) Holland Danmark I, 404-405.
- 273) Danmarks Kirker. Frederiksborg amt, 127-131.
- 274) Danmarks Kirker. Frederiksborg amt, 232-234.
- 275) Smst. 457-459.
- 276) Tingbog I, 48a-b; jfr. P. V. Jacobsen: Bedrag til Fremstilling af det danske Købstadsvæsen under Kongerne Christian III og Frederik II, Historisk Tidsskrift V, 53.
- 277) Tingbog V, 141b.
- 278) Tingbog VI, 73a.
- 279) Helsingørs kæmnerregnskaber.
- 280) Smst.
- 281) Smst.
- 282) Tingbog XI, 142b.
- 283) Tingbog XVI, 60a-62a.
- 284) Tingbog VI, 134a.
- 285) Tingbog VIII, 282a.
- 286) Tingbog XIII, 6b.
- 287) Tingbog II, 11b.
- 288) Tingbog VI, 197a; jfr. Helsingør i Sundtoldstiden II, 123.
- 289) Tingbog VII, 318a.
- 290) Aksel E. Christensen: Det nordiske syn på forbindelsen mellem hansestæderne og norden, 90.
- 291) Danmarks Gilde- og Lavsskråer I, 733-35, 756-61, 782-84, 786-87, 789, 801-803.
- 292) Danmarks gamle Købstadslovgivning III, 132ff.
- 293) Jfr. Aksel E. Christensen: Danmarks Befolkning og Bebyggelse i Middelalderen, 51.
- 294) Jfr. Troels-Lund: Dagligt Liv i Norden i det 16de Aarhundrede I, 68f.
- 295) Gunnar Olsen: De danske Købstæder gennem Tiderne, 28.
- 296) Oscar Albert Johnsen: Norges Folk i Middelalderen, 83; Edv. Bull: Kristianias Historie I, 132-133.
- 297) Se f.eks. Malmø rådstueprotokol 1503-1548; Flensborg bys historie, 97; C. Klitgaard: Fremmedelementet i de nordjyske Købstæder i det 16. og 17. Aarh., 48ff; Poul Enemark: Köpman. Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder X, 115ff.
- 298) Jfr. Hugo Matthiessen: Gamle Gader, 106.
- 299) Danmarks gamle Købstadslovgivning III, 125f; Aarsberetninger fra Geheimearkivet III. Tillæg, 7f.
- 300) Danmarks gamle Købstadslovgivning III, 132ff.
- 301) Aarsberetninger fra Geheimearkivet III. Tillæg, 9, 11.
- 302) Helsingør i Sundtoldstiden II, 450.
- 303) Tingbog VI, 65b, 143b.
- 304) Smst. 111a.
- 305) Gunnar Olsen: De danske Købstæder gennem Tiderne, 28; jfr. desuden Poul Enemark: Gæster. Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder V, sp. 689ff.
- 306) Se herom Poul Enemark: Handelsafgifter. Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder VI, sp. 119ff.
- 307) Tingbog VII, 82b-83a.
- 308) Tingbog IX, 75a.
- 309) Tingbog IV, 28a.
- 310) Tingbog VI, 145a-148a.
- 311) Tingbog VIII, 15a.
- 312) Jfr. utallige eksempler i Kanc. Brevb. gennem det 16. århundrede, f.eks. 1551-55, 329.
- 313) Tingbog VIII, 157b-158a, 230b.
- 314) Kanc. Brevb. 1584-88, 747-748.

- 315) Kanc. Brevb. 1593-96, 67.
- 316) Friis: Samlinger til dansk Bygnings- og Kunsthistorie, 297.
- 317) Smst. 298, 329.
- 318) Smst. 324f.
- 319) Smst. 336.
- 320) Skifteprotokol IV, 368a-369a.
- 321) Tingbog XVII, 51b.
- 322) Tingbog VIII, 161b-162a.
- 323) Tingbog XII, 40a.
- 324) Aarsberetninger fra Geheimearkivet III. Tillæg, 76-77; jfr. C. Nyrop: Helsingørske Industriforhold, 73-74.
- 325) J. W. G. Norrie: De britiske Menigheder i Helsingør, 78-79; Danmarks Kirker. Frederiksborg amt, 292.
- 326) Tingbog VII, 93b-94b.
- 327) Skifteprotokol III, 734a f.
- 328) Tingbog IX, 111b-112a.
- 329) Tingbog VI, 251b.
- 330) Tingbog XI, 429f.
- 331) Tingbog VIII, 143a.
- 332) Smst. 154b.
- 333) Kanc. Brevb. 1571-75, 481; Sechers Forordninger I, 590f.
- 334) Tingbog XI, 146b.
- 335) Smst. 282a.
- 336) Tingbog XI, 424a-b.
- 337) Tingbog XVII, 52a.
- 338) Tingbog X, 31a.
- 339) Smst. 96a.
- 340) Tingbog XIV, 3a.
- 341) Danske Magazin 3. rk., II, 177ff. København 1845.
- 342) Kanc. Brevb. 16/6 1572. Beregningen af skatten er foretaget efter de retningslinier, der er angivet i Danske Magazin 3. rk. II, 194; Georg Galster: Danmarks Mønter. Nordisk Kultur XXIX. Stockholm 1936, 139-200; samme: Mønt, 1965; Poul Rasmussen: Mål og vægt, 1967, de to sidste i rækken Dansk historisk Fællesforenings håndbøger.
- 343) Jfr. Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder IV, sp. 176ff.
- 344) Helsingør i Sundtoldstiden I, 109.
- 345) Poul Johs. Jørgensen: Dansk Retshistorie, 424, 535.
- 346) Tingbog VI, 153; jfr. Helsingør i Sundtoldstiden II, 120.
- 347) Se iøvrigt P. V. Jacobsen: Et par Smaatræk til Sædernes og Kulturens Historie i det 16. Aarhundrede.
- 348) Aarsberetninger fra Geheimearkivet III. Tillæg, 12.
- 349) Jfr. Kanc. Brevb. 29/7 1580.
- 350) Jfr. f.eks. Kanc. Brevb. 3/5 1566, 7/10 1567, 8/3 1570.
- 351) Tingbog VIII, 314b.
- 352) V. Hostrup Schultz: Helsingørs Embeds- og Bestillingsmænd, 26.
- 353) Helsingør i Sundtoldstiden II, 195.
- 354) Jfr. Poul Johs. Jørgensen: Dansk Retshistorie, 534.
- 355) Poul Johs. Jørgensen: Dansk Retshistorie, 309.
- 356) Helsingør i Sundtoldstiden II, 196-197.
- 357) Danske Magazin 3. rk. II, 183f.

Litteratur og kilder

Trykte værker

- Gyldendals Verdenhistorie, redigeret af William Norvin og Albert Olsen. København 1936.
- Schultz Danmarkshistorie, redigeret af Aage Friis, Axel Linvald og M. Mackeprang, København 1941-43.
- Erik Arup: Danmarkshistorie. København 1961.
- Historikergruppens Danmarkshistorie, redigeret af Johan Hvidtfeldt, Ib Koch-Olsen og Axel Steensberg. København 1950-51.
- Politikens Danmarkshistorie, redigeret af John Danstrup og Hal Koch. København 1962-66.
- Aarsberetninger fra det kongelige Geheime-Archiv III og IV. Tillæg. Samling af Aktstykker til Byen Helsingørs Historie (udg. C. F. Wegener). København 1861-70.
- Emilie Andersen: Malmøkbømanden Ditlev Enbeck og hans regnskabsbog. Et bidrag til Danmarks handels-historie i det 16. århundrede. København 1954.
- Emilie Andersen: En lille rest af et købmandsarkiv 1567-1585. Afhandlinger tilegnede arkivmanden og historikeren, rigsarkivar, dr. phil. Axel Linvald. København 1956, 46-57.
- Jonas Berg og Bo Lagercrantz: Scots in Sweden. Published for the exhibition Scots in Sweden at the Royal Scottish Museum, Edinburgh, in the summer 1962. Stockholm 1962.
- G. F. Black: The Surnames of Scotland. New York 1932.
- Louis Bobé: Holland og Danmark. Festskrift til Kristian Erslev. København 1927, 353-370.
- Edv. Bull: Kristianias Historie I. Kristiania 1922.
- John Hill Burton: The Scot Abroad. Edinburgh & London 1883.
- Chr. A. Bøje: Danske Guld og Sølv Smedemærker før 1870. København 1946.
- Aksel E. Christensen: Danmarks Handel i Middelalderen. Nordisk Kultur XVI. København 1934, 108-127.
- Aksel E. Christensen: Danmarks Befolkning og Bebyggelse i Middelalderen. Nordisk Kultur II. Oslo 1938, 1-57.
- Aksel E. Christensen: Dutch Trade to the Baltic about 1600. København 1941.
- Aksel E. Christensen: Danmark. Det nordiske syn på forbindelsen mellem hansestæderne og norden. Det nordiske historikermøde i Århus 7-9 august 1957, 55-96.
- Charles Christensen: Kronborg, Frederik II's renæssanceslot og dets senere skæbne. København 1950.
- Thorkild Lyby Christensen: Scots in Denmark in the sixteenth century. Scottish Historical Review XLIX, 1970, 129-131.
- Poul Colding: Studier i Danmarks politiske Historie i Slutningen af Christian III's og Begyndelsen af Frederik II's Tid. København 1939.
- The Compt Buik of David Wedderburne, Merchant of Dundee 1587-1630. Ed. A. H. Miller. Publications of the Scottish History Society vol XXVIII. Edinburgh 1908.
- Abraham Cronholm: Skånes politiska Historia efter tryckta och otruckyta Källor I. Lund 1847.
- Johs. S. Dalsager: Helsingør almindelige Hospitals Historie 1541-1941. Helsingør 1941.
- Danmarks Gamle Personnavne, ved Gunnar Knudsen, Marius Kristensen og Rikard Hornby. I Fornavne, II Tilnavne, København 1936-64.
- Danmarks gamle Købstadslovgivning III. Udg. Erik Kroman. København 1955.
- Danmarks Gilde- og Lavsskråer fra Middelalderen I-II. Udg. C. Nyrop. København 1895-1904.
- Dansk biografisk Leksikon.
- F. Dekker: Voortrekkers van Oud-Nederland in England, Frankrijk, Achter-Indië, Formosa en Perzië. S-Gravenhage 1947.

- En Dagbog fra en Rejse i Danmark i Aaret 1588 (Josias Mercer). Udg. C. Behrend. Museum V. København 1912-15, 294-310.
- James Dow: *Skotter in Sixteenth Century Scania*. Scottish Historical Review XLIV, 1965, 43-44.
- Et engelsk Rejseindtryk af Danmark fra 1593 (Fynes Moryson) Udg. W. R. Prior. Museum V. København 1912-15, 45-58.
- Troels Fink: Flensborgs Borgerskab i det 15. Aarhundrede. Festskrift til Knud Fabricius. København 1945, 13-29.
- Th. A. Fischer: *The Scots in Germany*. Edinburgh 1902.
- Th. A. Fischer: *The Scots in Eastern and Western Prussia*. Edinburgh 1903.
- Th. A. Fischer: *The Scots in Sweden*. Udg. posthumt af John Kirkpatrick. Edinburgh 1907.
- Flensborg bys historie, redigeret af Holger Hjelholt, Johan Hvidfeldt og Knud Kretzschmer. København 1953.
- Francisque-Michel: *Les Écossais en France, Les Français en Écosse I-II*. London 1862.
- Fremmedartiklerne 1569. Udg. H. Fr. Rørdam. Ny Kirkehistoriske Samlinger IV. København 1867-68, 231-243.
- F. R. Friis: Samlinger til dansk Bygnings- og Kunsthistorie. 277-366. Efterretninger om Kronborg Slot. København 1872-78.
- Hans H. Fussing: *Bybefolkningen 1600-1660*. Århus 1957.
- Georg Galster: *Danmarks Mønter*. Nordisk Kultur XXIX. Stockholm 1936, 139-200.
- Georg Galster: *Mønt*. Dansk historisk Fællesforenings håndbøger, København 1965.
- Max Gottschald: *Die deutschen Personennamen*. Sammlung Götschen, Band 422, Berlin 1940.
- I. F. Grant: *The Social and Economic Development of Scotland before 1603*. Edinburgh & London 1930.
- G. L. Grove: *En helsingørsk Bortførelse og en helsingørsk Hospitalsgave*. Personalhistorisk Tidsskrift 4. rk. IV, 88-90.
- Indberetninger fra Charles de Dancay til det franske Hof. Udg. C. Bricka. København 1901.
- George Hay A. R. I. B. A.: *A Scottish Altarpiece in Copenhagen*. The Innes Review, vol. 7, no. 1. 1956.
- Helsingør i Sundtoldstiden I-II, redigeret af Laurits Pedersen. København 1926-29.
- Helsingør Stadsbog 1549-1556, rådstueprotokol og bytingbog. Udg. ved Erik Kroman af Selskabet for udgivelse af kilder til dansk historie. København 1971.
- Helsingør Stadsbog 1554-1555, 1559-1560 og 1561-1565, rådstueprotokol og bytingbog. Udg. ved Karen Hjorth i samarbejde med Erik Kroman af Selskabet for udgivelse af kilder til dansk historie. København 1981.
- Erich Hoffmann: *Die Herkunft des Bürgertums in den Städten des Herzogtums Schleswig*. Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins. Neumünster 1953.
- Holland Danmark I-II, redigeret af Knud Fabricius, L. L. Hammerich og Vilh. Lorenzen. København 1945.
- Rikard Hornby: *Fornavne i Danmark i Middelalderen*. Nordisk Kultur VII. Stockholm 1947, 187-234.
- Rikard Hornby: *Danske Navne*. Træk af navngivningens historie. København 1951.
- Harald Ilsoe: *Christian og Johannes Machabæus*. Nogle breve og nogle dansk-skotske forbindelser. Kirkehistoriske Samlinger 7. rk. V, 454-471. København 1965.
- Harald Ilsoe: *Udlændinges Rejser i Danmark indtil år 1700*. København 1963.
- P. V. Jacobsen: *Fremstilling af det danske Skattevæsen under Kongerne Christian III og Frederik II*. København 1833.
- P. V. Jacobsen: *Bidrag til Fremstilling af det danske Købstadsvæsen under Kongerne Christian III og Frederik II*. Historisk Tidsskrift V, 1-138. København 1844.
- P. V. Jacobsen: *Bidrag til Danmarks Personal- og Tidshistorie II*. Historisk Tidsskrift V, 446-481. København 1844.
- P. V. Jacobsen: *Et par Smaatræk til Sædernes og Kulturens Historie i det 16. Aarhundrede*. Historisk Tidsskrift VI, 593-608. København 1845.
- P. V. Jacobsen: *Helsingørs Kæmner-Regnskab for Aaret 1577*. Danske Magazin 3. rk. II, 177-229. København 1845.
- Ole Jellingsø: *Helsingørs finansforvaltning i midten af det 16. århundrede*. Fra Frederiksborg amt. Årbog 1967.
- Chr. Axel Jensen: *Danske adelige Gravsten I-II*. København 1951-53.

- Chr. Axel Jensen og Vilh. Lorenzen: Helsingørs borgerlige Bygningskunst til ca. 1850. Meddelelser fra Foreningen til Gamle Bygningers Bevaring. I. rk. III, København 1910, 11-91.
- Oscar Albert Johnsen: Norges Folk i Middelalderen. Nordisk Kultur II. Oslo 1938, 58-105.
- Ellen Jørgensen: Helgendyrkelse i Danmark. København 1909.
- Poul Johs. Jørgensen: De danske Købstæders Forfatning. Nordisk Kultur XVIII. Oslo 1933, 63-72.
- Poul Johs. Jørgensen: Dansk Retshistorie. København 1947.
- Kalundborgs Historie, red. Tore Nyberg og Thomas Riis I. Kalundborg 1985.
- Kancelliets Brevbøger vedrørende Danmarks indre Forhold 1535 ff. København 1885 ff.
- C. Klitgaard: Fremmedelementet i de nordjyske Købstæder i det 16. og 17. Aarh. Personalhistorisk Tidsskrift 10. rk. II, København 1935, 48ff.
- Marius Kristensen: Fremmede Personnavne i Dansk indtil omtrent 1650. Blandinger udgivne af Universitets-Jubilæets danske Samfund II. København 1897, 65-83.
- Kronens Skøder paa afhændet og erhvervet Jordegods i Danmark, fra Reformationen til Nutiden I, 1535-1648. København 1892.
- Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder. København 1956 ff.
- Københavns Diplomatarium. Samling af Dokumenter, Breve og andre Kilder til Oplysning om Kjøbenhavns ældre Forhold før 1728. Udg. O. Nielsen. I-VIII. København 1872f.
- Svend Larsen: Studier over det fynske rådsaristokrati i det 17. århundrede I-II. Odense 1965.
- Hanne Honnens de Lichtenberg: Some Netherlandish artists employed by Frederik II. Hafnia No. 8 1981, 51-71.
- M. Mackeprang: Dansk Købstadstyrelse fra Valdemar Sejr til Kristian IV. København 1900.
- Malmø rådstueprotokol (stadsbok) 1503-1548. Udgivet ved Erik Kroman, Leif Ljungberg og Einar Bager af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie. København 1965.
- J. Mathorez: Les étrangers en France sous l'ancien régime. Paris 1919.
- Hugo Matthiessen: Gamle Gader. København 1917.
- Hugo Matthiessen: Det middelalderlige Købstadsvæsen i Danmark. Nordisk Kultur XVIII. Oslo 1933, 46-62.
- Michel Mollat: Le commerce maritime normand à la fin du moyen âge. Paris 1952.
- Erik Moltke og Elna Møller m.fl.: Danmarks Kirker. Frederiksborg amt. København 1964ff.
- Johan Monrads Selvbiografi. Udg. S. Birket Smith. København 1888.
- Fredrik Nielsen, Axel Olrik og Johannes C. H. R. Steenstrup: Dansk Navneskik. Betænkning afgiven af den af Justitsministeriet den 4. maj 1898 nedsatte Kommission. København 1899.
- O. Nielsen: Gamle danske Navne. Blandinger udgivne af Universitets-Jubilæets danske Samfund I. København 1881-87, 122-131.
- Otto Norn: Kronborg. København 1954.
- Gordon Norrie: Briterne i Helsingør omkring 1801. Personalhistorisk Tidsskrift 10. rk. VI. København 1939, 61-72.
- Gordon Norrie: De britiske Menigheder i Helsingør. Personalhistorisk Tidsskrift 11. rk. I. København 1940, 77-106.
- C. Nyrop: Haandværksskik i Danmark. København 1903.
- C. Nyrop: Helsingørske Industriforhold. Fra Arkiv og Museum II. København 1903-1905, 81-135.
- Jørgen Olrik: Borgerlige Hjem i Helsingør for 300 Aar siden. København 1903.
- Albert Olsen: Bybefolkningen i Danmark paa Merkantilismens Tid. Acta Jutlandica IV, 2. København 1932.
- Gunnar Olsen: De danske Købstæder gennem Tiderne. Vi og vor Fortid nr. 10. København 1943.
- Papers Relating to the Scots in Poland 1576-1793. Udg. A. Francis Stewart. Edinburgh 1915.
- Laurits Pedersen: Helsingørske Haandværkerlav i det 16. Aarhundrede. Helsingør 1910.
- Hedwig Penners-Ellwart: Die Danziger Bürgerschaft nach Herkunft und Beruf 1536-1709 (Wissenschaftliche Beiträge zur Geschichte und Landeskunde Ost-Mitteleuropas 13). Marburg/Lahn 1954, 156-159 og 419-421.
- N. C. Psilander: Ystads Historia, efter flere äldre tryckta och otryckta anteckningar. Ystad 1858.
- Ch. Rahlenbeck: Les réfugiés belges du seizième siècle. Revue trimestrielle 2me Série, 8me Vol. Bruxelles 1865.

- H. U. Ramsing: Helligaands Hospital og dets Jordegods. Historiske Meddelelser om København 3. rk. I. København 1934.
- Poul Rasmussen: Mål og vægt. Dansk historisk Fællesforenings håndbøger. København 1967.
- Register of Burgesses of Burgh of Aberdeen 1399-1631. Udg. A. M. Munro og James Moir. The Miscellany of the New Spalding Club I. Aberdeen 1890, 1-162.
- Peder Hansen Resens Atlas Danicus II, Helsingør, i dansk oversættelse ved Johannes Knudsen. København 1928.
- Thomas Riis: Should auld acquaintance be forgot . . . Skotsk-danske forbindelser ca. 1450 - ca. 1700. Carlsbergfondet. Årsskrift 1984, s. 37-45.
- Robert van Roosbroeck: Die Niederlassung von Flamen und Wallonen in Hamburg (1567-1605). Zeitschrift des Vereins für hamburgische Geschichte. Bd. 49/50. Hamburg 1964.
- R. van Roosbroeck; Emigranten, nederlandse vluchtelingen in Duitsland (1550-1600). Leuven 1968.
- R. van Roosbroeck: Niederländische Patrizier im Exil. Deutsches Patriziat 1430-1740. Herausg. von Hellmuth Rössler. Limburg/Lahn 1968.
- Matthijs P. Rooseboom: The Scottish Staple in the Netherlands. Haag 1910.
- H. Fr. Rørdam: Kjøbenhavns Universitets Historie I-IV. København 1868-77.
- H. D. Schepelern: Københavnske Sværdfegere i tre Aarhundreder. København 1957.
- V. Hostrup Schultz: Helsingørs Embeds- og Bestillingsmænd. København 1906.
- Ernst Schwarz: Deutsche Namenforschung I. Ruf- und Familiennamen. Göttingen 1949.
- V. A. Secher (udg.): Corpus constitutionum Daniæ. Forordninger, Recesser og andre kongelige Breve, Danmarks Lovgivning vedkommende 1558-1660. København 1887 ff.
- Mogens Seidelin ed.: Den Seidelinske Slægtsbog I. København 1943, tavle I-II.
- T. C. Smout: Scottish Trade on the Eve of the Union 1660-1707. Edinburgh-London 1963, 185-187.
- Rev^d William Steven M. A.: The History of the Scottish Church, Rotterdam. Edinburgh 1832.
- Louise B. Taylor: Testimonial Book of Aberdeen: »Testimonialis Grantit be ye Baillies sen ye last day of Merche 1589« (Miscellany of the Third Spalding Club II, Aberdeen 1940, 1-86.
- J. P. Trap: Danmark. Frederiksborg amt. 5. udg. 1953.
- Troels-Lund: Dagligt Liv i Norden i det 16de Aarhundrede I-XIV. København 1903-1904.
- Allan Tønnesen: Bomærket på den skotske altertavle fra Helsingør. Heraldisk Tidsskrift II, 188-190. København 1966.
- Allan Tønnesen: Helsingørs bomærker. København 1968.
- Allan Tønnesen: Hans van Paeschens grassatgang i Helsingør 1565. Fra Frederiksborg amt. Årbog 1970.
- Allan Tønnesen: Gert van Groningen og Århusværkstedet. Århus Stifts Årbøger 1970, s. 69-77.
- Wilhelm Wanscher: Kronborgs Historie. København 1939.
- Fr. Weilbach: Det gamle Krogen Slot. Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie. København 1926.
- Elizabeth Gidley Withycombe: The Oxford Dictionary of English Christian Names. Oxford 1948.
- Johan Winkler: De nederlandsche Geslachtsnamen I-II. Haarlem 1885.
- Benet Østergaard: Indvandrerne historie. København 1983.

Arkivalier

Landsarkivet for Sjælland m.m.

Helsingør rådstuearkiv

Helsingør Bys Regnskaber (Kæmnerregnskaber) 1555/56-1598/99.

Magistratens Kopibog 1571-75.

Breve på pergament 1504-1662.

Breve på papir 1509-1700.

Helsingør byfogedarkiv

Tingbøger, her betegnet således:

I	1549-54	VIII	1576-80	XV	1594-95
II	1554-55	IX	1581-82	XVI	1596-97
III	1555-56	X	1583-86	XVII	1597-98
IV	1559-60	XI	1587-92	XVIII	1598-99
V	1561-65	XII	7/2-29/4 1592	XIX	1599-1600
VI	1566-70	XIII	1592-93		
VII	1571-75	XIV	1593-94		

Skifteprotokoller, her betegnet således:

I	1571-82	III	1592-98	V	1603-10
II	1583-92	IV	1599-1603		

Lavsarkiver. Smedenens lavsbog 1592.

Kirkeinspektionens arkiv

S. Olai kirkes regnskaber 1557-1607

S. Marie kirkes regnskaber 1577-1600.

Hospitalsarkiver.

Helsingør almindelige hospitals arkiv. Regnskaber 1544-75.

Rigsarkivet

Pergamentbreve.

Hyldinger.

Øresunds Toldregnskab 1575. Ekstrakt og Bilag.

Den Arnamagnæanske samling af danske diplomer.

Bilag

Register over de i Helsingørs skattemandtall nævnte udlændinge

Det følgende register nævner under hver person først den årrække, hvori vedkommende optræder i skattemandtallene og i tilknytning hertil et bogstav (eller flere bogstaver), repræsenterende en eller flere af de tre skattegrupper, der er anvendt i denne sammenhæng. Herpå følger biografiske oplysninger, udvalgt så de især belyser personens nationale herkomst og hans sociale forhold. Det har vist sig, at det i skattemandtallene anvendte navn ofte er ufuldstændigt og kan suppleres ved andre kilder (f.eks. Sander drager = Sander Bafoer), og da opstillingen her er alfabetisk, har det været nødvendigt som overskrift til hver artikel at anføre enhvers navn så korrekt, som kilderne tillader; når supplerung har fundet sted, angives det med parentes: Sander (Bafoer) drager. Af hensyn til overskueligheden er der her afstået fra anvendelsen af det sædvanlige notesystem, idet det næsten udelukkende drejer sig om korte henvisninger, der er anbragt i en parentes på det sted, hvor notetallet normalt ville have stået.

Anvendte forkortelser:

- A = skat på 0-4 mark
- B = skat på 5-9 mark
- C = skat på 10 mark og derover.
- KR = kærnerregnskab
- TB = tingbog
- SP = skifteprotokol
- SOR = S. Olai kirkes regnskab
- SMR = S. Marie kirkes regnskab
- HR = hospitalsregnskab
- KB = Kancelliets Brevbøger
- DGP = Danmarks gamle Personnavne
- HS = V. Hostrup Schultz: Helsingørs Embeds- og Bestillingsmænd

Skotter og englændere

Adam simmelbager (Adam bager). 1585-99, A. Skifte efter Adam bager 2/3 1605, enken Anne Christensdatters værge er Richardus skræder (SP V, 123f).

Adam skinder. 1583-99, A. 1587: Adam skinder i David slagters hus. 1599 er han forlover for Jacob Andersen skinder (TB XIX, 111a-b).

Albreth skotte. 1557-61, A. Borgerskab 1564 (TB V, 184a).

Albreth skotte skræder. 1556-78, B. Nævnt som udenlandsk indvåner 1569 (TB VI, 28/2).

Albert (Albridtsen) væver. 1587-98, A. 1599: Albert vævers hustru. 1592 nævnes Albreth Albridtsen som vævernes oldermænd (TB XII, 5a). 1593 er Albert og David væver forlovere for Lauritz væver (TB XIV, 121a-b).

Sander Albritzen (Lange Sander). 1557-60, B. Det sidste år med tilføjelsen: død.

Thomes (Albritsen) bager. 1556-64, A-B. Thomes Albritsen bager besegler et dokument 2/2 1560 (LA. Breve på papir).

Alexander bartskær. 1597, A.

Anders drager. 1574-82, A. Begravet 18/6 1589 (SOR).

Andriis hattemager. 1556-68, A.

Anders ligger (skræder). 1574-75, A.

Andriis den døve skotte. 1556-60, A.

Anders skotte slagter. 1587-96, A. Borgerskab 1594, forlover Richardus skræder (TB XV, 72a-73a).

Anders skræder hos (ved) graven. 1556-60, A.

Anders væver. 1584-93, A. 1594 er han forlover for Thomis Jacobsen (TB XV, 14a-15b).

Anders Andersen jyde skotte. 1597-99, A.

Anders Andersen skotte skræder. 1556-90, A. 1591 skifter Hans maler med sin stedsøn Hans Andersen efter dennes far Anders skræder (SP II, 188a-189b).

Hans Andersen. 1557-58, A.

Hans Andersen. 1591, A. 1592: Hans Andersens hustru. Se under Anders Andersen skotte skræder.

Jacob Andersen skotsk styrmand. 1578-96, A. 1597: Jacob skottes hustru.

Jens Andersen skotte. 1598, A.

Lauritz Andersen drager. 1592-99, A.

Richardus Andersen væver. 1596-98, A. 1599: Richardus vævers hustru.

Sander Andersen. 1568, C. 1567 lover Sander Andersen ung karl, købsvend, ligger, at betale byen 10 dlr. og bevise sig lydige mod øvrigheden (TB VI, 111a).

Willum Andersen falkefænger. 1556-61, A.

Willum (Andersen) skinder. 1593-99, A. Willum Andersen skinder fik borgerskab 1593, forlover Walter skinder (TB XIV, 44a-47a) og nævnes 1599 (TB XIX, 21a).

Anna skotte skolappers. 1592-99, A.

Anne skottekone på Sletten. 1561-67, A.

Sander (Bafoer) drager. 1556-64, A. 1561 vurderes Sander Byførdtz gård til 120 dlr. 1577 nævnes, at han har efterladt sig megen gæld og fire endnu levende børn, hvoriblandt sønnen Niels Sandersen; hans hustru Margrete er nu gift med David Klehell (TB VIII, 95a-96a). 1573 fik Hans Nockellsen skinder overladt noget gods, som i nogle år havde stået efter hans hustrus far, Sander Bafoer, og var aldeles brudet og fordærvet (TB VII, 171a).

Hans Barsebeck. 1581-82, A. Antagelig søn af Sander Barsebeck.

Sander Barsebeck (1561: Sander skotte). 1560-79, B. Herefter enken Marine Barsebecks og 1581: Hans Barsebeck. 1581 nævnes hans arving, en datter, Anne Jung i Aberdeen i Skotland (TB IX, 32a).

Sander Baxter. 1582 nævnes Kirstine Peiter Mackums enke, som siden var gift med Sander Baxter, hvilken nu er død i Norge. K.R. 1581 har på Kirstine Peiter Mackums sædvanlige plads: Sander bager, A. (TB IX, 114a-b).

Jacob Beborn kræmmer (1592: styrmand). 1591-99, A. 1600 inventeredes skipper Hans Liden af Aberdeen hans gods, som stod til Jacob Berbom kræmmer (SP IV, 11b-112a). Jacob kræmmer begravnes 25/8 1602 (SOR).

Bertel Berenhell (Bornhell, Burnhell, Bernhuldt). 1587-99, B-C. Bartil Brownhill i Helsingør har 1589 forretninger med Wedderburn i Dundee (The Compt Buik of D. W., 19). Nævnt som Richardus Wedderburns svoger 1592 (TB XII, 26b) og 1593 (TB XIV, 50a). Handlede med engelske tøjler »Lacken« (KB 17/11 1596) i stor stil. Begravet 12/9 1602 (SOR).

Bertel (Bertold) skotte færgemand. 1583-99, A. Begravet 3/1 1600 (SOR). Muligvis identisk med den Bertill Laurssen, der fik borgerskab 1570 med Richardus Wedderburn som forlover (TB VI, 321b).

Bessie skottekvinde. 1570-75, A.

Frantz Birckie. 1574-77, B. 1573 fik Frantz Birckie engelskmand lov at bosidde og blive borger (TB VII, 198a). 7/5 1577 begravnes F. B. og hans hustru Elline i S. Olai kirke (SOR). Hans søn Hans Frantzen giver 1593 Frederik Leyell et fuldt og fast afkald for værgemål (TB XIV, 39a-40a).

Hans Blacky (Black). 1564, 1572-74, C-B. 1575: Ingeborg Hans Blachs. Omtalt som skotte 1570 (TB VI, 339b). 1573 skøder Anbjørn Svendsens arvinger en gård til Hans Albrettssen, kaldet Blach og hans hustru

Ingeborg (Magistratens kopibog 109a-b). Borgerskab 1564 (TB V, 184a). Begravet 7/9 1574 (SOR). Skifte 1575 mellem enken og hans to brødre hr. David Black og unge Hans Black (TB VII, 303a).

Munge (Monnge) (Blackye) skræder. 1570-75, A. 1577: Bessie Monngis; 1580-81: Mongis hustru i hans bod. 1570 fik Moenns Blackye tilladelse til at bosætte sig og bruge skræderembede (TB VI, 276a).

Thomas (Brun) kræmmer. 1593-99, A. 1594 svor Thomas Brun kræmmer borgerskab, forlover Michell Jensen (Kirstine David Nachts mand) (TB XV, 14a-15b), ved siden af hvem Thomas kræmmer er opført i KR.

Thommis Buckfeld. 1579-83, A. 1584 døde en gammel skotsk mand Thomis Buchfeld, som i lang tid havde været her i byen; han var ikke ægte gift, og sagde sig ikke at have slægt eller rette arvinger. Han testamenterede sit gods til S. Olai kirke: 40 dlr., 15 gamle dlr, tre sølvskeer m.m. (SOR).

Anders (By) den grønne skotte (på Kageholmen), lille Andris drager. 1558-69, A. 1548 nævnes som hospitalstilliggende under S. Karine alter en jord på Kageholmen, som Boo bødker boede på, »oc staar i trette for Anders By haffuer giortt forbud paa« (HR, jfr. Dalsager, 42). 1551 samtyktes Anders skottes bøn om, at hans hustru Inger Bue (Bye) måtte få underhold i Helliggejsthus, ved hvilken lejlighed de gav hospitalet deres gård (TB I, 78b). Senere, bl.a. 1567 betaler han hospitalet jordskyld af den jord, han påbor på Kageholmen (HR). Begravet 1569 (SOR). Hans enke, Anne, der senere blev gift med Jesper Thøgersen (Grøn) (TB VII, 182a), begravdes 1579 (SOR). Hendes far var Peither Wimendtz vann Minnden (TB VIII, 284b).

David Bussert (David skotte skræder). 1569-81, A.

David Carneyge, Corneye, Charnegi. 1556-60, B. 1561: Anne Davids. Nævnt 1549 (HR). 1555 gav han Jens Mogensen rådmand et fuldt og fast afkald for arv på sin salig hustru Anne Willum Forborsdatters og på salig Hans Gruttriccenss vegne (TB III, 20a). Begravet 13/3 1560 i S. Olai kirke (SOR). 1565 nævnes enken Anne som gift med rådmand Rasmus Hansen (TB V, 261b).

Thomas Pedersen Dassou. 1597-99, A. Borgerskab 1598, forlover Olle glarmester (TB XVIII, 132a-b). 1604 blev Thomis Dassis gods vurderet, sin gæld at betale med (SP IV, 63f).

Willum Dassou, Dassue, Dassorn, Dassum, Dask (Willum skotte skræder). 1579-99, A. 1584 indgås forlig mellem Sander skræder og Willum Dassum om nogle skældsord, W. D. havde givet Sander på lavhuset, og Willum bekendte at være sket i drukkenskab (TB X, 35a). Begravet 11/1 1602 (SOR). 1599 beskrevs W. D.s og hans salig hustrus gods; til boet hører Willums krambod med meget skotsk klæde og islandsk vadmel (SP III, 97b-103a).

David engelskmand. 1583-86, A. 1587-90: Anne Davids. 1596 nævnes David engelskmands hustru (KR).

David færgemand. 1593, A.

David piber. 1568, A.

David skinder. 1567-77, A. Herefter til 1590 enken Johanne. David skinder begravdes 7/9 1577 (SOR). 1587 nævnes en skotsk kvinde, Jehanne skinders her i Helsingør (TB XI, 75b).

Mester David skomager i Broder Jensens boder. 1587-93, A.

David skotte slagter. 1580-83, A.

David skotte væver. 1566-80, A. 1574-75 forskånes han for armod og sygdom. 1566 får David væver, som kom af Tisvilde lov at bosætte sig og bruge sit håndværk (TB VI, 9b). 1572 nævnes Lille David væver skotte, som besidder en af de fattiges boliger (HR).

Christen Davidsen, borgmester og toldskriver (Hostrup Schultz 7f), søn af rådmand David Hansen. 1598-99, A.

Hans Davidsen, rådmand, søn af borgmester David Thomesen (HS 37). Margrete Hans Davidsens betaler præstepenge 1558-64, A.

Hans Davidsen rådmand, søn af David Hansen rådmand (HS 43) 1592-97, A (inden han kom i magistraten). Borgerskab 1596, forlover var hans far (TB XVI, 16a).

Lille Hans Davidsen slagter. 1556-64, B. 1563 nævnes afgangne Citzte Hans Davidsens (TB V, 82a), og 16/10 1563 giver Truels Jepsen i Thøndeberg på Kullen salig Hans Davidsen slagters arvinger, David Hansen og Mads krogemager på sin hustru, Kirstine Hansdatters vegne afkald for hvad arv, Truels tilfaldt efter salig Boill Hans Davidsens, Truelses datter (TB V, 210a).

Hans Davidsen skræder. 1556-63, A. 1554 vedtog Hans skotte skræder at skulle annamme salig Jacob skinders søn til sig i syv år til lærdom på embedet, desligeste til mad, øl og klæder, og derfor have 10 mark (TB II, 7b). 1560 begravdes Hans skotte skræders hustru (SOR).

Hans Davidsen hattemager (Hans Low). 1567-99, A. Borgerskab 1567, forlover Willum Foer (TB VI, 79a).

Han må 1567 have ægtet Hans Lows enke, Margrete, hvis plads i skattelisterne, han overtager; 1573 kaldes han Hans hattemager skotte, og fra 1577 Hans Low hattemager. 1577 skifter han med sin stedsøn David Low efter dennes far, Hans Low; de får hver overladt en halvdel af den fædrene gård, der vurderes til 175 gamle dlr. (SP I, 97a-98b). 1598 sælger han sin halvdel af gården til David Low (TB XVIII, 98a, 120b) for 35 dlr. (SP III, 665a f). 1606 skiftes der mellem Anne Lauritzdatter og hendes søn David Hansen (formynder Niels Sandersen skinder) om arv efter hans far Hans Low, »hvilcken udj nogen Aar gick here omkringh met the Fattige Schotters bøsse«; af denne bøsse betaltes hjælp til hans begravelse (SP V, 223b-224a).

Jacob Davidsen. 1598, A.

Thomas Davidsen færgemand. 1596-99, A.

Jørgen Erlandsen skotte (Jørgen Elland). 1591-99, A.

Sander Esken (Esking, Eskilld = Erskine). 1580-84, B. 1585: Sander Esskens hustru. 1579 blev købmand Sannder Esking forløvet at bosætte sig (TB VIII, 244b). Et nu forsvundet stolestade i S. Olai kirke bar indskriften: Alexander Eskyng 1580 (Kgl. Bibl. Gl. kgl. saml. 2337,4°).

Lauritz Fergissen linnedvæver. 1589-99, A. 1594 skifter Lauritz skotte væver med Hans hattemager, som havde væverens hustrumoder til ægte, efter Lauritz' salig hustru Margrete Hansdatter; gården deles mellem dem (SP III, 316a f). 1600 skifter Lauritz Fergissen væver med sit barn Daniell Lauritzen, hvis mødrearv udmøntes i den gård, Hans hattemager soldat påbor, hvis datter Lauritz væver havde tilforn (SP IV, 266a).

Karll (Fodderinggenn) skotte (Karll Fuell). 1571-76, A. 1569 sagsøger Kaerll Fodderinggenn skotte, som for dum boede i Varberg, en anden skotte for arv efter Karls hustru, Anne, som døde i Halmstad, mens Karl var fangen i Sverige (TB VI, 202a-b).

Willum Foer (Foirid) skinder. 1560-69, A. Borgerskab 1564 (TB V, 184a). 1567 forkynder han på tinge, at ingen herefter må handle med hans hustru Elsebe uden med hans vilje; sker det, vil han ikke svare til det (TB V, 90a). Hans død må være indtruffet kort efter, og en mængde kreditorer kræver del i boet.

Peiter Forbus købmand. 1580-99, C-A. Får 1579 lov at nedsætte sig og holde kramhandel (TB VIII, 262b). Hans skatteydelse viser en stærkt nedadgående tendens. 1593 må han stille borgen formedelst hans sværmeri tre nætter i træk i kælderens, at han ikke vil sværme mere og leve i drukkenskab dag og nat, som hidindtil sket er, og ikke mere løbe omkring i byen med våben og værge (TB XIV, 11b-12a). Gift med Karine, datter af den danske sognepræst i byen, Rasmus Lauritzen (TB XI, 230b, 347b).

Willum Forbus (Willum Willumsen). 1584-99, A-B. Antagelig søn af rådmann Willum Forbus i Helsingborg (identiske bomærker). Findes frem til 1590 blandt »Unge Karle«. Borgerskab 1570, forlover mester Hans Hannendorp (TB VI, 321a). Begravet 5/9 1602 (SOR). Skifte 1603 mellem enken Sitze, datter af David Hansens slagter, og barnet Karrine Willumsdatter; fire andre børn er døde siden Willum Willumsens egen død (pestepidemi 1601-1602). Der er jordegods for 2780 dlr., indbo for 1139 dlr. samt nogen indgæld (SP IV, 466a-479b).

Nuchill Gardner. 1585-86, A. Muligvis identisk med Nicholl Smid i Peyther Kockis have (1587-88, A).

Gertrud skottens. 1580-91, A. Enke efter Willum (Oluf) skotte af Søborg og efter Hans Thomesen engelskmand, hvorfor hun et enkelt sted kaldes Gertrud engelskvinde (TB VIII, 95a-96a), et navn, der ellers betegner Gertrud Raff Kletens (s.d.).

Jacob Hagell styrmand, i Jørgen Mahrs leje. 1599, A. Antagelig identisk med den engelske lods James Hall, hvis bo vurderes 1611 (Helsingør i Sundtoldstiden I, 432).

Hans skotte bager. 1593, A.

Hans skotte drager. 1564-79, A. 1581: Gamle Hans skottes hustru; 1582-87: Kirstine Hans dragers, A.

Hans skotte skinder. 1557-66, A. 1562 fik Hans skotte skinder, som var kommen af Slingerup, lov at nedsætte sig i byen (TB V, 42b). Borgerskab 1564 (TB V, 184a).

Hans skotte slagter. 1572-83, A-B. 1584-86: Hans slagters hustru og 1587f på samme sted: Anders slagter. Borgerskab 1574 (TB VII, 239b). Muligvis den Hans Robertsen slagter, der nævnes 1571 (Helsingør i Sundtoldstiden II, 173). 1584 skifter Marine slagters med sit barn, Hans Hansen efter hans salig far Hans slagter; der er jordegods og rede penge for 665 dlr. gode penge. Moderen er nu gift med Anders Olsen (SP II, 44a-45b).

Hans skotte snedker. 1577, A. 1579 gjorde den skotske snedker en dør til den nye vinkælder (KR).

Hans væver. 1556-61, A. 1562-64: Kirstine Hans vævers. 1564 pålægger magistraten Willum Foer at tage Kirstine, Hans vævers fader- og moderløse pige til sig (TB V, 175b).

Albret Hansen. 1556, A.

David Hansen, rådmand og tolder. 1562-65 (inden han kom i magistraten), A. 1599: Bendte David Hansens. Omtalt som salig 14/11 1597 (TB XVII, 78a) 7/12 s.a. blev den nye tolder, Morten Jensen (Rosenvinge) udnævnt (KB).

Lille David Hansen. 1596-97, A. Lille David Hansen færgemand nævnes 1596 (TB XVI, 3b).

David Hansen Helsingborg (David skotte). 1591-92, A-

David Hansen slagter. 1569-98, A-B. Søn af Hans Davidsen slagter (TB VII, 135). Svigerfar til Willum Willumsen Forbus. Begravet 6/9 1598 (SOR). 1600 er der skifte mellem hans enke Elline Mortensdatter, som nu er gift med Anders Willumsen slagter, og hendes dattermand Willum Willumsen; der er jordegods for 1460 dlr. og meget indbo (SP IV, 168b-174a). Enken begravnes dog allerede 15/4 1601 (SOR).

David Hansen væver. 1589-99, A.

Rottkier Hansen væver. 1561-62, A. 1563: Røtke vævers hustru.

Sander Hansen skræder (Lille Sander skræder, Sander skræder Junior). 1576-99, A.

Sander Hansen væver (Sander væver). 1569-77 (1574: forskånet for armod), A. 1578-79: Sander vævers hustru. Borgerskab 1570; han skal fly bevis fra Jørgen Munk, hvorledes han er skilt fra kongens gods, han før påboede, og at Jørgen ham intet beskylder. Forlover Peter Machum (TB VI, 321b, VII, 50a). Begravet 21/10 1577 (SOR). 1591 skifter Hans Reynolsen, der nu er gift med Sander vævers enke, Lissabett, med sin stedsøn Frederik Sandersen, hvem han har lært væverhåndværket; huset vurderes til 100 dlr., indbo for 15½ dlr. (SP II, 184a-185b).

Thomas (Hansen) skinder. 1572-97, A. Borgerskab til Thomas Hansen skinder 1570, forlover Sander Barsebeck og David væver (TB VI, 319b og 321b).

Walter (Hansen) skinder (buntmager). 1575-99, A. 1590 nævnes Walther Hansen bundtmager som borger (TB XI, 339). 1597 overtager Waldter bundtmager Jacob Kock skottes og hustrus efterladte gods og gæld (SP III, 581a f). Begravet 20/5 1599 (SOR).

Andriis Hoffmandt. 1560-63, A. 1564-65: Andriis Hoffmandts hustru (i et skotsk miljø). Navnet Hoffmand synes i Helsingør at tilhøre en skotsk familie, jfr. Hans Hoffmandh (s. 26) og Richardus Hoffmandh (nedenfor).

Lauridtz (Laurens) Hoffmandh. 1556, A. Nævnt 1552 og 1553 (HR).

Richardus Hoffmandh. 1556, A. 1567 nævnes han som borger i København (TB VI, 62b). 1601 skifter Svend Boesen med sine børn efter hustruen Marrine Richardusdatter, hvis bror, David Hoffmand er til stede (SP IV, 287a-288b).

Holger (= Oliver?) skomager. 1574-76, A. 1572 får Holger skomager skotte borgerskab, forlover er mester Sillius og Sander væver (TB VII, 61a). 1573 taltales han af skomagernes oldermand for ikke at have gjort fyldest for sin indgang i deres lav (TB VII, 174b). 1578 gives godt skudsmål til Mette Holger skomagere enke, som vil give sig til København at bosidde (TB VIII, 168b).

Anders Honn (Him, Hym) skotte. 1578-99, A. 1597 nævnes han som slagter (TB XVI, 114a).

Thomas Honn (Hem). 1569-74, a. 1575: Thomas Hems hustru. Borgerskab 1570, forlover Peter Machum (TB VI, 262a). Begravet 22/4 1574 (SOR). Skifte samme år, han efterlader enken Margrete og barnet Marine efter den første hustru Sophie. Megen gæld og intet at betale den med (SP I, 51a-b).

Hans Huis (Howiss). 1567-68, B. 1569-70: Gesse Hans Huis. Hans Huissum (= Hudson?) er tolk i retssagen mod skotten Jørgen Spens (TB VI, 104a).

Karine Albrit (Husten)s. 1556-83, A. 1577 nævnes hendes forlængst afdøde husbond Albrit Hustenn, der var bror til den gamle Karll skotte i København, fordom herold (TB VIII, 116a-b, 131a, 153a-b og 155a-156a).

Jacob skinder. 1556-61, A. 1562: Elline skinders. 1572 skødes Jacob skinders arvingers gård i Kampergaden til Peter Mackum, der har købt den af sin hustru Kirstine Jacobsdatters salig bror, Hans Jacobsen fordom borger i København, hans enke Margrete Sander Nywings datter (TB VII, 113b-114a).

Jacob skotte skræder. 1556-58, A. 1560-61: Elisse Jacob skræders.

Jacob væver. 1556, A.

Anders Jacobsen skinder. 1599, A. Borgerskab 1598, forlover Thomas skinder (TB XVIII, 132a-b).

Hans Jacobsen skinder. 1560-64, A. Hans Jacobsen er 1565 tolk for den skotske kvinde Jhanne Frosther i en retssag (TB V, 269b), 1570 får Hans Jacobsen skinder af København, Jacob skinders søn, sit skudsmål (TB VI, 259a). 1572 nævnes hans enke Margrete, Sander Nywings datter (TB VII, 114a).

Hans Jacobsen væver. 1578-81, A.

Otte Jacobsen. 1556-57, B. 1558: Marine Ottes. 1572 forhandles der mellem Lauritz Luckesen, som nu er gift

med Marine Ottes (2. gang enke efter Hans Kock), og Sander Orck om Sanders hustru, Elsebes fædrene efter salig Otte skotte (TB VII, 76a og 123b).

Tommis Jacobsen. 1593, A. Borgerskab 1594, forlover Anders væver (TB XV, 14a-15b).

Jørgen bartsvær. 1575, A. 1576 samtykkes det Robertt *Jung* af Aberdeen at komme til arven efter sin bror, Jørgen skotte bartsvær, som var her bosat og nu døde i Marstrand samt deraf betale gæld og krav og siden deles efter andel til rette arvinger (TB VIII, 6a).

Jørgen skinder. 1557, A. 1555 begærer Willum Nacht Jørgen skotte skinder, Boill Haagens mand, sat i kongens jern for at have stjålet en gås (senere forlig) (TB III, 21a og 25a).

Jørgen skotte skræder. 1567-92, A. Muligvis identisk med den Jørgen Høger skræder, gift med Hans Tegel skræders enke, der 1585 skifter med sine stedbørn (TB II, 18/5).

Jørgen skotte væver. 1567-89 (fra 1581: Gamle Jørgen væver), A.

Albrit Jørgensen. 1564-99, A-B-A. Forlover 1569 for Sander Jacobsen af Aberdeen i en sag mellem denne og Jørgen Maer (TB VI, 200a-b). Driver handel bl.a. på Narva, øjensynlig mest med engelske og skotske skippere og købmænd (TB VII, 173a.; IX, 109b-111a).

Christoffer (Jørgensen) slagter. 1562-87, A-B. Nævnes 1571 som vidne i en retssag i et miljø med udpræget skotskklingende navne (Helsingør i Sundtoldstiden II, 173). Identisk med Christoffer Jørgensen slagter (TB V, 211a). Begravet 29/10 1594 (SOR).

Mester (Hans) Kietling (Kidtlin). 1579-83, A. 1584-86: Mester Kettlings hustru. 1578 førte Hans Kiedtlinn skibsbygger Christoffer Walckendorffs brev om her at bosidde (TB VIII, 163b). 1579 nævnes mester Kietlinn som engelsk købmand i byen (TB VIII, 250a).

Marinne Kiils. 1573-80, A. 1571 begravet en skotsk kvinde, som døde til Marinne Kiils (SOR).

Hans Kirckilld (Kerckell, Kyrcell). 1560, A. 1563: Anne Hans Kirckilldz. Det skotske navn Kirkaldy (Burton, 140).

Mogens Kirckilld. 1587-99, A. 1592 nævnes Mogens Nielsen Kirckildt (TB XII, 43b). 1598 skifter Peder Herendorff med sin salig hustru, Anna Nielsdatters bror, Mogens Kirckell (SP III, 748b f).

Niels Kirkiilldt (Kirkelt). 1556-81, A-B-A. Gift med Anna Kirkild, der 1575 bliver dømt for hor med Christen baker (TB).

Peder Kirckillt fisker. 1565-99, A. 1572 nævnes Peder Andersen, som kaldes Kirkild (TB VII, 126a).

David Klehel. 1568-83, A-B. 1584-86 og 1596-99: Margrete Klehels. Borgerskab 1568, forlover Willum Foer og Hans Simss (TB VI, 126b). 1577 nævnes hans hustru Margrete, Sander Bafoer dragers enke (TB VIII, 95a-96a) 1583 giver Richardus Wedderburn på David Godell og hans hustrus vegne Margrete Klehels et fuldt og fast afkald for al yderligere tiltale om arver efter David Klehel. 1587-92 var enken gift med Peder Ramsse. 1603 vurderes Margrete Klehels efterladende gods: indbo for 454 dlr., 40 dlr. tilhører den skotske bøsse efter David Konnings udgivne brev (SP IV, 505a-514b).

Thomas Klesum. 1571-72, A. 1567 nævnes Thomas Klesum, en skotsk mand (TB VI, 91b), og samme år får han lov at bosætte sig i byen, forlover Willum Nacht (TB VI, 106b).

Gertrud Raff Klethens (Gertrud engelskkvinde). 1577-97, A. Enke efter kongens skibshøvedsmand (admiral) Raf Klethan (Kleton) (KB 1571-75, 28, 247, 404, 459 og 703; 1576-79, 66, 162, 168, 202, 210f og 220f). 1575 nævnes det, at han har måttet pantsætte hus og gård i England. 1577 7/7 tillades det Gertrud Raf Klethens enke at blive boende i København, søge sin næring der og indtil videre være fri for skat, hold, vagt og anden borgerlig tyng, men hun har åbenbart foretrukket Helsingør. Begravet 3/1 1600 (SOR). Skifte dagen før i Robbert Bryghuses gård i kammeret, der hun stod lig; guld og sølv for 214½ dlr., rigt indbo (SP IV, 115a-118a).

Hans Kock. 1560-64, B-C. Gift med Otte Jacobsen skottes enke Marine, der nævnes 1565-69 (KR), hvilket sidste år hun ægter Lauritz Luckesen (tysker).

Hans Kock væver. 1592, A. Muligvis identisk med den Hans linnedvæver skotte, som 1593 15/9 desværre ihjelslog Thomas Hodske til Aberdeen; han stod sin ret 21/9 (TB XIV, 71b-73a).

Jørgen Kock skotte. 1587-99, A.

Thomas Kock. 1592, A. (i skotsk miljø).

Jacob Lauritzen skræder. 1591-97, A. (i skotsk miljø).

Lauritz Lauritzen skinder. 1596-99, A. (i skotsk miljø).

Lauritz Lauritzen skotte. 1592-97, A. 28/11 1598 inventeres Lauritz Lauritzen skottes gæld og gods efter at han var udbåren til kirkegården; gods og indbo for 29 dlr., udgæld 51 dlr. (SP III, 742b f). Dagen før var

Lauritz skottes efterladte gods blevet opbudt til gældnerne, at de skal komme onsdag efter prædikenen, da hver at tage efter »aduenant« (TB XVIII, 123b).

Alexander Leyell. 1598-99, A. Søn af Frederik Leyell (HS 4f). Begravet 12/4 1607 (SOR).

David Leyell. 1573-79, B. Rådmand 1581-84 (HS 41). Skiftet 1589 er ikke videre overskueligt; af den samlede gæld på 670 dlr. tegner broderen Frederik Leyell sig for 527 dlr. (SP II, 118a-126).

Frederik Leyell. 1561-66, C; 1581-83, A. Borgmester og tolder. Født 1536 som søn af Sander Leyell, død 1601 (HS 4). Begravet 16/3 1601 (SOR).

Richardus Leyell. 1597-99, A. Borgerskab 1596, forlover Richardus Wedderburn (TB XVI, 13a). Synes uden forbindelse med borgmesterfamilien Leyell.

Sander Leyell. Skat som tolder og borgmester 1556-60. 1556-58, hvor magistraten beskattes på lige fod med de menige borgere, betaler han 20, 25 og 16 dlr., i hvert tilfælde næsten dobbelt så meget som den næsthøjeste skatteyder, medborgmesteren Henrik Mogensen (Rosenvinge). Han skal have været af skotsk adel; svigersøn af David Thomesen, borgmester i Helsingør. Foruden sine offentlige embeder har han drevet omfattende privat udenrigshandel. I sit testamente af 1549 giver han sin hustru og hver af deres fem børn 1150 gylden samt til hustruen Bursholms hovedgård (Dansk Biografisk Leksikon, P. V. Jacobsen i HT V, 82, 448-461, Aarsb. Geh. ark. III, tillæg, 11, 12, samt Danske Magazin 3. rk. VI, 310).

Thomas Lewell (Lywell, Leuel) skotte. 1596-99, A. Borgerskab 1594, forlover borgmester Jørgen Maer (TB XV, 14a-15b).

Andris (Loussen) kræmmer. 1556-64, B. Borgerskab 1564 (TB V, 184a). Andris Loussen kræmmers enke, Margrete nævnes 1567 som gift med Hans Simss skotte (TB VI, 70a), og kom efter dennes død i huset hos sin svigersøn Thomas Stensen (Thymesen) (TB VIII, 232a).

David Low. 1583-89, A. Søn af Hans Low. Nævnt som bysvend 1596 (fritaget for skat i denne egenskab?) (KR). Se i øvrigt under Hans Davidsen hattemager.

Hans Low hattemager. 1556-64, A. 1565-66: Hans Lows hustru og herefter på samme plads: Hans Davidsen Hattemager, senere også kaldet Hans Low. Han lever i et udpræget skotsk miljø. 1562 udtages der synsmænd til at bese den skade, som Hans Low har fanget af Willum Nacht og Christoffer slagters svin (TB V, 66a).

Peter (Peiter) Mackum. 1565-76, B. 1577-80: Kirstine Peter Mackums. Tolk i retssagen mod skotten Jørgen Spens 1567 (TB VI, 104a). Forlover for Henrik Baddhi skotte 1567 (TB VI, 106b). Gift med Kirstine, Jacob skinders datter, hvis fædrene gård han køber 1572 (TB VII, 113b-114a). 1577 opbydes salig Peter Mackums gods, hans gæld at betale, så langt det kan forstrække, efter andel (TB VIII, 133b, 158a). Enken ægter senere Sander Baxter (TB IX, 114a-b).

Jørgen Maer (Mahr, Mar). 1566, A. 1565 optræder Jørgen Mahr, der nævnes som borger i Simrishavn, sammen med Thomas Rattré af Helsingborg og dennes sønner Hans Thomesen og Willum Rattré i en arvesag (TB V, 227b, 230b), og hans hustru Margrete Willumsdatter er da muligvis datter af sidstnævnte. 27/12 1565 får han borgerskab i Helsingør (TB V, 273b), men betaler 1566 kun præstepenge og ikke egentlig skat. Allerede 1567 bliver han rådmand, og 1578 borgmester (HS 4, P. V. Jacobsen i HT V, 479-80). Han driver udenrigshandel (KB 1588-92, 381), bl.a. på Narva (TB VI, 200a-b), fremgår det af en sag, hvor samtlige skippere og øvrige mellemlid synes at være skotter. Begravet 29/7 1595 (SOR). Boet er uhyre rigt (SP III, 472f). Det skotske navn Mar er meget almindeligt (Register of Burgesses of Burgh of Aberdeen).

Jørgen Mahr (Mhaa, Mohr) tømmermand. 1583-93, A. 1596-99: Mette Jørgen Massis. Søn af Lauritz Maer. *Lauritz Maer (Maaer, Maardt).* 1556-71, A-B. 1568 skyder han sit skudsmål om sin omgængelse, siden han kom hid (TB VI, 122b). Begravet 3/3 1572 (SOR). 1573 skifter Kirstine salig Lauritz Maers med sine børn og stedbørn, hvoriblandt Jørgen Maer, der er sin egen værge (SP I, 22b-25a).

Willum Mhar. 1557, B.

Hans Michelsen væver. 1578, A.

Barbara Morriss. 1596-99, A. Barbara Capiten Morriss' enkes værge er Johannes Augstenleg (den skotske skolemester) (TB XV, 28b).

Margrete (Morten) kleinsmeds. 1568-75, a. 1577 skifter Margrete Morten kleinsmeds med sine børn Richardus, Anne og Liissabett, hvis værger er Richardus Wedderburn, Willum hattemager i Helsingborg, som har mosteren Johanne til hustru, samt Hans skomager (SP I, 112a-113a).

David Mur (Moer) væver. 1593-98, A.

David Nachti væver. 1570-75, A. 1577-80: Kirstine David vævers; 1581: Kirstine David vævers mand, Michell Jensen. 1570 bekender David Nachti væver, boende i Sudergaden, at have solgt til Jacob Meissonn, borger

i Monntross i Skotland, en bolig sammesteds, som David væver havde arvet efter sine forældre (TB VI, 319a). David væver blev begravet 22/4 1575 (SOR). Skifte mellem enken Kirstine og hans børn Thyre, datter af den første hustru Charine (væрге Willum Nacht), Peder og Thyre; jævnt indbo (SP I, 138b f).

Willum Nacht (Nagt, Nachtij). 1556-82, A. 1584-91: Elline Willum Nachts. Borgerskab 1564 (TB V, 184a). Han er slagter (TB VI, 45a), men har også herberg på Strandgaden (Helsingør i Sundtoldstiden II, 234), i øvrigt tiltales han ustandseligt for gæld i 1560'erne (TB). 1576 klager byfogden Claus Nielsen ham på for ond husholdning med snaphaner og løse folk, han huser (TB VIII, 32b). 1592 vurderes Willum Nachts gård på nordsiden af Sudergaden til 110 dlr. Ellene Willum Nachts jordefærd var bekostet af salig Thomas Truelsens (SP III, 65a f).

Hans Nickelsen (Nechelsen, Nuchillsen, Nockelsen) skinder 1556-75, A. Borgerskab 1568, forlover Willum Foer og David skinder (TB VI, 126b), selv er han 1573 forlover for Holger skotte skomager sammen med Thomas Hem (TB VII, 174). 1573 får han antvordet noget gods, som i nogle år havde stået efter hans hustrus far Sander Bafoer, og som var aldeles brudet og fordærvet (TB VII, 171a). 1565 tiltales Elline Hans Nuchelsens datter for den »liggersmoll och dhebberj«, hun har bedrevet med en skotte, Willum Breddhj af Dundee. Hun påstår sig at være ægtehustru, men mandens virkelige hustru, Jahanne Frosther, gør et par dage senere sine krav gældende (TB V, 268a, 269b). 1570 tiltaler hans søn, Albritt Hansen, Peter Mackum, Hans Simss, Sander Barsebeck og Hans engelskmand for et løfte på salig Willum Foers vegne, 88 dlr. for husleje, arv m.m. (TB VI, 339a).

Nicolaus pottemager. 1586-90, A.

Sander Orck og hans hustru Elsebe, Otte Jacobsen skottes datters »split og wsamdrecht« bringes for retten 1570; det kommer til forlig, hvorved Sander lover at holde sig fra David skinders hus og andre sådanne onde rådgivere. Efter et ophold i Marstrand 1572 fremkommer de dog atter med gensidige beskyldninger, Sander anklager hende for hor, og Elsebe ham for at sulte hende, men det ender med et nyt forlig (TB VI, 338a; VII, 70b-72a). 1570 giver Sander Orck, Marinne Ottis svoger, 2 enkelte daler for den frihed, han har nydt at bruge sin handel her i byen, efterdi han var ikke til sinds sig her at ville nedsætte (KR). 1572 nævnes Sander Jacobsen, kaldet Sander Orck (Magistratens kopibog, 41a). Muligvis identisk med den Sander Uhr (Ørt), der 1576 går i kongens tjeneste som skibshovedsmand og aftakkes 1578 (KB 1576-79, 8-9, 321). Omtalt som salig 1590 (TB XI, 308a-309a).

Hans Pathersen. 1571-75, A. 1570 betaler Hans Patersen skotte 24 mark for et års leje af en bolig ved kirkeristen i Helliggejststræde (HR).

Peiter engelskmand. 1581-83, B. 1584-87: Peter engelskmands kvinde (Elsebe engelskvinde). Han er utvivlsomt identisk med den Peiter, Raff Klithens hustrus svoger, der optræder 1580 (KR).

Hans Pedersen. 1556-64, B-C. 1565: Kirstinne Hans Pedersens. 1566 tilvares, at salig Hans Perssen og salig Kirstines gods skal sælges; samme dag lover Sander Niibing af København, Hans Perssens barns morbror, at tage den mindste søn, Hans til sig (TB VI, 15b). 1571 bekender Albritt Hansen, salig Hans Perssen skottes søn, at Henrik Mogensen og Frederik Leyell, der har været hans og hans bror, Hans' som da levede, deres formyndere og har i forvaring hvad der tilkommer dem i guld, sølv og rede penge, har gjort ham god regnskab (TB VII, 54b-55a). 1580 skøder han sin fædrene gård til mester Hans (Wintrauch) dønniker (tysker) (TB VIII, 300a).

Poul slagter. 1578-81, A-B. 1577 får Poul slagter, der nu har Kirstine Mads krogemagers (datter af Hans Davidsen slagter) til hustru, midlertidigt lov at nære sig i byen, til hans bevis kommer til stede (TB VIII, 92a).

Peder Ramsse (Ramssø). 1587-92, B. 1593: Peder Ramsøs hustru. Begravet 16/11 1592 (SOR). 1593 giver Poul Ramsbø for sig og sine medsøskende i Skotland sin salig bror Peder Ramsøs enke, Maergetre Klehels et fuldt og fast afkald (TB XIV, 111a).

Poul Ramsse (Ramssø, Rambsing). 1587-99, A. Rimeligvis bror til ovennævnte Peder Ramsse. 1586 skifter han med sin hustru, Jahanne salig Jens Pedersens barn, Anne. Gården vurderes til 500 gamle daler (SP II, 83a-86a).

Willum Rhe (Ræe, Rø, Reff, Rey, Reier, Reder = Ray, Rae eller Reid?). 1556-60, A. 1561-77: Anne (Johanne) Willum Reers. 1560 optræder Vilhelm Raa, borger i Helsingør, som mellemmand i en skilsmisse-sag mellem en skotte og dennes hustru, der havde forladt ham og giftet sig i Danmark (Harald Ilsoe: Christian og Johannes Machabæus, 460n). 1595 opbyder byfogden Anna Willum Reders efterladende gods, som døde for 1½ år siden i Sjøleboderne, om nogen kendes ved samme arv (TB XIV, 10b, 22b).

Richardus skræder. 1570-99, A. 1594 er han forlover for Anders skotte slagter (TB XV, 72a-73a).

Hans Richardsen. 1577-84, A.

Hans Rijtt (Rhytt, Ridj = Wright?) skotte i Frederik Helcke kleinsmeds kælder. 1592-99, A.

Walter Robertsen. 1580-84, A (1581: Walter Robertsen Zilis). 1589 fører Elline mester Sillis i en trætte med Richardus Wedderburn Thomas Stensen og Thomas skinder som vidner på, at Walter Rubertsen, Ellines husbond, på sit yderste havde bekendt, hvorledes det havde sig med hans og Richardus' handel i Frankrig, at han hverken var Richardus eller Anders Wacker noget skyldig (TB IX, 195a).

Lille Sander drager. 1560, A. Lille Sander betaler 1554 jordskyld til Hospitalet (HR).

Gamle Sander maltgører. 1560-63, A.

Sander skotte. 1564, A. 1564 får en skotte ved navn Sander lov at have sit tilhold her i byen og skal hente bevis inden S. Olufs dag, hvorledes han er skilt af Skotland (TB V, 169a).

Lille Sander skotte. 1560, A.

Sander skræder. 1563-97, A. Nævnes 1584 som skrædernes oldermand (TB X, 35a).

Sander væver til huse hos Albert væver. 1596-99, A.

Lille Sander væver. 1597-99, A.

Kirstine Sanders. 1571-73, A.

Albret Sandersen kræmmer. 1558-64, A-B. 1565-69: Kirstine Alberts.

Frederik Sandersen væver. 1593-99, A. Søn af Sander Hansen væver (s.d.). Borgerskab 1593, forlover Hans Reinoldsen (TB XIV, 44a-47a).

Jørgen Sandersen. 1556-76, B-C. 1577: Ellsse Jørgen Sandersens. Nævnt 1553 som salig Hans Sandersens søn (TB I, 130b) 1577 skifter Else Jørgen Sandersens med sine tre børn Hans, Marine og Charine; hovedgården på Stengaden vurderes til 500 gamle daler og andre ejendomme til yderligere 418 gamle daler. Elses tilkommende husbond er Gudmand Nielsen (senere borgmester) (SP II, 220b-237b).

Niels Sandersen skinder (bundtmager). 1577-99, A. Søn af Sander Bafoer drager (TB VIII, 95a-96a). 1606 nævnes han som formynder for David Hansen, Hans Lows (Davidsens) søn (SP V, 223b-224a).

Hans Simss. 1566-71, B. 1572-89: Margrete Hans Simss (Margrete Lows eller Simss, Margrete kræmmers). 1565 er han tolk for den skotske kvinde Jahanne Frosther (TB V, 269b). 1567 skødes salig Andris Loussen kræmmers gård i Kampergaden til Hans Simss skotte, der nu har Margrete Anders kræmmers til hustru (TB VI, 70a).

Thomas Szim. 1568, A.

Willum Sim skinder. 1556-60, A. 1566 fremkom Willum Foer for magistraten med to personer fra København, Sander væver og Anne Albretz, at forhandle om Willum Sim skinders forældrelose barn, hvis nærmeste frænder de er; Anne får pigen med sig (TB VI, 15b). 1573 gør Charinne Albritz af København krav på Willum Sims barns arvegods, som Willum Foer indtog, da han var samme barns forsvar; barnet får Frederik Leyell som lavværge (TB VII, 178b).

Willum Sim styrmand. 1591, A.

Thomas Sommer. 1585-96, A. 1597: Thomas Sommers hustru. 1573 sælger Thomas Willumsen Sommer sin del af den gård, han havde sammen med sin svoger Jonn Nielsen, til denne for 250 mark (som før gik) (SP I, 19a). 1597 optegnes gods og gæld efter Thomas Sommer og hans hustru, begge salige; der bliver 20½ dlr. tilovers (SP III, 564a f).

Willum Sommer. 1556-58, A. 1560-63 og 1571-72: Citze Willum Sommers. 1550 siger han god for Ryngan Blacky. Far til Hans Willumsen og antagelig også til Thomas Sommer. 1571 nævnes Hans Laursens enke Citze Sommers (TB VII, 23a).

Hans Spenss skræder. 1598-99, A. Borgerskab 1597, forlover Robbert Bryghus (TB XVII, 70a-71a).

Sander Steffansen. 1600, A. 1598 nævnes han som tjenende Richardus Wedderburn (TB XVIII, 6a). Borgerskab 1599, forlover Richardus Wedderburn (TB XIX, 87a-88b), og samme år omtales han som Birrite salig Peder Johansens tilkommende husbond (SP IV, 89b-91b).

Thomas Stensen (Thennsen, Thymen, Thomissen). 1580-93, A. 1579 lover Thomas Thennsen, som nu har salig Andris Loussens datter til hustru, at sålænge hans hustrumoder, Margrete ikke forandrer sig (gifter sig), vil han holde hende frit kammer og god værelse i den gård, han bekom med hendes datter, al hendes livstid (TB VIII, 232a). 1592 bliver han pantet for gæld til Frederik Leyell, til hvem han har pantsat sine jordebrev på den gård, han ibor i Kampergaden, for nogle børnepenge (TB XI, 222a; XIII, 6b, 96a). 1593 blev han dræbt af en mand fra Roskilde, og enken Margrete begærer formyndere for sig og sine børn Hans, Anna og Johanna (TB XIII, 56b, 59b).

Richardus Szillis (Richardus engelskmand). 1569-75, B. 1577-79 og 1587-93: Elline mester Zillis. Begravet 18/10 1575 (SOR). 1589 læses en fuldmagt fra Richardus Stud, borger i Marstrand, hvorefter han giver Elline Hansdatter, salig Richardus Sillis enke, afkald og kvittering for al arv, han på sin hustru, Jehannis vegne kunne tilkomme efter hendes salig far, Richardus Sillis (TB XI, 202b). Elline var senere gift med Walter Rubbertsen (s.d.). Begravet 5/1 1595 (SOR). 10/1 vurderes hendes efterladende gods; en kvindekåbe gives hendes gamle tjener, Richardus Willumsen; Rubbert Bryghus bekoster begravelsen (SP III, 407a f).

Hans Sziris (Ziriss, Szelis, Syrissen, Syrighsen). 1571-97, A-B-A. Borgerskab 1570 (TB VI, 337b); samme år vidner han i en retssag, hvorunder det fremgår, at han forstår skotsk (TB VI, 325b). 1569 er han indblandet i en handelsaffære på Narva med Jørgen Maer, Albrit Jørgensen, Sander Jacobsen af Aberdeen og Walter Albritsen af Malmø (TB VI, 200a-b). 1572 er han forlover for mester Hans Wale, engelsk bartsvær (TB VII, 146b). Skifte 1597, mester Thyl (Tidkesen) bartsvær udlægger på sin datter, enken Agates vegne 200 dlr. til Thomas Syrissens mødrene (SP III, 567a f). Andensteds kaldes borgmester Jørgen Maer Thomas Sirissens morbror og formynder (TB XVII, 86a).

Thomas Tenneker betaler aldrig skat til byen, skønt han opholder sig her en lang årrække, og hans status må da vel være liggerens; enken betaler derimod skat 1596-97. 1567 nævnes han som »Kauffgesell vonn Lundenn (London)« (RA. Øresunds Toldkammers arkiv. Kgl. missiver . . . 1554-1660), 1571 og 1573 som Johan Foxal, købmand i Londons tjener (KB 1571-75, 30f, 317). 1578 skaffer han kongen en tapetmester fra Nederlandene (Hans Knieper?) (KB 1576-79, 472). 1579 nævnes han som engelsk købmand (TB VIII, 246). 1584, 1585 og 1586 bestiller kongen store mængder klæde gennem ham (KB 1584-88, 206, 307, 543). Begravet 10/5 1595 (SOR). Boet hos enken, Trwne, rådmand Anders Saxsens datter, inventeres 26/5, det gøres ikke op i penge, men er fantastisk rigt; der findes gældsbeviser fra adskillige adelsmænd samt fra »Carolus Dantzeus Legate aff Franckrige« tre fordringer på ialt 747 dlr. (SP III, 433a f). Se desuden KB 1596-1602, 138).

Thomas drager. 1569-75, A. 1577-79: Bennete Thomas dragers. 1568 nævnes Thomas skotte drager (KR). Tomis drager begravet 15/9 1576 (SOR).

Thomas hakkelseskærer. 1591, 1596, A. Thomas engelsk hakkelseskærer tager borgerskab 1594, forlover Rasmus Holst (TB XV, 72a-73a).

Thomas skomager. 1557-77, A.

Thomes skræder. 1561-67, A. 1568 begravet en skotsk kvinde, som døde til Thomas skræders (SOR). Samme år tiltaler Anders Pedersen skinder, som har Thomas skræders hustru i senge (de er gift), Hans Simss for noget salt, som han sagde, at han havde opbåret på Thomas skræders vegne (TB VI, 170 a).

Thomas væver. 1561-64, A. 1562 klager en skotte, Thomas væver over sin nabo Michel (Lucht) skræders hustru, Charine der bruger ond mund; da han truede hende med at ville klage til magistraten, svarede hun: »Jeg pass inthid paa thig thurp (!?) skottmandt, och Hellder paa Borgemester eller Raad enthe, Jeg wurder baade thig och thennom wed en lorth«. Som vidner fører han to unge karle, der begge tjener Willum Foer skinder (TB V, 42b).

Hans Thomissen (Hans engelskmand). 1566-75, B. Gift med Gertrud skottekvinde, Willum (Oluf) skotte af Søborgs enke (TB VI, 252a, 240b). 1567 lader han Willum Foer opbyde den gård på Bjerget i Kampergaden, som kaldes Sander dragers gård, og som Oluf Søborigh iboede, på deres vegne, som kræver gæld i samme gård (TB VI, 62a, 65a, 68b). 1575 opbyder byfogden Hans engelskmænds gods, at betales til hans gæld, 'hvo som har herudi at sige, lade gælden anskrive' (TB VII, 303b).

Sander Thomsen skræder til huse hos Daniel pottemager. 1591-99, A.

Sander Trumpett. 1580-85, B. 1574 nævnes han som skotsk købmand (TB VII, 246b). 1578 får han lov at bosætte sig i byen mod at føre bevis fra Skotland om sin omgængelse og »afskild« derfra (TB VIII, 163b). Alexander Trumpitt i Helsingør har 1589 forretninger med David Wedderburn i Dundee (The Compt Buik of David Wedderburne, 19).

Mester Hans Wale, engelsk bartsvær. 1572-79, A. 1572 begærede den engelske bartsvær som så ofte før her at bosidde, men blev afvist, da hans hustru altid har ført og holdt et ondt hus med utilbørlig drik og anden løsagtig omgængelse, hvilket hr. Hans kapellan bevidner. En måned senere gives tilladelsen, dog mod at skaffe bevis fra England (TB VII, 64a, 75b), og 1/12 aflægges han sin borgered (TB VII, 146b). 1579 skyder han sit og sin hustrus skudsmål, da han agter at flytte hjem til sit fædrene land, England; de får godt vidnesbyrd (TB VIII, 255a).

Karrine Waltersdatter. 1592-93, A.

Walter Waltersens skolapper. 1599, A. Borgerskab 1599, forlover Jacob skomager (TB XIX, 111a-b).

Anders Wass. 1562-64, B. 1566-67: Gesse Anders Wass. 1564 vil han sælge sin fædrene gård på hjørnet af kirkeristen (TB V, 196a), den erhverves 1567 af Jørgen Maer (TB VI, 78b). 1566 opbyder Jacob Hansen den stol i S. Olai kirken, som salig Anders Wass havde stude i, og hans forældre, næst hos skottestolene på den sdr. side, om nogen kender sig rettelige deri (TB VI, 30b). Det skotske navn Waus var tidligere ret almindeligt, men er nu uddødt, med mindre formen Wass er en efterkommer (Register of Burgesses of Burgh of Aberdeen).

Hans (Was) bundtmager. 1577, A. 1576 får Hans Was skinder tilladelse til at bosidde og bruge sit håndværk (TB VIII, 49b).

David Wedderburn. 1587-91, B. 1592: David Wedderburns hustru. 1589 skøder Richardus Wedderburn til sin kære søn D. W. en gård norden for Stengaden på hjørnet østen for Kampergaden (TB XI, 191a). Begravet i S. Olai kirke 27/1 1591. 1594 skifter hans enke, Karrine Jens Holms datter med sit barn Kirstine Davidsdatter. Gården vurderes til 600 dlr., bohavet til 853 dlr., udgæld på 642 dlr. Det ses, at D. W. har drevet udenrigs-handel, klæde og rappirer nævnes. Datterens arvelod er på 325 dlr. Moderen er trolovet med Jesper Ketels (SP III, 360a f).

Richardus Wedderburn. 1568-99, C-B-A. Søn af Alexander Wedderburn, borger i Dundee 1527, og Isobel, datter af Thomas Anderson, der blev gift 1537; hun levede endnu som enke 1594. Richardus herbergede 1587 den skotske ambassadør Sir Patrick Waus, som »contracted, it seems, some friendship with him« (Compt Buik of David Wedderburne, Ixii, Ixiv,19). 1568 skal Folmer Rosenkrantz levere ham 21 læster korn for de 1000 dlr., kongen skylder ham (KB 1566-70, 362). 1576 får han og tre medredere tilladelse til de næste tre år at besejle havnene Stoppen og Refuit på Island og drive handel dér uden afgift mod at tilføre indbyggerne gode varer til en rimelig pris (KB 1576-79, 5), og 1578 tillades det ham at oprette en vinkælder med monopol på at sælge fransk og spansk vin i byen (KB 1576-79, 304); bevillingen fornyes 1581 for yderligere tre år (KB 1580-83, 290). 1578 omtales en engelsk sørøver, der er blevet straffet for at have taget et Richardus Wedderburn og Poul Huitfeld tilhørende skib (KB 1576-79, 333f). 1576 opretter han sin egen reberbane, da rebslagerne i byen ikke kan overkomme arbejdet (TB VIII, 18b). Samme år skifter han med sine tre børn Thomis, Kirstine og Arinne efter deres salig mor, Anne, datter af salig Thomis Mortt i Landskrone. Hans Albritsen, borger i Helsingborg, der har Annes søster Elline til hustru, møder med fuldmagt fra børnenes mormor Elline Thomisis i Helsingborg; børnenes arvelod er 800 gamle daler (SP I, 86b-88a). 1578 sværger Richardus, at hans pinke »Wlffuen«, og hvad gods han deri indskiber til Narva og derfra igen, tilhører ham og hans venner alene her i riget hjemme, og ingen fremmed har del deri (TB VIII, 182a). Også øxnehandel har han befattet sig med (KB 1580-83, 487). 1582 skal han ifølge kontrakt levere kongen årlig fire læster godt skotsk hvedemel og 4000 tønder havre til en fast pris (KB 1580-83, 545f). 1582 konfiskeres hans pinke i Emden (TB IX, 77a-b), og i den følgende tid synes han at møde økonomiske vanskeligheder. 1583 fører han proces mod Hans Møller af Lüneburg om syv deger (1 deger = 10 stkr.) og nogle stykker »Elandtzt Huder«, som han havde ladet indkøbe i Narva og ladet indskibe til Emden, hvor de nu holdes tilbage, til han skaffer bevis for, at de tilhører ham. Richardus og en engelsk købmand, Rubert Flor af Hull sværger, og han får sit bevis (på tysk) (TB X, 3a-b). 1586 stævner Jakob Ulfeld til Ulfeldsholm ham for en sum penge og får dom og sentens over ham (TB X, 170a-171b). 1588 lider han tab på et skib, der 1½ år har ligget arresteret i Spanien (TB XI, 143b-145a), og 1589 tilholdes det ham at betale Jochim von Leist 100 dlr., som han skylder denne for øxne (KB 1588-92, 272). Samme år bekendtgøres det, at hans gård på Stengaden med flere boliger og boder er pantsat til Bente Frantz skivers for 1000 dlr. og 50 rosennobler, lånt 1580 og 1585 (TB XI, 186b). En måned senere fører han proces mod Elline mester Sillis om en sum penge (se under Walter Robertsen), og senere på året kræver Peter Emery af Dundee ham for 16 deger oxehuder, leveret 1581, og Jost van Mønster af Emden kræver ham for 66 pund Hamburger penge; Richardus lover at skaffe pengene, men klager over, at han nu lå på rejse, og ikke uden sin mærkelig skade kan her så længe forøve (TB XI, 205b-209a, 234b-235a). 1590 forkynder fogden, at Richardus har pantsat sin gård i Mellemgaden til tolder David Hansen (TB XI, 279a). Hertil kommer en række indviklede arvetransaktioner med hans hustru, Mette Jacobsdatters mor, Anne Jensdatter (Rosenvinge), der har 200 dlr. i pant i hans hovedgård (TB XI, 475b-476b; XII, 52a-b; XIII, 129a), med hans søn Thomas og med hans svoger Bertell Burnhell (TB XII, 26b, 50a-51b). 1596 kræver en skotsk herremand, Hans Koken en sum guld og penge, som han forleden tid har antvordet Richardus og ofte æsket, men ikke bekommet; Richardus fremlægger dem nu (TB XVI, 37b). 1599 vurderes en del guld og sølv, som han for nogle år siden har pantsat til Agneta stenhuggers for 167½ dlr. (TB XVIII, 165b). Trods al denne økonomiske modgang er det dog lykkedes ham at bevare sin stilling

som kgl. leverandør og som herberger af udenlandske gesandter (KB 1588-92, 380, 689; 1593-96, 733; 1596-1602, 558), således beskrives 1596 godset efter en skotsk herremand Jacob Stubartit, som desværre blev dræbt af Hans Kustsen skotte til Richardus' (SP III, 536a f). Hans skatteydelse aftegner en meget klar, først opadgående, senere brat faldende tendens (1570: 20 m, 1585: 24 m, 1588: 32 m, 1591: 13 m, 1596: 3 m, 1600: 2 m). Omkring 1602 forsvinder han fra skattemandtallene, men hans begravelse er ikke anført i kirke-regnskaberne; enken Mette Richardusses optræder endnu nogle år, men da hendes efterladte gods vurderes 1610, finder man kun lidet og tarveligt indbo og klæder, alt til en værdi af 18 dlr. 2m 4s. En stol i kirken er pantsat til Karsten Kock kræmmer for 26 dlr. (SP V, 401a-b).

Wendilla skottekvinde. 1564-69, A.

Willum skotte af Stralsund. 1563, C.

Willum skotte. 1564, B. 1565: Willum Søborgs hustru. 1563 får Oluf skotte, som kom af Søborg, lov at bosætte sig her i byen (TB V, 97a). 1577 hedder det i en redegørelse for Sander Bafoer dragers gård på Kampergaden, at da Sander døde, var der megen gæld efter ham, og gården kom med gældnernes tilladelse til Oluf skotte, der kom af Søborg, og som havde Gertrud engelskvinde (således fordi hun nu er gift med Hans Thomesen engelskmand, ellers Gertrud skottens) (TB VIII, 95a-96a) 1567 opbyder Hans Thomesen den gård, Willum skotte, som kom af Søborg, iboede her på bjerget (TB VI, 65a), og et par uger senere på næste ting: Sander dragers gård, som Oluf Søborg iboede (TB VI, 68b). 1565 kræver Willum Riisse af Dundee med fuldmagt fra Willum Pathersen, borger i Edinburgh, arv efter Willum Søborg, som døde her i Helsingør; han skal komme overens med Sander væver i Birkerød og med Hans Thomissen, som nu har Willums hustru i sene (TB V, 252a).

Willum skotte. 1585-86, A. Muligvis identisk med Lille Willum skotte 1589, A.

Willumsnedker. 1558-70, A. Begravet 20/5 1573 (SOR). 1578 nævnes Hans Willumsen, Willum snedkers søn (TB VIII, 168a).

Anders Willumsen slagter. 1596-99, A. Han får 1591 skøde på den bygning i Kampergaden, som afdøde Jens Boesen i sin velmagt havde solgt ham (TB XI, 357a-358a). 17/4 1600 skifter han med sine børn Willum, Marine, Anna, Lissebet, Hans og Rachel efter deres mor, Anna Hansdatter; hovedgården vurderes til 700 dlr., aktiver ialt for 1161½ dlr., udgæld: 63 dlr. (SP IV, 163a-168a). To dage senere nævnes han som gift med Eline Mortensdatter, David Hansen slagters enke (SP IV, 168b-174a).

Hans Willumsen. 1558, A. Søn af Willum Sommer (SOR 1557), efter hvem han optræder i skattemandtallet.

Hans Willumsen. 1570-99, A. Søn af Willum snedker (s.d.), efter hvem han optræder i skattemandtallet 1570.

Jørgen Willumsen væver. 1592-97, A. Skyder sit skudsmål 1597, da han agter at give sig herfra (TB XVI, 107a).

Richardus Willumsen, (Richardus kræmmer i kældereren). 1591-99, A. Nævnt 1595 som Eline mester Szillis' gamle tjener. 1607 bliver hans gods beskrevet efter hustruen Bodell Hansdatters død (SP V, 264a f).

Willum Willumsen. 1561, A.

Thomas Withe (Witte, Wuitet, Wittert, Wiit, Huit = White?). 1578-96, A. (1579: Thomas Wiit skotte). 1586 opbyder Niels Mauritsen Thomas Withes jordebrev på hans gård, som Albret Willumsen i København har pant i (TB X, 166a).

David Aalborg drager. 1591, A.

Nederlændere

Watzi Abit. 1588-91, A. Antagelig identisk med den Wadtze Ipe med hustruen Regarnck, som synes at have handlet med kobberstik, forældre til Ipe Wadtze (se under Fries) (Frederiksborg Amts Aarbøger 1908, 80).

Johan Adamsen falkefænger. 1600, A. Rimeligvis søn af Adam Willumsen falkefænger, ved siden af hvem han optræder i skattemandtallet.

Adrian kannegetter. 1561-75, B. Herefter Marinne Adrians. Borgerskab 1564 (TB V, 184a). 1566 skyder han sit skudsmål, hvorledes han har handlet sig, siden han først kom hid til byen, og får godt vidnesbyrd (TB VI, 13b). Begravet 5/5 1575; hustruen Marine 25/11 1578 (SOR).

Adrian kræmmer. 1600, A.

Cornelius Adriansen skibsbygger. 1577-81, A- 1574 bliver Cornelius Adriansen, før bosiddende i Harlem, forløvet her at bosidde, dog skal han først handle sin sag hos hr. Rasmus sogneherre om hans tro og vilkår på religionens vegne, og skaffe sit bevis (TB VII, 240a). En fornyet midlertidig tilladelse gives ham 1576 (TB VIII, 13a).

Willum Adriansen. 1599, A.

Doert Albrechts. 1576, A.

Cornelis Albertsen bådsmand i »Bwnte Koo«. 1599, A. Charnelis i »denn Bunthe koo« begravnes 18/8 1602 (SOR).

Tønnes (Thomes) Albritsen styrmænd. 1573-93 (det sidste år Tønnes Schomager styrmænd). A-B. 1596: Margrete Tønnes styrmænds. 1595 beskrives salig Tønnes styrmænds efterladende gods og boskab hos hans efterlevende hustru Margrete »i den store Christoffer boendes«, pænt bo (SP III, 461b f).

Madtz (Mathess) Alder. 1556-58, A. 1557 sælger han fisk til arbejderne ved kirkebyggeriet (SOR). 1575 nævnes Anne Matz Alder (SOR). Alder, Aldert, Allert er et groningensk-frisisk mandsnavn (Winkler 488).

Gerdt Alerssen færgemand. 1589-99, A.

Jørgen Allesen skræder. 1572-81, A. 1568 skyder han sin søster, Kirstine Claus Friises skudsmål, som nu bor i København (TB VI, 174b).

Anne Ambrosius. 1570-71, A. 1573 lader hun en hollandsk bådsmand begrave (HR), og samme år omtales hun som gift med Cornelius Jansen hollænder (TB VII, 169a), der 1572 optræder på hendes plads i skattemandtallet.

Hans v. Andorp (Andorpen, Antwerpen) murmester. 1590-99 (måske også 1583: Hans murmester), A. Hans v. Anndorpen omtales 1568 som hjemme i København (TB VI, 129a). 1581 hævder den forviste Hans Fleming at have tilskrevet sin svoger, Jesper (Mathisen) snedker og Hans v. Andorp om at udvirke opholdstilladelse for sig i byen (TB IX, 22a). 1594 får Hans v. Andorffen Harffenslager borgerskab, forlover mester Jacob Willumsen bartsvær (TB XV, 14a-15b). Ansat som K. M. bestalter murmester på Kronborg (Friis: Samlinger, 171). Begravet 11/3 1600 i S. Marie kirke sammen med sin hustru Marine Peters von Alckmor (gravsten i klostrets Lazarussal, Danmarks Kirker, 472). 22/3 1600 beskrives deres efterladte gods; udgælden overstiger indgæld og indbo med 15 dlr. Mette Tønnesses, Casper Bogarts hustru har udlagt 17 dlr. til moderen Marrine Peiters jordefærd og lige så meget for Hans v. Antwerpens (SP V, 150a-153b). Jesper stenhugger i Helsingør (svigersønnen Casper Bogart) overtager hans bestilling som kongens murmester (KB 1596-1602, 499). Ifølge Weilbachs Kunstnerleksikon er han antagelig identisk med Cornelis Floris' yngre bror, Jan.

Arent (Arild) rebslager. 1556-70, B. 1545 nævnes Arent rebslagers hus i Campergaden (HR). 1554 er han sammen med Anders Gellerman forlover for Jehan Geritsen falkefænger (TB II, 11b). Begravet 20/12 1569 (SOR). 1571 giver hans søn Peter Arentsen til kende, at hans salig mor, Lene Arnts, født i Westfriesland, havde en søster, Gundill Morthenn Grotts »til Thills« i Preussen, som nu er død, hvorfor han befuld- mægtiger en anden moster, Marickenn (gift med Luttk van Lingen på Amagerland)s søn Hans Luttkesen til at opbære arv på hans vegne (Magistratens kopibog, 13a-b).

Arent styrmænd i Jesper snedkers bolig. 1598-99, A.

Bartholomeus Arndtsen (Arritzen, Arries) væver. 1591-93, A.

Otte Arentsen. 1592-99, A (1598: O. A. vintapper). 1599 holdes skifte mellem salig Hilcken Jacobsdatters mand, Willum Smed (vintapper) og hendes søn, Otte Arentsen (SP IV, 95a-96a). Måske identisk med den Otte Loman, der 1592 klager over, at han ikke må nyde fred for Thønnes skomager i sit eget hus (TB XII, 55a-56a).

Peter Arentsen. 1565-80, B-A. 1581: Margrette Peter Arentsens. Søn af Arent rebslager (s.d.). 1570 opbyder han og hans stedmor, Ingeborg, den gård i Kampergaden, som Arent rebslager før iboede, om nogen vil købe den (TB VI, 350a). 1581 skifter enken Margrete med sine børn Arild og Charinne der tilsammen får 164 gl. dlr. (SP I, 186b-189a).

Gieritt Jansen Becker (Backer, Brøker). 1575-78, A.

Herman Backer (Bøcker). 1578-88, A.

Hendrik Willumsen Backer. 1598-99, B. Søn af Willum Backer.

Johan Backer, styrmænd. 1596-99, A. Borgerskab 1594, forlover Goesen Hermansen (TB XV, 82b-83a). Johan Backer begravnes 21/3 1602 (SOR).

Roluff Backer gav 1552 ½ dlr. til hospitalet, den dag han vandt borgerskab (HR). Enken Anne Roluffs

betaler skat 1556-87, A-B-C-A. 1572 kræver en ung karl, Gert af Amsterdam, 72 Carolsgulden af hende, som Roluff Backer ifølge kvittering af 22/8 1553 skyldte Gerts afdøde far. Anne fremfører, at hun senere har handlet med Gerts far, der aldrig har krævet hende, men går dog med til at betale 40 gulden (TB VII, 93a). 1588 sælger Rasmus Szønnesen (Flensborg) til Goesen Hermansen en havejord, som er tilfaldet ham efter Anne Roluffs død på hans hustru, Roluff Roluffsdatters vegne (TB XI, 136a-b).

Simen Bager styrmand. 1592, A.

Willum Backer. 1574-89, B-C. 1593-99: Drude Willum Backers. 1592 anklager 20 dannemænd Willum Backer, som bor uden for byen, for at bruge handel og købmandsskab mod byens privilegier; denne klage kan han afvise ved at fremlægge K. M.s brev på den jord, han har bygget på og Borgmestre og råds lejebrev. Yderligere klages der over, at han holder samkøb med dem, som kommer sejlene med skuder og både ad Isefjord, hvilket er menigheden og borgerne til forfang, da det, disse skuder medfører, bydes ham til, førend de kommer til byen (TB XIII, 54b-55a). Han begravnes 6/8 1592 (SOR), og 1595 betaler enken 10 dlr. for tilladelse til at lægge en sten på hans grav (SMR). Samme år skiftes der mellem hende og hendes tre børn: Hindrick Willumsen Backer, Jehanna (Janneken) salig Johan Bubberts enke og Henrick Willumsdatter; der er jordegods i Helsingør for 1025 dlr. samt andet jordegods i Campen, desuden to skibsparter for ialt 1000 dlr. (SP III, 425a f).

Johan Baldzersen styrmand. 1592-99, A. Borgerskab 1592, forlover Tønnes Tønnesen (TB XIII, 62a).

Kort Bardewick. 1593-99, A. Borgerskab 1593, forlover Mikkel Nielsen fogedsvend (TB XIV, 44a-47a). Baardwijk, landsby ved Hertogenbosch.

Jesper (Casper) Benninck hatstofferer. 1591-99, A. 1594 er Jesper Bendict hatstofferer forlover for Hans Strøier (fra Riga). Benninck er et nederlandsk patronym af Benno (Winkler 28).

Bernt bødker. 1589-99, A. 1596 forlover for Hans Jansen, som er født i Ditmarsken og skal føre bevis fra Holland (TB XVI, 35a), samt for Borchardt Mortensen 1597 (TB XVII, 70a-71a).

Bernt nagelsmed. 1592-99, A.

Dowe Berntsen (David Bendtsen). 1597-99, A. Borgerskab 1597, forlover Hans Kruse (TB XVII, 70a-71a). David Bendtsen, som er kommen af Skåne, får foreløbigt borgerskab 1596 (TB XVI, 3b).

Cornelius Bertils styrmand. 1572-73, A.

Johan Blaa (Blae, Johan Kypper, Jan Kepperich). 1575-99, A-B. Johan Kopper optræder som vidne sammen med en del (andre) hollændere i en sag om hollændere 1584 (TB X, 47b-48a). Johan Blae er 1598 forlover for Adrian Jansen (TB XVIII, 132a-b). 1599 skifter Johan Blow alias Johan Kiiper med sine børn Janneke (gift med Jochum væver Leuchtemagter) og Anna Johansdatter efter Marrine Janssis, som for nogle år siden er død; Johan Kiiper beretter, at der er nogen arv og ejendom i Brabant »till Byiill hoss Hertugen busch«, hvor børnenes morbror, Peder Johansen bor (SP IV, 112b f).

Caspar Bogartt stenhugger. 1591-99, A. Svigersøn af Hans v. Andorp, i hvis sted han 1600 bliver udnævnt til kongens murmester. 1601 antages han til at udføre stenhuggerarbejdet på den ny bygning på Frederiksborg slot for en betaling af 11.500 dlr. (KB 1596-1602, 692). Nederlandsk slægtsnavn Bogaert (Winkler 292).

Cornelis Mortensen Bolldt styrmand. 1593-99, A.

Anthonius Boye (Bøgell) hatstofferer. 1599, A. Borgerskab 1598, forlover Peder Holst (TB XVIII, 132a-b).

Jochim Braggroch (Brackrogge). 1593-99, A. Borgerskab 1593, forlover mester Thill v. Slessill bartsvær (TB XIV, 44a-47a). Begravet 28/3 1601 (SOR).

Annicke Breckers (Annicke hollænders). 1580-84, A.

Mester Hans Bruille (Bruill, Bryll, Bröill, Brull) bartsvær 1566 (Mester Hans bartsvær), 1571-72, A. 1568 begærer en bartsvær, Hans Bruille, som før har været bosiddende her, men siden boet i Landskrone, påny at bosætte sig her i byen; alle bartsværerne tilkendegiver da, at forgangen år, da K. M. ønskede, at byen udredede en bartsvær, fór mester Hans herfra, dog han havde her tilforn sin stang og bækken udhængt og brugt sit håndværk. I Landskrone er hans stang taget fra hans dør og hængt på kagen (»Kagidtt«), af hvad årsag måtte han selv vide. Han får dog borgerskab, når han har skaffet bevis for sin vandel (TB VI, 134a). 1570 får mester Hans Bryll bartsvær »van Loffwen« (Louvain, Löven?) borgerskab, forlover Hans Midden-tue (TB VI, 321a). 1574 opbyder Laurentz Auerdich noget gods, som Michell Snøchell har i pant af mester Hans Brull bartsvær, som flyttede til Varberg (TB VII, 274a).

Hans thor Brøgge snedker. 1593-99, A. 1592 klager snedkerne til magistraten over Hans thor Brøgge, som tjener kongen for en bøsseskytte og har været i deres lav, men ikke holder sig efter deres skrå, idet han holder flere svende, end skråen formelder, dem til stor skade. Han indrømmer, at han ikke har givet skat, siden Gert

Rantzau var slotsherre, og han vil heller ikke holde snedkerskrå. Derpå fratages han sit borgerskab og retten til snedkerembede (TB XIII, 6b). Næste år tager han dog atter borgerskab, forlover Caspar skræder (TB XIII, 131b). Samme år, 1593, vurderes gods efter hans salig hustru Marrike (SP III, 288a f). Han leverer 1592-93 en altertavle til S. Marie kirke for 70 dlr., nu i Søborg kirke (Holbo hrd.) (Danmarks Kirker 375). *Robert Bryghuuss (Bryghusen)*. 1592-99 (1593: Ruprecht), A. 1596 bliver han formynder for Isebrandt, Jacob Meus' søn (SP III, 541a f) og 1603 for Lowe Gertsen (SP IV, 515), men nævnes dog også flere gange i forbindelse med skotter og englændere.

Caspar v. Brussel stenhugger. 1580, A.

Gillius (Sillgis) v. Bræssel stenhugger. 1599, A. Gellius von Bryssell tager borgerskab 1598, forlover Willum Smedt vintapper (TB XVIII, 25b-26a). Næppe identisk med den Frantz Jelliss af Brøssel, stenhugger, der dræbte sin hustru 1596 og dømmes til døden (han kan dog være blevet benådet) (TB XVI, 60a-62a).

Jesper vonn Brøssell. 1588-89, A.

Johan Bubbirt. 1592-93, B. 1596-97: Janneken Bubberts. 1593 kvitterer han på hollandsk på en veksel til Henrik Ramel, udgivet af hans bror Lambert Bubbirt i Amsterdam (TB XIII, 172a-b). 1590 omtales han som vintapper i Helsingør, hos hvem hertug Henrik af Brunsvig og Hertug Ulrik af Mecklenborg lader udtage rhinskvin for en stor sum penge (KB 1588-92, 403, 704). Gift med Janneken, datter af Willum Backer (s.d.). Begravet i S. Marie kirke 20/3 1593 (SMR). 1595 betaler enken for en sten på graven (SMR). 1596 skifter hun med sine børn Hindrich Bubberts og Willmchen Bubberts; både aktiver og passiver er store, rest 413 dlr. Moderens tilkommende husbond er Johan v. Ettwich (SP III, 538b f).

Marthen Burs (Buers, Buss) styrmænd. 1561-63, A.

Willum van Busch. 1596-99, A.

Johan Bussert. 1560-70, A-C. 1571: Kirstine Johans. Begravet 14/4 1570 (SOR). Skifte 1571 mellem Kirstine Johans og hendes datter Marine; jordegods for 2232 mark danske; Johan Bussert har ejet en mængde herberge og synes desuden at have drevet udenrigshandel, hans skipper, Lauritz Isserlou nævnes. Moderens tilkommende husbond er Niels Barfod (SP I, 3a-8a). Navnet Bussart forekommer hyppigt i Nederlandene (Holland, Danmark, I, 405).

Marine Bussert. 1564-65, A. Datter af Johan Bussert (s.d.).

Conrad Buwinckhusen. 1589-93, B (herefter rådmand, senere borgmester, HS 5). 1591 giver Conrad Bowinckhussens bror, Hermen, hjemme i Amsterdam, en rosennobel til S. Olai kirkes bygnings behov (SOR). 1592 kaldes han søfarende mand (TB XII, 11a). Svigersøn af Jørgen Maer (TB XI, 239b-240a). Begravet 5/6 1599 (SOR).

Herman Bouinckhussenn. 1584, A. Se under Conrad Buwinckhusen.

Frantz Børgissen (Børgissen). 1579, 1593-98, A. 1593 får Frantz Børgissen af Osthusen (Oosthuizen i Westfriesland) borgerskab, forlover Jost Johansen (TB XIV, 25a).

Claus hollænder. 1566-68, A. 1567 stak Claus hollænder, som før boede i Gurre, i sit eget hus her i Helsingør en hollandsk bådsmænd i livet med en kniv; bådsmænden er senere død (TB VI, 73a).

Claus kandestøber (kannegetter). 1591-99, A. 1597 er han forlover for Jeronimus Rhor von Weinum (TB XVII, 70a-71a).

Claus skræder. 1580-89, A. 1590: Claus skræders hustru. 1580 får Claudius skræder tilladelse til at bosætte sig i København eller Helsingør og ernære sig som skræder og på anden måde (KB 1580-83, 140).

Clausgen. 1598, A.

Adrian Clausen styrmænd. 1577-87, A. 1588 forvises Eline Adrian styrmands hustru for utugt; året efter gribes hun atter i utugt, men manden tager hende til sig igen, og de forvises da begge byen, thi Adrian har tilforn på tinge beklaget sig og sagt, at han hverken ville eller kunne have omgængelse med hende eller have hende hos sig formedelst hendes horeri og slemme ukyske levned, hun har givet sig til (TB XI, 187b).

Diidrich Clausen. 1589, A.

Jacob Clausen overskærer i Gudmand Nielsens boder. 1584-92, A. 1593: Jacob Clausens hustru. Begravet 24/8 1592 (SOR).

Jan Clausen. 1571-75, B. 1573 anklager Jan Clausen seilmager, borger her ibidem, sin sted søn Claus Petersen kurvemager, der er svaghovedet og bor hos ham - fordi han slår sin mor, Grete kurvemagers (TB VII, 216a-b). 1574 må han og Cornelius hollænder hver bøde 2 mark til byen for at have slået hinanden i hovedet med en potte (KR). Borgerskab 1570, forlover Jost hollænder (TB VI, 321a).

Johan Clausen bager. 1583, A.

Cornelius skræder. 1575-77, A. 1579: Margrete Cornelis skræders. Begravet 16/7 1577 (SOR).

Cornelis snedker i »Gyldenn Ancker«. 1587-90, A. 1592-93: Cornelius snedkers hustru.

Cornelius tømmermand (skibsbygger). 1575-76, A. Muligvis identisk med den Cornelis v. Delden, der 1581 lægger og driver et loft i det store tårn på Kronborg (Wanscher, 132).

Dorette (Dorothea) Corneliusse. 1557-61, A.

Cornelius Cornelissen hollænder. 1565-78, A-C-B-A. 1575 betaler han intet, da han er i Norge og ikke kommer hjem før jul. Herberger Hans (v. Paeschen) bygmester 1572 (KR). Betaler 1574 2 mark i sagesald for klammeri med Jan Clausen (KR).

Remert (Remer, Rhomert, Reiggnert) Cornelisen skipper. 1587-96, C. 1568 nævnes Reignert Carnelissen, Riicke hollænders mand, som bosiddende i Helsingør (TB VI, 128b). 1596 klager toldskriver Niels Henriksen over, at hans skipper og tjener Romert Cornelessen for kort tid siden er kommet i hans hus og har brugt mange skældsord imod ham og understøt sig i at tilføje ham vold og overløst i hans eget hus; kongen beordrer en undersøgelse iværksat (KB 1596-1602, 33).

Hellwich (Depenbrogs) i »Stiernen«. 1593, A. 1593 tiltales en kvinde, Hellwig Depenbrogs i »Stiernen« for gæld (TB XIV, 34b).

Jacob Pithersen Diicke, en ung skipper som havde nedsat sig her og havde borgerskab, vil rejse vestpå og giver for den frihed, han har nydt, 14 enkelte daler 1572 (KR). 1569 gør en ung mand Jacob Pithersen sin borgered. Han har en bojer, i hvilken han har solgt borgmester Jacob Hansen og Hans Nielsen de to parter, mens han selv beholder den tredje (TB VI, 214b). Nederlandske slægtsnavn Dijk (Winkler 247).

Frantz (Dirichssen) skomager. 1584-92, C. 1590 skødes en gård på Sanden (øst for byen), som Frederik II har givet rådmand Hans Madsen i Slangerup, til Frans Dirichssen skomager, borger her ibidem (TB XI, 305a-b). Frantz skomager begraves 1/11 1592 (SOR).

Gieritt Diidrichssen. 1577, A.

(Lille) Willum Diderichsen. 1580-99, A. 1601 skifter han med sin datter Aallheitt efter hustruen Anna Bertelsdatter; jordegods ungefær for 1400 dlr., indgæld 600 dlr., udgæld 1200 dlr. Mødrenearven bliver på 600 dlr. (SP IV, 366a-367b).

Fredrich bager (Dickenberg). 1598-99, A. Fredrich Becker Dickenberg får borgerskab 1597, forlover Johan (Jansen) hattemager (TB XVII, 70a-71a).

Thomas (Dittrich) væver. 1597-99, A. Thomas Dittrich væver får borgerskab 1597, forlover Hybert væver (TB XVII, 70a f).

Arntt (van Dhotekum) Gellermann. 1567-68, A. 1569: Arnt Gellermanns hustru. Arntt van Dhotekum, kræmmer, som kom af Elburch i Lannth Gellern blev 1566 samtykt at nedsætte sig her i byen på et års tid at forsøge, dog skal han ingen tappen eller snappen bruge, men underholde sig af sit »krammerij« og købmandsskab (TB VI, 15b). 1567 får Arnt Gellermann pålæg om at straffe sine børn, der har skudt med »kode bøsser«, og indslået vinduer (TB VI, 102a). Begravet 6/6 1568 (SOR).

Peter Ebennbly (Effenblid). 1589-91, 1597, A. Nederlandske slægtsnavn Evenbly (Winkler 351).

Effuert pottemager. 1567-73, A. Begravet 11/12 1573 (SOR). 20/4 1573 opbyder Mads Laursen den bygning, som tilhører Helliggejst, næst bag samme, og kaldes pottemagerhuset, som forud Bertillmeus pottemager og siden Effuert pottemager iboede (TB VII, 176b).

Effuert skomager. 1592, A. 1593: Effuert skomagers hustru.

Gert (v. Egen) billedhugger. 1589-99, B. 1596 formidler Gertt v. Egen billedhugger udstedelsen af Antonis v. Opbergens fødselsbevis ved Johan Lemments (TB XVI, 58a-59a).

Engelbrecht kræmmer. 1592-99, A.

Gert Fadder stenhugger. 1579, 1592-99, A. 1586 skødes et stykke jord fra mester Anthonius (v. Opbergen) til Giertt Fadder i Helsingborg (TB X, 142b). 1592 sælger Gertt Fadder stenhugger, borger i Helsingør, og Anthonius von Obergag(!) bygmester, et jordstykke til velbyrdige Henrich Ramel (TB XIII, 109a-b). Den Gert stenhugger af Helsingborg, der 1596 forvises, fordi han går og »trøgler« og overløber fremmede folk såvel som borgere med stor ubesked (TB XVI, 38a), er næppe identisk med Gert Fadder.

Jan Faller i Fredrich (Leyell)s hus. 1581, A.

Herman Fecht styrmand. 1599, A. Middelnedertysk tilnavn Fecht (DGP).

Syllis de Fisch stenhugger. 1593, A. 1596-98: Silligis de Fischis hustru (efterleverske). Borgerskab 1593, forlover Tønnes Tønnesen (TB XIV, 44a-47a). Nederlandske slægtsnavn Visch, de Visch (Winkler 385).

Cornelius Frantzzen skipper (Skipper Cornelius). 1577-93, A-C-B. 1596-97: Barbara Hendrichs. 1570 kom

kongens skipper, Cornelis hid fra København og begærede her at bosidde. Hans hustru er født i Holland; han har først boet i Amsterdam og siden Mikkelsdag i København. De skal overhøres af sognepræsten og føre bevis fra øvrigheden i Amsterdam (TB VI, 285b). De nævnes 1572 (TB VII, 96b). 1597 gives skudsmålsbrev på tysk til Barbara Hendrichs, salig Cornelius Frantzen, borger i denne by, hans enke (TB XVII, 8a-b).

Thomas (Franndtzenn) billedhugger. 1589-97, A-B. 1598: Thomas billedhuggers efterleverske Marria Tomsis; 1599: »Hermind Rholfinck (stenhugger) der feck Thomas bidthoffers(!) hustru«. 1588 skøder rådmænd Oluf Pedersen på Anne Pedersdatter, Rasmus Hansens byfogedes enkes vegne et hus og grund vesten i det Store Færgestræde til Thomes Franndtzenn billedhugger, indvåner her ibidem (TB XI, 101b). 1598 skifter Marri salig Thomas billedhuggers med sine børn Peter, Lenhartt, Kattrina, Jacob, Nillchen, Marrike og Frantz. I boet indgår to ejendoms boliger på vestre side i Store Færgestræde; hver søn får 100 dlr. og hver datter 50 dlr. (SP III, 747a f). Thomas Frandsen leverede 1587 den fornemme altertavle af sort og hvidt marmor i Kronborg slotskirke (Danmarks Kirker 580-597).

Willum Frantzen murmester i »Galeien«. 1592-99, A.

Diidrich Fredrichsenn. 1589, A.

Mester Hans Fresse. 1568-77, B. 1569 udtages han som udenlandsk indbygger i Tønnes Jacobsens sag (TB VI, 197a).

Claus Friis. 1560-64, A. 1565-68: Kirstinne Claus Friisses. 1568 skyder Jørgen Allesen skræder sin søster, Kirstine Claus Friisses skudsmål, som nu bor i København (TB VI, 174b).

Engelbrecht Friis skipper. 1597-98, A.

Hans Friis, Lisebett brabanters søn (se Jacob brabant). 1596-98, A. Borgerskab 1597, forlover Niels bundtmager (TB XVII, 87b-88a).

Henrich Friis bøsseskytte. 1579-99, A. Fra 1587 betegnet skomager, skolapper.

Ibbe Vadtssen (Friiss). 1600, A. 1599 tager Yppe Madsen(!) borgerskab, forlover Sacheus Leuhusen (TB XIX, 87a-88b). »Kaptajn« Ipe Wadtze, af hollandsk afstamning, nævnes som gift med Susanne Hügsdatter og som søn af Wadtze Ipe (se Watzi Abit) og Regarnck (Frederiksborg Amts Aarbøger 1908, 80). Ippo Watzes Friis, borger i Helsingør, sælger 1612 flæsk til Kronborg, og kvitterer med hollandsk skrift (RA. Kronborg Lensrgsk. Bilag). Gravsten i S. Marie kirke over Ipo Watsis Fries, død 28/2 1628, 65 år gammel (Danmarks Kirker 476).

Jens Friiss fisker. 1587-93, A.

Berent (Funcke) blydækker. 1583-99, A. 1575 nævnes Berent von Campen blytækker i forbindelse med byggeriet på Kronborg (Friis: Samlinger, 297). 1601 arbejder Bernt Funcke blytækker på Frederiksborg (KB 1596-1602, 645f). Berent blitecker synes at være svigerfar til Hans Jungeblodt (s.d.). 1611 benytter han et segl med initialerne B. F. (RA Kronborg Lensrgsk. Bilag).

Gerdt Gardeners hustru. 1587-88, A. 1589 skifter David Appell landsknægt med sine stedbørn Marine, Margrete, Hans, Erenndtz, Chatrine og Sophie efter deres far, Giert Gardenner; børnenes arvelod er 53 dlr., hvorfra går en del gæld (SP II, 112a-113a). 1593 skifter Kirstin Gardners med sine børn Marrine, Hans og Kattrine. Siden 1589 er tre børn døde og begravet i den tyske kirke; moderens mand er dragen til Tyskland (SP III, 286a f). Gardenier er et nederlandsk slægtsnavn (Winkler 301).

Willum Geldsack (Gelltsack). 1590-92, B. 1593-99: Marrike GELTSAX. Muligvis identisk med den Willum Jacobsen Gelltsack af Emden, der 1576 anklager Gerbrand Anndresses v. Bracke for at have undløbet ham af deres »Amyralls Schap« mod deres forbund og kontrakt, så han derover blev taget af de »Dunkertz« fribyttere og mistede skib og gods (TB VIII, 66a). Maricke Gelltsachs begravnes 1/8 1602 i S. Marie kirke (SOR), og 1603 skiftes der efter hende mellem børnene Effert Willumsdotter (!), Tette Willumsdotter og Frands Willumsen Geldsack; udgæld 674 dlr., aktiver: pænt indbo, 200 gulden på rente i Memlingh samt to skibsparter (SP IV, 497a-504b).

Willum Willumsen Geldsack. 1590, B.

Johan van Gellern. 1569-74, B. 1568: Alhed Johans, 1575-76: Alhed van Gellern (= Geldern, fyrstendømmet, eller byen i Brabant). Borgerskab 1570, forlover Jesper Johansen (TB VI, 255a, 262a). 1575 skifter Alhed Johan van Gellern med sine to børn; deres arvepart er 1119 mark; skiftet er i øvrigt indviklet, mest bestående af gældsposter og købmandsgods (SP I, 60a-63a). 1578 skiftes der efter Alhed Johan Stoltes (tysker) alias Alhed vann Gellers, hvis mor endnu lever i Helsingborg; boet er meget rigt (SP I, 127a f).

Gert hollænder betaler jordskyld til hospitalet 1544 og 1545; 1550 giver Charine Gert hollænders et hus til

de fattige (HR). Fra 1554 er enken gift med mester Hans v. Göttingen (tysker, s.d.), og efter hans død optræder hun på hans sædvanlige plads i skattemandtallet 1564, A.

Gierdt landsknægt. 1564, A.

Gert pottemager. 1556-62, A. 1552 er han i klammeri med Blasius pottemagers hustru (TB I, 64b).

Giert remmesnider. 1591-92, A.

Gert snider (skræder). 1570-99, A, 1567 får Gertt skræder, der er kommet af Kampen, midlertidigt lov at bosætte sig her mod at føre bevis fra rådet i Kampen (TB VI, 110b). 1578 køber borgmester Henrik Mogensen sin genbo, Giertt snider hollænders hus og jord (TB VIII, 161a). 1591 skifter Giertt skræder med sine børn Hans Gertsen og Giesse Gertsdatter. Han har nu sin 5. hustru, og da børnenes mor, Anne Svendsdatter døde, var han ikke i synderlig formue; siden har han igen forandret sig med Anders bagers datter Karen, som var enke, og med hvem han har avlet et barn, men begge er siden døde; derfor tilkommer der ham nu et hus på Stengaden. Han giver nu sine børn som deres mødrene 100 dlr., (som han har lånt) at sætte på rente (SP II, 216a-217a). 25/6 1606 begravnes Gertt skræder (SOR).

Gert skræder i »Staadet Eskens« (se tyskeren Michel Lucht)s hus. 1587-90, A.

Dessmer (Gerittsen) skræder. 1571-96, A. 1597-99: Anna Dessmer skræders efterleverske. 1570 tager Desemer Gerittsen borgerskab, forlover Oluff Ipsen skræder (TB VI, 321a). Skifte 1596, jævnt bo (SP III, 516a f).

Gerridt Gerdtsen. 1596-99, A. Borgerskab 1594, forlover Goesen Hermansen (TB XV, 14a-15b). 1603 udmønter salg Gerrit Gerdtsens enke sin søn Lowe Gerttsens fædrene: 30 dlr. (SP IV, 515).

Herman (Gertsen) stenhugger. 1580-91, A-B. På samme plads 1579: Margrete stenhuggers (Gert v. Groningens enke); 1592: Herman stenhuggers hustru. 1591 skifter enken Karine Pedersdatter med Hermans børn Giertt, Katrin (avlede med Hermans 1. hustru, Magrete), Jachup og Peder (Karines); jordegods for ialt 1600 dlr., udgæld 112 dlr. Hermans søstermand Augustinus Jachupssen, guldsmed i Århus (Bøje 191) tager Gert Hermansen til sig (SP II, 244a-251b). (En Århus-guldsmed, Gert Hermansen optræder 1613-42 (Bøje 191)). 1592 beklager Conrad Buwinkhusen med andre hans medformyndere til Herman stenhuggers børn sig over, at der »undrækkes« meget af det efterladte gods, og de må ikke vide, hvor det kommer bort (TB XII, 54b).

Høytt Gierittssen. 1573-75, A. 1576: Høytt Gierittssens hustru. 1572 begærer skipper Høyttke Gerittssen, der har begivet sig fra Workum på grund af krig og anden besværing, her at bosidde; han har sin bojert liggende i Sundet og vil med den søge sin føde og underholdning, hvilket bevilges på de sædvanlige betingelser (fremmede penge og religionsartiklerne) (TB VII, 96a). Begravet 24/2 1575 (SOR).

Lowe (Geridsen) drejer. 1580, A. Drejer Løf Geridsen nævnes som Jesper Mathisen snedkers hjælper ved arbejdet på Kronborg (Helsingør i Sundtoldstiden I, 298). Louwe, nederlandsk forkortelse af Laurens (Winkler 106).

Thiine (Thimenn, Theymen) Gierritzen (Skipper Theymen). 1576-91, A. 1581 nævnes han som skipper på Richardus Wedderburns pinke (TB IX, 43b).

Jost van Gijssen (Giessen, Gejen). 1582-85, A. Nederlandsk slægtsnavn Gyssen (Winkler 100).

Laurits Gijssen i »Stjernen«, 1596-99, A.

Swsanna Gorrissis. 1593, A.

Morten Grimmer kræmmer. 1598-99, A. Borgerskab 1599, forlover Rodker (Keding) kræmmer (TB XIX, 87a-88b).

Mester Gert (van Groningen) stenhugger. 1575-77, A. 1578-79: Margrete stenhuggers; 1580: Herman (Gertsen) stenhugger. 1576 underskriver han sig Gerth van Grongen (RA. Sundtoldrgsk. Bilag). Ledende stenhugger på Kronborg. Omtalt som død 12/8 1577 (TB VIII, 117a), og det Århusværksted, som C. A. Jensen tillægger ham i tiden efter 1580 (Danske adelige Gravsten II, 65f; Weilbachs Kunstnerleksikon I, 397-98), må altså afskrives.

Jost Grønning (Jost Klipping). 1556-60, B. 1561: Ellsse Jostiis. 1550 bekender Jørgen Oldach of Lübeck, at hans svoger, Jost Grønning har betalt ham 50 dlr. efter hans salig søster Karijne (TB I, 36b). Begravet lørdag næst efter S. Laurentii dag 1560 (SOR). 1563 nævnes Else Jost Klippings efterleverske og hendes nuværende husbond Henning Joenssen, der bor i den gård, Jost købte, nogen tid før han døde (TB V, 110b). Ellsse Josts blev begravet 5/2 1572 (SOR), og 1574 skifter Heming Jonsen med sin stedsøn Hans Jostsen, der som arv efter sine forældre og sin bror, Luckas, får 163 dlr. Den fædrene gård er vurderet til 300 gamle daler (SP I, 46a-48b).

Matthiis (van Grønningen) stenhugger. 1577, A. Matthiis van Grønningen stenhugger bekender 1579 at have

overslaget, hvad han kunne blive sin datter, Doritte skyldig efter hendes salig mor, Doritte: 60 mark danske (15 gl. dlr.) (SP I, 166a-b).

Matthiis (von Grønningen) snedker. 1578-90, A. Mattis von Grønningen snedker tilskødes 1586 to søsterparter i den gård, salig Jens Jonsen fordam tilhørte (TB X, 131b). 1589 pantsætter han sin gård til Lutke Høyer landsknægt for 100 dlr. (TB XI, 266a).

Cornelis Dirichssen Gutthart. 1593-99, A.

Willum Hammelthuen. 1584, B.

Hans hollænder. 1581-83, A.

Gert der Harcke (de Herckell, tho Harcke). 1583-98, B. 1599: Anna Gertt de Herckels efterleverske. 1592 nævnes Bente Frantz Lauritzens' gård i Stengadens sydside, som nu Gert tho Harcke ibor (TB XII, 25b-26a). Begravet i S. Marie kirke 14/6 1598 (SOR). 16/10 samme år giver Michell Philippsen snedker, borger her ibidem på egne, Dirrich Herckells og Drudeken de Herckills vegne, Anna Herckels formynder Peder Holst afkald (kvittering) for arver efter deres svoger og bror, salig Gert de Herckell (TB XVIII, 99b). I S. Marie kirke har været opsat et nu forsvundet epitaf over ham, sat af Anna de Hackels »andermahls Johan Hillings Hausfraue«, der døde 2/5 1604 (Danmarks Kirker 463f). Hun blev begravet 4/5 i S. Marie kirke (SMR).

Hans van Herdewijch. 1583, B. Begravet 1583 (SMR). 1584 lader Arentt Herbartzsenn, borger til Harderwigh i fyrstendømmet Geldernn forelæse sine fuldmægter: at han med sine brødre og sin søster befindes at være morbror og moster og nærmeste arvinger til salig Hans Harderwicks barn; på fædrene side findes ikke nærmere slægt end en ung dreng, Johan Suyck, som er barnets fasters søn. Arentt begærer det dem tilkomende arvegods (TB X, 40b, 47b-48a).

Høye (Hay, Høye) Heddis skipper. 1584-92, B-C-B. 1593: skipper Hay og hans svoger. 1592 skiftes der efter Sebilla Thettisdatter; arvingerne er Høye Heddis på sin hustrus og to børns vegne, samt Jacob Thetis og Peder Tedsen. Arven er på 1016 dlr. 5 mark (SP III, 736 f). 1594 beder skipper Hay Heddis tre borgere være formyndere for hans tre børn med hans salig hustru Meine Tedsdatter, da »hans leilighed matte tildrage ad hand begiff seg andenstedts hen ad boe«. Formyndere er Jost Johansen, Willum Smedt og Gertt de Herckell. Den mødrene arv på 300 dlr. udbetales (SP III, 359b).

Willum (von der Heide) kræmmer (Willum Willumsen, Willum v. Marstrichtt). 1570-82, B-C. 1583-86, 1596-99 (samme sted 1595: Arent tho Rades hustru): Anna Willum kræmmers. 1574 anklages Willum von Marstrichtt for at misbruge byens handelsprivilegier (TB VII, 226a). 1575 klager otte borgere over Willum Mastrich, Allert Jacobsen og Isack kurvemager i særdeleshed og over nederlænderne i almindelighed (TB VII, 332a-b). Død 20/6 1582 (gravsten i S. Marie kirke (Danmarks Kirker 468)) og begravet dagen efter (SMR). 3/12 1582 befuldmægtiger Anna Willum kræmmers med sin værge Frantz Lauritzens samtykke Marthen v. Marstrich her ibidem at udrette hendes sag om at 'udsørge og udfritte' hendes salig husbonds rette og sande arvinger i Marstrich, i »Bruss ahn der Maess« eller hvor de med rette findes, og der forhandle efter Willums testamente (TB IX, 130b). 1583 møder Henrick Beutte von Oust ahn der Maess i Brabant med forseglede bevis »von der Schöpffenbanckh til Brust« som fuldmægtig for en umyndig dreng, Henrick Beutte den unge, hvis mor var faster til salig Willum von der Heide, borger i Helsingør, at fordre Henricks arv af enken Anne Christoffersdatter. Desuden møder Morten Fleck som formynder for en ung dreng, Johan Strey, der også var arving efter det forseglede brevs lydelse, dateret Maastricht 23/3 83. Willums og hans arvingers »genealogia« opstilles (TB X, 1b-2a). 3/7 1583 giver Henrick Beutte og Anna Willums til kende at være venligen forligte (TB X, 11a). Enken gifter sig senere med Arent then Rade (s.d.). Skifte efter hende 1602; arvingerne er hendes søsterdatter og dennes mand, Winholdt Jørgens, borger i Deventer samt Claus Ruchoff på hans hustru, Karrine Gerlichs vegne, som er datter af Anna Willums halvbroder Gerlich Reinholt. Stenhusgården vurderes til 2400 dlr.; item berettes at være en gård i Campen. Hver arving får 912 dlr. (SP IV, 432a-439a). Anna Willum kræmmers begravet 22/7 1602 (SOR).

Johan Hellingh (Hillingh, Hylling, Helling). 1597-99, A-B-C. 1596 sværger Johan Hylling, som er kommen af Ernden, borgerskab, forlover Goesen Hermansen (TB XVI, 3b, 16a). Modtager 1605 som slægtning af Tønnes Tønnesens og Nile Jansdatters børn, disses boskab (SP V, 125a-126a). Gift med Anna, enke efter Gert der Harcke (s.d.), 1600-1604. Begravet 25/2 1606 (SOR). Samme år skifter enken Jannicken Vorstis med sine stedbørn Wallter, Pouell og Hellerbenn Hillingh; jordegods for 1960 dlr., indgæld 522 dlr., mange skibsparter og rigt indbo, udgæld 2054 dlr. (SP V, 190a-200b).

Steffen Henning (Hennicke) v. Grønning (Steffen hollænder). 1576-78, 1589-96, A-B-A. Steffen Henning får 1574 tilladelse til at bosætte sig her i riget med to års skattefrihed (KB 1571-75, 399f), og 1576 tillades det

Stephan Hennyngk, der for sin religions skyld har måttet forlade Nederlandene, at bosætte sig i København eller Helsingør med et års skattefrihed; dog må han ikke indføre nogen ny lærdom, som strider mod den Augsburgske konfession (KB 1576-79, 15). Han ses at have handlet med vin (KB 1593-96, 332f). 2/2 1596 beskrives salig Steffen Henning af Grønningens gods, som døde til Johan Blais samme dag; pænt indbo med bl.a. et krucifix og et maleri forestillende Kristi fødsel samt flere bøger (SP III, 520a f).

Hendrich skomager. 1593, A. Borgerskab 1593, forlover Tønnes Tønnesen og Willum Smed (TB XIV, 44a-47a).

Janneke Henrich (Janneke hollænders). 1567-69, A. 1567 må Jahanne Hennricks, hollænderkvinde, som boede i Peder Jensens gård, betale til byen 5½ mark, »for hun slo nessen Sønnder paa en bodtz mand« (KR).

Ridtkie Hindrichss (Riicke hollænders). 1565-69, A.

Arnntt Henrichssen. 1575-76, A-B. 1576 fremkom nogle hollændere og begærede borgerskab, 'synderlig var Arnntt Henrichsensn dette begærende, men da menige mand derom adspurgtes, ville de ham ikke tilstede eller samtykke' (TB VIII, 8b).

Johan (Hans) (Hendrichssen) hattemager. 1583-97, B. 1594 bekender Johan Hendrichssen hudtmaker, boende i Helsingør, at skyldte Cornellijs og Johan v. Tungerlo i Amsterdam 216 pund flamsk for silkevarer (kopi på hollandsk, indført i TB XIV, 152a-b). 1597 lader Johan Henrichsen hattemager, borger i Helsingør, kalde Johan Cosin og Adam falkefænger som vidner på hans søn, Egbrecht Janssens ægte fødsel. De udtaler, at Egbrecht er ret født som søn af Johan Henrichssen og Emeke Clausdatter, som var ægtefolk i Amsterdam, hvor de boede i Warmstratte, og hvor Adam Willumsen falkefænger har kendt dem i over 40 år (TB XVII, 74a). 1597 lader Poul Thisen sin svigerfar Johan hattemager begrave i S. Marie kirke (SMR), og 1598 nævnes Gesse, salig Hans hattemagers enke (TB XVIII, 51b). Rimeligvis far til Johan Jansen hattemager (s.d.).

Mester Lenhartt (Hendriksen) bartsvær. 1599, B. Borgerskab 1598, forlover Peder Holst (TB XVIII, 82a). Linnert Hendriksen bartsvær fra Aszendelft, død 20/2 1611 (HS 183).

Willum Henrichsen styrmand. 1596-99, A. Omtalt som gift med Ryken Diricks, salig Johan Reinholdtzens enke, 1597 (SP III, 573a f). 21/5 1599 beskrives Willum Hendrichssen styrmands og Ryken Dirichss (død 19/5), deres gods; imponerende indbo, bl.a. to malede »conterfeie« med deres portrætter, samt en grøn prædikestol og en hollandsk postil (SP IV, 62a-69b).

Goesen (Gossen, Gaasen) Hermansen (Hermidtzen) skipper. 1574-98, B-C. 1599: Jannike Goessen Hermedtsens. Borgerskab 1574, forlover Isach kurvemager (TB VII, 227a). 1592 gør hans datter, Gertrud skandale ved at løbe bort med Peter Tittesen, Folquor Janssens stedsøn (s.d., samt Høye Heddís), skønt hun var trolovet til en anden (TB XI, 480a-481b; XII, 9a). Gaassen Hermansen begravnes 12/9 1598 (SOR). Skifte efter Jannicke Goesens 1624; arvingerne er Herman Gosensen Backer »thiell Lampen« samt hendes dattersøn Hiere Pettersen, boende i Harlingen (G. L. Grove: en helsingørsk Bortførelse og en helsingørsk Hospitalsgave).

Hermind Hermindsen styrmand. 1589-98, A. 1599: Hermand Hermandsens efterleverske.

Tønnes (Hermidtssen) skræder. 1557-71, B-A. Borgerskab 1564 (TB V, 184a). 1568 nævnt som gift med Sophia, salig Piter hollænders datter (skifte med svigermoderen, Reignicke, TB VI, 143b). 1571 opbydes en gård østen for Kampergaden i den huslænge, som kaldes Arnntt rebslagers boliger tilhørende Thønnius Hermidtssen skræder, nu bosiddende i Helsingborg (TB VII, 50a).

Gerbrant Hervis (Heus) styrmand. 1592-96, A.

Hillebrandt, Lissebet brabanters søn (se Jacob brabant). 1599, A. Hillebrand brabantler tager borgerskab 1598, forlover Lauritz Luckassen (TB XVIII, 132a-b).

Hillebrandt væver. 1597, A.

Claus Hillebrandt tømmermand. 1598-99, A.

Franndtz (Hopessen) hollænder. 1568-69, A. 1567 får Franndtz hollænder lov at bosætte sig mod at fly bevis hid fra Worckum, at han og hans hustru er ærlige og ægte folk sammen (TB VI, 77b). 1567 nævnes Franndtz Hopessen hollænder (KR).

Herman Horn (Honn, Hohn, Hohn) i »Emaus«. 1590-99, A. Begravet 1600 i S. Marie kirke (SMR). 1601 holdes der skifte efter Hermind Horn på blegen i »Ehemahus« mellem moderen Lyke Dwcnckens og sønnen Erenst Hermedtsen; indbo og indgæld for ialt 160 dlr.; Lyckes tilkommende husbond er Morten Jacobsen af Stettin (SP IC, 293a-298b). 1602 er der skifte på blegehaven, »der Eemahus udhænger«, og Morten Jacobsen af Stettin bor, efter salig Lyke Morten Jacobsens; gæld på 166 dlr. og intet i boet er forhånden at

betale med uden bohave. Lykes søster Grette Dunckens af Delmenhorst (formynder Lydke Dirichsen i Helsingør) skal have 50 dlr. (SP IV, 398b-399b).

Johan v. Horn. 1598-99, A. Borgerskab 1597, forlover Poul Thyssen (TB XVII, 87b-88a).

Casper Hwb (Hube) skræder. 1592-98, A. 1601 begærer Caspar Hubbe bøsseskytte på Kronborg nogen arv efter sin hustrus far, mester Albret, forhen borgmester i Køge (KB 1596-1602, 647). Frisisk mandsnavn Hubbe (Winkler 103).

Willum Hybennts (Hiubertzen). 1584-99 (1584-85: Anna Willum kramers svoger (se W. v.d. Heide), C-B. Nævnt som købmand 1608 (RA. Hyldinger); hans signet brugt 1650 af Hans Hybertzen (RA. Hyldinger), der da vel er hans søn. 1592 nævnes Isack kurvemagers gård, som Willum Hiubertzen ibor (TB XIII, 109a-b). Epitaf og gravsten i S. Marie kirke over Willem Hybens, født i Maastricht, død 10/7 1628, 94 år gammel, og hustru Dvyfken Hygensdøchter, født i Amsterdam, død 21/1 1641 (datter af Hyge Lutiens, der også ses på epitafiet) (Danmarks Kirker 458f, 471-72).

Petter Høyer styrmand. 1591, A.

Skipper Isach (Isaac). 1591-93, A.

Claus Isebranntzenn. 1590, B.

Hans (Johan) Isserlow. 1562-67, B. 1568: Reignicke hollænders. 1565 er der spektakler i hans hus med mester Hans (v. Paeschen) bygmester; herunder nævnes hans hustru Reignicke og hans stedsøn Jacop Pythersen (se Peter hollænder). Omtalt som købmand 1565, udskiber saltet kød (TB V, 252b). 22/6 1568 nævnes salig Hans Isserlov (TB VI, 136a). 1571 kom en ung karl, Steffen Thomassen van Iserlou med brev fra magistraten i den stad Isserlow (IJzerlo i Geldern) om en gæld på 16 dlr., som Salomon Isserlow (der så kaldet) og her kaldet Hans Isserlow, som havde Reignicke hollænders i senge, skyldte sin søster i Isserlow, hvorfor Steffen tillæser Reignicke Hansdatters arvinger. Disse kan dog fremlægge en kvittering for modtagen arv fra Hans Isserlows far, Herman af Isserlow, der var her i Helsingør med sine to sønner, efterdi Hans døde uden livsarvinger (TB VII, 29a).

Herman Isserlou (næppe faderen til Hans Isserlow). 1567-69, A. Begravet 2/3 1569 (SOR).

Lauritz Isserlou. 1567-71, A. Nævnt som Johan Busserts skipper i skiftet efter ham 1571 (SP I, 3a-8a).

Jacob brabant. 1573-83, A. 1584-99: Lisebett brabanters. 1596-98 nævnes Hans Friiss og 1599 Hillebrandt, hendes sønner (se disse).

Allert Jacobsen. 1571-76, C. Borgerskab 1570, forlover Frederik Leyell (TB VI, 321b). 1573 klager otte borgere over ham, Isack kurvemager og Willum Maastrich for brud på handelsprivilegierne, samt over hollænderne i det hele tager (TB VII, 332a-b). 1576 vil han flytte til Holland og skylder derfor sit skudsmål. Borgerne nægter på fire ting at give ham godt vidnesbyrd: 'han har nu nogle år bosiddet og haft og brugt stor næring, og nu han har posen fuld, er han borte' (TB VIII, 32a, 40 b, 43 b). De sidste gange er det Isack kurvemager, der optræder på tinge for ham, så han er da velsagtens selv draget til Holland.

Pether Jacobsen tolk. 1573-74, A. 1576 betaler Peiter Jacobsen tolk, som havde sig her nedsat og brugt borgerlig handel og var undt byens brev og bevis, og gav sig herfra og til Holland - 10 gamle daler (KR).

Tønnes Jacobsen. 1593, A.

Johan brabant vognmand. 1593, A.

Jan (Johan) væver. 1575-76, 1583-84, A.

Jan væver halte. 1576: er i Norge.

Adrian (Jansen) falkefænger. 1584-86, A. 1597 tillades det kongen af Skotlands tjener at tage 12 af Adrian Jansen falkefængers falke, da Christian IV har erfaret, at Adrian fornylig har været i Helsingør med de falke, han har fanget i år (KB 1596-1602, 205).

Adrian Jansen skipper. 1599, A. Borgerskab 1598, forlover Johan Blæ (TB XVIII, 132a-b).

Albrett Jansen styrmand, i Morten Jensens hus. 1591, A.

Berennt Jansen. 1591, A.

Casper Jansen. 1562, B.

Claus Johansen. 1585-86, A. Vidner 1584 sammen med fire andre hollændere i en sag om hollændere (TB X, 47b-48a).

Cornelius Jansen hollænder. 1572-89, B-A. 1566 klager nogle borgere over at Hans Fleming, borger, og Cornelius Jahans hollænder, indvåner, daglig til fremmede har solgt af 85 læster salt, som nogle fremmede købmænd nu i foråret opskibede og oplagde hos dem, borgerne til skade og ufordel. Cornelius undskylder sig med, at han er en fremmed og nykommen mand og ikke længe har været bosiddende (TB VI, 39a-42a).

1573 nævnes han som gift med Anne Ambrosius (TB VII, 169a). 1593 vurderes salig Cornelius hollænders gods; gælden dækkes ikke af boets værdi (SP III, 213a f).

Cornelius Jansen væver. 1589-90, A. Begravet 1591 (SMR). 1592 vurderes Cornelius Jansen »liine welfuer« og hans hustru Appelon, deres gods; værreder skaber og indbo for 50 dlr. (SP II, 300b-302a).

Dominicus Jansen i »Kronen«. 1593-99, A. 1598 befuldmægtiges han af sin hustru, Dignum van de Weier til at indkræve arv og gæld i Braband på begge vegne, samt sælge og afhænde, hvad dem der sammesteds med rette tilhører (TB XVIII, 2a). 1601 anvises tolderne, hvad de har udlagt for de 100 rustninger, som Dominicus Jansen har leveret (KB 1596-1602, 620). 1604 holdes skifte efter ham; arvinger er to døtre samt enken Dingen (SP V, 71f). 1608 skiftes der efter enken. Den ene datter Minche er gift med Jacob von Dantzken, den anden, Lizabett, med Mattis Jacobsen i Løse i Sverige. I boet indgår en del sølv tøj samt kong Frederiks og syv andre kontrafejer; 100 dlr. i Islandske Kompagni (SP V, 291a-292a, 300b).

Egbregt (Jansen) hattemager. 1599, A. Egbrecht Jansen hattemager får borgerskab 1598, forlover Poul Thyssen (TB XVIII, 132a-b). Søn af Johan Henriksen hattemager (s.d.).

Engelbrett Jansen skipper. 1590-99, A.

Folckert (Folquor) Jansen. 1584-91, C. Muligvis identisk med den Folckert Jansen skibstømmermand v. Frannicker (Franeker, øst for Harlingen), der 1573 af skipper Hennrich Buckellmann af Bremen anklages for at være undviget af hans skib ud for Lissabon og der indgivet sig med Jørgen Buss af København, med hvem han sejlede hid i Sundet (TB VII, 199a). 28/1 1591 begravnes hans hustru Margrete (SMR) og 10/6 1592 steddatteren Sibilla Folquor Jansen (SMR, SOR: Sibille Falchorst Jahann Thijssens stiftatter; se i øvrigt KB 1588-92, 368-369). Gravsten i S. Marie kirke (Danmarks Kirker 469). Efter skandalen med stedsønnen Peiter Thittissøn (se Goesen Hermandsen) 1592, skyder han sit skudsmål i den hensigt at rejse til Holland igen, fordi hans hustru er ham frafalden ved døden, og han får sit testimonium på latin (TB XII, 15b, 43a, 59a-b). Senere på året skifter han dog med sine stedbørn Petter Tedhis og en fraværende broder samt Haje Heddes, som havde Folkert Jansens steddatter, på hans børns vegne; de skal give ham 225 dlr. efter deres mor Reinicke Høyers, hans ægtehustru (SP III, 72).

Gert Jansen skipper. 1596, A.

Gossen Jansen. 1575, B. 1576: er borte.

Hendrich (Johansen) ledderbereider. 1598-99, A. Hendrich Johansen ledderbereider får borgerskab 1597, forlover Willum Rhose (TB XVII, 70a-71a).

Henndrich Jansen skræder. 1580-89, A-B. 1583 tiltaler skræderne Hendrich von Zuolen skræder for en »supplicat«, han har indgivet til rentemester Christoffer Walckendorff, hvori han klager over de andre skræderes svigende indsats, da de blev tilsagt at forfærdige nogle jagtklædninger på Kronborg. Gert skræder kan dog bevidne, at kun Henriks dreng har arbejdet der; han syede tre dage på en krave, og den måtte de sprætte op igen (TB X, 5a-b). 1598 vurderes salig Hindrich Jansen von Swolles gods; udgæld 99½ dlr., indgæld 9 dlr. Enken Kannirke forliges med sin mands arvinger og køber dem fra sig med sin formynder, Willum Hiubertzens bistand (SP III, 675a f).

Jacob Jansen hollænder. 1569-75, A. 1576-77: Grete Jokums (Gretecken hollænders). Begravet 3/8 1576 (SOR).

Jan Jansen styrmand. 1598-99, A. Borgerskab 1597, forlover Hans Kruse (TB XVII, 70a-71a). 1599 holdes skifte efter Jan Jansen styrmand, Katarine Joris' afgangne husbond (se Jorris Jansen); arvinger er Jan Jansens bror, Carnelis Jansen i Hornn i Holland, som er Jan Jansens datter, Nilles forsvar. Hun får 16 dlr. (SP IV, 56a-57b).

Johan Jansen hattemager (Hans hattemagers søn, Unge Johan hattemager). 1590-99, A. Søn af Johan Henriksen hattemager (s.d.). Lysekroner i S. Marie kirke til minde om Jan Jansen hottmacher og hustru Lisebet Wintracken 1634 (Danmarks Kirker 448).

Jesper Johansen. 1567-71, B-C. Han er 1570 forlover for Johan v. Gellern (TB VI, 262a). 1571 skyder Isack kurvemager sin svoger Jesper Johansens og hans hustru Giesis skudsmål, nu bosiddende i Helsingborg (TB VII, 53a).

Jorris (Jaridtz) Jansen styrmand. 1590-97, A. Muligvis identisk med den Jheronimus Janssen, som fik borgerskab 1592, forlover Jacob Mewessen (TB XIII, 62). 1597 holdes skifte efter Jorris Janssen styrmand, som døde i Spanien; ringe bo. To sønner: Hendrich og Janken Jorrissen; fædrearven er på 100 dlr. Moderen, Katrine Jorrisses tilkommende husbond er Johan Jansen (styrmand) (SP III, 616a f).

Jost Johansen hollænder (Jost styrmand). 1565-97, B. På samme plads 1564: Beatha, og årene forud dennes

mand Frederik Low (s.d.). 1566 er Jost styrmænd og hans hustru Beatha i retten for deres klammeri med Poul bysvend (TB VI, 12a-b). 1581 skifter Jost Johansen med sin søn Hans efter Beata Jostis; barnet får som sit mødrene 500 gamle daler (SP I, 181a-182a). 1580 beretter han at være tilfalden nogen arv i Szeland på sin hustrus forrige husbond, Fredrich Lows vegne (TB VIII, 318b). 1597 skifter Mærgretæ Werners, salig Jost Johansens enke med sin stedsøn Hans Jostsen (egen formynder); denne får ialt 708 dlr. (SP III, 562a f).

Jørgen Jansen. 1578, A.

Mette Jansen skomagere. 1598-99, A.

Peder Jansen. 1565, A.

Peter Jansen kurvemager. 1589-96, A.

Peder Jansen styrmænd i »Pellikan«. 1592-99, A. Borgerskab 1597, forlover Johan hattemager (TB XVII, 70a-71a) og 1598, forlover: Poul Thyssen (TB XVIII, 132a-b).

Peder Johansen væver. 1593-99, A. Borgerskab 1593, forlover mester Thill (Tidkesen) bartskeer (TB XIII, 145a).

Thiitte (Tiidtte) Jansen skipper. 1575-77, B. 1580-83: skipper Thedis kvinde. Enken synes fra 1584 gift med Folcker Jansen (s.d.). Skipper Thicke begravet 2/1 1577 (SOR).

Tønnes Jansen skræder (Tønnes hollænder). 1571-83, A. 1584-92: Lisebett Tønnesis. 1570 begærer en skræder, Thønnius Janssen hollænder her at bosidde; han har før boet i Amsterdam som oldermand for skræderlavet, siden i Vlielandt. Han har i en kirke i Amsterdam taget en kalk fra skræderlavets altertavlen, samt den fod, tavlen stod på, men var herover faldet i ugunst, hvorfor han var undvejet. Han må bosidde her midlertidigt (TB VI, 271a-b). 1573 indrømmer han, at han og hans hustru har hemmelig holdt et ondt hus med løsagtige personer og utugtighed (TB VII, 189a-b). Lisabett Tønnesis begravet 23/6 1592 (SOR). Skifte 1/9 samme år (hun døde 21/6), rigt bo (SP III, 84a f).

Willum Jansen skipper. 1589-93, B. Skifte 1594 mellem skipper Willum Jansen og hans søn, Høyken Willumsen (formynder Claus Rughouudt) efter Willums hustru, frouken Høyige Lydkens datter. Willum Jansen beholder hvad gods, han har i Holland (SP III, 375a f). Nævnt som boende i Harlingen 1598, da han efter barnets mormors død tager ham til sig (SP III, 669b f).

Willum Jansen væver. 1587-97, A.

Mincke Jellis. 1593, 1597-99, A. (1593: Jelle Minckiss søn). Borgerskab 1598, forlover Conradt Buwinckhusen (TB XVIII, 25b-26a).

Hillebrandt Jansen skipper. 1591-99, A.

Jost kandestøber i Anders Saxsens hus. 1585-89, A.

Mester Hans Jostsen bartskeer. 1598-99, A. Borgerskab 1597, forlover mester Thyll (Tidkesen) bartskeer (TB XVII, 70a-71a). Begravet 19/2 1602 (SOR). Muligvis Jost Johansens søn.

Hans (Jostsen) falkefænger. 1556-66, A-B. 1567: Grethe falkefængers. 1565 forlenes Hans Jostsen (Goustssen) falkefænger, borger i Helsingør, med tre falkelejer, Morup og Galebeck i Varberg len samt Halsnes i Sjælland. Han skal tilbyde kongen alle falke, førend han udfører dem. Forleningsbrevet fornyes 1567 (KB 1561-65, 586-587; 1566-70, 180).

Hans Jungeblodt landsknægt. 1593-99, A. 1601 holdes der skifte efter ham mellem enken, Bierete Berendtsdatter og hendes to børn, Johan Hansen og Katrine Hansdatter. Boligen i Kongensgade vurderes til 170 dlr., en have købt af Berendt (Funcke) blitecker (hustruens far?) 20 dlr., indgæld 100 dlr. Enkens trolovede er Mads Hansen skræder (SP IV, 325a-b). Nederlandske slægtsnavn Jongbloed (Winkler 352).

Guffert (Goffert) (v. der Kappe) skræder. 1598-99, A. 1597 får Guffert v. der Kappe skræder borgerskab, forlover Poul Thyssen (TB XVII, 70a-71a).

Johann Kerrin. 1581, A.

Jasper Kettler (Ketels). 1596-99, A. 1600 skifter Jesper Ketells med sit stedbarn Kierstine Davidsdatter efter Karrine Jensdatter, salig David Wedderburns (skotte). Jordegods for ialt 1736 dlr., indgæld ca. 900 dlr., en mængde indbo samt en apotekerbod; udgæld 3276½ dlr. Barnet får 348 dlr. samt halvparten i hendes fædrene gård op til Richardus Wedderburn, hendes farfar (SP IV, 248b-264a). Jesper Kettler begravet i S. Marie kirke 6/5 1605 (SMR). Skifte efter ham samme år mellem enken Dirichen Willemsdatter og sønnen Gert Ketells (SP V, 171f). Nederlandske slægtsnavn Ketelaer (Winkler 366), tysk Kettler (Gottschald 58).

Rottker Kiedding (Keding) kræmmer. 1584-99, A. 1584 vidner han sammen med fire andre nederlændere i en sag om nederlændere (TB X, 47b-48a). 1597 nævnes Jørgen Reppe af Pommern guldsmedesvend, som

sidder og arbejder til Rottcher kræmmers (TB XVII, 66a). Nederlandsk slægtsnavn (patronym) Ketting af fornavn Kette (Winkler 379).

Johan (Hans) Kiste murmester. 1580-87, A. 1592-99: Karrine Hans Kistes. Nævnt 1577 som gift med Charrine, datter af Hans Løgemand (SP I, 102a-105a). 1602 udlover Karrine Løgemands 16 dlr. til sin datter Marrine, som denne kunne tilfalde efter sin far Hans Hendrichsen Løgemandt (= Hans Kiste?) (SP IV, 378a-b).

Dirich Klipping. 1592-99, A. 1593 tager Dirich Klipping af Marstrand (ikke nødvendigvis hans fødested) borgerskab, forlover Mester Jacob Willumsen (TB XIV, 99b).

Jacob Klipping. 1566-99, A. 1565 får han og hans hustru tilladelse til at bosætte sig i byen; de skal hente bevis af magistraten i Trelborg om deres omgængelse (TB V, 226b). 1577 skifter han med sine to børn, Anne (datter af hans første hustru) og Poul (søn af hans anden hustru Mette); gården i Tingstræde vurderes til 200 gamle daler; indbo for 545½ dlr. Børnene får 272½ mark (SP I, 115b-116b).

Kortt styrmand. 1576-82, A.

Lywert (Lennardt) Korttssen. 1574-75, A. 1576: borte.

Thonius Korttssen. 1575-76, A.

Hans Krop betaler 1568 som fremmed købmand 60 mark til byen. 1570 får han udbetalt 3 mark, som han har udlagt til de skotske knægte (KR). 21/7 1569 nævnes Hans Krop som skipper af Amsterdam (TB VI).

Cornelis Kruse bådsmand. 1596-97, A. 1598: Cornelis Kruses hustru til huse hos S(kipper) Engelbregt Friiss.

Hans Kruse. 1593-99, A. Borgerskab 1593, forlover Frederik Leyell (TB XII, 131b). 1597 er han selv forlover for Hermind Kroll skræder, Johan Jansen styrmand, Dower Berndtsen og Thomas Simensen (TB XVII, 70a-71a). 1603 skifter han med sine børn, Johan og Carnellis efter deres mor, Margrete Jensdatter; deres mødrene er 200 dlr. (SP IV, 488a-b).

Jan Petersen Kussin (Chussin, Kosin, Casin). 1572-99, A-B. 1572 kommer Jan Petersen Kussin, en hollandsk kræmmer, nu bosiddende i København, og begærer tilladelse til at bosætte sig i Helsingør; han har bevis fra biskoppen om sin religion; forlovere er Isack kurvemager og Cornelius hollænder (TB VII, 64a). 1593 betaler han sagefald for at brygge under prædikenen (KR). 1597 bevidner han Johan Hendrichsen hattemager og Emeke Clausdatters søn, Egbrechts ægtefødsel i Amsterdam (TB XVIII, 74a). Gravsten i S. Marie kirke over Johan Petersen Gosin, død 5/8 (1599 (SMR)) og Barbara Heinrichsdatter, død 23/8 1602 (Danmarks Kirker 473).

Hans Kypper (Kiiper) silkevæver. 1591-99, A. 1603 skifter hans enke, Lencke Clawsdatter med sine børn Claws, Barbara, Mayeken, Peter og Drydeken; fædrenerven er på 105 dlr. Moderens tilkommende husbond er Abraham Catzets (SP IV, 495a-b).

Lambert stenhugger (Lammert steinhouwer). 1577-99, A.

Gert (Lambertsen) tømmermand. 1569-77, A-B. 1567 får Gert Lambertsen tømmermand, der kom fra Amsterdam, lov at bosidde (TB VI, 110b).

Hans Lambertsen stenhugger. 1584-90, A.

Gertt (van Lannttwer) vinmand. 1582-84, A. 1581 giver Baldtzer Gellges, den franske legats tjener i København med fuldmagt af arvingerne efter salig Giertt van Lannttwer vinmand, som her sammesteds bosad og døde, Gerts hustru et fuldt og fast afkald til tinge (TB IX, 37a).

Engelbret Lauritzen (Engelbriit hollænder). 1577-90, A. 1592-93: Marrine Engelbridts. 4/5 1590 nævnes Marine Madsdatter, salig Engelbret Lauritzens enke (TB XI, 295b). Muligvis identisk med den ungkarl Engelbrecht, der 1568 betaler 18 mark (KR). 1594 skifter Marrine Engelbrechts med sin søn, Lauritz Engelbrechtsen, hvis fædrene er 50 dlr. (SP III, 313a f).

Jochim Leuchtemagger. 1598-99, A. Jochim væver Leugtemagger får borgerskab 1597, forlover Johan Blae (TB XVII, 87b-88a), med hvis datter, Janneke, han er gift (SP IV, 112b-113a). 1602 skifter Jochim væver med sin søn Dirich væver (væрге Johan Blaa, hans morfor); mødrenerven er 200 dlr. (SP IV, 431a-b).

Sacheus Leyhusenn (Lehussen, Leuhusen). 1588-99, B. 1592 kaldes han søfarende mand (TB XII, 11a). 1598 nævnes han som gift med Nylle, mester Jacob Willumsens datter; arven efter svigerfaderen beløber sig til 2146 dlr. (TB III, 653a f). Han har drevet udenrigshandel og lånevirksomhed (TB XI, 139a; XVII, 92a; XVIII, 3a), og 1590 skal tolderne på kongens vegne købe 10 skippd. kobber til støbning af ham (en borge der i byen ved navn Sacheus) (KB 1588-92, 330). 1600 skal Zachæus Lehussen skaffe kongen 50 stkr. forgyldt læder af bedste slags med historier og trykværk på, hvilke skulle bruges til 'tapetseri' (KB 1596-1602, 473-474).

Hiubert (Hybert) (Leymeyers) væver. 1589-99, A. Ved Hans Kniepers død (1587) ansatte Christian IV Heribrecht Leymeyers (Hubert Leynertz) som tapetvæver (Friis: Samlinger 335).

Jørgen Lichthart. 1575-98, A. (1575: harniskvisker, 1581: pligtfoged). 1599: Jørgen Lichtharts hustru. 1601 skifter Jørgen Lichtharts enke, Gundell Andersdatter med sine børn Hans og Bodell. Der er aktiver for 272 dlr. Moderens tilkommende husbond er Jens Rasmussen skomager (SP IV, 347b-349b). Nederlandsk slægtsnavn Ligthart (Winkler 352, 497). Lichtaard, by i Friesland ved Dokkum.

Liissebet hollænders (Lizabet hollænderkvinde). 1560-64, A.

Fredrich Low styrmand. 1560-63, A-B-A. 1564: Beatha. 1580 beretter Jost Johansen at være tilfaldet nogen arv i Szeland på sin hustru, Beatas forrige husbond, Fredrich Lows vegne. Hr. Rasmus Laursen (sognepræst) bekender ved sin ed, at Beata havde tre børn, som levede tre år efter faderens død (TB VIII, 318b).

Giisbertt Low. 1575-76, A.

Høye Luttkis (Huge Luttekens). 1574-89, C (1585: 40 mark). 1590--97: Katrina skipper Hyges hustru. 1563 mistænkes Henrick Clausen v. Kundher og Høge Lydkiss for at have stukket Herman Hummers af Husum med en kniv; Jan Claussen v. Kundher vidner, at knivstikkeren var Jacob v. Kundher (TB V, 141b). 1583 giver Høye Luttkis tilkende at have sendt sin søn, Luteke Høigenn til »Norge fisked« med sit eget gods, hvori ingen fremmede har del (TB X, 21b). 1594 holdes skifte efter salig skipper Høyige Ludkennis; arvinger er hans to døtre Freuken Høiges, skipper Willum Jansens salig hustru, og Duffken Hygisdatter, nu Willum Hybertsens hustru. Gården er takseret til 700 dlr., hvoraf døtrene og deres arvinger får 500 dlr., og moderen Catrine Hygis beholder 200 dlr. (SP III, 395a f). Skifte efter Tryne Hygis 1598 (SP III, 648b f). Epitaf og gravsten i S. Marie kirke over Hyge Lutiens, født »in de Kvnder«, død 7/9 1589, 54 år gammel, og hustru Trine Jakopsdatter, født i »Acker Slot« (Akersloot i Holland), død 5/11 1597, 59 år gammel samt deres tre voksne, og 12 som børn 1592 døde døtre (Danmarks Kirker 458f, 471f). Nederlandsk patronym Lutiens af Lute (Winkler III).

Hans Løgemand (Hans hollænder). 1566-76, A. 1577-80: Citze Hans Løgemands; 1581: Citze Løgemands: er død. 1577 holdes skifte efter Hans Løgemand; først havde han en hustru, Gieske, med hvem han havde tre børn: Iffuer (egen værge), Alhedt (gift med Jon Løgemand murmester) og Charinne (gift med Hans Kiiste murmester); dernæst med den sidste hustru, Citze to sønner: Jon og Peiter. Citze sagde, at der var intet uden stor armød; der nævnes fiskegarn (SP I, 102a-105a).

Iffuer Løgemand. 1583-99, A. Søn af Hans Løgemand.

Jan (Hans) Gieritsen Løgemand murmester. 1571-99, A. Jann Garittsen sværger borgerskab 1570, forlover Broder Jensen (TB VI, 321a). Hans Løgemands svigersøn (TB VIII, 139b). 1581 lægger han et loft på Kronborg (Wanscher 132). 1594 skifter Hans Løgemand med sine børn Margrete, Gerdt og Anna efter deres mor, Adelheit. Gården vurderes til 140 dlr., bohavet til 41 dlr. gæld: 56 dlr. (SP III, 342a f).

Madalene hollænders. 1578-81, A.

Hans (van der Maell) Flemingh væver. 1562-68, A-B. 1568 opsiger han sit borgerskab, men bliver fortsat i byen som gæst (TB VI, 154a). 1570 deltager Hans Fleming væver, som kaldes Hans van der Maess (1568: H.v.d. Maele (TB VI, 128b)) og før var her bosiddende, i examen publicum (religionsartiklerne) og befindes i falsk tro og uret mening om nadverens sacramente, hvorfor han forvises inden tre dage at forse sig fra riget (TB VI, 251b). 1577 skøder Jørgen Hansen Hans Flemmings (som kaldes Hans van der Maell, nu bosiddende mand i Lübeck) hans gård, som samme Hanses svoger, Jesper (Mathisen) snedker nu ibor norden mod Stengaden, til Jesper snedker (TB VIII, 91a). 1581 kommer han til byen for at indkræve gæld, men arresteres (TB IX, 22a). 1590 begærer Jesper snedker skudsmål for sin svoger Hans van der Maell, al den stund han her var borger (TB XI, 298a f).

Hollænder enke Margrete. 1578-81, A.

Eueritt Marlsen. 1556-66, B-C. 1554 klager flere borgere på disse fremmede, udenlandske folk, som sidder i de belejligste våninger og tager gæsterne fra de andre, besynderligen Effuertt Mattz. Byfogden forbyder ham da i kongens navn at drive købmandsskab ved hans hales fortabelse, og han skal tilspigre porten ned mod stranden. 1555 er han igen samme med Anders Gellermandh og Pether hollænder kommet i modsætning til borgerskabet; de skal flytte fra byen eller bøde med hver 100 dlr. (TB II, 15b, 37b; III, 3b). Kun Anders Gellermandh optræder herefter ikke mere.

Marthen v. Mastrich. 1577-85, A-B. Se desuden under Willum von der Heide (nederlænder).

Dirich (Matthissen) væver. 1598-99, A. Dittrich Matthissen får borgerskab 1597, forlover mester Thylls (Tidkesen) bartskær (TB XVII, 70a-71a).

Jesper (Matthissen) snedker. 1565-99, A. Borgerskab 1570, forlover Richardus Wedderburn (TB VI, 321a). Jasper Matthissen snedker indgår 1576 kontrakt om snedkerarbejdet på Kronborg (RA. Sundtoldrsgsk. Bilag 1575; jfr. Wanscher 111-112). Svoger til Hans van der Maell (s.d.). 1607 beskrives afgangne Jesper snedkers bo, som fandtes i stegerest, mens dørene for stuerne, kamrene og på loftet forsegles, til hans søn, Mogens Jespersen, som bor i Malmø, kommer hid til byen og sig for arvingerne indstiller (SP V, 285b-286a).

Marten Mathisen styrmand. 1598-99, A. Borgerskab 1597, forlover Peter Poulsen (TB XVII, 70a-71a).

Jacob Meus styrmand. 1591-93, B-A. 1596: Jacob Meursens hustru. 1592 er Jacob Mewessen forlover for Jheronimus Jansen (TB XIII, 62a). Begravet 15/3 1593 (SOR). 1596 vurderes salig Dyffer Jacob Meusesens gods; gælden er større end godsets værdi. Hun efterlader sig fire børn: Isebrandt, Lisebet, Cornellis og Jacoba (SP III, 541a f).

Petther Meus styrmand. 1561, A.

Cornellis Michelsen. 1589, A.

Gerth (Mickellssen) skomager. 1573-74, A. 1572 tillades det Gierth Mickellssen skomager, kommen af Amsterdam, at nedsætte sig her, forlover Jost Johansen (TB VII, 61a). jfr. Laurits Pedersen: Helsingørske Haandværkerlav, 48).

Hans Middentue. 1563-73, B-A. 1574-79: Marinne Middentues; 1580: Marinne Middentues husbond; 1581: Laurents Klocke vognmager. Borgerskab 1564 (TB V, 184a). Udtages 1569 som udenlandsk borger til nævning i Tønnes Jacobsens sag (TB VI, 197a; jfr. Helsingør i Sundtoldstiden II, 123). Nævnt 1571 som gift med Reignicke hollænders datter (se Peter hollænder) (TB VII, 29a). Begravet 15/8 1575 (SOR).

Jelle Minnckis skipper. 1589-93, B. Antagelig far til Mincke Jellis (s.d.). 1594 skyder han sit skudsmål, thi han agter at drage herfra (TB XIV, 145a). Patronym Minke af det frisiske mandsnavn Minne (Winkler 443f).

Borchart Mortensen. 1597-99, A. Borgerskab 1597, forlover Bernt bødker (TB XVII, 70a-71a).

Cornellis Mortensen styrmand. 1596-99, A.

Steffan Mortensen. 1596-97, A. Borgerskab 1594, forlover Willum Rhose (TB XV, 14a-15b).

Laurentz (Lauritz) Offruerdick (Auerdich, Euerdijk). 1574-84, A. 1585-86: Laurits Offruerdicks hustru. 1569 omtales han som købmand, han sælger hamp (HR). Gift med Anna salig Sacharias Marckurdts drabants enke 1581 (TB IX, 17b). Friis oplyser, at bygmesteren Laurits Ouerdick kom til landet i forbindelse med byggeriet på Kronborg (Samlinger 301) De er dog næppe identiske, medmindre Friis har misforstået sin kilde. Nederlandske slægtsnavn Overdijk (Winkler 256).

Oluf stenhugger. 1578-89, A. 1578 får han livsbrev på det kronens hus, som han hidtil har boet i, uden husleje, tyng og besværing, så længe han lader sig bruge i kongens tjeneste (KB 1576-79, 515). 1581 kræver han arv af Peiither Arrildsens bo, som han sagde, at Peiters far, Arrild (Arent) rebslager havde for nogle år siden til sig annammet efter Olufs første hustru, Ingeborg Theus rebslagers (TB IX, 32a-b). 1585 tilvarer fogden på Gert Rantzaus befaling, at hvem Oluf stenhugger var noget skyldig, skal angive sig hos skriveren (TB X, 85a).

Pedter Ollssen hollænder. 1593, A. Antagelig Oluf (Passmann) hollænders søn. 1608 skifter han med sine børn Oluf Pedersen hollænder og Kirstine Pedersdatter efter deres mor, Sidtzele Hansdatter; mødrenerven er på 90 dlr. Peder Olsens mor, Sidtzele Oluf hollænders lever (SP V, 329a-b).

Mester Anthonius (v. Opbergen). 1581, A. 1580 køber Anthonii bygmester jord af Hans guldsmed og Frederik Leyell (TB VIII, 312b-313a). 1586 skøder Henrich Rotmand halvdelen af den jord, mester Anthonius købte af Frederik Leyell, samt et stykke jord på Sanden mellem mester Hans' og Baldser tømmermands boder fra mester Anthonius og til Gierth Fadder i Helsingør (TB X, 142b). 1592 skøder Gert Fadder stenhugger i Helsingør og Anthonius Obergag(!), nu »til Dandsken« boende, til velbyrdige Henrik Ramel deres jord og grund vest op til byens stræde mellem Stengaden og stranden (TB XIII, 109a-b). 1596 bevidner Johan Lemendts Anthoni v. Opbergen, tidligere K. M.s bygmester på Kronborg, nu i Danzig boende, hans ægte fødsel og dåb langfredag 1543 i S. Remboldts kirke i Mechelen (han holdt ham selv til fonten); hans forældre var Daniell v. Opbergen og Clara (TB XVI, 58a-59a). 1598 kræver Hans Meyer toldskriver på Anthoni v. Opbergen, bygmester til Danzigs vegne 125 dlr. af Sacheus Lewhusen, som dennes hustrufader, salig mester Jacob Willumsen har sagt god for Adrian Pau, og Sacheus tillagdes i skiftet at betale (TB XVIII, 3a; jfr. SP III, 653a f).

Mester Hans (van Paeschen) byggemester. 1576-78, A. Mester Hans byggemester dukker første gang op i Helsingør 1565, hvor han er indviklet i et drabeligt slagsmål, og giver indtryk af at være en ret kolerisk natur (TB V, 221b, 223a). 1572 noterer kærneren: 'Item kom mester Hans bygmester hid . . . lå til Cornelis hollænders'. 1574 optræder han som vidne i sagen om Hans Hofmans gård (den senere toldgård), og han beretter,

at for nogle år siden da K. M. var til sinds at lade bygge her på Krogen, og mester Hans skulle samme bygning forestå, da talte han K. M. til om at måtte bekomme en gård her i byen, og fik da Hans Hofmans gård (TB VII, 263b-264a). Hans van Paeschen slutter 1575 kontrakt om byggeriet på Krogen (Kronborg) (RA. Sundtoldrsk. Bilag 1575; jfr. Wanscher 101-103). Nederlandsk slægtsnavn van Paesschen (= påske) (Winkler 416).

Oluf (Passmann) hollænder. 1566-99, A-B-A. Rimeligvis identisk med den Oluf Passmann, der 1584 optræder som vidne sammen med fire andre nederlændere i en sag om nederlændere (TB X, 47b-48a). Hans egentlige fornavn er Wulff (TB XVIII, 42b, 44a-45a). Svigerfar til Hans Hoppenou. Begravet 6/1 1601 (SOR). Samme år skifter enken, Sitze Poulsdatter med sine børn Peder Olsen og Gundell Olufsdatter; gården vurderes til 320 dlr., en have til 20 dlr. (SP IV, 329a-330b).

Jens Paw. 1584-90, A. Nederlandsk slægtsnavn Pauw (= kalkun) (Winkler 382). Sml. Adrian Paw under Antonis v. Opbergen.

Peter hollænder. 1556-60, A. 1561, 1568-69: Reignicke hollænders. Om Peter Hollænder, se Euert Martsen. 1568 giver Tønnes skræder på sin svoger, Tønnes Pitsen i Broke i Holland, som har hans hustrus søster, ligen i senge, afkald til Reignicke hollænders på hvad arv, Ittgen er tilfaldet efter hendes salig far, Piter hollænder. Tønnes skræder selv gør ligeså på sin hustru Sophia Petersdatters vegne (TB VI, 143b). Reynicke Petters begravet 18/1 1570 (SOR). I sin enkestand var hun først gift med Hans Isserlow, siden med Hans v. Wallsum. Som Reignicke Hansdatters arvinger nævnes hendes søn Jacob Pitsen samt Hans Middentue og Hans Rockensticker, der er gift med hendes døtre Marinne og Jahanne (TB VI, 274b; VII, 29a).

Peyter kurvemager. 1558-64, A-B. 1565-70, 1576-80: Grethe kurvemagers, C-B. Forældre til Claus Petersen kurvemager.

Claus (Pithersen) kurvemager. 1565-68, B-A-B. 1569 forbyder byfogden, at man køber »uhemlidt« af den fattige mand Claus kurvemager, der er så godt som slet afsindig; undertiden betaler man ham med øl, hvorfra han mere berøres og vorder hovedkrank (TB VI, 246a). 1573 anklager Jan Clausen sejmager sin stedsøn Claus Pithersen kurvemager, som nu er fængslet; fra for nogle år siden, da Clausens hustru fór fra ham, har han altid været hos Jan og sin mor, Grete kurvemagers (se Peyter kurvemager) og haft sit underhold der, men han slår sin fattige, gamle moder og truer, at han vil have sit patrimonium. Claus bekender, at han ikke er stærk i sit hoved efter en pot øl, men nægter at have slået sin mor, hvilket dog findes bevist. Han bekender ikke at have noget patrimonium hos Jan Clausen eller Grete, men begærer at ville kvittere for arv efter sin far, Peter kurvemager (TB VII, 216a-b).

Claus Petersen styrmand. 1591-99, A.

Cornelius Petersen. 1598-99, A.

Isack (Petersen) kurvemager. 1569-82, C. Isak Petersen kurvemager, hollandsk agent, far til maleren Peter Isaksen (Peiter Isaacs) og historikeren Johan Isaksen Pontanus (Holland Danmark II, 362f). Svoger til Jesper Johansen (s.d.). 1575 klager otte borgere over ham og andre hollændere for deres følelige handelsmæssige konkurrence (TB VII, 332a-b). 1581 skyder han sit skudsmål, da han agter nu kortelig at flytte herfra til Holland at bosidde, og menigmand giver ham godt vidnesbyrd (TB IX, 31a). 1594 sælger Isaac Petersen af Amsterdam og hans to sønner, Peter Isaacssen og Hans Isaacssen deres hus og grund i Helsingør vest for Henrik Ramels gård på søndersiden af Stengaden til Henrik Ramel (TB XV, 45a, 60a, 95b-96b). 1596 optræder han som økonomisk mellemmand for den danske konge og nævnes samtidig som tidligere faktor for Villom Hendriksen (Rosenvinge) i Helsingør, der skylder ham 359 gylden (KB 1593-96, 678).

Jacob Pitsen. 1574-99, A. Antagelig Peyter hollænders og Reignickes søn (s.d.).

Jacob Petersen skibsbygger (tømmermand). 1589-93, A-B. 1596-99: Freuken tømmermands.

Johan Petersen styrmand. 1575-93, A-B-C. 1572 gør Jan Petersen, kommen af Szelannd, sin borgered; han havde Jens Billdes skrivelse til magistraten, at han må nedsætte sig her; forlovere Jost Johansen og Isack kurvemager (TB VII, 146b). 1582 ligger hans hustru i syndig handel med en stenhuggers svend i mandens fravær (TB IX, 62b-63b, 65a). 1583 begærer Jan Peythersens hustru, Anne, vidnesbyrd af Cornelius Peithersenn »vonn der Breide ahn der Mæss«, om hvad ham var vitterligt om de tre ankre, som står uden for Jan Peythersens dør. Cornelius bekender, at han har ført dem hid fra »Brey lhn der Maess«, indskibet hos ham der af Jan Peithersens søn, og bjergtet af det skib, han der mistede (TB X, 8b). 1587 bekender Joris Geritzønn, Johan Peythersens stedsøn, at han efter sin far, Gerdt Jorichsens død, som boede i Metelburg i Seeland, har modtaget al arv af sin stedfar, der er borger i Helsingør; hans søster Margreta Jansdatter og hans mor Anna nævnes (TB XI, 61a-62a).

Jost (Pedersen) murmester. 1578-87, A. Jost Pedersen murmester nævnes 1588 (TB XI, 96b, 173b-174a). Samme år klager mange over ham, formedelst at bøddelsvendene og en netop domfældet forbrydet har haft deres tilhold til hans med drik og slagsmål, og han i det hele holder et slemt hus med drik og løse folk og utugt, hvorfor han bliver byen forvist (TB XI, 142b).

Morthenn Peytterssen. 1591, A.

Hendrich Pilgrim skomager. 1596-99, A. Henrick Pillgrim v. Vtrecht gør 1593 sin borgered, forlover Willum Smed og Tønnes Tønnesen (TB XIV, 11a).

Diiderich Piiper kræmmer. 1587-99, B-C. Løst bilag foran i KR 1592 på hollandsk underskrevet af Diderich Piiper.

Gierrt Pott skræder. 1591-92, A. 1592 beskrives salig Gerdt Pottis gods, som døde i Niels Barfods bolig; salget betaler gælden (SP III, 164a).

Meynerdt Pouelsen styrmand. 1583-99, A-B. Begravet 12/2 1601, hans hustru 4/3 samme år (SOR). 28/5 skiftes der efter dem (hustruen hedder Marricke) mellem deres arvinger: Issebrantt Tønnesen Vp Ammeland styrmand, fuldmægtig på Meinertt Pouellssens søster, Anna Poffuels på Ammeland, item Marrickes bror, Carnelis Hendrichssøn Vp Filantt boende, som er blind. Aktiver 311 dlr., udgæld 91 dlr. Af »fordølt gods« går 66 dlr. til arvingerne, 66 dlr. til kongen (SP IV, 315b-323b).

Svend Pouellsen hollænder. 1580-97, A.

Arentt then Raden (van Rade, then Raade). 1573-78, 1587-91, A. 1592: Arent then Radens hustru. 1573 tillades det en hollænder, Arntt thenn Raake at bosidde her (TB VII, 182b). 1576 betales Arrentt then Rade, kræmmer for farve til to portaler på Kronborg (Wanscher 115) og 1577 skaffer han astrag fra Deventer til slottet (Friis: Samlinger 295). 1586 får Arenntt tenn Rade borgerskab, forlover Frantz skriver (TB X, 140a). 1588 skødes en skolens jord og grund til ham og hans hustru Anne Christophersdatter (se under Willum von der Heide) (TB XI, 85b-86a). 1591 skifter Anne Christophersdatter med Arents bror, Johan then Rade, borger i »Danschen«, Anne beholder gården mod at eftergive Johan 672½ dlr., som han skyldte broderen. Der nævnes ni skibsparter og en mængde købmandsvarer (SP II, 192a-197a; TB XI, 415b-416a). 1592 betaler enken Anna Willum kræmmers 10 dlr. for en ligsten på Arendt thennd Raadis grav (SMR). Nederlandsk slægtsnavn Ten Raa (Rade, Rode) (Winkler 263).

Regnolt hollænder i Anders Saxsens hus. 1583-86, A. Måske identisk med den Regnolt thor Schnete, der nævnes 1589 og synes at bo i Helsingør (SP II, 112a-113a).

Reinholdt (Rembolt) styrmand. 1596-99, A. 1600 beskrives Reinholdt styrmands gods efter hans hustru, Johanne Mouritzdatters død; han er nu gift med Katarine Bruwers. Der er kun lidet indbo (SP IV, 139a-b).

Hans Regnoltzen (Renertzen). 1579-90, A. 1591-97: Hans Regnoltzens hustru. 1597 skifter Ryken Diricks, som nu er gift med Willum Hindrichssen styrmand, med sin salig mand, Johan Reinholdtzens bror, bådsmænd Simon Reinholdtzen, nu boende i Helsingør, der får broderens klæder (SP III, 573a f).

Simen Reimers bådsmænd. 1596-99, A. Borgerskab 1594, forlover Anders Hess (TB XV, 72a-73a) og atter 1597, forlover Jens Holm (TB XVII, 87b-88a). Se under Hans Regnoltzen.

Hans Rockensticker. 1570-72, B. 1570 nævnes han som gift med Peter hollænders datter, Jahanne. Borgerskab 1570, forlover Hans v. Walsum (TB VI, 274b, 321a).

Johan Rockessen styrmand. 1575-76, A. Nederlandske patronymer Rochusz og Rochussen af Rochus (Winkler 181).

Herman Rholfinck der fik Thomas (Frandsen) billedhuggers hustru. 1599, A. 1600: H. R. stenhugger. Borgerskab 1599, forlover Jørgen Rywold (tysker) (TB XIX, 111a-b). Frisisk-flamsk og nord-westfalsk patronym Roelvink af Rolf (Winkler 40, Schwartz 86).

Hinrich Roluffsen bøsseskytte. 1591-97, A.

Peiter Roluffsen (Relertsen). 1581-84, A. 1587 klager Kierstine Peder Relluffssens til kongen over, at hendes og hendes afdøde mands kreditorer forfølger hende. Parret har boet i Flensborg, siden i Helsingør, og nu er hun i tjeneste på Koldinghus. Caspar Marckdaner skal mægle mellem hende og kreditorerne (KB 1584-88, 671-672).

Gorriis (Jeronimus) (Rhor) feldbereder. 1598-99, A. 1597 får Hieronimus Rhor von Weinum feldbereder borgerskab, forlover Claus kandestøber (TB XVII, 70a-71a). Landsby Wenum i Geldern, nord for Apeldoorn.

Hermen Rhose. 1587-99, C. 1588 skifter han efter sin hustru, Willumcke Giødersdatter med dennes broder-

søn Giødertt Rorichsen af Utrecht (TB XI, 133b-134a). 1598 benyttes han af kongen som overbringer af et vekselbrev til dennes faktor Johan Statius i London (KB 1596-1602, 347).

Willum Rhoese. 1587-99, B. Nævnt som skomager 1599 (TB XVIII, 152a).

Rottcher trompeter. 1597, A.

Claus Ruckhoid (Rwhoffdt, Rukop). 1583-96, C-B; herefter rådmænd (HS 43). (1583-87: Claus (Class) til Laurents Auerdich, 1588: Claus Rukop). 1592 kaldes han søfarende mand (TB XII, 11a). I skiftet efter Anne Willum kræmmers (se Willum von der Heide) 1602 nævnes han som gift med Karrene, datter af Annes halvbror Gerlich Reinholt (SP IV, 432-439).

Seiger væver. 1569-83, A-B-A. 1584: Seiger vævers hustru. Borgerskab 1570, forlover Cornelius hollænder (TB VI, 321a).

Effuert (Sifuorssen) kandestøber. 1587-99, A. 1583 skal Christoffer Walckendorff sende knægten Efuert kandestøber, der tjener hos Reinholt kandestøber i København, til kongens (sviger)fader, hertugen af Mecklenborg (KB 1580-83, 712). 1586 får Efuert Sifuorssen kandestøber bestalling på at have tilsyn med brøndværket på Kronborg m.m. for en årlig løn af 70 dlr. (KB 1584-88, 447). Forlover for Dirich Hendrichsen 1599 (TB XIX, 111a-b).

Jann Simensen. 1583, B. 1584 opbyder Jann Simensen, borger i København, en gård hos Hans Pingels, som han købte af Jost Johansen (TB X, 36b).

Michell Symenssen hollænder færgemand. 1582-99, A. 1599 skifter han med sine børn Carnelis Michelsen og Inger Michelsdatter efter deres mor Ena Cornellidatter; huset vurderes til 60 dlr., beskedent bohøve (SP IV, 88a-99a; TB XIX, 65a, 66b-67a). 1602 vurderes salig Mikkel hollænder færgemands bolig i S. Annagade (60 dlr.). Inger Mikkeldatters husbond, Peder Erichsen betaler Carnelis Mikkelsen hans fædrene andel i huset: 12½ dlr. (SP IV, 426b-427b).

Tønns (Thomas) Simensen i Hans Kruses have. 1598-99, A. Borgerskab 1597, forlover Hans Kruse (TB XVII, 70a-71a). 1599 skifter Thomas Simensen i Hans Kruses have uden for byen med sine børn Anna, Jacob, Simon (den ældste) og Simon (den yngste). Deres mødre er 200 dlr. (SP IV, 86a-87a).

Willum Smit vintapper. 1584-99, B-C-B. Forlover for Henrick Pøllgrim v. Utrecht 1593 og for Gellius von Bryssel 1598 (TB XIV, 11a; XVIII, 25b-26a). 1599 skifter han med stedsøn Otte Arendtsen efter dennes mor Hilcken Jacobsdatter (SP IV, 95a-96a).

Hans v. Soust. 1590, A. 1592-98: Marine Hans v. Sostis. 1590 nævnes han som bøsseskytte (SMR). Soest, nord for Utrecht.

Jann Spicker. 1583-84, A. Nederlandske slægtsnavn Spyker (Winkler 364, 365).

Hans tho der Stadt. 1572, A.

Jost (Stephansen) silkevæver (væver). 1590-99, A. 1597 nævnes Jost Stephansen væver (TB XVI, 71a).

Thewes (Theus) rebslager. 1560-64, A. 1565: Theus rebslagers hustru. 1559 leverer han garn til kirkens sejerværk (SOR). 1581 nævnes Oluf stenhuggers første hustru Ingeborg Theus rebslagers (TB IX, 32a-b).

Siebrand Tiarsen. 1589-90, A.

Mester Lydke (Tidkesen) bartskær. 1562-65, B-C. Nævnt allerede 1559 (SOR). 1582 omtales salig mester Lydke bartskær, som for nogen år siden døde her i Helsingør og var broder til mester Thiill (Tidkesen) bartskær og svoger til Diidrich van Bremen (TB IX, 107a).

Mester Thiill (Till, Thyll) (Tidkesen) bartskær. 1568-99, A-B-A. Bror til Lydke bartskær, svoger til Diidrich van Bremen, svigerfar til Hans Sziris (skotte). 1590 skøder mester Thiill Tidkesen bartskær sin gård på Stengaden til sin svoger Willum Rose (RA. Købstæders arkiv). 1584 kaldes han Thiill Tickesen (RA. Hyldinger). 1593 er mester Till v. Slessill (uidentificeret lokalitet, formentlig i Nederlandene) forlover for Jochim Braggrogge (TB XIV, 44a-47a). Begravet 24/5 1615 (HS 183).

Tillemand skræder. 1571-73, A. 1575 giver Didrich Nyeman til kende, at hans hustru Saris datter, Ehrennegård for nogle år siden er blevet gift med Thilleman skræder, og de bosad her tilsammen nogle år. Siden er han rejst herfra og er nu borte på 4. år. Ehrengard har fået tidender, at han skal være død i »vesterlandene« og vil nu ægte Hans Frost, med hvem hun er blevet fundet ved nattetide og fængslet (TB VII, 324b-325a).

Giært Temermand stenhugger. 1589, A.

Tønns (Thommis) krogemager. 1590-99, A.

Thønns krudkræmmer. 1580-86, B.

Thonnius (Tomas) skomager. 1580-86, A. 1580 foreholdes det skomagerne at have indseende med den lange hollænder skomager, som gør skarns sko og ondt arbejde. Skomagerne klager selv over lange Thønns, at

han agter intet om deres lav, men vil sælge sit arbejde, som ham lyster (TB VIII, 282a; jfr. Laurits Pedersen: Helsingørske Haandværkerlav, 50). 1592 klager Otte Loman over, at han ikke må nyde fred i sit eget hus; thi Thønnes skomager kom til hans dør med blankt væрге . . . Thønnes' hustru Margrete har desuden tyvret ham og horet hans hustru. Tønnes fremfører lignende klager mod Otte (TB XII, 55a-56a).

Effjuert Thønnesen. 1575, A.

Gerdt (Thonnissen) væver. 1563-75, A. 1571 beretter Gertt Thonnissen væver, at hans hustru Abele Hansdatter, født i Lante Holsten, som han ægtede forgangen år, er død uden livsarvinger. Hun havde nogen ejendom i Lante Holsten, som tilfalder ham (hendes brødre børn bor i Husum). Gerts gods og gæld taxeres til 74½ dlr. (Magistratens kopibog 17a-b).

Peder Tønnisen styrmænd. 1599, A. Borgerskab 1598, forlover Jørgen Rywold (TB XVIII, 25b-26a).

Thønnes Thønnissen. 1587-96, c. 1597: Nylle Thønnissis. 1593 opbyder han på sin far (!), Hendrich Hendrichsen bagers vegne en vejrsmølle, solgt til Hans baker (TB XIV, 27a). 1598 skifter Nylle salig Tønnes Tønnesens med sine børn Mærgreta, Thønnes og Lisebet. Moderen beholder boet mod at betale børnene 2000 dlr.; hendes tilkommende er Jacob Hansen (SP III, 642b f). 1599 skifter Jacob Hansen med sine stedbørn efter deres mor, Nille Jansdatter Bohmloss. Boet er uhyre rigt; der nævnes 24 skibsparter, en apotekerbod, et »kontor« med skuffer påmalet månedernes navne, samt »De tho Kobber Tauffler som Harlingen er paa Mahlet, en till Stengaden, Thend anden emodt Stranden Vdhenger« (markerende kro eller herberg?) (SP IV, 12a-29b). 1605 leverer Conrad Buwinckhusenn som formynder for børnene en del boskab (guld og sølv, »nogen conterfey« m.m.) for ialt 552½ dlr. til Johan Hillingh, borger i Helsingør, »som aff Børnenis Slegtt och Freundscaff er« (SP V, 125a-126a).

Jacob Upgraff. 1589-92, B. 1593 går Jacob Opgraffs gods til David Leyells arvinger for et års husleje (SP III, 200b f). Nederlandske slægtsnavn Op de Graeff (Winkler 524).

Hans van Wallsum. 1569-71, C. 1580-81, A. 1582-83: Charinne Hans v. Walsums. Borgerskab 1568, forlover Christoffer styrmænd (TB VI, 126b). Samme år nævnes han som gift med Reignicke Hans Isserlous (TB VI, 136a). Efter at være flyttet til Helsingør skyder han 1572 sit og sin hustru Elsebe Willumsdatters skudsmål (TB VII, 78b, 108a, 156a). Wolsum, landsby i Friesland.

Hans Wijktun, 1560, a.

Willum hollænder. 1556, A.

Adam Willumsen falkefænger. 1587-98, A. 1599: Adam falkefængers enke. 1581 får Adam Willumsen falkefænger, der er kommen af Malmø, lov at bosidde her mod at fly bevis fra Holland (TB IX, 52b). 1597 bevidner han at have kendt Johan Hendrichsen hattemager og dennes hustru Emeke Clausdatter i over 40 år, mens de boede i Warmstratte i Amsterdam (TB XVII, 74a). Begravet 25/5 1599 i S. Marie kirke (SOR). (*Henrich Willumsen hollandske baker.* 1590, A. 1591 betaler Henrich Willumsen baker, som har boet i byen nogle år, men nu igen er flyttet til Nederland, den tiende penning af hans gods til byen: 25 dlr. (KR).

Hendrich Willumsen snedker. 1592-93, A.

Hendrich Willumsen styrmænd. 1593, A.

Mester Jacob (Willumsen) bartskær. 1570-97, C. 1598-99: Ryken mester Jacob Willumsens. 1568 får Jacob Willumsen v. Andorpen tilladelse til at bosætte sig; han har 1½ år været bosiddende i Harlingen, hvor han var kåret til stadsbarber (TB VI, 141a-b). En måned senere klager mester Henrik bartskær over, at Jacob Willumsen har taget en patient fra ham ved at love ham helbredt for en ringere betaling; samtidig blev omtalt, at Jacob har været bosiddende i Danzig og skulle være kommet derfra for nogen uret sag (TB VI, 149b). 1569 dukker en mand op, som tidligere er blevet viet til mester Jacobs hustru, en hollandsk kvinde; alle tre skal give sig til biskoppen eller rektor i København at få besked (TB VI, 216a). 1570 skal han bevise at den husbond er død, som hans hustru Ricken før havde (TB VI, 321a). Af de gentagne gange han må betale sagesfald, ses at han har været en hidsig herre med tilbøjelighed til at trække kniven (KR 1569, 1570, 1576). Begravet 1597 (SMR). 1598 skifter Ryken salig mester Jacob Willumsen bartskærs med sin husbonds datter, Nylle, Zacheus Lehusens hustru, der som sin arvepart får 2146 dlr.; under udgælden forekommer: »Anthonius v. Obbergen Bygmester thill dantzick som M: Jacob haffr saugt god thill for Adrian Pawe« 106 dlr. (SP III, 653a f).

Jacob Willumsen. 1572-73, A. 1574: Rode Jacob Willumsen. 1569 får skipper Jacob Willumsen, som boede til Dockum, lov at bosætte sig; han har solgt halvdelen af sit skib til borgmester Henrik Mogensen og Jørgen Maer, og de har gods inde med ham (TB VI, 213b). 1570 har han en retstrætte med sine redere H. Mogensen og J. Maer (TB VI, 271b-272a).

Johan Willumsen. 1598-99, C. Senere borgmester (HS 6). Søn af Willum Dirichsen i Malmø. Død 1623; gravsten i S. Olai kirke (Danmarks Kirker 254).

Agneta (Wiinholdtzdatter) pavinde (Pavinden). 1574-91, A-B. 1581 skøder Christoffer Luthring sit hus på kirkens jord i Nørregade til Agneta Wiinholdtzdatter (pavinden) og hendes datterbarn (TB IX, 30b; jfr. Troels-Lund VIII, 177). Hun synes at have været pantelånerske (TB XV, 75a) XVIII, 49b). Fra 1592 og til efter 1600 betaler Berntt Nyborg stenhugger, Pawindens mand, jordskyld til S. Olai kirke (SOR). Muligvis identisk med Agneta Cornnelisses, en hollandsk kvinde, som nævnes 1571 (TB VII, 8a).

Giert Woltersen (Volchersen) væver. 1587-99, A.

Hierre Workumsdatter. 1574, A. Nederlandsk slægtsnavn Wurkum efter den frisiske by Workum (Winkler 598).

Zillius stenhugger. 1591, A. Begravet 1591 (SMR).

Tyskere

Arennt (Orendt) bager, kom fra Rostock. 1588-93, A. Begravet 12/2 1596 (SOR). 1597 skifter enken, Anna, med sine børn Anna, Jacob, Susanne og Kirstine; når udgælden trækkes fra, er der kun en ringe ting tilbage. Moderens tilkommende husbond er Madtz Bertellssen; han skal til de fire børn udrede 24 dlr. (SP III, 583a f).

(Unge) Hans (Ballensted) snedker. 1590-98, A. 1599: Marine Hans snedkers. Hans Ballensted snedker forliger sig 1593 med sin hustrus far, Dinis Fricke på sit barn, Hans Hansens vegne; barnet får 25 dlr. (TB XIII, 175a). 1599 skifter Marrine, Hans Balderstedt snedkers enke med sine børn Jacob Hansen Balderstad, Barbara Hansdatter og Dionessnes Hansen; hendes stedsøn, Hans Hansen Balderstadt, skal være hos sin mormor, Barbara Dionissis, enke i huset. Gården vurderes til 170 dlr., indbo for 60 dlr. (SP IV, 107a-109a). 1600 er Marrine Hans snedkers også død (SP IV, 267a-272b).

Lauritz (Bartholomeus) Klochow (Glogou) hjulmand (Laurentz Klocke vognmager). 1581-98, A. 1582 optræder Lourennts Bartholomeus, kaldet Klocke (LA. Helsingør rådstuearkiv. Brev på papir). 1598 »Beschreffuis Lauritz Klockers godtz som er Henngt for Rodtschlydt«; jævnt bohave. De to børns fædrene gods er forbrudt til kongen (SP III, 734a f; IV, 140a-144a). Landsby Klockow i Mecklenburg, nord for Neustrelitz.

Anders Becker på Bjerget. 1596-99, B. Anders Becker af Berwalde tager borgerskab 1593, forlover John Nielsen (TB XIV, 96a). 1590 skifter Anders Becker, salig Birgitte Hans Kiøns husbond med sin stedsøn Jost Hansen (SP II, 163a-169b). Flere tyskere lokaliteter Bärwalde.

Dirich v. Bentten stenhugger. 1592-93, A. Stednavn Benthin i Mecklenburg, Bentheim i Hannover.

Lourenntz Berenntz af Rostock, købsvend, ligger, giver 1567 12 dlr. til byen og 1568 36 mark (KR). 1569 lover Lourenntz Berentz, som har fæst Marinne Hans Kocks, at gøre sin borgered inden S. Hans dag midsommer og straks derefter gå til kirken med sin trolovede staldbroder, Marine, uden videre forhaling, da ellers hans forlovere Johan Buss og Pither Mackum vil blive tiltalt (TB VI, 197b). 1570 nævnes han som gift med Marine Ottis (se Otte Jacobsen skotte). Herefter skifter han navn til Lauritz Luckessen (3. fjerding 1569: Marine Hans Kockis med Lauritz Luckessen), skønt der i forvejen er en færgemand i byen (1. fjerding) af dette navn. Lauritz Luckesen i 3. fjerding betaler fremdeles skal til 1599, C-B-A.

Jacob Berlin (Bernne) 1579-83, A.

Morten Berlin feldbereder. 1596-97, A. 1594 bevilges Morten Bellin, barnfødt til Arensdorff in der Marck tilladelse til at bosætte sig; han er kommet fra Ålborg, hvorfra han har vidnesbyrd. Samme år får Maritten Berlin borgerskab, forlover Peder Monsen (TB XV, 47a, 72a-73a).

Syluester Beske. 1583-84, A. 1582 gør Siluester Besker, kommen af Roskilde, sin borgered (TB IX, 93a). 1584 betaler han 10 dlr. for sin hustrus lejersted i kirken (SOR).

Claus Biendorp (Bigendorf). 1575-82, B. 1583-84: Claus Biendorps hustru. Gift med Anna, datter af Jacob (ikke Willumsen) bartskær (skifte 1582, SP I, 207b-210b). Skifte efter Claus Biendorp 1585, aktiver og passiver ophæver på det nærmeste hinanden (SP II, 77b-81b). Bendorf i Rheinland.

Hans v. Bocklem. 1593-99, A. Borgerskab 1593 (TB XIV, 44a-47a). Landsby Böckelheim i Pfalz.

Casper vonn Brandenburg tømmermand. 1590-99, A. Nævnes allerede i byen fra 1580 (KR).

Jacob v. Brandenborch »frischiffer«. 1598-99, A.

Osswold (Brandenborch) tømmermand. 1597, A. Osswald Brandenborch tømmermand får borgerskab 1596, forlover Daniell pottemager og Hindrich Kratzborst (TB XVI, 29b). Gift samme år med Kirstine, salig Lydich von der Stoltenowis enke (SP III, 502a f; TB XVI, 56a).

Berent Bremer. 1584, B.

Ambrosius (von Brunsvig) sværdfejer. 1587-90, 1597-98, A. 1599: Ambrosius sværdfejer hustru. 1572 antages Ambrosius von Brunsvig som sværdfejer hos Frederik II med 12 dlr. i årlig løn, fri bolig i København og frihed for borgerlig tyng. Der afregnes med ham, inden han 1579 skal ledsage dronning Sophie på rejse til Mecklenburg (H. D. Schepele: Københavnske Sværdfejer, 12). 1592 benytter han et bomærkesegl med initialerne A. K. (L.A. Smedenes lavsbog i Helsingør). 1597 nævnes han som soldat på Kronborg og de helsingørske smedes oldermand (TB XVI, 120a).

Jørgen Brunsvig skræder. 1587-88, A.

Katrin v. Brunswigh. 1596, A.

Oluff v. Brunsvigs hustru. 1593-99, A. 1574 begærer Wolff v. Brunsvig plattenslager, som sagde sig at være i K. M.s tjeneste for en bøsseskytte, her at bosidde, og får besked på at føre bevis hid fra arkelimesteren om hans tjeneste, og da at se sig om en bolig, dog ikke en borgergård, uden han vil holde borgerlig tyng, men ellers nære sig som gæst (TB VII, 240a) 1588 betaler han jordskyld til byen (KR).

Anders v. Burge landsknægt. 1593, A.

Herman Buss af Stralsund. 1563, A.

Hans Byrden, Urias dreng. 1562, A. Bürden, stednavn i Sachsen.

Henrich v. Byrde. 1562-63, A. 1562 anklager Christoffer skræder en lavbroder, Hendrich van Byrd for vold (TB V, 40b). 1572 anklager skræderne Henrick vann Byrden skræder, som de siger ikke at være deres lav værd, ej heller nogen tid at skulle stedes derind; han har sidste vinter stjålet i Norge, er straffet og kan derfor ikke indlades i lavet, dog tager han skrædernes næring (TB VII, 100b).

Carsten skomager. 1589-99, A. Begravet 7/12 1606 (SOR).

Carsten tysk. 1582-93, B-C-A.

Casper hofskræder. 1591, A.

Anders Caspersen soldat. 1596-99, A. Andres Casparsen v. der Zyssmer får borgerskab 1594, forlover Peder Holst (TB XIV, 123). Landsby Sessmar i nærheden af Köln.

Tyske Chatrine kallunskvinde. 1579-92, A.

Chim døde tystølfører. 1598, A.

Claus tysk. 1565-99, A-C-A. 1570 vurderes Claus tysk og hans medarbejders fædrene gård og »brøggerede« (TB VI, 262a). 1572 nævnes han som ejer af en skude (TB VII, 77a).

Claus tømmermand i Hans Lyckows boder. 1587-93, A. (1589: Claus skønnemand, ved en fejl?).

Henrich (Clemendt) pottemager. 1583-99, A. 1594 er han forlover for Jost Hansen v. Møllen (TB XV, 72a-73a) og 1598 for Hans Schyrmand skolemester (TB XVIII, 25b-26a). 1599 nævnes Henrich Clemendt pottemager (TB XIX, 107b). Henrich pottemager begravet 30/4 1602 (SOR).

Conrad kurvemager. 1586, A.

Boell Hans Daach. 1580, A.

Chatrine v. Danschen. 1589, A.

Baltzer von Dedeuig. 1590-92, A. Muligvis identisk med den Baltzer v. Rywold (Ruualde), hvis efterladte gods vurderes 1592; indbo for 13½ dlr., udgæld 18 dlr. (SP III, 118b f). Et evt. stednavn Dedeuig er ikke lokaliseret, Rywold er antagelig Reval.

Adam Distelerbecke. 1584, A. Distel, biflod til Emmer i Lippe ved Detmold.

Ditmer isenkræmmer. 1585-90, B-C.

Hans Dreues vognsvend. 1593-99, A.

Henrich (Dreyer) kleinsmed. 1578-90, B. 1593-96: Elline salig Henrich kleinsmeds. 1576 skænker kongen sin kleinsmed Henrich Dreyer et stykke jord og byggested uden for Helsingør på Sandet. Efter hans død 1593 ønsker kongen ikke at købe grunden og bygningen tilbage (KB 1576-79, 26; 1593-96, 93). Han synes at have været temmelig forgældet (KB 1588-92, 797f; 1596-1602, 273, 605).

Hans (v. Duringen) skræder i Jesper snedkers hus. 1593-99, A. Hans v. Durlingen skræder får borgerskab 1593, forlover Johan v. Førden (TB XIV, 57b).

Herbertt (Eckhoff) vognmester. 1587-92, A. 1593: Lehne Herbert vognmesters. 1588 skæder Niels Michelsen krogemager sin jord og grund vest for det gamle Klosterstræde til Harbertt Eckhoff, K. M.s vognmester og

hans hustru Lene Andersdatter (TB XI, 173a-b). 1591 betales der 20 dlr. for Herberitt vognmesters lejersted og sten i kirken (SOR). Hans arvinger er Poffuel v. Blixen bøsseskytte i København, hvis hustrumoder var søskendebarn til Herberitt Eckhoff, Jørgen Hoffmand i Lübeck, også hans søskendebarn, Lauritz Jensen på Bornholm i Olsker sogn på sin hustru Marrike Eckhoffs vegne, hans moder Jehanna Eckhoffs til Leuenou i grevedømmet »van der Hoy« (= Hoya) samt en søster i Brunsvig (TB XIII, 7b-8a).

Christoffer v. Edtz (Eitze, Christoffer styrmand). 1567-71, B-A. 1573-79: Mette Christoffer styrmands (1576: forskånet for armod). Omtalt allerede 1564 som hjemme i byen (KR). 1566 køber han Oluf Karlsens gård liggende mod Stranden (TB VI, 51a, 65a). 1572 udbydes Mette Christoffer styrmands gods, som hun selv har tilbudt at uddele blandt sine gældnere, og gården sælges (TB VII, 103a, 107a-b).

Harmen Erbess (Herman Arbeis) rotgeter. 1596-99, A.

Johan v. Eitwich. 1598-99, B. 1587 nævnes han som kongens kældersvend (KB 1584-88,809). 1596 får Johan von Eitwig, kongens nu forlavede kældersvend, der vil bosætte sig i Helsingør, frihed for skat, hold, vagt og al anden borgerlig tyng, og han må fremdeles nyde den årlige besoldning og hofklædning samt huseje mod til gengæld at have tilsyn med vinkældererne på Kronborg. Samtidig skænker kongen ham en fed okse og to læster rostockerøl til hans bryllup (KB 1596-1602, 57). Bruden er Janneken Willumsdatter, salig Johan Bubberts (nederlænder) enke (SP III, 538b). Borgerskab 1598, forlover Peder Holst (TB XVIII, 82a). 1602 lader kongen hans stedsøn indsætte i Sorø skole (KB 1596-1602, 777). Begravet i S. Marie kirke 29/7 1603 (SOR). Skifte 1604; han efterlader sig sønnen Berendt og enken Janneken. Patrimonium i Westfalen (SP V, 75f).

Fabiann tømmermand. 1591, A. 1593: Fabian tømmermands hustru.

Berent Facke. 1599, A. 1598 får Berent Facke borgerskab, forlover Frederik Leyell (TB XVIII, 98b). Samme år skifter han med sin svigerfar Perent Thyssen (slesviger) efter hustruen Lysebett; værdier for ialt 2337 dlr. (SP III, 736a f). 1599 nævnes Hans v. Pein, Berent Fackes svoger (SMR). Gift anden gang med Michill Snøckells enke. Toldskriver 1602 (HS 124).

Falentin (Valentin) tømmermand. 1585-86, 1598-99, A. Begravet 30/3 1600 (SMR). Samme år beskrives hans efterladende gods; ringe bo. Hans lille søn Christoffer Falentinsøn tager en møster i Landskrone sig af (SP IV, 161a-162b).

Hans Falckenberg væver i Otte Skultz hus. 1587, A. En mængde tyske samt en hallandsk lokalitet, Falkenberg.

Mester Frederik Ferdigh bartskær. 1596-99, B. 1593 får mester Fredrich Ferdich von Seitz borgerskab, forlover mester Thiill (Tidkesen) (TB XIV, 44a-47a), hvis datter, Margrete, er hans hustru (HS 181). Landsby Seiz i Østrig; Seitsch i Schlesien; Zeitz i Sachsen.

Mortenn Fleck. 1586-99, B-A. 1596 optræder han som befuldmægtiget af Hans Wintrah dønnikemesters arvinger i Jülich (TB XVI, 50b-51a).

Franns brokigger. 1580-96, A.

Frantz kandestøber. 1557-61, A. 1564: Kirstine Frantz kandestøbers.

Lawrits Freudenthall. 1598-99, A.

Hans von Freyburg (Friborch) murmester. 1589-92, A.

Peder Friiborg. 1589-90, A.

Anniis (Ammis) Friick. 1589-91, A. Antagelig identisk med:

Dionysius (Fricke) skolemester. 1592-93, A. 1596-99: Dionysius skolemesters hustru Barbara til huse hos Hans snedker. 1593 bliver Dinis Fricke sat til formynder for sin datters barn, hvis far er Hans von Waltern. Samme dag forliger Hans Ballensted snedker sig med sin hustrus far, Dinnis Fricke på sit barn, Hans Hansens vegne, hvem han giver 25 dlr. (TB XIII, 174a, 175a). 1599 skifter Hans Balderstad snedkers enke med sine børn og stedbarnet Hans Hansen Balderstad, der skal være hos sin mormor, Barbara Dionissis, enke i huset (SP IV, 107a-109a).

Johan v. Førden. 1589-99, C-A. 1588 betaler han 30 mark for en tid lang at have været bosiddende og brugt borgerlig handel (KR). 1591 sælger han hamp til kongen for 199 dlr. (KB 1588-92, 634). 1601 skifter han med sin salig hustru, Janneke Krolls arving, Jesper Treyer, gift med hendes søster. Hovedgården vurderes til 1800 dlr., men gælden overstiger jordegodssets værdi med 9 dlr. (SP IV, 334a-b). Landsby Föhrde nord for byen Brandenburg; bispedømmet Verden med byen af samme navn.

Hans von Fører tømmermand. 1591, A.

Poffuel v. Gardleben. 1593-99, A. Nævnt allerede 1585 og 1589 (SMR).

Simon Geissler bartsvær 1598-99, A. Borgerskab 1597, forlover Jacob Kock (TB XVII, 70a-71a). 1598 giver han til kende, at hans salig far(!) Jacob Kock er død på hjemrejsen i »Lyn«, og har efterladt et ringe bo og megen gæld; Simon vil betale gælden, så vidt godset kan forstrække (TB XVIII, 8a).

Hermind Gering, til Johan Ettwichts. 1597-98, B. Måske den samme Herman Gerinck, der så sent som 1652 får sit navn og bomærke graveret på en messingbaluster i S. Olai kirkes korgitter (Danmarks Kirker 161, nr. 63).

Hans (Gerwindtzer) guldsmed. 1580-85, A. Antagelig identisk med den Hans Gerwindtzer, som Bøje (s. 234) finder omtalt 1582, og rømt 1592.

Hennrich v. Giffhorn tømmermand. 1587-99, A. Giffhorn, by i Braunschweig-Lüneburg.

Herman v. Giffhorn. 1593-99, A. Bestalling for Herman v. Giffhorn som kgl. landsknægt i Helsingør 1587 (KB 1584-88, 747-748).

Mester Gottfrid stensnider. 1593, A.

Franndtz Godtffred muremester. 1566-72, A.

Jacob Gottzloff. 1596-99, A. 1601 vurderes det gods, som tilhørte Jacob Gottsloff, og som Gundell Hans tyskes må annamme som betaling for hans kvinde og barn, hun har haft til øl, mad og herberg i tre år. I det i øvrigt jævne indbo findes seks små tavler (skilderier), to med malede hunde, samt fire store tavler: 1) en løvejagt, 2) »et stad Brøssels Conterfei«, 3) »En Sirickssens Conterfeye«, 4) »Gertrudenbergh«; desuden en »Charitas Taffle« og Jacob Gottsloffs »Conterfei« (SP IV, 368a-369a).

Peither (Grauenhorst) smed. 1577-99, A. 1592 benytter Peitter vonn Brunsuig grovsmed et segl med initialerne P. G. (L.A. Smedenes lavsborg i Helsingør), og 1594 vurderes Peder Grauenhorst grovsmeds gård på Bjerget til 130 dlr. (TB XV, 103b).

Elline Jacob (Gregerssen) Meckelborg. 1596-99, A. 1577 holdes skifte efter Margrete Christoffer Prytzis; arving er hendes datterbarn Gregers, søn af Jacob vann Mechellborig, en drabant, og Anne Frederiksdatter (SP I, 98b f). 1585 skødes en krongård på Sanden til Jacob Gregerssen, kaldet Meckelborg, kongens drabant (KB 1584-88, 298). 1595 skifter Hans Boy hakkelseskærer med sin svigerfar, Jochim v. Meckelborch soldat efter sin salig hustru, thi de havde ingen arvinger med hverandre (SP III, 487b f).

Tyske Grete. 1556, A.

Mester Hennrich (Gritter) bartsvær. 1588-92, A. 1593: Henrich bartsværs hustru. Skifte 1593 mellem salig mester Henrich Gritter bartsværs hustru, Margreta Thiilsdatter, og deres to børn, Anne og Bente. Af godset, der vurderes til 415 dlr., bevilger moderen og den tilkommende stedfar, mester Fredrich Ferdich balbier, børnene 210 dlr. (SP III, 276a f).

Hermann Groll. 1589-91, A.

Mickel (Grottk) v. Breslau, »munsterschiffuer«. 1590-99, A. 1598 nævnes Michel v. Bresla »munsterschreiber«, soldat på Kronborg (SP III, 712a f). 1600 køber Michell Grottk v. Breslaw, kgl. mønsterskriver på Kronborg, en bolig af Berendt Fake (RA. Købstæders arkiv). Han skal desuden bære navnet Michel Mariendal (Helsingør i Sundtoldstiden I, 394).

Mester Hans van Göttingen »scholem(ester?)« 1556-63, B. 1554 har »Vir venerandus, peregrinus quidem, sed doctus, pius, probus, magister Joannes Gothingus . . .«, der har mistet sin hustru under pesten i Helsingør, klaget til biskop Peter Palladius over, at magistraten og sognepræsten vil nægte ham ægteskab med Karine Gert hollænders, fordi byfogdens søn havde begæret nogen arv af hende uden resultat. Biskoppen beder nu kongens kansler, Anders Barby udvirke, at de enten kan gifte sig, eller at hun kan sælge sit hus og sine ejendele og drage med denne dantziger mand udenrigs (Aarsb. Geh.ark. III, tillæg, 38-39). De er øjensynlig blevet gift i Helsingør, for 1564 optræder Charine Gerts på hans plads i skattemandtallet. 1563 nævnes salig mester Hans Giøttings gældnere (TB V, 154a). 1573 sælger Hanns van Lubeck af København mester Hans Gøttings og hans hustru Charines gård, som tilhører deres døtre: Hester (død), Susanna (ugift) og Sara (gift med Hans v. Lubeck) - til Mathis Møller, pulvermester eller »krudtmaker« i K. M.s krudtmølle, for 600 mark danske. Mester Hans' svoger, Hans feddermager i København har nogen tid haft gården i pant (TB VII, 215a-b, 229b).

Gertt v. Hall muremester. 1593-99, A. Borgerskab 1593, forlover Frederik Leyell (TB XIV, 44a-47a). Gertt van Halle nævnes dog allerede 1589 (SMR), og er da antagelig identisk med Giertt muremester i Otte Skultz boder 1587, A.

Jochum (Halss) skræder. 1596-99, A. 1593 får Jochim Halss af Gripffswolde (Greifswald) skræder borgerskab, forlover Lauritz Lukassen (TB XIV, 92).

Michill van Hamborich. 1580-81, A.

Clemendt Hahne. 1597-99, A. (1597: Clemendt v. Brunswigh).

Hans v. Hanis hustru, som tog vare på isekulen. 1596, A. 1575 nævnes Hans v. Hane, K. M.s drabant (TB VII, 8/8). 1594 vurderes salig Hans Haniss, som tog vare på »Jsekulen« hans gods; enken hedder Madlene. Aktiver for 92 dlr., udgæld 78 ½ dlr. (SP III, 388a f).

Mester Hans Hannendorp bartskær. 1567-72, A-B. 1572 skyder han sit og sin hustrus skudsmål, da han agter at give sig herfra og bosidde i Norge, som han i »feigden« er kommet fra; de får godt vidnesbyrd (TB VII, 107a).

Hans tysk hattemager. 1558-99, A. 1579 kaldes han drabant (SOR). 1593 skøder Hans hattemager den vesterste bolig, han nu selv ibor, til Lauritz væver, som har hans steddatter til hustru (TB XIV, 83b). 1594 skifter Lauritz (Fergissen) skotte væver med Hans hattemager, som havde væverens salig hustru, Margrete Hansdatters mor til ægte; de ejer hver det halve af den gård, Hans hattemager iboer (SP III, 316a f). 1600 kaldes han Hans hattemager soldat (SP IV, 226a).

Hans rademager. 1580, A.

Hans stenhugger i Hans Lyckows boder. 1587-89, A. 1592 begravnes Hans v. Rost stenhuggers barn (SOR).

Hans tysk skræder. 1570, A.

Hinrich v. Harborch landsknægt. 1593-97, A. 1587 får Hendrich von Harborg bestalling som kgl. landsknægt i Helsingør (KB 1584-88, 747-748). Borgerskab 1594, forlover Anders Becker af Berwalde (TB XV, 72a-73a).

Hans Harding af Stralsund. 1563, A.

Hennrich von Hardt tømmermand. 1587-88, A. Flere tyske lokaliteter Hardt.

Petter Hartman maler (Peter Conterfeiger). 1592-93, A.

Simen Hartmand. 1590-91, A.

Hans v. Hais hustru. 1596, A. Hans v. Haue begravnes 1592 (SMR).

Henrich Heger snedker. 1591-99, A.

Fredrich Helcke (Holck) kleinsmed. 1593-99, A. 1599 skifter Frederik Høelcke kleinsmed med sin søn, Ludwich Frederichsen Høelck efter moderen Bodell Nielsdatter; gården vurderes til 400 dlr., gæld 190 ½ dlr. (SP IV, 30a-31a). 1602 skifter Hendrich Rodtman med sin salig hustru Marrine Ibsdatters børn, herunder salig Mette Nielsdatter, som var gift med Frederik Holcke kleinsmed, soldat på Kronborg, med sønnen Hendrich Holck Frederiksen; arvingerne får ialt 30 dlr. (SP IV, 382a-384a).

Hanns Hellmer. 1578-79, A.

Mester Henrich bartskær. 1556-77, A. 1578-84: Anne mester Henrichs. 1577 får enken lov at bruge bartskær-embede og holde tre svende (TB VIII, 134a).

Hendrich drabant snider. 1576, A.

Hendrich drager. 1581-82, A.

Hennrich stenhugger. 1578-93, A. 1596: Anna stenhuggers. Måske identisk med den stenhuggersvend Hennrich Habenn, tjenende mester Gert stenhugger, som 1574 dømmes til at betale 12 mark til en dreng, han slog i kirken (TB VII, 268a-b). 1593 skifter Anna salig Hendrich stenhuggers med sine børn Hans og Niels Henrichsen; i boet indgår to gårde vurderet til henholdsvis 300 og 200 dlr. (SP III, 290a f). 1605 skifter Christen Michelsen med sin stedsøn Hans Henrichsen efter dennes mor, Anne Jørgensdatter, kaldet stenhuggers (SP V, 162).

Suarte Hendrick. 1578, A.

Henrick urtegårdsmand. 1572-83, A. 1584-86: Henrick urtegårdsmands hustru.

Peter Herendorff. 1596-99, A. 1598 skifter han med sin salig hustru, Anna Nielsdatters bror, Moens Kirckell (skotte), der får værdier til ialt 90 dlr. (SP III, 748b f). Begravet 5/12 1600 (SOR). 1601 vurderes salig Peder Herendorff og hans salig hustrus gods. Arving er broderen Jørgen Herendorff. Jordegods for 645 dlr., udgæld 715 dlr. (SP IV, 341b-345b).

Anders Hess. 1574-79, B. Herefter rådmand (HS 41). Han må dog tidligere have opholdt sig i Helsingør, for 1562 skyder Thorluff Bagge hans skudsmål, tilspørgende hvorledes han har handlet sig her i byen (TB V, 31a). Borgerskab 1573; samtidig låner han en sum af det guld, som fru Birgitte Gøie har givet til skolen, mod pant i sin fædrene gård i Malmø (TB VII, 205a). Bror til den københavnske storkøbmand Marcus Hess (Dansk Biografisk Leksikon). Hess, inkolentnavn af Hessen (DGP).

Hans Hess. 1558, A.

Peder Hess. 1592-99, A.

Lauritz Hindtze. 1576-99, A. Tysk mandnavn Henze (DGP).

Pouil Hoch (Hock). 1588-90, A. 1588 nævnes han som gift med Gese, salig Franndtz bagers datter (SP II, 109a-b).

Albert v. Hoff (Haue) styrmænd. 1592-97, A. 1598: Albert v. Hoffes efterleverske. 1598 vurderes gods efter salig Albert v. Hoff (Hoff) og hans salig hustru, Nylchen Cornellisdatter; det sælges for 299½ dlr., som sammen med 71½ dlr. i rede penge går til børnene Mærgreth og Lisebett (SP III, 677a f).

Diderich von Hoff (Haue). 1574-99, A. 1573 og 1575 nævnes Diidrich van Hoff drabant som gift med Kirstine Gløds, der tidligere var gift med Thomas skotte og Herluf Perssen (SP I, 29a-32b; TB VII, 25/7). 1593 er Dirick vom Hagen borgen for Jacob Jannicke, der har købt hus (TB XIV, 22a).

Henrich (Honolt) snedker. 1581-84, A. 1589 skøder Hennrich Honolt snedker, borger her ibidem, et hus til Jost vonn Flandrenn bøsseskytte. 21/7 samme år omtales han som fordm borger (TB XI, 186a, 217a).

Peyther Hædder sporemager. 1587-91, A. 1585 skænker kongen en okse til sin drabant, Peder sporemagers bryllup (KB 1584-88, 390). Samme år skifter Marinne, salig Poul sejerlmagers enke med mandens børn; hendes tilkommende husbond, Peder Hedder von Dresenn (Dresden) skal betale gælden og overtager den gård i Kampergaden, som Poul købte af Peyther nordmand for 500 dlr. (SP II, 62a-68b; TB X, 115b). 1591 omtales han atter som K. M.S soldat på Kronborg (TB XI, 364a-370a). Hans hustru begravnes 29/1 1606 (SOR), og han selv nævnes som død 1611 (RA. Kronborg lensrgsk. Bilag).

Jacob »drawannt« (drabant). 1572, A.

Pether (Jacobsen) van Femern. 1570-90, A. 1591: Peter v. Femerns hustru. 1571 lejer Peder Jacobsen, kaldet vann Femern en hospitals grund (LA. Helsingør rådstuearkiv. Breve på papir). Samme år bliver Piter Jochumssen, kaldet v. Femern, rodemester (TB VII, 7).

Pether Jochumssen. 1575, A.

Farveren Jost. 1581-83, A. (1581: Jost N: en tiidsk).

Jørgen Keritz (Kiritz) skolapper. 1596-99, A. Jørgen von der Kuritz får 1587 bestalling som kgl. landsknægt i Helsingør (KB 1584-88, 747-748).

Kiintt (=Kunz?) drabant. 1577-79, A.

Baltzer v. Kirch i Lauritz Kocks hus. 1593, A.

Anne Kleins. 1566, A.

Hans Kock slagter. 1573-99, A-B-A. 1568 får en tysk karl, Hans Kock lov til at bosætte sig foreløbig for ½ år; lyster det ham fremdeles at blive, skal han have bevis af den junker, han har tjent (TB VI, 178a). 1571 klager slagterne over nogle hidkomne, fremmede slagtere; en af disse, Hans Kock, går ind på slagternes vilkår (TB VII, 22a). 1592 begravnes Jost Hansen, Hans Kocks søn (SMR). Muligvis identisk med den Hans Aarensen Kok, født til Missla ved Bremen der dør 1611 (Helsingør i Sundtoldstiden I, 99).

Hendrich Kock. 1593-99, A.

Kersten Kock kræmmer. 1593-99, A. Medbesegler af Hyldingsfuldmagten 1610 (RA. Hyldinger).

Marthenn Kran af Rostock betaler 1568 36 mark til byen som fremmed købmand (ligger).

Jørgen (Kradis) von der Suenitz. 1588, A. 1580 får Jørgen Kradis von der Suenitz, høvedsmand for krigsfolket på Kronborg, skøde på en grund på Sandet (KB 1580-83, 25). 1592 begravnes Hoffmandsche Jørgen v.d. Suinndtz (SMR), og 1596 betaler Meckell van Berslauff mønsterskriver 10 dlr. for en sten lagt på Jørgen van der Swynnitz hustrus grav (SMR). Flere lokaliteter Schweir.itz i Tyskland.

Jørgen Krantz væver. 1589, A.

Hanns Kutz vognmand. 1589-92, A. 13/3 1592 gør Hanns Kutz sin borgered, forlover hans svoger, borgmester Jørgen Mher (Maer); 'og er ham pålagt at skal til mønstringen en stormhue og et godt rør forskaffe sig'. 17/7 samme år skyder Hans Kudtsche (Kottsche) imidlertid sit skudsmål, da han agter at drage af byen (TB XIII, 32b, 59a).

Herman v. Køllen sværdfejer (Harmen sværdfejer fiskebløder). 1583-93, A. 1596: Hermind fiskebløders hustru. Harmen v. Collen sværdfejer nævnes 1594 (TB XV, 10a).

Reignollt v. Køllen bødker. 1578-80, A.

Hans Køhn (Kiøn, Koning, Konich) »fendrich«. 1578-88, A. 1589-90: Bente Hans Kiøns hustru. 1589 skifter Hans Kiøns enke, Birgitte med sine børn Hendrich og Jost: ringe bo, megen gæld. Hvert barn får 80 dlr. (SP II, 127a-b). Året efter skifter salig Birgitte Kønne husbond, Anders Becker med sin stedsøn Jost Hansen. Broderen Hendrich er druknet mellem Spanien og »Dette« (SP II, 163a-169b).

Henriick Lange. 1558-64, A.

Jacob Lannng (Jochim Lange). 1577-99, A-C. Over porten til hans gård, Stengade nr. 40, fra 1605, er bevaret en trætavle med hans navn, bomærke og en plattysk, religiøs indskrift (C. A. Jensen og Vilh. Lorenzen: Helsingørs borgerlige Bygningskunst, 39). 1609 vurderes afgangne Jochim Langs jordegods (SP V, 370f).
Peder Jacobsen Langh. 1596, A. Antagelig søn af foregående.

Marine Lass tyskes. 1557-62, A.

Cordt v. Listenbergh (=Lichtenberg) tømmermand. 1587-89, 1596-99, A. Cort Lichtenberg tømmermand nævnes 1593 (TB XIII, 171a). En mængde tyske lokaliteter.

Arenntth v. Liennen. 1570, A. 1568 får en sutler (marketender) Arnntt v. Leien lov at bosætte sig (TB VI, 127a). 1570 forvises Arnntt van Leiens hustru, som 'befandt sig at ligge med samme hendes husbond i hor uden al tilbørlig ægteskabssamkvem; desuden at have flere mænd liggende, som hun i lige måde har tilforn ligget hos; item at hendes rette ægte husbonde har forladt hende (uden tvivl for hendes ondskab), og han skal være endnu levende, og samtlyktes, at hun må sig her undholde til foråret, og da med første skib give sig herfra (TB VI, 251b). Landsby Lienen syd for Osnabrück.

Stheffen van der Lippe. 1562, A.

Christoffer Liseke apoteker. 1598, A. 1599: Christoffer Løsskes hustru. Christoffer Løseke får borgerskab 1597, forlover Herman Rhoese (TB XVII, 87b-88a). 1597 nævnes Christoffer Løseke som gift med en datter af Marrine Esbernsdatter Rhw, og boende i dennes hus (SP III, 632b). Stednavn Liskow i Meckienburg.

Michell (Luchtt) skræder. 1566-72, A-B. 1578: Charine Mickell skræder; 1579: Cahrine Michels mand, Hans Bødker. Mickell Luchtt skræder skyder 1573 sit (men ikke sin hustru Charine »Stodderæsken«) skudsmål, 'og aldeles ingen svarende dertil i nogen måde' (TB VII, 173a). »Staaer eskenn« er en berygtet kvinde, der holder skøgehus (TB VII, 111a; VIII, 39a; XI, 252a-b, 429f).

Christoffer Luthring. 1577, A. 1580: Kirstine Luttringh. 1574 skøder Jesper skræder sin fædrene gård til Christoffer van Lutring, K. M.s drabant (TB VII, 229a). 1577 og 1578 tiltales Christoffer Lutrings kvinde for hor, mens hendes mand var uden riget, samt for tyveri fra Kronborg (TB VIII, 143a, 154b, 221a).

Hans v. Lykke tømmermand. 1592-99, A. (1592: Hans v. Lybeck friknecht). 1603 skifter Hans v. Lykke timmermand med sin søn, Jost Hansen efter dennes mor Else Gerritsdatter (SP IV, 522a-b).

Jacob von Lybeck (Lykke). 1585-99, A. 1607 beskrives afgangne Jacob Lykke rottgietters gods hos enken Kirstine Henriksdatter (SP V, 262f).

Hendrich Lybbech vognsvend. 1596-99, A. Hennick Lubbeke rustvognsvend begravnes 1600 (SMR).

Geronimus (Hieronimus) von Lüneborg bøsseskytte. 1591-93, A. 1580 bygger Hieronimus bøsseskytte på byens jord, og i årene herefter betaler Jeronimus von Lüneborg bøsseskytte jordskyld (KR). 1596 skifter Hieronimuss aff Lyneborch bøsseskytte på Kronborg med sin stedsøn Christoffer Bertilsen Olde bøsseskytte på Kronborg, og sin søn Henrich efter deres mor, Karen. Af boligen på byens grund skyldes 150 dlr. hvoraf Jeronimus skal betale 75 dlr., Christoffer og Henrich hver 37½ dlr. Sønnernes mødrene er ialt 13½ dlr. (SP III, 550a f).

Jørgen v. Lyneborg. 1587-91, A. Begravet 1591 på S. Olai kirkegård (SOR).

Peter v. Lüneborg. 1591, A. 1592 skifter hans enke, Karrine Pouls med sine sønner, Hans Jørgensen og Poul Poulsen, som hun har med to ægtemænd. Gården vurderes til 280 dlr., indbo for 288 dlr. (SP III, 30b f).

Tyske Margrete. 1579, A.

Sacharias Marchuss drager. 1567-71, B. 1587-92: Anne Sachariassis. Sacharias drabant nævnes 1567 (TB VI, 84a). 1570 er Sacharias Marchurdtssens forlover for Lølluff Ricken fra Brunsvig (TB VI, 321a). 1571 vurderes hos Anne Sachariassis hendes afdøde mand Sacharias Markurdtz drabants gods. Tilsted er hans broder Phitt Markurdtz, men hans datter vides hverken levende eller død. Anne skal give Phitt 50 enkelte daler (SP I, 1b-2b). 1581 kræver Christoffer Scholltzets van Gellepergh med fuldmagt af Bar till Galisch og Hanns Mockwitz, hjemme til Breslaw, formynderer for Sacharias Marckurdtz drabants datter, Eliissabett, hendes fædrene arv, 50 dlr, der nu nogle år har stået hos hans 'efterladende' hustru, Anne, som Laurenntz Auerdich har til hustru (TB IX, 321a). 1592 vurderes Anna Zachariasses hus, gård og gods til ialt 477½ dlr. Arvinger er Henrich Brassens og Jørgen Strunck, borgere i Lübeck (SP III, 45a f).

Henrich v. Meckelborch bøsseskytte (Hendrich bøsseskytte, der fik Else Trestis). 1593-99, A.

Kersten Mechelnborch bådsmand (Kersten tysk bådsmand). 1596-99, A. 1594 får Kersten tysk af Mechelborg borgerskab, forlover Moens bager (TB XV, 72a-73a).

Marcus Meckelborg bøsseskytte. 1556-64, A. 1565: Gertrud Markus.

Claus vonn Meyburg (= Magdeburg) tømmermand. 1587-91, A. 1592-96: Anna v. Meideborch.

Jørgen v. Meyborg (Meydeborg) tømmermand. 1589-99, A.

Morriten von Meydborg i Gert v. Ossenbrygges hus. 1587-88, 1592, A.

Hans Meier. 1584, B.

Hans Meier lademager. 1578-99, A. Begravet 25/1 1602 (SOR).

Hans v. Meppen (Moppen) landsknægt. 1593-96, A. 1594 er han forlover for Jochim Schytte af Lübeck (TB XV, 43a). Meppen, by i Münster.

Galle (Meyer) (Gallemeyerle) kleinsmed i Michel Snøckels boder. 1587, 1591-99, A. får Gallus Meyer kleinsmed tilladelse til at bosætte sig som sværdfejer i Helsingør samt fritagelse for al borgerlig tyngte (KB 1580-83, 84; H. D. Schepelern: Københavnske Sværdfejere, 11-12). Endelsen -le er et plattysk diminutiv (-lein) (Schwartz 94).

Hans Morin. 1596, A. Morin, forsvundet stednavn i Mecklenburg (DGP).

Johan Mott (Moett) bøsseskytte. 1597-99, A.

Arennt v. Munster stenhugger. 1580-81, A.

Jost v. Møllen skræder. 1596-99, A. Möllen, byer ved Rhinen nær Duisburg og i det sydlige Pommern nær Püritz; Mölln, byer i Nordtyskland ved Lauenburg og i Mecklenburg nord for Neustrelitz.

Steffen Møller. 1581, A.

Jockum (Jacob) (Niefindt) sværdfejer. 1571-73, 1577-83, A. 1572 tiltaler Peter Koster af Parkin i Lante Mecklenburg Jochum Niefindt sværdfejer her sammesteds for i 1562 i Parkin at have dræbt Peters søn, Pauell i slagsmål, og siden at være rømt til Rosseborig, og senere igen derfra. Jochum hævder sin uskyld. Blandt hans forlovere er hans bror, skipper Thittke Niefind (TB VII, 93b-94b).

Gottschalck Ohmissen (Ommis, Ammesen, Ahmos Gottschalch), i Bornwolds have. 1592-99, A. 1592 advares Gottschalch Ommesen anden gang mod forvisning for at have herberget løst folk (TB XIII, 71a). Amus Gottskalck begravet 7/3 1604 på den nye kirkegård (SOR). Ohmes, by i det nordlige Hessen.

Christoffer Olde (Christoffer Jeronimus) bøsseskytte. 1596-99, A. 1596 skifter Hieronimus von Lyneborch med sin stedsøn Christoffer Bertelsen Olde efter dennes mor, Karrine. Christoffer får som sit fædrene 2 rosennobler og som sit mødrene 13½ dlr. at dele med halvbroderen Henrich; af gælden på boligen skal han betale 37½ dlr. (SP III, 550a).

Jens Oldenborch. 1593, A.

Oluff tysk skomager. 1577-99, A. 1599 skifter han med sine børn Thiill og Margrete efter deres mor, Ingeborgh Inguersdatter. Godset kan ikke dække den megen gæld. Han lover dem af et faderligt hjerte hver en rosennobel (SP IV, 92a-b).

Dirich vann Ossenbrøgge. 1582-84, B.

Gerdt von Ossenbrøgge. 1584, A. 1586 nævnes Morthen von Meydborg i Giertt v. Ossenbrygges hus (KR). 1588 opbydes to boliger på Sanden, som Giertt vonn Ossenbrøgge forud tilhørte, og han for nogen tid siden har solgt til Christoffer Roluff K. M.s soldat på Kronborg, der nu med Gerts enkes samtykke får skøde (TB XI, 174b-175a).

Jørgen (von Ossenbrøgge) feldbereder. 1585-88, A. 1588 eftergives Katarina von Ossenbrøgge, Jørgen feldbereders enke i Helsingør, en sum penge, som hendes husbonde, der for nogen tid siden blev slået ihjel i Helsingør og har efterladt hende i stor gæld og megen armod, skyldte Gert Rantzau på kongens vegne for nogle bukkesskind, han havde fået på slottet. Dronningen har følt medynk med hendes klage (KB 1588-92, 85).

Eiler Patienter soldat (landsknægt, Eigler drabant). 1581-83, 1596-99, A. 1579 skøder Jacob krogemager sin gård på Sudergaden til Eiglerth Buthiannter, K. M.s drabant (TB VIII, 254b). Begravet 1600 (SMR).

Peter (Pester) apoteker. 1584-93, A. 1581 får Peither Pester tilladelse til at oprette et apotek i Helsingør og monopol for de næste 10 år (KB 1580-83, 324; TB IX, 84b). 1585 skal Gert Rantzau afkræve ham 100 dlr., som han skylder kongen (KB 1584-88,332). 1590 beder Mette Peter apotekers om at måtte få de sidste 11½ dlr. af denne sum eftergivet, da hendes husbond nu i 1½ år har været i Spanien, hvor han er kommen i ulykke, og hun sidder i armod med sine små børn, hvilket indrømmes hende (KB 1588-92, 325).

Peiter skomager. 1568-99, A-B-A.

Kleine Petter smidt. 1587-99, A. 1592 er kleine Peither smed med til at vurdere Peder grovsmeds gods (SP II, 282b-283b).

Peder tysk til huse hos Dirich v. Hoff. 1587-92, A.

Hans Pingell. 1570-86, B-C-B. 1570 begærer Hans Pingell, der en tid lang har bosiddet her, at blive borger, hvilket samtykkes ham, mod at han flyr bevis fra Ystad, hvor han tilforn har handlet og omgædes, og fra det sted i Lante Brunsuigh, hvor han er født. Han har boet i København 1½ år med sin hustru, men ikke gjort nogen borgerder (TB VI, 281a). 1588 siges han at være rømt til Tyskland på grund af gæld og skatterestance (TB XI, 110b).

Hans (Plancke) guldsmed. 1556-73, A. Hans Plancke guldsmed nævnes 1555 (TB III, 2a). Bror til Jørgen (Plancke) guldsmed. 1576 skifter Marine, Hans Plancke guldsmeds enke med sin stedsøn Jørgen og sin søn Hans. Jørgen kræver blot faderens guldsmederedskaber, der vurderes til 30 mark (SP I, 85b-86a). 1592 nævnes Hans guldsmeds søn, Jørgen Blancke af Landskrone (TB XIII, 11a-12a).

Hans (Plancke) guldsmed. 1591-99, A. Borgerskab 1592, forlover mester Hans (Meyer) lademager (TB XIII, 62). 1589 skifter Olluff Effuertssen med sin stedsøn Hanns Plancke guldsmedesvend efter dennes mor, Marine Morten Juels datter; Hanns Plancke får 50 dlr. (SP II, 131a-b). Bøje har øjensynlig sammenblandet de to generationer Hans Plancke guldsmed; desuden er Bøjes Hans guldsmed 1555-62 identisk med den ældre Hans Plancke.

Jørgen (Plancke) guldsmed. 1556-63, A. 1564: Kirstine guldsmeds. 1549 omtales Unge Jørgen guldsmed (TB I). 1565 møder Pyther bødker med fuldmagt fra Pouill Plancke, hjemme til Bistoch (Bistow ved Rostock?) samt på sin hustru, Margretes vegne, og giver Hans Plancke guldsmed et fuldt og fast afkald for al den arv, dem kunne tilfalde efter deres bror Jørgen guldsmed, fordem borger her ibidem (TB V, 249a).

Jørgen vann Pomern (Jurgen Pomern). 1579-81, A. Han betaler jordskyld til byen 1586-89 (KR).

Claus Pomerening. 1583, A. 1584: Claus Pomerening's hustru. Muligvis den Claus Pommering, der nævnes som foged på Krogen 1575 (RA. Sundtoldrsk. Bilag 1575). 1583 skifter Giertrud, Claus Pomerening's enke med Michell Snøckell, der har fuldmagt fra sin hustrus medarvinger. Der nævnes syv boliger, en skibspart i en pinke, en gård i Oldenburg og en i Eckelenfiord; fornemme klæder og ditto indbo, men en mængde små gældsposter. 1584 må skiftet gøres om, efter at en søster til Claus, »giffitt vdj Hertuger Adolffs herskaff«, har meldt sig (SP III, 2b-12a, 33a-37a). 1583 betaler Michell Snøckell 10 dlr. for hans lejersted i S. Olai kirke (SOR). Gerdrut Pommering's begravelse 1599 (SMR).

Claus Pommerske. 1589-99, B-A.

Hanns Prytz (Pruss, Pridtz) styrmand. 1576-91, A. 1592: Luzia Hans Pryssis. 1569 nævnes Hans Pryss, rostocker købmand (HR).

Jacob Pryss (Pruss) skomager. 1591-99, A.

Simen Prudtz. 1556, A. 1547 og igen 1555 lejer Symen Prydtz en grund af hospitalet (Geh. ark. Aarsb. III, tillæg, 37).

Kersten (Radeske) feldbereder. 1587-99, B. 1592 skifter Kersten Radeske feldbereder med sin stedsøn Adam Simensen og sin egen datter Anna Kerstensdatter efter deres mor, Emerentze Hoffemen, som før var gift med Simon Wunderlich. Drengen får som sit fædrene 20 dlr., datteren 50 dlr. (SP III, 24 f). 1594 omtales Kersten Rhadeske feldbereder, som gift med Margrete Johansdatter (TB XIV, 128a). 1600 skal han årlig svare kronen 6 gl. dlr. af den stampemølle, han på egen bekostning har opført oven for hammermøllen ved Helsingør i det håb, at han fremdeles må bruge og beholde den, så længe han lever, og et af hans børn, som bliver dygtig til feldberederhåndværket efter ham (KB 1596-1602, 487).

Hans Reborch skræder (snider). 1579-91, A. 1587 får Hans von Reeberg bestalling som kgl. landsknægt i Helsingør (KB 1584-88, 747-748).

Jochim (Redtsla) pommerering. 1587-88, A. 1593: Barbara Jacob Pommers hustru. 1592 får Jacob Redtsla af Pommern borgerskab, forlover Jens Holm (TB XIII, 58b). 1593 holdes skifte mellem salig Søffren kældersvends enke og arvingerne efter hendes salig husbond, Jacob Resslerau af Pommern (SP III, 205a f).

Diidrich (Reignertz) von Bremen (Diidrich bæsseskytte). 1567-90, A. 1579 lejer Diderich Reignertz, kaldet Diderich van Bremen, en hospitalsjord, vidne er bl.a. mester Thylls (Tidkesen, nederlænder), hans svoger (L.A. Helsingør rådstue arkiv. Papirbreve). 1590 tilvares, at Diderich van Bremens gård nu er til 4. ting opbudt, og en stor gæld at kræve; vurdering finder sted næste tingdag (TB XI, 328b). 1609 skøder Lutche Dirichsen på sin mor, Anne Tidkesdatters, afgangne Dirich v. Bremens enkes vegne en gård på hospitalets grund til S. Olai kirke (L.A. Helsingør rådstuearkiv. Pergamentbreve).

Reimer rokkemager. 1592, 1596, A.

Ludolph (Lølluff, Lolluff) Riicken. 1571-73, B-A. 1584-87: Sara Luleffs (Lyleffs, Lyluffs, Lilluff's). Borgerskab 1570, forlover Sacharias Marchurdtsenn. Ludolph Riicken skal føre bevis fra Brunsuig inden et år (TB

VI, 321a). 1574 skyder Ludolph Riicken, nu boende i Helsingborg sit skudsmål, men får at vide, at han ikke kan få anden besked, end at han ikke opsagde sit borgerskab eller betalte sin skat før længe efter, at han var flyttet herfra; han stillede sig også modvillig, da borgerne skulle forstrække K. M. med en sum penge til skotske krigsfolk. Ærlig, velbyrdig Caspar Weisse, hopmand for K. M. drabanter gør dog bøn for ham, at han må komme til sit skudsmål, hvilket da tillades (TB VII, 268b, 272a). Senere synes han vendt tilbage til Helsingør, for 1583 begravnes Lueff Ryken i S. Marie kirke (SMR).

Bernt v. Ryga. 1599, A.

Amoss v. Rypen. 1596-99, A. 1587 får Amas von Ripen bestalling som kgl. landsknægt i Helsingør (KB 1584-88, 747-748).

Melcher Robbert. 1597-98, A.

Hans Rhossing vognmand. 1592-99, A.

Baltzar v. Rostoch. 1593-99, A. Borgerskab 1594, forlover Michell Snøchill (TB XV, 72a-73a).

Hanns v. Rostoch. 1567, C.

Anders Rotmand. 1589-90, A. 4/11 1594 får Anders Röttman borgerskab, forlover Hendrich Roetman (TB XV, 82b-83a). Samme år, 19/11 vurderes Anders Rodtmans efterladende gods hos Lauritz Jensen; kun nogle få møbler, en gæld på 3 dlr. (SP III, 398a). 25/11 1594 nævnes Unge Anders Rottman (TB XV, 95a).

Henrich Rodtman (Routmann), Henrich v. Brunsvig, Dicke Henrich. 1568, 1579-99, C-B-C. 1569 nævnes Henrich Rotmand, købmand af Lübeck (HR). 1590 skifter han med sin stedsøn, Hendrich Slebus, efter dennes mor Ellsabe. Jordegods for 724 dlr.; ud- og indgæld ophæver hinanden (SP II, 159a-160b). 1602 skifter han med sin salig hustru, Marrine Ibsdatters to børn. Han skal give arvingerne ialt 300 dlr. (SP IV, 382a-384a). 1607 beskrives afgangne Henrich Rottmandhs gods (SP V, 290f).

Jørgen Rywold. 1597, A. Herefter rådmand og senere borgmester (HS 5). Borgerskab 1596, forlover Frederik Leyell (TB XVI, 16a). 1596 nævnt som trolovet med Karen Richardusdatter, enke efter Rasmus Lange byfoged (SP III, 504a f). 1599 skifter han med sin stedsøn Peder Lange; hovedgården til 900 dlr. og en gård på Bjerget til 100 dlr. holdes uden for skiftet (SP IV, 71a-82a). Ryewolld nævnes 1568 som en lokalitet (= Reval?) (TB VI).

Morten Riwold. 1596-97, A.

Hindrich Sandstein soldat. 1593-99, A. nævnt 1600 som bøsseimester (SP IV, 203b-210b).

Jochim (Sass) bødker af Stettin. 1596-98, A. (1597: Jochim v. Stettin soldat). Jochim Sass bødker får borgerskab 1592, forlover Jacob Krøger (TB XIII, 62a).

Otte Schullt. 1584-85, C-B. 1587 nævnes Hans Falckenberg i Otte Skulltz hus (KR).

Jochim Sehuss tømmermand. 1596-99, A. 1601 skifter han med sin datter Karen efter sin hustru Anna Jacobsdatter; huset vurderes til 200 dlr., indboet til 80 dlr. (SP IV, 346a-b).

Michell Seidell. 1591-96, B. Herefter rådmand (HS 27). Seydell, by i Pommern ved Köslin.

Adolff Smitt. 1580-82, A. Begravet 1583 (SMR).

Luckas Smith af Stettyenn, fremmed købmand. 1568, C. 1567 lover Lucas Smitt af Swerijnn, købsvend, ligger, at betale byen 10 dlr. (TB VI, 111a). 1569 indgås forlig mellem Luckas Steinforth, som her kaldes Lucas Smitth, og Marcus Meynn, født i Hamborg (TB VI, 205b). 1569 nævnes Henrich Sommer, Luckas Smittz af Stetyenns tjener (TB VI, 231b).

Hans Snefferling. 1591-99, B. 1597 kommer hans salig hustru, Sama Franckens bror, Poffuell Francke, hjemme til Nyen Brandennborgh med sine søskendes fuldmagt efter arv (TB XVII, 60b). Hans Sneffueling begravnes 9/6 1600 (SOR). Samme dag inventeres hans gods hos enken Marine Essben Ruds datter; 45 dlr. i rede penge, pænt indbo med bl.a. tyske religiøse bøger. Arvinger er hans søster Elsse, gift med Jochim Staleben, Frantz Sneruelings søn; Hans' far er en prædikant, Hans Sneffueling i Rabotensteen i Østrig; en bror, Marcus, boede en tid i Tramønde (SP IV, 195b-198b). Fornyet skifte 1601; der er gods og boskab for 686 dlr., gæld på 511½ dlr. (SP IV, 331a-333a; V, 402a-b).

Bertill Snøckill. 1592-99, B. Nævnt 1598 som »tystøll fører« (SP III, 645a).

Michill Snøckell. 1568-93, C-B. Herefter rådmand (byfoged) (HS 26-27). 1574 nævnes han som herværende købsvend (TB VII, 274a). Borgerskab 1579, forlover borgmester Frantz skriver (TB VIII, 269b). 1583 optræder han med fuldmagt af sin hustrus medarvinger i skiftet efter Claus Pomerening (SP II, 2b-12a). 1597 vurderes hans jordegods efter hans egen begæring: 2240 dlr. Samme år skifter han med sine børn Else, Frantz, Berent, Hendrich og Lucas. For sit fædrene og mødrene jordegods til Stenfortt i Westfalen har han for 22 år siden bekommet 250 dlr; der nævnes en del guld, sølv og købmandsvarer samt heste, køer, får og

stude; mægtigt indbo (SP III, 603a, 620a f). Han begravnes 6/7 1598 (SOR). Samme år skifter enken Kirstine Hansdatter med sine stedbørn (SP III, 684a-706a). Året efter holdes skifte efter hende (SP IV, 33a-41b).

Henrich Sommer. 1572-93, A. 1569 omtales han som Lucas Smitt af Stettins tjener (TB VI, 231b). 1572 gør Henrich Sommer, som en tid lang har brugt sin handel her, sin borgered, skal fly bevis hid fra øvrigheden i Suerin, hvor han er født; han bekender, at hvad gods, han har mellem hænder, han har fra sine venner, en del, som han borger og låner af og skal fuldt igen udbetale; vinding og tab er hans eget (TB VII, 82b-83a). 1589 pantsætter han sin gård (TB XI, 261b). 1592 advares alle hans gældnere at møde med god bevis, når hans gods vurderes (TB XII, 41a). Begravet 14/6 1594 (SOR). 1596 nævnes hans enke Karine Pedersdatter, søster til Peder Olsen(!) (RA. Købstæders arkiv). 1597 beskrives Karrine salig Hendrich Sommers gods; indbo for 54 dlr. (SP III, 575b f).

Fallentin v. Spangenberg. 1590-99, A. Graver på Kronborg 1584 (Friis: Samlinger, 336). Spangenberg, by i Hessen mellem Cassel og Hersfeld.

Hans Spurck stenhugger. 1588-89, A. 1587 skøder Niels Bodilsen sit hus på vestre side af S. Annagaden til Hanns Spurgh stenhugger (TB XI 60a-b).

Staffen til Marinn Peythers. 1584-85, B.

Hanns Stollt. 1577-88, 1592, A-B-A. 1578 er der skifte efter salig Alhed Hans Stoltes (= Alhed Johan van Gellerns); rigt bo (SP I, 127a-131a).

Lydich Stoltenows efterlevsøke. 1596, A. Lydich v. Stolltenou begravnes 1591 (SMR). 1596 skifter Kirstine, Lydich von der Stoltenowis enke med sine to børn Anna og Lwdich; to boliger vurderes til 200 dlr., udgæld 95 dlr. Kirstines tilkommende husbond er Osswald Brandenborch tømmermand (SP III, 502a f). Stoltzenau, by i Braunschweig.

Pyther Strattzborger. 1562-63, A.

Bonaventura (Streckfinger). 1580, A. Der kan næppe være tale om andre end Bonaventurus Streckfinger, billedsnider eller dønniker (Friis: Samlinger, 298).

Wulff v. Struck friknægt. 1592, A. Muligvis identisk med Oluff v. Zwickou 1593.

Hans (Strøuel) Kulleback. 1591, A. 1591 indgår Hans v. Kulenbarch, indvåner her ibidem, på sin hustru Karine, salig Poul sejmagers datters vegne forlig med Peither (Hædder) sporemager, der er gift med Marine, salig Poul sejmagers enke, om arv efter Karines mormor, Kariine Strunring i Slesvig (TB XI, 364a-370a, 381b). 1592 vurderes Hans van Kulenbackers gods og gård (SP II, 293a-294b). 1593 befuldmægtiger Hans Strøuel v. Culmbach Peder Cortsen til at bortskøde og sælge salig Poul Fechtels gård på sine vegne (TB XIII, 131a). Muligvis identisk med:

Hans Strøier. 1596-97, A. Borgerskab 1594, forlover Jesper Benedict hatstafferer (TB XV, 82b-83a). 1598 meddeles skudsmål på tysk for Hans Strøier, som vil nedsætte sig »ihn sein Vaterlandt gehn Ryga« og har opsagt sit borgerskab (TB XVII, 53a, 162a-163a).

Mads v.d. Sweidniss hustru (Lisebett v.d. Sweidniss). 1596-98, A. Schweinitz, flere lokaliteter i Tyskland.

Eggert v. Suerborrig. 1580-82, A. Schwerborn, landsby i Sachsen, nord for Erfurt.

Johan (Szelle) isenkræmmer. 1582-86, c. 1582 beretter Johan Szelle isenkræmmer, som nu en tid lang stod ude med sine varer, at han efter K. M.s befaling er kommet hid med sit isenkram at skulle holde her en åben bod dermed, og at K. M. har købt en hob jern hos ham til sit eget behov. Item K. M.s arbejdere, både snedkere og stenhuggere kan ikke bekomme sådanne jern til arbejdet som han har fal. Han får besked på at hidføre Johan Taubes brev med K. M.s befaling og adspørges, hvi han holder »wulle«, skjorter og andet sådant, hvortil han svarer, at det hører alle vegne til isenkram, både i Tyskland og andetsteds (TB IX, 75a). Szelle er antagelig identisk med Celle i Braunschweig.

Hans Thomssen tysk. 1591-99, A. Borgerskab 1594, forlover Peder Børrisen (TB XV, 82b-83a).

Henrich Torck (Türck, Tørcke, Torcke) tømmermand. 1592-97, A.

Peder Ulff. 1590, 1598-99, A. 1587 får Pether Wulf bestalling som kgl. landsknægt i Helsingør (KB 1584-88, 747-748).

Hans Wabenbrander glarmester. 1590-99, A. 1589 forpligter Hanns glarmester Waaben brennder sig til inden næste Michaelis at føre bevis hvorfra han er kommen, eller give til faldsmål 20 dlr. (TB XI, 225b).

Hendrich Wagenman. 1597, A.

Hans (Wagener) remmesnider. 1581-99, A. Hans Veigener remmesnider udfører 1585 arbejde for kongen, som betales med 57 dlr. (KB 1584-88, 342). 5/3 1600 begravnes gammel Hans remmesnider. 1608 vurderes afgangne Hans Wagener remmesnidens gods (SP V, 309f).

Jacob (Jochum) (Wassmott) skomager. 1582-98, A. 1581 fører en tysk skomager, Jacob Wassmott van Nijen Brandennborig K. M.s brev hid, at han må bosidde her og bruge embedet, men skomagerne protesterer, da han ikke har besked om sit håndværk eller sin herkomst (TB IX, 34b). 1582 »lover« Anders Hess for Jacob tysk skomager, som var tiltalt af menige skomagere for at bruge embedet uden deres minde og mod deres skrå (TB IX, 66a). I de følgende år er han i stadigt klammeri med skomagerlavet, og 1593 får han besked om at rømme byen for ikke at have holdt sin forpligt. (TB X, 31a, 96a, 136a-b; XIV, 3a), hvilket dog ikke synes at være sket.

Michell Wendt hakkelseskærer. 1599, A. 1598 får Michell Wendt af Dahmin borgerskab, forlover Claus Ruhoffd (TB XVIII, 25b-26a). Damin, by i Pommern.

Jacob (Jochum) (Wernnicke) tysk skomager. 1568-77, A. 1579-81: Elline Jacob skomagere. 1567 får Jacob Wernnicke skomager, født til Worwus ved Pos, 16 mil hinsides Brunsuigh, lov at bosætte sig, og skomagere samtykker ham at bruge embedet (TB VI, 77b). 1580 opbydes salig Jacob skomagere hus til salg; samtidig får gældnerne besked om at lade gælden anskrive (TB VIII, 282).

Hans Westfalling. 1568, C.

Jacob Westphalenn. 1590-98, A. 1598 ansættes Jacob Westphall som brokigger (TB XVIII, 106a).

Hanns v. Winggaard (Wingart). 1588-92, A. 1593-98: Lenke Hans Wingards hustru. 1592 kalder Dirich Pipper kleine Hanns van Winngarthenn en skælmm (TB XII, 32a).

Gregor v. Winis hustru. 1596, A.

Jacob Winnterfeld. 1589-91, A. Winterfeld, landsby i Sachsen syd for Salzwedel.

Hans (Wintrack) dønnikemester. 1578-93, B. 1596-98: Lisebett dønnichers. 1580 bekender mester Hans dønnikers hustru, Liisabett, at det er med hendes vilje, at hendes husbond sælger og forhandler hvad gods, der er tilfaldet hende som arv i »Westerlandene« (TB VIII, 292a). Samme år får han skøde på salig Hans Pedersen skottes søn, Albrit Hansens fædrene gård (TB VIII, 300a). Hans Wyntrauch dønnikemester nævnes 1582, 1583 og 1584 som beskæftiget på Kronborg. 1585 får han anbefalingskrivelse fra Frederik II, til markgrev Georg Friederich af Preussen (Wanscher 134, 141, 146 og 158). Hans dynnickemester begravnes 21/9 1595 (SMR), og et par dage efter bliver hans gods vurderet; blandt vurderingsmændene er Johan (Henriksen, hollænder) hattemager, »som haffr hans slegt och byrd till hustru«. Rigt bo med bl.a. en del guld (SP III, 469a f). 1596 sluttes forlig mellem Lisebett Wintrah og Morten Fleck, borger her ibidem, der har fuldmagt fra Gøddert Francke til Born i Gülicher land (Jülich), som selv var sendt til Helsingør med fuldmagt af Hans Wintrahe dønnikemesters arvinger: hans bror Gerhartt Wintrahe og svogeren Rottcher hattemager, begge i Sytært i Gülicher land (TB XVI, 50b-51a). Der har været et epitaf over Hans Wintrack i S. Marie kirke og et andet, ligeledes forsvundet over hans 5 børn, de 4 døde under pesten i Helsingør 1583 (Danmarks Kirker 463).

Jacob v. Wisch murmester. 1580, A. Muligvis identisk med Jacop murmester 1575-77, A, og med den tyske murmester Jacob, der 1572 reparerer en skorsten i Hospitalet (HR). Flere tyske lokaliteter Wisch.

Caspar Wolff. 1593, A. Caspar Wulff i Anders Thernings hus får borgerskab 1593, forlover Mikkel snedker (TB XIV, 44a-47a).

Hans Wulff kleinsmed. 1589-99, A-B.

Jacob Wulff bødker. 1596-97, A. Jochim Wulff får borgerskab 1592, forlover Asmus bødker (TB XIII, 62a).

Wulff maler. 1587-92, A. Nævnt 1583 som beskæftiget på Kronborg (Friis: Samlinger, 335). 1600 forliges Wulff maler med sin hustru, salig Clara Hoffmesters arving, hendes bror Claus Hoffmesters datter, Lissebet. Gården vurderes til 300 dlr.; Lissebet skal have 150 dlr. (SP IV, 137a-138b).

Hans Wolner (Wolner, Goldener) tysk. 1574-99, A.

Arndt v. Zell bøsseskytte. 1596-97, A. En mængde tyske lokaliteter Zell; Celle i Braunschweig.

Olluff v. Zwickou friknægt. 1593, A. Muligvis identisk med Wulf v. Struck 1592.

Nederlændere eller tyskere

Albert steinhugger i Mads tømmermands hus. 1598-99, A.

Gertt von Alther væver. 1592, A. 1593-99: Gertt vævers hustru.

Mester Passke (Backe) tømmermand. 1592-93, 1598-99, A-B. 1588 skøder rådmand Mads Laursen Anders Jensen bagers gård til »fornuftig« mand Paaske Baacke, K. M.s tømmermand (TB XI, 88a). 1593 skøder

borgmester Jørgen Mahr til Pasche Backen tømmermand en jord næst vesten optil Hanss Syrissis bolig østen for Adelstrædet, som løber ud mod Sletten (TB XIV, 37a-b). 1598 lader Hans v. Hanis enke opbyde en liden bolig, som hun har solgt til Paske Backe tømmermand (TB XVIII, 114b). 1606 vurderes Paadske Backe tømmermands jordegods og bo til betaling af den store gæld efter hans hustru, Lucia Paassis. Jordegods for 396 dlr.; hvad indestående gæld her fandtes, bevilges Paadske tømmermand den at skulle indkræve og beholde. Aktiver ialt 827½ dlr., gæld 1533 dlr. De 60 dlr., som blev tilovers, tager byfogden Michell Seydell til sig at ville efterhånden hjælpe Paadsche tømmermand med, som den tid formedelst »galenschaff och Vildelss« var indsat i dårekisten (SP V, 215a-221a).

Hans Becker (Backer, bager). 1589-93, A. 1596-98: Mærgrette Backers.

Bernnt kandestøber hos Anne Jacobs. 1582-83, B.

Bernnt stenhugger landsknægt. 1591-93, A.

Johan Billenberg (Hans Billerbeck) stenhugger. 1583-99, A. Han skifter med sine børn 1600 og 1601; boligen i Gammel Tingstræde vurderes til 60 dlr. (SP IV, 265a-b, 350b-351b). Måske er det ham, der har lagt en nu næsten helt udslidt sten i S. Marie kirke over tre af sine børn, døde 1602-1606, forsynet med et bomærke og initialerne I. B. Af den hollandske indskrifts personalia kunne skelnes: Mester . . . pfi . . . nhover (= steinhover?). Lokalitet Billerbeck i Hannover og i Westfalen; fra den sidste stammer det nederlandske slægtsnavn van Bilderbeck (Winkler 229).

Blasius pottemager. 1556-63, B. Nævnt allerede 1546 (HR). 1552 er han i klammeri med Gerth pottemager (TB I, 104b). 1563 får Peyther pottemager, salig Blasii pottemagers bror, tilladelse til at bekomme dennes bolig i Klosteret (Blasius nævnes 1560 som boende i S. Nicolai kloster (HR)), og bosætte sig her i byen (TB V, 80a). Navnet Blasius er internationalt, men sjældent på dansk (DGP).

Hans Boi (Bou) hakkelseskærer. 1593, 1599, A. Hans Bowe får borgerskab 1593 (TB XIV, 44a-47a). 1595 skifter Hans Boy hakkelseskærer med sin svigerfar, Jochim v. Mechelnborch soldat efter sin salig hustru, thi de havde ingen arvinger med hverandre; Jochim får 10 dlr. (SP III, 487b f).

Hans Boller (Biiller) stenhugger. 1598-99, A.

Lauritz Boner v. Garbrader. 1584, A.

Jacob Buss. 1564, A. 1565: Jacob Busses hustru.

Hanns Chastennssenn. 1582-85, B-A.

Hendrich Christoffersen. 1580-96, A. 1597: Hendrich Christoffersens hustru. Han begravnes selv 27/3 1596, hustruen 15/6 1598 (SOR).

Claus bager. 1579, 1581, A. 1583: Claus bagers hustru.

Claus drager. 1593, A.

Korith (Claussenn) skomager. 1563-91, A-B-C-B. 1562 får en ung karl, Kort skomager tilladelse til at bosætte sig mod at indhente skomagernes minde, samt handle sig vel med den dannekvinde, han agter at tage sig til en staldbroder (TB V, 34b, jfr. Laurits Pedersen: Helsingørske Haandværkerlav, 47). 1589 nævnes Kortt Claussenn som skomagernes oldermænd (TB XI, 222b). 1592 skøder Cortt Clausen skomager og hans hustru Margrette Michillsdatter deres gård til Helliggejsthus (hospitalet), hvori de indgiver sig (TB XII, 29a-30b). Cordt skomager omtales som salig 1598 (TB XVII, 134b).

Hans Diidrichssen. 1562-71, 1578-79, 1588-90, A-B-A. 1572 skyder han sit skudsmål, da han og hans hustru Margrete agter at flytte herfra (TB VII, 73b). 1576 samtykkes Hans Diidrichsen, som nu var kommet fra Landskrone, her igen at bosidde og tjene i byens vinkælder (TB VIII, 28a).

Eggert sværdfejer. 1580, A.

Willum Farlle. 1592, A.

Cordt Fischer tømmermand. 1593, A.

Christoffer Frandsen. 1568-79, A. (1575: »for armod kunde icke bekommis«).

Jacob Frandtssen. 1581-98, A.

Lauris Frandtssen. 1581-99, A.

Jacob Grime murmester. 1588, A. Middelnedertysk og nederlandsk slægtsnavn af sted- og mandnavne (DGP, Winkler 58).

Arendt v. Hell bøsseskytte. 1596, A.

Henrik sakseliber. 1593, A. Borgerskab 1593, forlover Jørgen Lichthartt (TB XIV, 44a-47a).

Hans Henrichsen. 1572, A.

Hermann kræmmer. 1571-73, B-A.

Herman vintapper. 1574-82, A-B. 1583: Herman vintappers hustru.

Karsten Hermensen. 1592-93, A.

Otte Hermandsen. 1589-91, A.

Hans Hoppener skomager. 1585-93, A (1585: Margrete skibsbyggers søn). 1595 skifter salig Hans Hoppena skomagere enke, Gwndilla, Oluff hollænders datter, med sit barn Anna Hansdatter. Hans Hoppenas mor, Margreta Sørensdatter, salig John skomagere enke, har endnu sin part, 70 dlr. i gården. Anna får 60 dlr. som sit fædrene. Gwndillas tilkommende husbond er Jørgen Preen (SP III, 495b f). Middelnedertysk tilnavn Hoppener (= humleavler, humlekræmmer) (DGP).

Lauritz Hoppenou skibsbygger. 1570-79, A. 1585: Margreta skibsbyggers. 1565 sendes Las Hoppenov til København fra Helsingør som skibstømmermand (KB 1561-65, 377). 1569 skøder Jens krogemager sit hus til Lauritz Rasmussen skibsbygger, som kaldes Lass Hoppenow (TB VI, 222b). 1579 skifter enken Margrete med sine sønner Søffrenn og Hanns Laurssen; deres arvepart tilsammen er 70 gl. dlr. Margretes husbond er Jonn skomager (SP I, 149a-151a).

Hermend Hunndt, 1581, A.

Effuert Kock. 1562-63, A.

Jacob Kock. 1590-97, A. Borgerskab 1593, forlover Tønnes Tønnesen (TB XIV, 44a-47a). 1597 er han selv forlover for Simon Geissler bartskær (TB XVII, 70a-71a). Denne giver 1598 til kende, at hans salig (sviger?)far Jacob Kock er død på hjemrejsen i »Lyn«, og har efterladt et ringe bo og megen gæld. Simon vil betale gælden, så langt godset kan forstrække (TB XVII, 8a).

Kasten Koning. 1579, A.

Hans Kortssen. 1564, B.

Johan Krafft. 1598-99, A-B. Borgerskab 1598, forlover Peder Holste (TB XVIII, 98b). Omtalt som købmand 1608 og 1610 (RA. Hyldinger).

Pether Krimpe (van Krimpen, van der Krempe, Peter Landsknægt). 1561-82, A. 1573 nævnes Peter van Krimpe fisker (TB VII, 20/8). Peder Krijrnp begravet 29/4 1590 (SOR). Krempin i Mecklenburg, Krempe i Holsten, Krimpen a.d. Lek og Krimpen a.d. IJssel ved Rotterdam.

Willum Krimpe. 1579, 1585-87, A. 1588: Willum Krimpes hustru.

Baltzar Kroll murmester. 1597-99, A. Borgerskab 1597, forlover Michell Seidell (TB XVII, 87b-88a). Krull, middelnedertysk og nederlandsk slægtsnavn (DGP; Winkler 344).

Harmen Kroll (Krull) skræder. 1592-93, A. 1594 skyder han sit og sin hustrus skudsmål, da han agter at flytte fra byen (TB XV, 3a). Borgerskab 1597, forlover Hans Kruse (TB XVII, 70a-71a).

Herman Krum (Krom) skræder. 1592-93, 1598-99, A. 1594 skyder han sit og sin hustrus skudsmål, da de agter at flytte herfra (TB XIV, 147a). Der er muligvis sket en sammenblanding med foregående.

Pauill Krusse bødker. 1580, A.

Albert Langmor. 1597, A.

Hanns Laumann styrmand. 1580-91, A. 1592-96: Else Lamandts.

Jacob Leffscher rottigeter. 1597-99, A. Borgerskab 1597, forlover Anders smed (TB XVII, 70a-71a).

Liborius bundtmager. 1588-99, A. 1602 skifter Marrine Liiborrisses med sine børn Moens, Anders og Karene; deres fædrene er 389 dlr. (SP IV, 455a-456b).

Hendrich (Lubberts) hattemager. 1598, A. Hendrich Lubberts hattemager får borgerskab 1597, forlover Niels bundtmager (TB XVII, 87b-88a). 1599 skyder Henrick Lubbertzen hattemager sit og sin hustrus skudsmål, da de agter at flytte til Helsingborg (TB XVIII, 184b-185a).

Hans skræder Luchinan. 1579-83, A. 1584-85: Hans skræders hustru.

Gissebert (Siuert) Magnus. 1588-92, A-B.

Jacob Marquart (Markort) guldsmed. 1596-99, A. Han fører 1598 sag mod sin svend Jacob Tholl af Andtorff for at have bagvasket mesterinden (TB XVII, 144b-147b). Jacob guldsmed begravet 9/11 1601 (SOR).

Sillis von Niehoff (Niennhoff, Nino). 1587-91, A.

Berent Nyborg stenhugger. 1590-99, A. Fra 1592 betaler Berntt Nyborg stenhugger, Pawindens mand (Agneta Winholdtsdatter) jordskyld (SOR). Flere tyske lokaliteter Neuburg. Nederlandsk slægtsnavn Nieuwboer (Winkler 302).

Diidrich Nyemandt (Neyman, Nieman, Diidrich kældersvend). 1567-99, B-C-B-A. Hans steddatter Ehrennegaard var en tid gift med Thilleman skræder, men denne rejser herfra, og 1575 vil hun indgå nyt

ægteskab (TB VII, 324b-325a). 1572 er han forlover for Henrich Sommer af Swerin (TB VII, 82b-83a). 1600 skifter han med sin steddatters mand, Hanss Frost efter sin hustru Sara Dirick Edelsdorff; desuden nævnes hans svoger Hermand rodtgeter; meget indbo (SP IV, 216a-220b, 226a-227b).

Lutius (Lucus, Lucas) Nyemann (Nymand) snedker. 1556-64, A. 1565: Lucas snedkers hustru. 1555 har Matts Perssen været med at gøre en stol i S. Olai kirke sammen med en snedker Luckas, som boede i Malmø (TB III, 23a). 1563 får Lucas snedker lov at bosætte sig (= borgerskab?) (TB V, 119a).

Hennrich Ottzprot (Ortsprot) væver. 1590-91, A.

Paske bagers hustru. 1596-99, A.

Paske graver. 1593-99, A. Paasche graver får borgerskab 1593, forlover Mads brygger (TB XIV, 44a-47a).

Peyther bødker. 1560-61, A.

Marine Peiters. 1577-86, A.

Jochim Petzell styrmand. 1597-99, A. Borgerskab 1597, forlover Børre Børresen (TB XVII, 70a-71a).

Christoffer Polnner hos Rasmus skriivers. 1580, A.

Thomas skriver Polssentørst. 1583-86, A.

Cordt Reineke »weiger«. 1596-99, A-B.

Marrine Reymers (Rheymers, Remmers). 1556-64, A.

Reimerit rockemager. 1593-96, A.

Regnolt væver. 1577-89, A (1587f: Gamle Reinholt væver). Gamle Reymer væver begravet 1590 (SMR).

Reinholt væver. 1587-93, A.

Hanns Reignoltzen væver. 1587-92, A. 1591 skifter han med sin hustru, Sander vævers enke, Lissabetts søn, Fredrich Sanderssen, hvem han har lært væverembedet (SP II, 184a-185b). 1593 er han forlover for ham (TB XIV, 44a-47a).

Madts Schenck. 1593-96, A. Madts Schencke får borgerskab 1593, forlover Hans maler (TB XIV, 44a-47a). Nederlandske slægtsnavn Schenk (Winkler 327).

Jochim Clausen Skroeder som fik Anna tromslagers. 1597, A. Samme år skifter Anna Anders tromslagers, salig Jochim Clausen Schrøders enke på Bjerget boende med arvingerne: Jacob Andersen (Anders tromslagers søn) og Margrete Andersdatter samt Jochims to brødre Mewer Schroder bartskeer boende »thor Borch« på Fernø og Jacob Schroder, der har sit tilhold i Frederiksborg og Cattrine Schroders boende i Hillerød. Gården vurderes til 380 dlr. (SP III, 593a f).

Hans Schyrman skolemester. 1598-99, A. Borgerskab 1598, forlover Henrich Potter (TB XVIII, 25b-26a).

Jacob Vthermarck tømmermand, i mester Jacob (Willumsen)s hus. 1587, A. 1585 nævnes Jochim Wttermarck vagtmester på Kronborg (TB X, 98b). Utermarck, middelnedertysk slægtsnavn (Gottschald 34, Winkler 257).

Lauritz Viermarch tømmermand. 1588-97, A. 1598: Lauritz Utermarcks hustru. 1599 skifter Else Pouellsdatter, salig Lauritz Viermarchs med sin datter Margrete Lauritzdatter, som får 46 dlr. (SP IV, 104a-105a).

Hans Wetengroffs hustru. 1596, A.

Oluff Weyssen. 1580, A. Middelnedertysk: Weyze (DGP).

Zacharias bartskeer. 1592, A. 1593: Zacharias bartskeers hustru.

Andre

Hans svenske. 1570-78, A. 1579: Hans svenskes hustru.

Karenne Jacob svenskes. 1591, A.

Jens svenske. 1565-69, A. Begravet 23/4 1570 (SOR). 1561 nævnes Jens den svenske drager (SOR).

Jurgen svenske. 1556, A.

Lauritz svenske drager. 1583-88, 1597-99, A. Lauritz svenske får borgerskab 1597, forlover Jens Holm (TB XVII, 70a-71a).

Magdalene svenskes. 1590-91, A.

Peder svenske. 1564, 1577-83, A. Peder Bossen svenske nævnes 1585 (TB X, 78b).

Rassmus svenske. 1599, A.

Ludwig Giroll kompasmager. 1600, A. Lwduich Geraud kompasmager får borgerskab 1599, forlover Anders Hess (TB XIX, 87a-88b).

Den franske murmester. 1572, A. 1571 nævnes Hanns Frandskmand murer (KR).

Frandsche kok (»posteden bager«). 1578-82, A. 1583: franske koks hustru. 1578 »forholdes« den franske kok eller postejbager, som nu boede i David Hansens gård mod stranden, at for hans herre og husbonde, den franske legats (Ch. Dancay) skyld, vil man have ham forskånet for hvad skat og anden tyngte, han er pligtig at udgive, da han hidkom at bosidde, men herefter skal han give efter sin handel. Item hvad sise, han er blevet skyldig af vin, tyskøl eller anden drik, siden han her begyndte at holde hus og udtappe (TB VIII, 158a). »Posteden beker« begravet 1582 (SMR).

Jacob jøde. 1593, A. Jochim jøde får borgerskab 1592 (TB XIII, 122b).

Personregister

Af hensyn til den alfabetiske opstilling er der i et vist omfang foretaget en normalisering af navne, der optræder i afvigende former. På samme måde er et almindeligt navn, men i forskellige stavemåder anbragt samlet, f.eks. er Per, Peter, Peiter, Peyther, Piter, Pitter og Pyter anbragt under Peter.

- Aberdor, Gilebert 23
Abit, Watzl 108, 113
Adam falkefænger, se Willumsen, A.
Adam simmelbager 97
Adam skinder 97
Adamsdatter, Else 27
Adamsen, Johan 108
Adrian kannegetter 108
Adrian kræmmer 108
Adriansen, Cornelius 109
Adriansen, Willum 109
Agneta stenhuggers 107
Alba, hertugen af 38, 40
Albret, mester 117
Albret skotte 97
Albret skotte skræder 97
Albert stenhugger 138
Albritsen, Albrit 24
Albridtsen, Albert 97
Albertsen, Cornelis 209
Albritsen, Hans 107
Albritsen, Sander 98
Albritsen, Thomes 98
Albritsen, Tønnes 109
Albritsen, Walter 106
Alckmor, Marime Peters v. 52, 109
Aleren, Gert 109
Alexander bartskeer 98
Allan, Thomas 73
Allesen, Jørgen 109, 113
Alther, Gert v. 138
Alder, Mads 109
Alder, Anne Mads 109
Alschenor, John 25
Ambrosius bøsse-maker 64
Ambrosius sværdfejer, se Brunsvig, A. v.
Ambrosius, Anne 109, 118
Ammesen, Gottschalk, se Ohmissen, G.
Andris drager, se By, A.
Andris den døde skotte 98
Andris hattemager 98
Anders ligger 98
Anders skotte slagter 98, 104
Anders skræder hos graven 98
Anders smed 104
Anders væver 98, 102
Andersdatter, Anna 108
Andersdatter, Bente 30
Andersdatter, Gundel 120
Andersdatter, Karen 114
Andersdatter, Lene 129
Andersdatter, Lisebet 108
Andersdatter, Margrete 141
Andersdatter, Marine 108
Andersdatter, Rachel 108
Andersdatter, Trwne 106
Andersen, Anders 98
Andersen, Hans 98
Andersen, Hans 98, 108
Andersen, Jacob 141
Andersen skinder, Jacob 97
Andersen skotsk styrmand, Jacob 98
Andersen skotte, Jens 98
Andersen, Lauritz 98
Andersen, Richardus 98
Andersen, Sander 61, 98
Andersen, Willum 108
Andersen falkefænger, Willum 98
Andersen skinder, Willum 98
Andorp, Hans v. 52, 109, 110
Anna 123
Anne Albrits 105

Anna Anders tromslagers 141
 Anna Arent bagers 127
 Anne Davids 99
 Anna Dessmer skræders 114
 Anne mester Henrik bartskærs 131
 Anne Jacobs 139
 Anne Johan Petersens 123
 Anna Pouls 123
 Anne skottekone på Sletten 98
 Anne skotte skolappers 98
 Anna Willum kræmmers,
 se Christoffersdatter, A.
 Antwerpen, Hans v., se Andorp, H. v.
 Appell, David 113
 Appeloni Cornelis Jansens 118
 Arbeis, Herman, se Erbess, H.
 Arent bager 127
 Arent (Arild) rebslager 58, 109, 116, 122
 Arent Styrmand 109
 Arentsdatter, Anna 127
 Arentsdatter, Kirstine 127
 Arentsdatter, Susanne 127
 Arntsen, Bartholomeus 109
 Arentsen, Jacob 127
 Arentsen, Otto 109, 125
 Arentsen, Peter 109
 Aritzen, Dyrich 39
 Arratt, Hellena 27
 Arrildsen, Peiter 122
 Asmus bødker 138
 Augsburg, Ferdinandus v., se Weymahr, F.
 Augstenleg, Johannes 31, 103

Backe, Passke, 138 f
 Backes, Lucia Passke 139
 Backer, Gerrit Jansen 109
 Backer, Hans, se Becker, H.
 Backer, Henrik Willumsen 109, 110
 Backer, Henricken Willumsdatter 110
 Backer, Herman 109
 Backer, Herman Gosensen 116
 Backer, Johan 109
 Backer, Roluff 109 f
 Backer, Willum 49, 69, 109, 110 111
 Backers, Anne Roluff 109 f
 Backers, Drude Willum 110
 Backers, Margrete 139
 Bafoer, Sander 32, 98, 104, 105, 106, 108
 Bafoers, Margrete Sander 32
 Bager styrmand, Simen 110
 Bagge, Thorluff 131
 Baldser tømmermand 122

Baldzersen, Johan 110
 Ballensted, Barbara Hansdatter 127
 Ballensted, Dionessius Hansen 127
 Ballensted, Hans 127, 129
 Ballensted, Hans Hansen 127, 129
 Ballensted, Jacob Hansen 127
 Ballensteds, Marine Hans 127
 Barby, Anders 130
 Bardewick, Kort 110
 Barfoed, Niels 111, 124
 Barsebeck, Hans 98
 Barsebeck, Sander 98, 101, 104
 Barsebecks, Marine 98
 Bartholomeus, Lauritz, se Klochow, L.
 Baxter, Sander 32, 98, 103
 Beata Jostis 118 f
 Beborn, Jacob 98
 Becker, Anders 127, 131, 132
 Becker, Hans 139
 Benedict, Jesper 137
 Benninck, Jesper 110
 Bente David Hansens 101
 Bente Frantz Lauritzens 107, 115
 Bente Thomas dragers 106
 Bentten, Dirich v. 64, 127
 Berenhell, Bertel 98, 107
 Berentz, Lourentz (Luckesen) 61, 101, 102, 116,
 127, 130
 Berliin (Bernne), Jacob 127
 Berlin, Morten 127
 Bernt bødker 110
 Bernt kandesøber 139
 Bernt nagelsmed 110
 Bernt stenhugger 139
 Berentsdatter, Bierete 119
 Berntsen, Dowe (David) 110, 120
 Berslauff, Mikkil v. 132
 Bertel skotte færgemand 98
 Bertelsdatter, Anna 112
 Bertelsdatter, Else 67
 Bertelsen, Mads 127
 Bertillmeus pottemager 112
 Bertils, Cornelius 110
 Beske, Syluester 127
 Bessie, Mongis 99
 Bessie skottekvinde 98
 Beutte, Henrik 115
 Bhinn, Maximilian v. 46
 Biendorp, Claus 127
 Biiller, Hans, se Boller, H.
 Bille, Jens 123
 Billenberg, Johan 139
 Birckie, Frantz 98

Birkies, Elline Frantz 98
 Birrite Peder Johansens 105
 Black, David 99
 Black, Unge Hans 99
 Blacks, Ingeborg Hans 98 f
 Blacky, Hans 98 f
 Blackye, Munge 99
 Blacki, Ninianus 26
 Blacky, Ryngan 26, 105
 Blasius pottemager 114, 139
 Blixen, Poul v. 129
 Blaa, Anna Johansdatter 110
 Blaa, Janneke Johansdatter 110, 120
 Blaa (Blow), Johan 110, 116, 120
 Blaas, Marrine Johan 110
 Bockelem, Hans v. 127
 Boen, Robert 24
 Boesen, Jens 108
 Boesen, Svend 101
 Bogart, Casper 109, 110
 Bohmloss, Nille Jansdatter 126
 Boi, Hans 130, 139
 Boill Hans Davidsens 99
 Boill Haagens 102
 Bolldt, Cornelis Mortensen 110
 Boller, Hans 139
 Bonaventura, se Streck finger, B.
 Boner, Lauritz 139
 Boo bødker 99
 Boquanan, Bethssy, se Fyndlay, B.
 Borrisen, Frantz 111
 Bossen, Peder 141
 Bowe, Hans, se Boi H.
 Boye, Antonius 110
 Brabander, Hans, se Friis, H.
 Bracke, Gerbrand Andres v. 113
 Braggroch, Jochim 110, 125
 Brandenburg, Casper 127
 Brandenborch, Jacob v. 127
 Brandenborch, Osswold 128, 137
 Brassen, Henrik 133
 Breckers, Annicke 110
 Breddhj, Willum 104
 Bremen, Didrik v., se Reignertz, D.
 Bremer, Berent 12, 128
 Breslau, Mikkel v., se Grotke, M.
 Brownhill, Bartil, se Berenhell, B.
 Bruille, Hans 57, 110
 Brun, Thomas 99
 Brunsvig, Ambrosius v. 64, 127
 Brunsvig, Clement v., se Hahne, C.
 Brunsvig, Henrik v., se Rodtman, H.
 Brunsvig, Jørgen 128
 Brunsvig, Katrin v. 128
 Brunsvig, Wolff (Oluf) v. 64, 128
 Brussel, Caspar v. 111
 Bruwers, Katarine 124
 Brügge, Hans thor, se Brøgge, H. thor
 Bryghus, Robert 102, 105, 106, 111
 Brøgge, Hans thor 57, 110 f
 Brøgges, Marrike Hans thor 111
 Brøssel, Gillius v. 111, 125
 Brøssel, Jesper v. 111
 Brøssel, Peter v. 53
 Brøssel, Tønnes v. 53
 Bubbert, Henrik 111
 Bubbert, Johan 49, 111, 129
 Bubbert, Lambert 111
 Bubbert, Willmchen 111
 Bubberts, Janneken 110, 111
 Buckellmann, Henrik 118
 Buckfeld, Thommis 99
 Burg, Thomas 24
 Burge, Anders v. 128
 Burnhell, Bertel, se Berenhell, B.
 Burs, Marthen 111
 Busch, Willum v. 111
 Busche, Hans 64
 Buss, Herman 128
 Buss, Jacob 139
 Buss, Johan 127
 Buss, Jørgen 118
 Bussert, David 99
 Bussert, Johan 111, 117
 Bussert, Marine Johansdatter 111
 Bussert, Kirstine Johan 111
 Buthianter, Eiglert, se Patienter, E.
 Buwinckhusen, Conrad 111, 114, 119, 126
 By, Anders 98, 99
 By, Anne 99
 By, Inger 99
 Byrde, Henrik v. 128
 Byrden, Hans 128
 Bøgel, Anthonius, se Boye, A.
 Bøje, Chr. A. 135
 Børresen, Børre 141
 Børrisen, Peder 137
 Campbell, Andrew 87
 Campen, Berent v., se Funcke, B.
 Carneyge, David 27, 45, 99
 Carneyges, Anne David 99
 Carsten skomager 128
 Carsten tysk 128
 Carstensdatter, Karen 67

Casin, Johan, se Kussin, J.
 Caspar skæder 111
 Casper hofskræder 128
 Caspersen, Anders 128
 Catzets, Abraham 120
 Charinne Albritz 105
 Charine Gert hollænders 113 f
 Chastensen, Hans 139
 Chatrine kallunskvinde 37, 128
 Chim døve tystølfører 128
 Christen bager 102
 Christensdatter, Anne 97
 Christensen, Aksel E. 13
 Christensen, David 27
 Christian I 51, 71
 Christian II 38
 Christian III 59
 Christian IV 117, 121
 Christoffer af Bayern 15
 Christoffer skræder 128
 Christoffer slagter 32, 103
 Christoffer styrmand, se Edtz, C. v.
 Christoffersdatter, Anne 111, 117, 124, 125
 Christoffersen, Henrik 139
 Citze Hans Davidsens 99
 Claus bager 139
 Claus drager 139
 Claus hollænder 57, 111
 Claus kandestøber 111, 124
 Claus skræder 111
 Claus tysk 128
 Claus tømmermand 128
 Clausgen 111
 Clausdatter, Anne 67
 Clausdatter, Emeke 116, 120, 126
 Clausdatter, Lencke 120
 Clausen, Adrian 111
 Clausen, Didrik 111
 Clausen, Eckbart 54
 Clausen, Jacob 111
 Clausen, Jan 57, 111, 112, 123
 Clausen, Johan 111
 Clausen, Kort 139
 Clemendt, Henrik 128
 Clewe, Robert 26
 Clewes, Zophija Robert 26
 Colt, Alexander 87
 Colt, David 87
 Conrad kurvemager 128
 Cornelius hollænder 51, 57, 111, 120, 122, 125
 Cornelius skræder 112
 Cornelis snedker 112
 Cornelius tømmermand 112
 Cornelisdatter, Nylchen 132
 Cornelissen, Cornelius 112
 Cornelisen, Remert 112
 Cortsen, Peder 137
 Cosin, Johan, se Kussin J.
 Cudbert, Helena 27
 Daach, Boell Hans 128
 Dancay, Charles 37, 106, 120, 142
 Dancker, Andris 64
 Daniel pottemager 128
 Danschen, Chatrine v. 128
 Dantzken, Jacob v. 118
 Dassau, Thomas Pedersen 99
 Dassou, Willum 99
 David engelskmand 99
 David færgemand 99
 David piber 99
 David skinder 99, 104
 David skomager 99
 David skotte væver 99
 David slagter 97
 David væver 97, 101
 Davidsdatter, Bente 30
 Davidsdatter, Eline 29
 Davidsdatter, Karen 30
 Davidsdatter, Sitze 100
 Davidsen, Christen 26, 30, 99
 Davidsen, Hans 26, 99
 Davidsen, Hans 26, 30, 99
 Davidsen hattemager, Hans 99 f, 103
 Davidsen skræder, Hans 99
 Davidsen slagter, Hans 99, 101, 104
 Davidsen, Jacob 30, 100
 Davidsen, Thomes 23, 100
 Dedeuig, Baltzer 128
 Delden, Cornelis v. 112
 Depenbrogs, Hellwich 112
 Deurs, van, slægt 39
 Dhotekum, Arnt v. 46, 112
 Dickenberg, Frederik 112
 Didrik kældersvend, se Nyemann, D.
 Diicke, Jacob Pythersen 47, 112
 Dirichs, Ryken 44, 116, 124
 Dydrichsen, Claus 57
 Dirichsen, Frantz 112
 Didrichsen, Gerrit 112
 Didrichsen, Hans 139
 Dirichsen, Lydke 117, 135
 Didrichsen, Willum 112, 127
 Distelerbecke, Adam 128
 Ditmer isenkræmmer 128

Dittrich, Thomas 112
 Doert Albrechts 109
 Dominicusdatter, Lizabett 118
 Dominicusdatter, Minche 118
 Doritte 115
 Doritte Corneliusses 112
 Dreuess, Hans 128
 Dreyer, Henrik 64, 128
 Dunckens, Grete 117
 Dunckens, Lyke 116
 Dundee, Blasius 22
 Duringen, Hans v. 128
 Dyffer Jacob Meuessens 122

Ebennbly, Peter 112
 Eckhoff, Herbert 128 f
 Eckhoff, Marrike 129
 Eckhoffs, Johanna 129
 Edelsdorff, Sara Dirich 141
 Edtz, Christoffer v. 126, 129
 Edtz', Mette Christoffer v. 129
 Effuert kandestøber, se Sifuorsen, E.
 Effuert pottemager 112
 Effuert skomager 112
 Effuertsen, Oluf 135
 Egen, Gert v. 112
 Eggert sværdfejer 139
 Ehrennegaard 125, 140 f
 Eline Adrian Clausens 111
 Eline kleinsmeds 36, 37, 128
 Eline Jacob skinders 101
 Ellekyns, Margrett 26
 Else Jacob skræders 101
 Else Jørgen Sandersens 105
 Elsebe engelskvinde 104
 Elsebe Ottedatter 104
 Elzenour, Alexander 25
 Emery, Peter 107
 Emmanuel guldsmed 57
 Engelbrecht kræmmer 112
 Engelbrechtsen, Lauritz 120
 Erbess, Harmen 129
 Eriksen, Peder 125
 Erik af Pommern 15, 16, 38
 Erlandsen, Jørgen 100
 Esbern skotte 24
 Esken, Sander 100
 Ettwich, Berent v. 129
 Ettwich, Johan v. 111, 129
 Euerdijk, Laurens, se Overdijk, L.

Fabian tømmermand 129
 Facke, Berent 128, 130

Fadder, Gert 112
 Falckenberg, Hans 129, 136
 Falentin tømmermand 129
 Falentinsen, Christoffer 129
 Faller, Jan 112
 Farenhusen, slægt 39
 Farlle, Willum 139
 Farom, Vyllem 23
 Fecht, Herman 112
 Fechtel, Poul 137
 Femern, Peter Jacobsen v. 67, 132
 Fenton, slægt 31
 Ferdigh, Frederik 129, 130
 Fergissen, Lauritz 97, 100, 131
 Fink, Troels 13
 Fisch, Syllis de 112
 Fischer, Cort 139
 Fischer, Th. A. 23, 87
 Flandrenn, Jost v. 132
 Fleck, Morten 115, 129, 138
 Fleming, Hans, se Maell, H. v. d.
 Floer, Hans 36
 Flor, Robert 107
 Floris, Cornelis 53, 109
 Floris, Jan 109
 Fodderingenn, Karl 24, 100
 Foer, Willum 99, 100, 102, 104, 105, 106
 Foers, Elsebe Willum 100
 Forbus, Anne Willumsdatter 99
 Forbus, Karrine Willumsdatter 100
 Forbus, Peter 100
 Forbus, Willum 24, 31, 100
 Forbus, Willum Willumsen 101
 Foxall, Johan 36, 106
 Francke, Gøddert 138
 Francke, Poul 136
 Francken, Sama 136
 Franske kok 142
 Frans brokigger 129
 Frantz kandestøber 129
 Frantz skriver, se Lauritzen, F.
 Frantzdatter, Gese 132
 Frandsen, Christoffer 139
 Frantzen, Cornelius 112 f
 Frantzen, Hans 98
 Frandsen, Lauritz 139
 Thomas Frandsen 53, 112, 124
 Frantzen, Willum 113
 Frederik II 16, 37, 40, 43, 51, 52, 54, 62, 63, 64, 65,
 112, 123, 128, 129, 137, 138
 Frederiksdatter, Anne 130
 Frederiksen, Didrich 113
 Fresse, Hans 113

Freudenthall, Lauritz 129
 Freuken tømmermands 123
 Freyburg, Hans v. 129
 Friborg, Peder 129
 Friick, Anniis 129
 Fricke, Dionysius 127, 129
 Frickes, Barbara Dionysius 127
 Friis, Claus 113
 Friis, Engelbrecht 113, 120
 Friis, Hans 39, 117
 Friis, Henrik 113
 Friis, Ibbe Vadtsen 113
 Friis, Jens 113
 Frijs, Jørgen 63
 Friises, Kirstine Claus 109, 113
 Frost, Hans 125, 141
 Frosther, Jahanne 101, 104, 105
 Funcke, Berent 113, 119
 Fussing, Hans H. 12
 Fyndlay, Bethssy 26
 Førden, Johan v. 128, 129
 Fører, Hans v. 129

Galisch, Bar till 133
 Gardener, Chatrine 113
 Gardener, Erenntz 113
 Gardener, Gert 113
 Gardener, Hans 113
 Gardener, Margrethe 113
 Gardener, Sophie 113
 Gardeners, Kirstin 113
 Gardleben, Poul v. 129
 Gardner, Nuchill 100
 Gearaud, Ludwig, se Giroll, L.
 Geissler, Simon 130, 140
 Gellermann, Anders 46, 58, 109, 121
 Gellermann, Arnt, se Dhotekum, A.
 Gellern, Johan v. 113, 118, 137
 Gellerns, Alhed Johan v. 113
 Gellges, Balzer 120
 Georg Friedrich, markgreve af Preussen 138
 Gering, Hermind 130
 Gerlich, Karine 115
 Gert af Amsterdam 110
 Gert hollænder 113 f
 Gert landsknægt 114
 Gert murmester, se Hall, G. v.
 Gert pottemager 114, 139
 Gert remmesnider 114
 Gert skræder 114, 118
 Gert stenhugger 112
 Gert væver, se Alther, G.
 Gert væver, se Tønnesen, G.
 Gertrud Willum skottes 32, 100, 106, 108
 Gertsdatter, Else 133
 Gertsdatter, Giesse 114
 Gerritsen Dessmer 114
 Gertsen, Didrich 49
 Gertsen, Gerrit 114
 Gertsen, Hans 114
 Gertsen, Herman 53, 114
 Gerritsen, Høyt 114
 Gerritsen, Jehan 58, 109
 Gerritsen, Joris 123
 Gertsen, Lowe 111, 114
 Gerritsen, Thiine 114
 Gerwindtzer, Hans 64, 122, 130
 Gesse Hans hattemagers 116
 Gelltssack, Cornelius 58
 Geldsack, Frands 113
 Gieldsack, Willum 113
 Gieldsack, Willum Willumsen 113
 Gieldsacks, Marrike 113
 Giese Jesper Johansens 118
 Gifhorn, Henrik v. 130
 Gifhorn, Herman v. 64, 130
 Gijssen, Jost v. 114
 Gijssen, Lauritz 114
 Giroll, Ludwig 142
 Giødersdatter, Willumcke 124
 Gjõe, Birgitte 54
 Gløds, Kirstine 132
 Godell, David 102
 Goesensdatter, Gertrud 116
 Goldener, Hans, se Wolner, H.
 Gosin, Jan, se Kussin, J.
 Gottfrid stensnider 130
 Godtfred, Frantz 130
 Gottkis, Wiitger 25
 Gottsloff, Jacob 64, 130
 Grauenhorst, Peither 130
 Grethe falkefængers 119
 Grete Jokums 118
 Grete kurvemagers 111, 123
 Grete, tyske 130
 Gretter, Carnelis 53
 Grime, Jacob 139
 Grimmer, Morten 114
 Gritter, Anne Henriksdatter 130
 Gritter, Bente Henriksdatter 130
 Gritter, Henrik 130
 Groll, Herman 130
 Groningen, Gert v. 53, 69, 114, 131
 Grottko, Mikkil 130
 Grotts, Gundel Morten 109

Gruttricsen, Hans 99
 Grønning, Jost 46, 114
 Grønningen, Doritte v. 115
 Grønningen, Mathis v. 114, 115
 Grønnings, Else Jost 114
 Gundel Hans tyskes 130
 Gutthart, Cornelis Dirichsen 115
 Gyldenstjerne, Giørvel 51
 Göttingen, Hans v. 64, 113, 130
 Göttingen, Hester v. 130
 Göttingen, Sara v. 130
 Göttingen, Susanna v. 130

Habenn, Henrik 131
 Haff, Albert, se Hoff, A.
 Hagell, Jacob 100
 Hahne, Clement 131
 Hall, Gert v. 130
 Hall, James 100
 Halss, Jochum 130
 Hamborich, Mikkel v. 131
 Hammelthuen, Willum 115
 Hane, Hans v. 131, 139
 Hanes, Madlene Hans v. 131
 Hannendorp, Hans 131
 Hans, konge 15, 59
 Hans bødker 67, 133
 Hans dønnikemester, se Wintrack, H.
 Hans engelskmand 104
 Hans feddermager 130
 Hans franskmænd murer 142
 Hans guldsmed, se Gerwindtzer, H.
 Hans hollænder 115
 Hans maler 98, 141
 Hans rademager 131
 Hans remmesnider, se Wagener, H.
 Hans skomager 103
 Hans skotte bager 100
 Hans skotte drager 100
 Hans skotte skinder 24, 100
 Hans skotte slagter 100
 Hans skotte snekker 100
 Hans skræder, se Duringen, H.
 Hans slagter 64
 Hans snekker, se Ballensted, H.
 Hans stenhugger 131
 Hans svenske 141
 Hans tysk 64
 Hans tysk hattemager 131
 Hans tysk skræder 131
 Hans væver 100
 Hansdatter, Abele 126
 Hansdatter, Anna 108
 Hansdatter, Bodel 108
 Hansdatter, Eline 104
 Hansdatter, Karine 30
 Hansdatter, Karine 120
 Hansdatter, Katrine 119
 Hansdatter, Kirstine 99
 Hansdatter, Kirstine 100
 Hansdatter, Kirstine 137
 Hansdatter, Margrete 131
 Hansdatter hollænders, Reignicke 51, 116, 117, 122, 123, 126
 Hansdatter, Sidtzele 122
 Hansdatter, Sophie 29
 Hansen, Albret 100
 Hansen, Albrit 104
 Hansen, Albrit 104, 138
 Hansen, David 26, 30, 33, 35, 53, 101, 107, 142
 Hansen, David 100, 105
 Hansen af Helsingborg, David 101
 Hansen, Lille David 99, 101
 Hansen slagter, David 101, 108
 Hansen væver, David 101
 Hansen, Hans 100
 Hansen, Hans 32, 104
 Hansen, Henrik 132
 Hansen, Jacob 107, 112, 126
 Hansen, Johan 199
 Hansen, Jost 132
 Hansen, Jost 127, 132
 Hansen, Jost 127, 132
 Hansen, Jost 133
 Hansen, Jørgen 121
 Hansen, Mads 119
 Hansen, Rasmus 36, 99, 113
 Hansen, Regnholt 24, 29 ff
 Hansen, Rottkier 101
 Hansen skræder, Sander 101
 Hansen væver, Sander 101, 105
 Hansen, Thomas 101
 Hansen, Walter 101
 Harborch, Henrik 131
 Harcke, Gert der 115
 Harckes, Anna Gert der 115
 Harding, Hans 131
 Hardt, Henrik v. 131
 Hartman, Peter 131
 Hartmand, Simen 131
 Haue, Albert, se Hoff, A.
 Haue, Diderich, se Hoff, D.
 Heddis, Høye 115, 116, 118
 Heger, Henrik 131
 Heide, Willum von der 12, 46, 47, 49, 115, 117, 121, 124, 125

Helcke, Frederik 64, 105, 131
 Helcke, Ludvig Frederiksen 131
 Hell, Arent v. 139
 Hellingh, Johan, se Hilling, J.
 Hellner, Hans 131
 Hem, Thomas, se Honn, T.
 Hemmingsen, Niels 39, 41
 Henning, Steffan 89, 115 f
 Henrik, hertug af Braunschweig 111
 Henrik Bartsckær, se Gritter, H.
 Henrik bartsckær 126, 131
 Henrik drabant 64, 131
 Henrik drager 131
 Henrik hattemager, se Lubberts, H.
 Henrik kleinsmed, se Dreyer, H.
 Henrik pottemager, se Clement, H.
 Henrik sakselibler 139
 Henrik skomager 116
 Henrik smed skotte 26
 Henrik snedker, se Honolt, H.
 Henrik stenhugger 131
 Henrik, suarte 131
 Henrik urtegårdsmand 131
 Henriks, Barbara 112 f
 Henriks, Jahanne (Janneke) 57, 116
 Henriks, Ridkie 58, 112, 116
 Henriksdatter, Barbara 120
 Henriksdatter, Marrike 124
 Henriksdatter, Kirstine 133
 Henriksdatter, Vibeke 67
 Henriksen, Arnt 116
 Henriksen, Carnelis 124
 Henriksen, Dirich 125
 Henriksen, Hans 131, 139
 Henriksen, Johan 116, 118, 119, 120, 126, 138
 Henriksen, Lenhartt 116
 Henriksen, Niels 112, 131
 Henriksen, Willum 44, 116, 124
 Herbert vognmester, se Eckhoff, H.
 Herbertsen, Arent 115
 Herckell, Dirrich 115
 Herckell, Drudeken de 115
 Herckell, Gert de, se Harcke, G. der
 Herdewijk, Hans van 115
 Herendorff, Jørgen 131
 Herendorff, Peder 102, 131
 Herman fiskebløder, se Køllen, H. v.
 Herman kræmmer 139
 Hermind rotgeter 141
 Herman sværdfejer, se Køllen, H. v.
 Herman vintapper 140
 Hermansdatter, Katrin 114
 Hermansen, Gert 114
 Hermedtsen, Erenst 116
 Hermansen, Goesen 69, 109, 110, 114, 115, 116, 118
 Hermindsen, Herman 116
 Hermansen, Jacob 114
 Hermensen, Karsten 140
 Hermansen, Otte 140
 Hermansen, Peder 114
 Hermansen, Tønnes 51, 116
 Herris, Gerbrant 116
 Hess, Anders 131, 138, 142
 Hess, Hans 131
 Hess, Marcus 131
 Hess, Peder 132
 Heus, Gerbrant, se Herris, G.
 Heyde, Han van der 63
 Hillebrandt brabrandt 116, 117
 Hillebrandt væver 116
 Hillebrandt, Claus 116
 Hillingh, Hellerben 115
 Hillingh, Johan 115, 126
 Hillingh, Poul 115
 Hillingh, Walter 115
 Him, Anders, se Honn, A.
 Hindtze, Lauritz 132
 Hoch, Poul 132
 Hodske, Thomas 102
 Hoff, Albert v. 132
 Hoff, Diderich 132, 134
 Hoff, Lisebett Albertsdatter 132
 Hoff, Margrete Albertsdatter 132
 Hoffmand, Andris 101
 Hoffmand, David 101
 Hoffemen, Emerentze 135
 Hoffmand, Hans 26, 51 122 f
 Hoffmand, Jørgen 129
 Hoffmand, Lauritz 101
 Hoffmand, Marine Richardusdatter 101
 Hoffmand, Richardus 101
 Hoffmester, Clara 138
 Hoffmester, Claus 138
 Hoffmester, Lissebet 138
 Hoffs, Alitze Røetker 60
 Hoger, Jørgen 102
 Holck, Ditlev 16
 Holck, Frederik, se Helcke, F.
 Holger skomager 101
 Holger skomager skotte 18, 104
 Holm, Hans 63
 Holm, Jens 124, 135, 141
 Holm, Karine Jensdatter 107
 Holst, Jørgen 12
 Holst, Matis 63
 Holst, Mauritz 12

Holst, Peder 115, 128, 129, 140
 Holst, Rasmus 106
 Honn, Anders 101
 Honn, Marine Thomasdatter 101
 Honn, Thomas 101, 104
 Honns, Margrete Thomas 101
 Honns, Sophie Thomas 101
 Honolt, Henrik 132
 Hopessen Frantz 116
 Hoppener, Anna Hansdatter 140
 Hoppenou, Hans 123, 140
 Hoppenou, Hans Laursen 140
 Hoppenou, Lauritz 140
 Hoppenou, Søren Laursen 140
 Hoppenous, Gundilla Hans 140
 Horn, Herman 116
 Horn, Johan v. 117
 Hub, Casper 117
 Huis, Gesse Hans 101
 Huis, Hans 101
 Huitfeld, Arild 17
 Huitfeld, Poul 107
 Hummers, Herman 54 f, 121
 Hunndt, Hermen 140
 Hustenn, Albrit 101
 Hustens, Karine Albrit 101
 Hybens, Willum 49, 50, 54, 117, 118, 121
 Hybertzen, Hans 117
 Hygesdatter, Afken 50
 Hygesdatter, Dvyfken 50, 117, 121
 Hygesdatter, Frouken 50, 119, 121
 Hügsdatter, Susanne 113
 Hyllingh, Johan, se Hillingh, J.
 Hülsebroch, Bastian 51
 Hym, Anders, se Honn, A.
 Hædder, Peyther 132
 Høigenn, Luteke 50, 121
 Hølcke, Frederik, se Helcke, F.
 Høyer, Henrik 63
 Høyer, Hermin 63
 Høyer, Luteke 115
 Høyer, Peter 117
 Høyers, Reinicke 118

Ibsdatter, Marine 131, 136
 Igen 123
 Ingeborg Arent rebslagers 109
 Ingeborg Theus rebslagers 122, 125
 Ingversdatter, Ingeborg 134
 Ipe, Wadtze, se Abit, W.
 Ipsen, Oluf 114
 Irving, Marjorie 87

Isach, skipper 117
 Isaacs, Pieter 51, 123
 Isebrantsen, Claus 117
 Isserlow, Hans 51, 117, 123
 Isserlow, Herman 117
 Isserlou, Lauritz 111, 117
 Isserlow, Salomon 117
 Isserlow, Reigincke, se Hansdatter, Reigincke

Jacob bartskeer 45
 Jacob brabrander 113, 117
 Jacob drabant 132
 Jacob hollænder 57
 Jacob jøde 142
 Jacob krogemager 134
 Jacob murmester 138
 Jacob skinder 99, 101
 Jacob skomager 106
 Jacob skotte skræder 101
 Jacob tysk skomager, se Wassmott, J.
 Jacob tysk skomager, se Wernicke, J.
 Jacob væver 101
 Jacobsdatter, Anna 127
 Jacobsdatter, Hilcken 109, 125
 Jacobsdatter, Jacoba 122
 Jacobsdatter, Katrin 121
 Jacobsdatter, Kirstine 101, 103
 Jacobsdatter, Lisebet 122
 Jacobsdatter, Mette 107 f
 Jacobsdatter, Nylle 120, 126
 Jacobsdatter, Trine 50
 Jacobsen, Adam 42
 Jacobsen, Allert 47, 48, 115, 117
 Jacobsen, Anders 101
 Jacobsen, Augustinus 114
 Jacobsen, Cornelis 122
 Jacobsen skinder, Hans 32, 101
 Jacobsen væver, Hans 101
 Jacobsen, Isebrandt 122
 Jacobsen, Jørgen 24
 Jacobsen, Marten 47
 Jacobsen, Matis 118
 Jacobsen, Morten 116
 Jacobsen, Otte 101 f, 104, 127
 Jacobsen, P. V. 9, 11, 68
 Jacobsen, Peter 47, 117
 Jacobsen, Robert 53
 Jacobsen, Sander 102, 106
 Jacobsen, Thomis 98, 102
 Jacobsen, Tønnes 58, 113, 117, 122
 Jan væver 117
 Jan væver halte 117

Janneke Goesen Hermansens 116
 Jannicke, Jacob 132
 Jansdatter, Margreta 123
 Jansdatter, Nille 115, 118
 Jansen, Adrian 110
 Jansen falkefænger, Adrian 117
 Jansen skipper, Adrian 117
 Jansen, Albret 117
 Jansen, Berent 117
 Jansen, Casper 117
 Jansen hollænder, Cornelius 46, 109, 117 f
 Jansen i Horn, Carnelis 118
 Jansen væver, Cornelius 118
 Jansen, Dominicus 118
 Jansen, Egbreht 116, 118, 120 .
 Jansen, Engelbrett 118
 Jansen, Folquor 116, 118, 119
 Jansen, Gert 118
 Jansen, Gossen 118
 Jansen, Hans 110
 Jansen, Henrik 118
 Jansen, Jacob 118
 Jansen, Jan 118
 Jansen, Jeronimus 122
 Jansen hattemager, Johan 112, 116, 118
 Jansen styrmand, Johan 120
 Jansen, Jorris 118
 Jansen, Jørgen 119
 Jansen, Mette 119
 Jansen, Peder 119
 Jansen kurvemager, Peter 119
 Jansen styrmand, Peder 119
 Jansen, Thiitke 119
 Jansen, Tønnes 42, 119
 Jansen skipper, Willum 119, 121
 Jansen væver, Willum 119
 Jehansen, Arent 54
 Jellis, Frantz 57, 111
 Jellis, Mincke 119, 122
 Jens krogemager 140
 Jens svenske 141
 Jensdatter, Anne 104
 Jensdatter, Karine 119
 Jensdatter, Kirstine 29
 Jensdatter, Margrete 120
 Jensen, Anders 138
 Jensen, Broder 72, 99, 121
 Jensen, Chr. Axel 54, 114
 Jensen, Hillebrandt 119
 Jensen, Lauritz 129, 136
 Jensen, Mikkel 99, 103
 Jensen, Peder 57, 116
 Jepsen, Truels 99
 Jeronimus, Christoffer, se Olilde, C.
 Jesper snedker, se Mathisen, J.
 Jesper skræder 133
 Jespersen, Mogens 122
 Jochum skræder, se Hals, J.
 Jochum sværdfeger 134
 Jochumsen, Peter 132
 Joen skotte præst 30 f
 Johan brabrander 117
 Johan III af Sverige 22
 Johan den Uforfærdede af Burgund 21
 Johan isenkræmmer, se Szelle, J.
 Johanne 103
 Johanne David skinders 99
 Johansdatter, Margrete 135
 Johansen, Claus 117
 Johansen, Henrik 118
 Johansen, Jesper 49, 113, 118, 123
 Johansen, Jost 111, 115, 118 f, 121, 122 123, 125
 Johansen i Hertogenbosch, Peder 110
 Johansen væver, Peder 119
 John skomager 140
 Jon skotte 23
 Joensen, Henning 114
 Jonsen, Jens 115
 Jorichsen, Gert 123
 Jorissen, Henrik 118
 Jorrissen, Janken 118
 Jost, farveren 132
 Jost hollænder 111
 Jost kandestøber 119
 Jost murmester 57
 Jostsen, Hans 114
 Jostsen, Hans 119
 Jostsen bartskær, Hans 119
 Jostsen falkefænger, Hans 119
 Jostsen, Lucas 114
 Juel, Marine Mortensdatter 135
 Jung, Anne 98
 Jung, Robert 102
 Jungeblodt, Hans 113, 119
 Jørgen bartskær 102
 Jørgen feldbereder, se Ossenbrøge, J. v.
 Jørgen guldsmed, se Plancke, J.
 Jørgen skinder 102
 Jørgen skotte skræder 102
 Jørgen skotte væver 102
 Jørgen svenske 141
 Jørgensdatter, Charine 105
 Jørgensdatter, Marine 105
 Jørgens, Winholdt 115
 Jørgensen, Albrit 102, 106
 Jørgensen slagter, Christoffer 102

Jørgensen, Hans 105
 Jørgensen, Poul Johs. 72, 73

Kamper, Andris 87
 Kannirke Henrik skræders 118
 Kappe, Guffert v. der 119
 Karene 125
 Karine 134
 Karine Gert hollænders 130
 Karine Jacob svenskes 141
 Karine Pouls 133
 Karl skotte herold 101
 Karlsen, Oluf 128
 Katarine Joris 118
 Keding, Rodtke 114, 119 f
 Kennedy, Hans 34
 Kennedy, Jørgen 36
 Kepperich, Jan, se Blaa, J.
 Keritz, Jørgen v. der 64, 132
 Kerrin, Johan 119
 Kersten feldbereder, se Radeske, K.
 Kersten tysk bådsmand, se Mechelnborch, K.
 Kerstendatter, Anna 135
 Kettels, Gert 119
 Ketels (Kettler), Jesper 107, 119
 Kietling, Hans 102
 Kiils, Marine 102
 Kiint drabant 132
 Kiiper, Hans, se Kyper, H.
 Kiiste, Hans 121
 Kinghorn, Alexander 23
 Kirstine Hans Persens 32
 Kirch, Baltzer v. 132
 Kirkild, Anna 102
 Kirkild, Anna Nielsdatter 102, 131
 Kilkilld, Hans 102
 Kirckilld, Mogens 102, 131
 Kirkilld, Niels 102
 Kirkillds, Anne Hans 102
 Kirstine Albrit Sandersens 105
 Kirstine Frantz kandestøbers 129
 Kirstine Hans dragers 100
 Kirstine Hans Pedersens 104
 Kirstine Hans vævers 100
 Kirstine Mads krogemagers 104
 Kirstine Peder Rellufsens 124
 Kirstine Sanders 105
 Kiste, Johan 120
 Kiøn, Hans, se Køhn, H.
 Klebro, Hans 36
 Klehell, David 36, 98, 102
 Klehels, Margrete 31, 36, 102, 104

Kleins, Anne 132
 Klesum, Thomas 102
 Klethan, Raf 102
 Klethens, Gertrud Raff 34, 102
 Klipping, Anne Jacobsdatter 120
 Klipping, Dirich 120
 Klipping, Jacob 120
 Klipping, Jost, se Grønning, J.
 Klipping, Poul Jacobsen 120
 Klochow, Laurentz Bartholomeus 67, 122, 127
 Knieper, Hans 41, 106, 121
 Kock, Effuert 140
 Kock, Hans 36, 102
 Kock mestermand, Hans 64
 Kock slagter, Hans 132
 Kock væver, Hans 102
 Kock, Henrik 132
 Kock, Jacob 130, 140
 Kock, Jørgen, 101, 102
 Kock, Karsten 108, 132
 Kock, Lauritz 132
 Kocks, Marine Hans 127
 Koken, Hans 107
 Konning, David 102
 Koning, hans, se Køhn, H.
 Koning, Karsten 140
 Kopper, Johan, se Blaa, J.
 Kort skomager, se Clausen, K.
 Kort styrmand 120
 Kortsen, Hans 140
 Kortsen, Lywert 120
 Kortsen, Tønnes 120
 Koster, Peter 134
 Koster, Poul 134
 Kradis, Jørgen 132
 Kraft, Johan 140
 Kran, Marten, se Kron, M.
 Krantz, Jørgen 132
 Kratzborst, Henrik 128
 Krimpe, Peter 140
 Krimpe, Willum 140
 Kroll, Baltzer 140
 Kroll, Hermind 120, 140
 Kroll, Janneke 129
 Kron, Marten 61, 132
 Krop, Hans 37, 120
 Krum, Herman 140
 Kruse, Cornelis 120
 Kruse, Cornelis Hansen 120
 Kruse, Hans 110, 118, 120, 125, 140
 Kruse, Johan Hansen 120
 Kruse, Poul 140
 Krøyer, Jacob 136

Kulleback, Hans, se Strøuel, H.
 Kundher, Henrik Clausen 54 f, 121
 Kundher, Jacob v. 54 f, 121
 Kundher, Jan Clausen 54, 121
 Kuritz, Jørgen v. der, se Keritz, J. v. der
 Kurvemager, Isak, se Petersen, I.
 Kussin, Jan Petersen 116, 120
 Kusten, Hans 108
 Kutz, Hans 132
 Kulleby, Marine Svendsdatter 57
 Kypper, Barbara Hansdatter 120
 Kypper, Drydeken Hansdatter 120
 Kypper, Claus Hansen 120
 Kypper, Hans 120
 Kypper, Johan, se Blaa, J.
 Kypper, Mayeken Hansdatter 120
 Kypper, Peter Hansen 120
 Køhn, Hans 132
 Køhns, Bente Hans 132
 Køhns, Birgitte Hans 127, 132
 Køllen, Herman v. 64, 132
 Køllen, Reignolt 132
 Köln, se også Cöln

Lambert stenhugger 120
 Lambertsen, Gert 120
 Lambertsen, Hans 120
 Lang, Jochim (Jacob) 62, 133
 Langh, Peter Jacobsen 133
 Lange, Henrik 133
 Lange, Peder 136
 Lange, Rasmus 136
 Langemor, Albert 140
 Lanntwer, Gert van 120
 Laumann, Hans 140
 Laumanns, Else Hans 140
 Lauritz svenske drager 141
 Lauritz væver, se Fergissen, L.
 Lauritzdatter, Anne 100
 Lauritzdatter, Aploni 67
 Laurssen, Bertil 98
 Lauritzen, Daniel 100
 Lauritzen, Engelbrecht 120
 Lauritzen skriver, Frantz 115, 124, 136
 Laursen, Hans 105
 Lauritzen, Jacob 102
 Lauritzen, Labrit 24
 Lauritzen skinder, Lauritz 102
 Lauritzen skotte, Lauritz 102
 Laursen, Mads 138
 Lauritzen, Rasmus 109, 121
 Leffscher, Jacob 140

Lehusen, Sacheus, se Leyhusen, S.
 Leien, Arnt v., se Lienen, A. v.
 Leist, Jochim v. 107
 Lemmendts, Johan 112, 122
 Lene Arnts 109
 Leuchtemagge, Dirich Jochimsen 120
 Leuchtemagge, Jochim 110, 120
 Lewell, Thomas 103
 Leyell, familie 22, 34
 Leyell, Alexander 29, 103
 Leyell, David 103, 126
 Leyell, Frederik 29, 31, 33, 98, 103, 104, 105, 112, 117, 120, 122, 129, 130, 136
 Leyell, Frederik d. y. 29
 Leyell, Ingeborg 29
 Leyell, Richardus 103
 Leyell, Sander 25, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 45, 103
 Leyhusen, Sacheus 113, 120, 122, 126
 Leynnes (Leymeyers), Hubert 53, 121
 Liborius bundtmager 140
 Liboriusdatter, Karine 140
 Liboriussen, Anders 140
 Liboriussen, Mogens 140
 Lichthart, Bodel Jørgensdatter 121
 Lichthart, Hans Jørgensen 121
 Lichthart, Jørgen 121, 139
 Lickzenner, Niclaws 39
 Liden, Hans 98
 Lienen, Arnt v. 67, 133
 Lindemann, Claus 61
 Lindz, Willum 23
 Lingens, Marcken Luttkke v. 109
 Lippe, Steffen v. der 133
 Lisebet brabranders 113, 117
 Lisebet hollænders 121
 Lisabet Sander Hansens 101
 Lisabet Sander vævers 141
 Lisebet Tønnes Jansens 119
 Liseke, Christoffer 133
 Listenberg, Cort v. 133
 Lithgow, William 21
 Loman, Otte 109, 126
 Long Kasteel, Thomes 26
 Loussen, Andris 32, 103, 105
 Low, David 72, 100, 103
 Low, Frederik 121
 Low, Giisbert 121
 Low, Hans 100, 103
 Low, Hans Davidsen 31, 99
 Lows, Beatha Frederik 121
 Lows, Margrete Hans 100, 105
 Lubberts, Henrik 140
 Luchinan, Hans 140

Lucht, Mikkel 13, 106, 114, 133
 Luchts, Karine Mikkel 67, 106, 133
 Lucia Veliom Skottes 24
 Luckesen, Lauritz, se Berents, L.
 Luthring, Christoffer 127, 133
 Luthring, Kirstine Christoffer 67, 133
 Lutiens, Hyge 49, 50, 54, 69, 117
 Luttkes, Høyge 121
 Luttkesen, Hans 109
 Lybech, Hans v. 130, 133
 Lybech, Henrik 133
 Lybech, Jacob 133
 Lyckow, Hans 128, 131
 Lydke bartskeer, se Tidkesen, L.
 Lydkis, Høgke 54 f
 Lyneborg, Geronimus v. 133
 Lyneborg, Hans Jørgensen 133
 Lüneborg, Henrik 133
 Lyneborg, Jørgen v. 133
 Lüneborg, Peter 133
 Lüneborgs, Karen Geronimus 133
 Løgemand, Alhed 121
 Løgemand, Anna 121
 Løgemand, Charine 120, 121
 Løgemand, Gert 121
 Løgemand, Hans 120, 121
 Løgemand, Iver 121
 Løgemand, Jan Gerritsen 121
 Løgemand, Jon 121
 Løgemand, Margrete 121
 Løgemand, Peiter 121
 Løgemands, Citze Hans 121
 Løgemands, Gieske Hans 121
 Løseke, Christoffer, se Liseke, C.

Mac Alpin, se Machabæus
 Machabæus, Christian 23
 Machabæus, Johannes 23
 Mackeprang, M. 9, 68
 Mackum, Peter 32, 101, 103, 104, 127
 Mackums, Kirstine Peter 32, 98 103
 Madalene hollænders 121
 Mads brygger 141
 Mads krogemager 99
 Mads tømmemand 138
 Madsdatter, Marine 120
 Madsen, Hans 112
 Maell, Han v. der 42, 46, 109, 117, 121, 122
 Maer, Jørgen 24, 34, 100, 102, 103, 106, 107, 111, 126, 132, 139
 Maer, Lauritz 103
 Mhar, Willum 103

Maers, Kirstine Lauritz 103
 Maess, Hans v. der, se Maell, H. v. der
 Magdalene svenskes 141
 Magnus, Gissebert 140
 Maltesen, Sten 63
 Maltzan, Herman 66
 Marchus, Anne Sacharias 133
 Marchus, Elisabeth Sachariasdatter 133
 Marchus, Sacharias 122, 133, 135
 Markurdzt, Phitt 133
 Marckdanner, Caspar 124
 Margrete Andris Loussens 32, 103, 105
 Margrete Cornelis skræders 112
 Margrete Folquor Jansens 118
 Margrete Hans Davidsens 99
 Margrete Hans Diderichsens 139
 Margrete Herman stenhuggers 114
 Margrete, hollænder enke 121
 Margrete Morten kleinsmeds 103
 Margrete Peter Arentsens 109
 Margrete Peter bødkers 135
 Margrete, tyske 133
 Margrete Thomas Stensens 105
 Margrete Tønnes skomagere 126
 Margrete Tønnes styrmands 109
 Maria Thomas billedhuggers 113
 Mariendal, Mikkel 130
 Marine Adrians 108
 Marine Lass tyskes 133
 Marine Liboriusses 140
 Marine Ottis 101, 104, 127
 Marine Peiters 141
 Marine Poul sejmagers 132
 Marine slagters 100
 Markley, Robert 37
 Marquart, Jacob 140
 Martsen, Effuert 45, 121, 123
 Massis, Mette Jørgen 103
 Mastrich, Marthen 115, 121
 Mastricht, Willum v., se Heide, W. v. der
 Mattis skotte 24
 Mathewson, Agnes 87
 Mattheas, Johannes 27
 Matthiessen, Hugo 9, 34, 81
 Matthiesen, Dirich 121
 Matthisen, Jasper (Jesper) 53, 69, 109, 114, 121, 122
 Mathisen, Marten 122
 Mauritzen, Niels 108
 Meckelborg, Eline Jacob 130
 Meckelborig, Gregers 130
 Meckelborch, Henrik v. 133
 Meckelborg, Jacob Gregersen 130

Mechelnborch, Jochim 139
 Mechelnborch, Kersten 133
 Meckelborg, Marcus 133
 Meckelborgs, Gertrud Marcus 133
 Meideborch, Anna v. 134
 Meyburg, Claus v. 134
 Meyborg, Jørgen v. 134
 Meydborg, Morten v. 134
 Meyer, Galle 64, 134
 Meyer, Hans 122
 Meier, Hans 134
 Meier lademager, Hans 64, 134, 135
 Meisson, Jacob 103
 Melwin, David 27
 Mennghes, Wilhelm 34
 Meppen, Hans v. 134
 Mercer, Josias 84
 Metsche, Hans 64
 Mette Holger skomagers 101
 Mette Tønnesses 109
 Meus, Jacob 111, 118, 122
 Meus, Peter 122
 Meyn, Marcus 136
 Middentue, Hans 51, 110, 122, 123
 Middentues, Marine 122
 Mikkel snedker 138
 Mikkelsdatter, Inger 125
 Mikkelsdatter, Margrete 139
 Mikkelsen, Cornelis 122, 125
 Mikkelsen, Gert 122
 Mikkelsen, Hans 103
 Mikkelsen, Sander 24
 Minckis, Jelle 119, 122
 Mockwitz, Hans 133
 Mogens bager 133
 Mogensen, Henrik, se Rosenvinge, H. M.
 Mogensen, Jens, se Rosenvinge, J. M.
 Moppen, Hans v., se Meppen, H. v.
 Morin, Hans 134
 Morriss, Barbara 103
 Morrison, Fynes 20, 84
 Mortensdatter, Anne 103
 Mortensdatter, Eline 101, 108
 Mortensdatter, Lisabet 103
 Mortensen, Borchardt 110, 122
 Mortensen, Cornelis 122
 Mortensen, Richardus 103
 Mortensen, Steffan 122
 Mortensen, Valter 24
 Mortt, Anne 107
 Mort, Eline Thomesis 107
 Mortt, Thomis 107
 Mott, Johan 134
 Mouritzdatter, Johanne 124
 Munk, Jørgen 101
 Munster, Arent v. 134
 Munster, Herman v. 64
 Mur, David 103
 Mwrs, Karine 23
 Muur, Pattrich 36
 Mutum, Sara 27
 Møllen, Jost Hansen v. 128, 134
 Møller, Hans 107
 Møller, Mathis 130
 Møller, Steffen 134
 Mønster, Arent v. 64
 Mønster, Jost v. 107
 Mønter, Agneta Hermansdatter 67
 Nachti, David 103 f
 Nachti, Peder Davidsen 104
 Nacht, Thyre Davidsdatter 104
 Nacht, Willum 32, 102, 103, 104
 Nachtis, Charine 104
 Nachts, Eline Willum 104
 Nachts, Kirstine David 99, 103 f
 Nannicksen, Piter 42
 Nickelsen, Hans 32, 98, 104
 Nicolaus pottemager 104
 Niefindt, Jochim 64, 67, 134
 Niefind, Thittke 134
 Niehaff, Sillis v. 140
 Niels bundtmager 113, 140
 Nielsdatter, Bodel 131
 Nielsdatter, Mette 131
 Nielsen, Claus 36, 104
 Nielsen, Gulmand 105, 111
 Nielsen, Hans 72, 112
 Nielsen, Jon 105, 127
 Nielsen, Mikkel 110
 Niibing, Sander 32, 104
 Niibing, Margrete Sandersdatter 32, 101
 Nini, Sillis v., se Niehaff, S.
 Nuchelsen, Hans, se Nickelsen, H.
 Nuland, Kort Daniel v. 39
 Nyborg, Bernt 127, 140
 Nyemann, Didrich 125, 140 f
 Nyemann, Lutius 141
 Nylle Tønnessis, se Bohmloss, N. J.
 Ohmissen, Gottschalck 134
 Oldach, Jørgen 114
 Oldach, Karine 114
 Olilde, Christoffer Bertilsen 133, 134

Oldenborg, Klein v. 63
 Oldenborch, Jens 134
 Ole glarmester 99
 Oluf hollænder, se Passmann, O.
 Oluf stenhugger 122, 125
 Oluf tysk skomager 134
 Olufsdatter, Gundel 123
 Olufsdatter, Margrete 134
 Olesdatter, Pernille 29
 Olsen, Albert 38
 Olsen, Anders 100
 Olsen, Gunnar 9, 38, 61, 81
 Olsen, Jep 61
 Olsen, Peder 137
 Olsen hollænder, Peder 122, 123
 Olufsen, Thiil 134
 Opbergen, Antonis v. 53, 112, 122, 126
 Opbergen, Clara v. 122
 Opbergen, Daniel v. 122
 Orchollt, Willum 24
 Orck, Sander 102, 104
 Ossenbrøgge, Dirich v. 134
 Ossenbrygge, Gert 135
 Ossenbrøgge, Jørgen v. 134
 Ossenbrøgge, Katarina 134
 Ottesdatter, Elsebe 101
 Ottzprot, Henrik 141
 Overdijk, Laurentz 46, 110, 122, 125, 133
 Oxe, Johan 51

Paeschen, Hans v. 51, 53, 69, 112, 117, 122 f
 Palladius, Peder 130
 Paske bager 141
 Paske graver 141
 Paske tømmermand, se Becke, P.
 Passmann, Oluf 122, 123, 140
 Patheren, Hans 104
 Patheren, Willum 108
 Patienter, Eiler 134
 Pauelsen, Roluff 46
 Paw, Adrian 122, 126
 Paw, Jens 123
 Pavinden, se Winholdtsdatter, Agneta
 Pein, Hans v. 129
 Pester, Peter 64, 134
 Pestere, Mette Peter 134
 Peter apoteker, se Pester, P.
 Peyter bødker 135, 141
 Peter conterfeiger, se Hartmann, P.
 Peiter engelskmand 104
 Peder grovsmed 134
 Peter hollænder 46, 51, 121, 122, 123, 124

Peyter kurvemager 123
 Peter landsknægt, se Krimpe, P.
 Peyther nordmand 132
 Peyther pottemager 139
 Peiter skomager 134
 Peder skotte 23
 Peiter skriver 64
 Peither smed, se Grauenhorst, P.
 Petter smed, kleine 134
 Peder svenske 141
 Peder tysk 134
 Pedersdatter, Anne 113
 Petersdatter, Jahanne 123, 124
 Petersdatter, Charine 109
 Petersdatter, Karine 114
 Pedersdatter, Karine 137
 Pedersdatter, Kirstine 122
 Pitedatter, Marine 123
 Pitedatter, Sophia 116, 123
 Pedersen, Anders 106
 Petersen, Arild 109
 Pedersen, Christiern 51
 Petersen kurvemager, Claus 111, 123
 Petersen styrmand, Claus 123
 Petersen, Cornelius 123
 Pedersen, Hans 32, 104, 138
 Perssen, Herluf 132
 Petersen, Hierie 116
 Petersen kurvemager, Isak 47, 49, 51, 69, 115, 116, 117, 118, 120, 123
 Pythersen hollænder, Jacob 117, 123
 Petersen skibsbygger, Jacob 123
 Petersen, Jan 49, 123
 Pedersen, Jens 104
 Pedersen, Jost 124
 Pedersen, Laurits 31, 68, 70, 73
 Perssen, Mikkel 30
 Peyttersen, Morten 124
 Pedersen, Oluf 113
 Pedersen hollænder, Oluf 122
 Pithersen, Tønnes 51, 123
 Petzell, Jochim 141
 Philipsen, Mikkel 115
 Pilgrim, Henrik 124, 125
 Pingel, Hans 135
 Piper, Diderich 124, 138
 Plinacke d. æ., Hans 64, 135
 Plancke d. y., Hans 64, 135
 Plancke, Jørgen 64, 135
 Planckes, Marine Hans 135
 Polnner, Christoffer 141
 Polssentørst, Thomas 141
 Pommerening, Claus 135, 136

Pommerening, Jochim, se Redtsla, J.
 Pommerenings, Gertrud Claus 135
 Pommern, Jørgen v. 135
 Pommers, Barbara Jacob 135
 Pommerske, Claus 135
 Pontanus, Johan Isaksen 51, 123
 Pothorst, hans 39, 40
 Pott, Gert 124
 Potter, Henrik 141
 Poul bysvend 119
 Poul skomager 18 f
 Poul slagter 104
 Poulsdatter, Else 141
 Poulsdatter, Karine 137
 Poulsdatter, Lysebett 129
 Poulsdatter, Sitze 123
 Poulsen, Meynert 124
 Poulsen, Peter 122
 Poulsen, Poul 133
 Poulsen, Svend 124
 Preen, Jørgen 140
 Prentt, Bertil 26
 Pryss, Jacob 135
 Prytz, Hans 63, 135
 Prytz, Simen 45, 135
 Prytz', Lucia Hans 135
 Prytzis, Margrete Christoffer 130

Rade, Arent then 49, 115, 124
 Rade, Johan then 124
 Radeske, Kersten 135
 Raffn, Villom 23
 Ramel, Henrik 111, 112, 122, 123
 Ramsse, Peder 32, 102, 104
 Ramsse, Poul 104
 Ramsses, Jahanne Poul 104
 Rantzau, Gert 57, 110 f, 122, 134
 Rasmus bager 72
 Rasmus skriver 141
 Rasmus svenske 141
 Rasmusdatter, Karine 100
 Rasmussen, Jens 121
 Rathre, Hans Thomesen 24, 103
 Rathre, Thomas 24, 103
 Rathre, Willom 24, 103
 Reborch, Hans 64, 135
 Redtsla, Jochim 135
 Regarnck 108, 113
 Reignertz, Diderich v. 125, 135
 Reignicke hollænders, se Hansdatter, R.
 Reimers, Simen 124
 Reimert rokkemager 135, 141

Reineke, Kort 141
 Regnolt hollænder 124
 Reinholdt kandestøber 125
 Reinholdt styrmand 124
 Regnolt væver 141
 Reinholdt, Gerlich 115, 125
 Reynolsen, Hans 101, 105, 116, 124, 141
 Reinholdtzen, Simon 124
 Reppe, Jørgen 64, 119 f
 Rhe, Willum 104
 Rhes, Anne Willum 104
 Rholfinck, Hermind 113, 124
 Rhor, Gorriss (Jeronimus) 111, 124
 Rhose, Herman 124 f
 Rhose, Willum 122, 124, 125
 Rhossing, Hans 136
 Rhw, Marine Esbernsdatter 133, 136
 Richardsen, Hans 105
 Richardus skræder 97, 98, 104
 Richardusdatter, Karen 136
 Riicke hollænders, se Henriks, Ridtkie
 Riicken, Lølluff 133, 135 f
 Riickens, Sara Luleff 135
 Riis, Thomas 11
 Riisse, Willum 108
 Rijt, Hans 105
 Ripen, Amas v. 64, 136
 Riwold, Morten 136
 Robbert, Melcher 136
 Robertsen, Hans 32, 100
 Robertsen, Walter 32, 104, 106, 107
 Rockensticker, Hans 51, 123, 124
 Rockessen, Johan 124
 Roluff, Christoffer 134
 Roluffsdatter, Roluff 110
 Roluffsen, Henrik 124
 Roluffsen, Peiter 124
 Rotmand, Anders 136
 Rotmand, Henrik 46, 122, 131, 136
 Rodtmanns, Elssabe Henrik 136
 Rorichsen, Giødert 125
 Rosenkrantz, Folmer 107
 Rosenvinge, Anne Jensdatter 107
 Rosenvinge, Henrik Mogensen 43 f, 63, 103, 104, 114, 126
 Rosenvinge, Jens Mogensen 99
 Rosenvinge, Morten Jensen 101
 Rosenvinge, Willum Henriksen 123
 Rost, Hans v. 131
 Rostoch, Baltzar 136
 Rostoch, Hans v. 136
 Rottcher hattemager 138
 Rottcher trompeter 125

Rubensaat, Mattheus 54
 Ruchoff, Claus 115, 119, 125, 138
 Rud, Marine Esbernsdatter, se Rhw, M. E.
 Ryga, Bernt 136
 Ryken Jacob Willumsens 126
 Rypen, Amos, se Ripen, A. v.
 Rywold, Baltzer v. 128
 Rywold, Jørgen 62, 124, 126, 136
 Rææ, Rø, Raa, Willum, se Rhe, W.

Saast, Dyrich 39
 Sander drager, se Bafoer, S.
 Sander drager, lille 105
 Sander skotte 105
 Sander skotte, lille 105
 Sander skræder 99, 105
 Sander væver 101, 105, 141
 Sander væver, lille 105
 Sander væver i Birkerød 108
 Sander væver i København 105
 Sandersen, Albret 105
 Sandersen, Frederik 101, 105, 141
 Sandersen, Hans 105
 Sandersen, Jørgen 105
 Sandersen, Niels 98, 105
 Sandtstein, Henrik 136
 Sara 125
 Sass, Jochim 136
 Saxsen, Anders 119, 124
 Schawboo, Jens 61
 Schenck, Mads 141
 Scherar, Andrew 87
 Scherar, John 87
 Scherar, Marjorie 87
 Scherar, Thomas 87
 Schnete, Regnholt thor 124
 Scholtzes, Christoffer 133
 Schougall, Richardt 23
 Schroder, Peter 64
 Schrøder, Jacob 141
 Schrøder, Jochim Clausen 141
 Schrøder, Mewer 141
 Schrøders, Cattrine 141
 Schultz, Otte 129, 130, 136
 Schyrmand, Hans 128, 141
 Schytte, Jochim 134
 Sehuss, Jochim 136
 Sehus, Karen Jochimsdatter 136
 Seidel, Mikkel 62, 136, 139, 140
 Seiger væver 125
 Szelle, Johan 62, 137
 Servet, Michael 41

Shakespeare, William 9
 Sibilla Folquor Jansens 118
 Sidtzelle Oluf hollænders 122
 Sigismund III af Polen 21
 Sillius, mester 101
 Szillis, Eline Richardus 32, 105, 106, 107, 108
 Sillis, Jehanne Richardusdatter 106
 Szillis, Richardus 106
 Szim, Thomas 105
 Sim skinder, Willum 105
 Sim styrmand, Willum 105
 Simensen, Adam 135
 Simensen, Jan 13, 125
 Simensen, Hans 32
 Symensen, Mikkel 125
 Simensen, Thomas 120
 Simensen, Tønnes 125
 Simss, Hans 102, 103, 104, 105, 106
 Simss, Margrete 105
 Sirenbergh, Henrik 60
 Sziris, Hans 106, 125, 139
 Sirissen, Thomas 106
 Sifuorsen, Effuert 125
 Skot, David 25
 Skot, Jon 22
 Skot, Sander 25
 Skouenborrig, Hans v. 63
 Skultz, Otte, se Schultz, O.
 Skwrsak, Claus 39
 Slebus, Henrik 136
 Slessell, Thill v. 110, 125
 Smitt, Adolf 136
 Smitt, Lucas 61, 136, 137
 Smed, Willum 109, 111, 115, 116, 124, 125
 Snefferling, Else 136
 Sneuerling, Frantz 136
 Snefferling, Hans 136
 Snefferling, Marcus 136
 Snøckell, Berent 136
 Snøckell, Bertel 136
 Snøckell, Else 136
 Snøckell, Frantz 136
 Snøckell, Henrik 136
 Snøckell, Lucas 136
 Snøckell, Mikkel 62, 72, 110, 129, 134, 135, 136 f
 Sommer, Henrik 46, 61, 136, 137
 Sommer, Thomas 105
 Sommer, Willum 26, 27, 105, 108
 Sommers, Citze Willum 105
 Sophie, dronning 128, 134
 Sophia Thomes skottes 24
 Sostes, Marine Hans v. 125
 Soust, Hans v. 125

Spangenberg, Valentin v. 64, 136
 Spenss, Hans 105
 Spens, Jørgen 36, 37, 101, 103
 Spicker, Jan 125
 Spurck, Hans 137
 Stadt, Hans tho der 125
 Staffen 137
 Staffensen, Per 29
 Staleben, Jochim 136
 Stadius, Johan 125
 Steenwinckel d. y., Hans 50
 Steffansen, Sander 105
 Steinforth, Lucas, se Smith, L.
 Stensen, Thomas 32, 103, 105
 Stephansen, Jost 125
 Stettin, Jochim, se Sass, J.
 Sthen, Hans Christensen 37
 Stodill, Klein v. 63
 Stollt, Hans (Johan) 113, 137
 Stoltes, Alhed Hans 137
 Stoltenow, Anna 137
 Stoltenow, Lydich v. 137
 Stoltenowis, Kirstine Lydich v. der 128, 137
 Strachon, Jacob 27
 Stracke, Villom 23
 Strang, Wollter 37
 Strattzborger, Pyther 137
 Streckfinger, Bonaventurus 64, 137
 Stretum, Willum 23
 Strobens, Wendele 39
 Struck, Wulff v. 137
 Strunck, Jørgen 133
 Strunring, Karine 137
 Strøier, Hans 110, 137
 Strösser, Matthias 64
 Strøuel, Hans 137
 Stubartt, Jacob 108
 Stud, Richardus 106
 »Staaeder Esken«, se Luchts, K. M.
 Susanna Gorrissis 114
 Suyk, Johan 115
 Sweidniss, Lisebet v. der 137
 Sweidniss, Mads v. der 137
 Svendsdatter, Anne 114
 Svendsen, Anbjørn 71, 98
 Suerborrig, Eggert v. 137
 Suenitz, Jørgen v. der, se Kradis, J.
 Suinndtz, Hoffmandsche Jørgen v. der 132
 Symsen, David 24
 Syrissen, Hans, se Sziris, H.
 Søborg, Oluf, se Willum skotte
 Søborg, Willum, se Willum skotte
 Szønnesen, Rasmus 110
 Søren kældersvend 135
 Sørensdatter, Margreta 140
 Sørensen, Christen 46
 Taube, Johan 137
 Tegel, Hans 102
 Temermænd, Gert 125
 Tenneker, Thomas 36, 106
 Therning, Anders 138
 Theus rebslager 125
 Thetis, Jacob 115
 Tedtesdatter, Meine 115
 Thettisdatter, Sebilla 115
 Thittesen (Tedtssen), Peter 115, 116, 118
 Tiarsen, Sibrand 125
 Tidkesdatter, Anne 135
 Tidkesen, Lydke 54 f, 125
 Tidkesen, Thyl 106, 119, 121, 125, 129, 135
 Tillemand skræder 125, 140
 Thylsdatter, Agate 106
 Thiilsdatter, Margreta 130
 Thisen (Thyssen), Poul 12, 116, 117, 118, 119, 129
 Tholl, Jacob 140
 Thomas drager 106
 Thomas hakkelseskærer 106
 Thomas skinder 32, 101, 104
 Thomas skomager 106
 Thomas skotte 24, 132
 Thomas skræder 106
 Thomas væver 106
 Thomasdatter, Anna 105
 Thomasdatter, Johanna 105
 Thomasdatter, Katrina 113
 Thomasdatter, Marrike 113
 Thomasdatter, Nillchen 113
 Thommisen, Andris 24
 Thommesen, Anthonis 24
 Thommesen, David 25, 26, 27, 28, 29, 34, 103
 Thomassen, Frantz 113
 Thomissen, Hans 24
 Thomsen, Hans 105
 Thomesen engelskmand, Hans 32, 106, 108
 Thomsen tysk, Hans 137
 Thomassen, Jacob 113
 Thomassen, Lenhart 113
 Thomassen, Peter 113
 Thomsen, Sander 106
 Thomassen, Steffen 117
 Thymssen, Thomas, se Stensen, T.
 Torck, Henrik 137
 Trestis, Else 133
 Treyer, Jesper 129

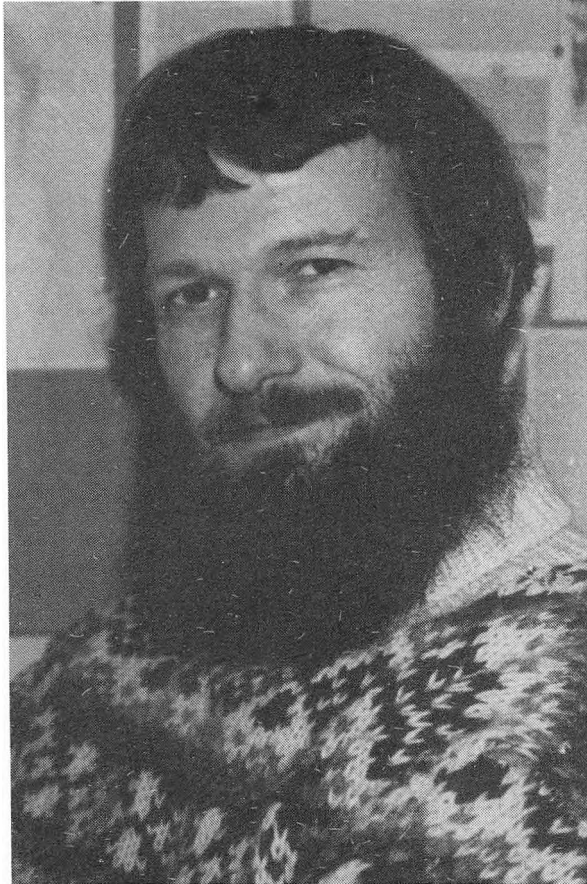
Troels-Lund, Troels 42
 Trolle, Herluf 54
 Truels 61
 Truelsen, Thomas 104
 Trumpett, Sander 106
 Tungerlo, Cornelis v. 116
 Tungerlo, Johan v. 116
 Turck, Henrik, se Torck, H.
 Tønnes krogemager 125
 Tønnes krudkræmmer 125
 Tønnes skomager, lange 57, 109, 125 f
 Tønnes skræder 123
 Tønnesdatter, Anna 125
 Tønnesdatter, Lisebet 126
 Tønnesdatter, Margreta 126
 Tønnesen, Effuertt 126
 Tønnesen, Frerick 54
 Tønnesen, Gert 126
 Tønnesen, Isebrandt 124
 Tønnesen, Jacob 125
 Tønnesen, Peder 126
 Tønnesen, Simon 125
 Tønnesen, Tønnes 39, 110, 112, 115, 116, 124, 126, 140
 Tønnesen, Tønnes d. y. 126
 Tørcke, Henrik, se Torck, H.

Uhr, Sander 104
 Ulfeld, Jacob 107
 Ulf, Peter, 64, 137
 Ulrik, hertug af Mecklenburg 111, 124
 Upgraff, Jacob 126
 Uppewegh, Jørgen før 63
 Urias 128
 Utermarck, Jacob 141
 Utermarck, Lauritz 141
 Utermarck, Margrete Lauritsdatter 141

Wabenbrander, Hans 137
 Wacker, Anders 105
 Waddel, Alexander 27
 Wadtze, Ipe, se Fries, W. I.
 Wagener, Hans 137
 Wagenmann, Henrik 137
 Walckendorff, Christoffer 102, 118, 125
 Wale, Hans 36, 37, 106
 Valentin tømmermand 129
 Wallsum, Hans v. 51, 123, 124, 126
 Wallsums, Charine Hans 126
 Walter skinder 98
 Waltersdatter, Karine 106

Valtersen, Hans 24
 Waltersen, Walter 106
 Wardenberg, Katrine 60
 Warenth, Albret v. 39
 Wass, Anders 31, 107
 Wass, David 23
 Wass, Gesse Anders 107
 Was, Hans 107
 Wassmott, Jacob 67, 138
 Watzssen, Jacob 26
 Waus, Sir Patrick 107
 Wedderburn, Alexander 107
 Wedderburn, Arinne 107
 Wedderburn, David 107, 119
 Wedderburn i Dundee, David 106
 Wedderburn, Isobel 107
 Wedderburn, Kirstine 107
 Wedderburn, Kirstine Davidsdatter 107, 119
 Wedderburn, Richardus 34, 87, 98, 102, 103, 105, 107 f, 114, 119, 122
 Wedderburn, Thomis 107
 Weier, Dignum van de 118
 Veigenner, Hans, se Wagener, H.
 Weinum, Gorriss Rhor v., se Rhor, G.
 Weisse, Caspar 136
 Veliom skotte 24
 Wendilla skottekvinde 108
 Wendt, Mikkel 138
 Wentthun, Sander 23
 Werners, Margrete 119
 Wernnicke, Eline Jacob 138
 Wernnicke, Jacob 138
 Westfalling, Hans 138
 Westphalen, Jacob 138
 Wetengroff, Hans 141
 Weymahr, Ferdinandus v. 64
 Weysen, Oluf 141
 Wijktun, Hans 126
 Willum hattemager 26, 103
 Willum hollænder 126
 Villim skotte 23
 Villom skotte 24
 Willom skotte 25
 Willum skotte 108
 Willum (Oluf) skotte 32, 106, 108
 Willum skotte, lille 108
 Willum skotte af Stralsund 108
 Willum snedker 108
 Willumsdatter, Aallheit 112
 Willumsdatter, Dirichen 119
 Willumsdatter, Effert 113
 Willumsdatter, Elsebe 126
 Willumsdatter, Janneken 129

Willumsdatter, Katrine 50
 Willumsdatter, Margrete 103
 Willumsdatter, Sigbrit 38
 Willumsdatter, Tette 113
 Willumsen, Adam 108, 116, 126
 Willumsen, Albret 108
 Willumsen, Anders 101, 108
 Willumsen, Hans 105, 108
 Willumsen snedker, Hans 108
 Willumsen bager, Henrik 49, 126
 Willumsen snedker, Henrik 126
 Willumsen styrmænd, Henrik 126
 Willumsen, Høyken 119
 Willumsen bartskeer, Jacob 42, 56, 57, 109, 120,
 122, 126
 Willumsen skipper, Jacob 126
 Willumsen skotte, Jacob 25
 Willumsen, Johan 33, 127
 Willumsen, Jørgen 108
 Willumsen, Richardus 106, 108
 Willumsen, Willum 101, 108
 Vind, Jacob 17
 Wingaard, Hans v. 138
 Wingaards, Lenke Hans 138
 Winholdtsdatter, Agneta 127, 140
 Wini, Gregor v. 138
 Winter, Thomis 67
 Winterfeld, Jacob 138
 Wintrahe, Gerhart 138
 Wintrack, Hans 64, 104, 129, 138
 Wintracken, Lisebet 118, 138
 Wisch, Jacob v. 138
 Withe, Thomas 108
 Wolff, Caspar 138
 Woltersen, Gert 127
 Workumsdatter, Hiere 127
 Vorstis, Jannicken 115
 Wulff maler 138
 Wulff, Hans 64, 138
 Wulff, Jacob 138
 Wulff, Peter, se Ulff, P.
 Wolner, Hans 138
 Wunderlich, Simon 135
 Vybrandzssen, Gipken 54
 Vynton, Hans 23
 Wørden, hans v. 64
 Zacharias bartskeer 141
 Zell, Arndt v. 138
 Zillius stenhugger 127
 Zwickou, Oluff (Wulff) v. 137, 138
 Ørt, Sander 104
 Østergaard, Bent 11
 Aalborg, David 108



Allan Tønnesen, f. 1940 er cand.mag i historie og fransk og ansat i Fredningsstyrelsens kontor for bygningsfredning, 1969.

Har tidligere skrevet:

Helsingørs bomærker, 1968, og
233 danske Borgerhuse, 1978, samt
artikler i Heraldisk Tidsskrift,
Historiske meddelelser om København,
Frederiksberg gennem Tiderne,
Antikvariske Studier og
Architectura.



I 1500-tallet kunne man i de fleste af Europas større byer møde betydelige grupper af indvandrere: tyske hansekøbmænd, skotske håndværkere og kræmmere samt religiøse flygtninge fra Nederlandene. Sundtoldbyen Helsingør var et af de steder, de søgte til i størst tal, og det prægede livet i byen på godt og ondt.

Allan Tønnesen har fra arkiverne fremdraget en mængde hidtil ukendt materiale og har bl.a. bearbejdet de forskellige indvandrergrupperes økonomiske og sociale forhold.

Bogen bringer desuden som bilag en fortegnelse over de udlændinge, der optræder i byen i denne periode.

